

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ŞERMIN YAŞAR'IN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ VE
EĞİTSEL İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ayşenur DAĞ

Danışman
Doç. Dr. Dilek CERAN

Konya 2021

ÖN SÖZ

Bireylerin, okul öncesi dönemden itibaren kendisini tanımasına, etrafındaki nesne ve olayları anlamlandırmasına, içinde yaşadığı toplumun gelenek- görenek ve kültürünü edinmesine rehberlik eden en önemli kaynaklardan biri çocuk kitaplardır. Çocuğun geleceğe hazırlanmasında mihenk taşı niteliğindeki kitapların çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelilik ilkelerine uygun olması gerekmektedir. Çocuğun duygu ve düşünce dünyasında yer bulan kitaplar ışığında, geleceğe okuma kültürü edinmiş aydınlık nesiller kazandırılacaktır. Günümüzde, içindeki çocukla beraber kaleme aldığı eserlerle toplumumuzun çocuklarına seslenen çocuk edebiyatı yazarlarımızdan biri Şermin Yaşar'dır. Yaşar'ın çocuk kitapları içeriğinde, özgün bir anlatım, zengin karakter kadrosu ve çeşitli eğitsel iletiler barındırmaktadır.

Bu araştırmada, çocuk edebiyatı alanında sevilen yazarlardan olan Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının çocuğa göreliliğe uygunluğu ve eğitsel iletiler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma beş bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde; problem durumu kapsamında araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde; araştırma konusu çerçevesinde çocuk kavramı, çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatında bulunması gereken özellikler, eğitsel iletiler, ilgili araştırmalar, Şermin Yaşar'ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; araştırmada kullanılan yöntem, araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde Şermin Yaşar'ın örneklem kapsamındaki çocuk kitaplarının çocuğa göreliliğe uygunluğu ve içerisinde yer alan eğitsel iletiler tespit edilmiş, doğrudan alıntılarla kitaptaki örneklere yer verilerek değerlendirilmiştir.

Araştırmanın beşinci bölümünde elde edilen bulgulardan hareketle, genel sonuçlar saptanmıştır. Aynı zamanda genel sonuçlar ve tartışmadan yola çıkarak birtakım önerilere yer verilmiştir. Araştırma kaynakça ve yazarla yapılan röportajın da yer aldığı eklerle son bulmuştur.

Çalışmanın tüm safhalarında benden akademik bilgi ve desteğini esirgemeyerek yanımda olan kıymetli hocam danışmanım Doç. Dr. Dilek CERAN' a, bugünlere gelmemde bilgilerinden istifade ettiğim tüm hocalarıma, beni yetiştiren ve her daim yanımda bulunan değerli aileme teşekkürü bir borç bilerek şükranlarımı sunarım.

Çalışmama konu olan çocuk kitaplarıyla; ülkemizin çocuklarını düşünmeye, üretmeye ve hayal kurmaya teşvik eden aynı zamanda verdiği röportajla çalışmama destek olan Şermin YAŞAR' a teşekkür eder şükranlarımı sunarım.

Ve sizler: Küçük hanımlar, küçük beyler! Okuyarak, düşünerek ve üreterek varlığınızla geleceğimizi aydınlattığınız için en büyük teşekkür sizlerin olsun.

Ayşenur DAĞ
KONYA- 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU.....	X
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	Xi
KISALTMALAR.....	xii
ÖZET	xiii
ABSTRACT.....	xiv
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı.....	8
1.3 Araştırmanın Önemi.....	8
1.4 Sayılılar	9
1.5 Sınırlılıklar	9
1.6 Tanımlar	9
2 ALAN YAZIN	12
2.1 Çocuk Kavramı	12
2.2 Çocuk Edebiyatı.....	16
2.3 Çocuk Edebiyatın Ürünlerinde Bulunması Gereken Özellikler.....	19
2.3.1 Çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken dış yapı (biçimsel) özellikler	22
2.3.1.1 Boyutlar (büyüklük).....	23
2.3.1.2 Kapak- cilt.....	23
2.3.1.3 Kâğıt.....	24
2.3.1.4 Sayfa düzeni.....	24
2.3.1.5 Harfler	25
2.3.1.6 Resim	25
2.3.2 Çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken iç yapı (içerik) özellikleri	27
2.3.2.1 Konu.....	27
2.3.2.2 Tema	29
2.3.2.3 Karakterler	29
2.3.2.4 Çevre	30
2.3.2.5 Dil ve anlatım.....	31
2.4 Eğitsel ileti	32
2.5 Şermin Yaşar' ın Hayatı ve Eserleri	33
2.5.1 Şermin Yaşar' ın hayatı	33

2.5.1 Şermin Yaşar' ın eserleri	34
2.6 İlgili Araştırmalar.....	35
2.6.1 Makaleler	36
2.6.2 Yüksek lisans ve doktora tezleri	36
3 YÖNTEM	38
3.1 Araştırmanın Modeli	38
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	38
3.3 Veri Toplama Araçları	38
3.4 Verilerin Toplanması	39
3.5 Verilerin Analizi	39
4 BULGULAR.....	40
4.1 “Dedemin Bakkalı” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	40
4.1.1 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	40
4.1.2 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	42
4.1.2.1 Boyutlar (büyüklük).....	42
4.1.2.2 Kapak- cilt.....	43
4.1.2.3 Kâğıt.....	43
4.1.2.4 Sayfa düzeni	43
4.1.2.5 Harfler	43
4.1.2.6 Resim	44
4.1.3 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	44
4.1.3.1 Konu.....	44
4.1.3.2 Tema	48
4.1.3.3 Karakterler	49
4.1.3.4 Çevre	51
4.1.3.5 Dil ve anlatım.....	51
4.1.4 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler	58
4.2 “Dedemin Bakkalı-Çıracak” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	69
4.2.1 “Dedemin Bakkalı- Çıracak” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	69
4.2.2 “Dedemin Bakkalı- Çıracak” adlı çocuk kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	73
4.2.2.1 Boyutlar (büyüklük).....	73
4.2.2.2 Kapak- cilt.....	73
4.2.2.3 Kâğıt.....	74
4.2.2.4 Sayfa düzeni	74
4.2.2.5 Harfler	74
4.2.2.6 Resim	74

4.2.3 “Dedemin Bakkalı- Çırac” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	76
4.2.3.1 Konu.....	76
4.2.3.2 Tema	79
4.2.3.3 Karakterler	79
4.2.3.4 Çevre	81
4.2.3.5 Dil ve anlatım.....	81
4.2.4 “Dedemin Bakkalı- Çırac” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler... 88	
4.3 “Abartma Tozu” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	98
4.3.1 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	98
4.3.2 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	101
4.3.2.1 Boyutlar (büyüklük).....	101
4.3.2.2 Kapak- cilt.....	101
4.3.2.3 Kâğıt.....	101
4.3.2.4 Sayfa düzeni	101
4.3.2.5 Harfler	101
4.3.2.6 Resim	102
4.3.3 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	103
4.3.3.1 Konu.....	103
4.3.3.2 Tema	108
4.3.3.3 Karakterler	109
4.3.3.4 Çevre	112
4.3.3.5 Dil ve anlatım.....	113
4.3.4 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler.....	121
4.4 “Kuş Masalları” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	130
4.4.1 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	130
4.4.2 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	134
4.4.2.1 Boyutlar (büyüklük).....	134
4.4.2.2 Kapak- cilt.....	134
4.4.2.3 Kâğıt.....	134
4.4.2.4 Sayfa düzeni	134
4.4.2.5 Harfler	135
4.4.2.6 Resim	135
4.4.3 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	136
4.4.3.1 Konu.....	136
4.4.3.2 Tema	142
4.4.3.3 Karakterler	143

4.4.3.4 Çevre	145
4.4.3.5 Dil ve anlatım.....	145
4.4.4 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler	153
4.5 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular .	161
4.5.1 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	161
4.5.2 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	164
4.5.2.1 Boyutlar (büyüklük).....	164
4.5.2.2 Kapak- cilt.....	165
4.5.2.3 Kâğıt.....	165
4.5.2.4 Sayfa düzeni	165
4.5.2.5 Harfler	165
4.5.2.6 Resim	165
4.5.3 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	166
4.5.3.1 Konu.....	166
4.5.3.2 Tema	170
4.5.3.3 Karakterler	170
4.5.3.4 Çevre	173
4.5.3.5 Dil ve anlatım.....	173
4.5.4 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler	182
4.6 “Cesaret Sandığı” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	191
4.6.1 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	191
4.6.2 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	192
4.6.2.1 Boyutlar (büyüklük).....	192
4.6.2.2 Kapak- cilt.....	192
4.6.2.3 Kâğıt.....	192
4.6.2.4 Sayfa düzeni	192
4.6.2.5 Harfler	192
4.6.2.6 Resim	193
4.6.3 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	193
4.6.3.1 Konu.....	193
4.6.3.2 Tema	194
4.6.3.3 Karakterler	194
4.6.3.4 Çevre	195
4.6.3.5 Dil ve anlatım.....	195
4.6.4 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler.....	197
4.7 “Uyuyor Musun? ” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	199

4.7.1 “Uyuyor Musun?” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	199
4.7.2 “Uyuyor Musun?” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	200
4.7.2.1 Boyutlar (büyüklük)	200
4.7.2.2 Kapak- Cilt	200
4.7.2.3 Kâğıt	201
4.7.2.4 Sayfa düzeni	201
4.7.2.5 Harfler	201
4.7.2.6 Resim	201
4.7.3 “Uyuyor Musun?” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	201
4.7.3.1 Konu	201
4.7.3.2 Tema	202
4.7.3.3 Karakterler	202
4.7.3.4 Çevre	203
4.7.3.5 Dil ve anlatım	203
4.7.4 “Uyuyor Musun?” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler	204
4.8 “Garip Bir Kuyruk” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	205
4.8.1 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	205
4.8.2 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	206
4.8.2.1 Boyutlar	206
4.8.2.2 Kapak- Cilt	206
4.8.2.3 Kâğıt	207
4.8.2.4 Sayfa Düzeni	207
4.8.2.5 Harfler	207
4.8.2.6 Resim	207
4.8.3 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	207
4.8.3.1 Konu	207
4.8.3.2 Tema	208
4.8.3.3 Karakterler	208
4.8.3.4 Çevre	208
4.8.3.5 Dil ve anlatım	208
4.8.4 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler	210
4.9 “Çok Hayal Kuran Çocuk” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular	211
4.9.1 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi	211
4.9.2 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular	212
4.9.2.1 Boyutlar	212

4.9.2.2 Kapak- Cilt.....	212
4.9.2.3 Kâğıt.....	212
4.9.2.4 Sayfa Düzeni	212
4.9.2.5 Harfler	213
4.9.2.6 Resim	213
4.9.3 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular	213
4.9.3.1 Konu.....	213
4.9.3.2 Tema	214
4.9.3.3 Karakterler	214
4.9.3.4 Çevre	214
4.9.3.5 Dil ve anlatım.....	214
4.9.4 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler	216
5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	218
5.1 Genel Sonuçlar ve Tartışma.....	218
5.2 Öneriler	229
KAYNAKÇA.....	230
İncelenen kaynaklar	233
EKLER.....	234
EK- 1 Şermin Yaşar’ ın incelenen çocuk kitaplarına ait kapak görselleri	234
EK- 2 Röportaj.....	237

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelik İlkesi ve Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın İç Kapak, Özetler, Ekler ve Ana Bölümlerden (Giriş, Alan Yazın, Yöntem, Bulgular, Tartışma, Sonuçlar ve Öneriler) oluşan toplam **241** sayfalık kısmına ilişkin, 16/08/2021 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%10** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez kabul sayfası hariç,
2. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç,
3. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç,
4. Önsöz hariç,
5. İçindekiler hariç,
6. Simgeler ve kısaltmalar hariç,
7. Kaynakça hariç
8. Özgeçmiş hariç,
9. Alıntılar dâhil,
10. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

16/08/2021

Ayşenur DAĞ

Doç. Dr. Dilek CERAN

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynakça listesine eklendiğini beyan ederim.

16/08/2021

Ayşenur DAĞ

KISALTMALAR

Kısaltmalar

AT: Abartma Tozu

bk.: Bakınız

CBİDM: CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?

CS: Cesaret Sandığı

Çev.: Çeviren

ÇHKÇ: Çok Hayal Kuran Çocuk

DB: Dedemin Bakkalı

DBÇ: Dedemin Bakkalı- Çırak

Ed.: Editör

Eds.: Editörler

GBK: Garip Bir Kuyruk

KM: Kuş Masalları

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s.: Sayfa

ss.: Sayfalar

TDK: Türk Dil Kurumu

UM: Uyuyor Musun?

vd.: ve diğerleri

ÖZET

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ŞERMİN YAŞAR'IN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ VE EĞİTSEL İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ayşenur DAĞ

Gelişen ve değişen dünyada, çağa ayak uyduran bireylerin yetişmesi eğitim ile gerçekleştirilmektedir. Okul öncesi dönemden itibaren verilen eğitimle çocuğun bilişsel, kişisel, ahlaki ve toplumsal gelişimi desteklenmektedir. Hiç şüphesiz çocuğa sunulan eğitimin temel araçlarından biri, çocuk edebiyatı ürünleridir. Kitapla buluşan çocuğun; gördüğünü, dinlediğini ve okuduğunu kavrayabilmesi için eserlerin iç ve dış yapı özelliklerinin çocuğa görelige ve çocuk gerçekliğine uygun olması gerekmektedir. Çocuğun kitaba dair ilk izlenimlerin oluşturduğu dış yapı özellikleri; boyut, kapak- cilt, kâğıt, sayfa düzeni, harfler ve resim bakımından çocuğun yaşına uygun olmakla beraber dikkatini çekebilecek özellikleri de bünyesinde barındırmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde doğru bir şekilde kullanılan dil ve anlatım ile birlikte çocuğa anadilinin zengin söz varlığı ve anlatım gücü kazandırılmalıdır. Çocuk, kitaptaki karakterler ile beraber konuya dahil olarak yazarın aktarmak istediklerini özümseyebilmelidir. Bu sebeple kitabın iç yapı özellikleri; konu, tema, karakterler, çevre, dil ve anlatım bakımından çocuğun anlam evrenine uygun olmalıdır. Yazarın okura asıl aktarmak istediği iletiler ise çocuğun duygu ve düşünce dünyasına hitap edecek şekilde çocuğa sezdirilmelidir. Bu nitelikleri bünyesinde barındıran çocuk edebiyatı ürünleri sayesinde okuma kültürü edinmiş bireyler topluma kazandırılabilir. Bu araştırma, eserlerinde çocuk duyarlığına önem veren çocuk edebiyatı yazarlarından Şermin Yaşar' ın çocuk kitaplarının çocuğa görelige uygunluğunu ve kitaplarda yer alan eğitsel iletileri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Şermin Yaşar' ın 4' ü okul öncesi döneme hitap etmek üzere toplam 9 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Yazarın incelenen çocuk kitaplarının çocuğa görelige uygunluğu, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemiyle saptanarak yorumlanmıştır. Yaşar' ın değerlendirilen kitaplarının iç yapı özellikleri bakımından çocuğa görelige uygunluğu; konu, tema, karakterler, çevre, dil ve anlatım temaları üzerinde betimsel analiz yapılarak incelenmiştir. Kitapların dış yapı özellikleri bakımından çocuğa görelige uygunluğu; boyut, kapak- cilt, kâğıt, sayfa düzeni, harfler ve resim temaları üzerinde betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında doğrudan ve dolaylı olarak yer alan eğitsel iletiler de doküman incelemesi yöntemiyle tespit edilerek yorumlanmıştır. Tespit edilen eğitsel iletiler betimsel analiz yöntemiyle birlikte çözümlenerek değerlendirilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında, 115 eğitsel iletinin her biri farklı sıklıkta kullanılmış olmak üzere toplam 594 defa geçtiği tespit edilmiştir. Yazarın çocuk kitaplarında en sık geçen eğitsel ileti, incelenen tüm kitaplarda yer alan merak etmek iletidir. Yaşar' ın değerlendirmeye alınan çocuk kitaplarında sık kullanılan diğer eğitsel iletiler; hayal kurmak ve akıl yürütmek iletileridir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Şermin Yaşar, Çocuğa görelig, Eğitsel İletiler.

ABSTRACT

Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

ŞERMİN YAŞAR'IN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ VE EĞİTSEL İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ayşenur DAĞ

In the developing and changing world, the training of individuals who keep up with the times is carried out through education. The cognitive, personal, moral and social development of the child is supported by the education given from the pre-school period. Undoubtedly, one of the basic tools of education offered to children is children's literature. The child who meets the book; In order for him to comprehend what he sees, listens and reads the internal and external features of the works must be suitable for the child's relevance and child reality. The external structure features of the child's first impressions of the book; It should be suitable for the age of the child in terms of size, cover-binding, paper, page layout, letters and pictures, but should also contain features that can attract the attention of the child. The rich vocabulary and expressive power of the mother tongue should be given to the child, together with the language and expression used correctly in children's literature products. The child should be able to absorb what the author wants to convey by being involved in the subject along with the characters in the book. For this reason, the internal structure features of the book; subject, theme, characters, environment, language and expression should be suitable for the child's universe of meaning. The messages that the author wants to convey to the reader should be perceived by the child in a way that appeals to the child's emotional and thought world. Thanks to children's literature products that contain these qualities, individuals who have acquired a culture of reading can be brought into society. This research was carried out in order to determine the suitability of children's books by Şermin Yaşar, a writer of children's literature, who gives importance to child sensitivity in his works, and the educational messages in the books. The sample of the research consists of 9 children's books, 4 of which are addressed to the preschool period, by Şermin Yaşar. The suitability of the children's books examined by the author for being suitable for children was determined and interpreted by the document analysis method, which is one of the qualitative research methods. The suitability of Yaşar's books to be suitable for children in terms of their internal structure; The subject, theme, characters, environment, language and expression themes were analyzed by descriptive analysis. The suitability of the books for the child in terms of external structure features; size, cover-volume, paper, page layout, letters and picture themes were analyzed by descriptive analysis. The direct and indirect educational messages of the author in the examined children's books were also determined and interpreted by the document analysis method. The detected educational messages were analyzed and evaluated with descriptive analysis. In the children's books examined, it was determined that 115 educational messages were used in total 594 times, each of which was used at different frequencies. The most frequently used educational message in the author's children's books is the message of wonder in all the books examined. Other frequently used educational messages in Yaşar's children's books; imagination and reasoning are messages.

Keywords: Children's Literature, Şermin Yaşar, Suitable for children, Educational Messages.

BÖLÜM 1

1 GİRİŞ

İnsanın içinde bulunduğu toplumu, toplumun değer yargılarını, davranışlarını ve kültürünü anlamlandırmasında ve özümsemesinde edebiyatın rolü büyüktür. “Edebiyat (yazın) bize, hayatın gerçekliğine sanatçının penceresinden bakabilme olanağı ve sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış, hayatımıza yeni anlamlar katabilecek yaşantılar sunar. Sunulan bu yeni yaşantılar bizim insan ve hayat ile ilgili olan deneyimlerimizin derinlik kazanmasını sağlar. Bu yönü ile edebiyat, bizi başkalarının yaşam deneyimlerine ortak eder” (Sever 2017: 11). Böylece bireyin yaşama dair deneyimleri kendi yaşadıkları ile sınırlı kalmaz okuduğu yapıtlar ile düşünce ve anlam evrenini geliştirerek zenginleştirir.

İnsanlığın temeli, çocukluk döneminde atılmaktadır. Çocukluk döneminde kazanılan bilgiler ilerleyen dönemlerde bireyin yaşantısına yön vermektedir. “Çocuk, doğduğu andan itibaren kendine has bir karaktere, davranışa, duyguya, zekâyâ ve görünümüne sahip olan; içinde bulunduğu her bir yaşa göre ayrı ayrı fiziksel, ruhsal ve zihinsel özellikler gösteren ve bu özellikleri henüz tam olarak yerli yerine oturmamış olan; bütün bunların yanında yaratıcı özelliği en zengin ve en renkli süreci kapsayan, kendine özgü ilgi ve ihtiyaçları olan insan yavrusudur” (Demirel, 2011: 4).

Çocukluk döneminde, çocuğa yol gösteren, kendi benliğini ve dünyayı tanımasını sağlayan, hayata farklı pencerelerden bakmayı kazandıran en önemli materyallerden biri çocuk edebiyatı ürünleridir. “Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2017: 17). Şirin’ e göre ise, “Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” (Şirin, 2007: 16).

Çocuk edebiyatı, çocuğun gelişim sürecine katkıda bulunmaktadır. Çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren çevresini, dünyayı anlamlandırması ve keşfetmesi bilişsel

gelişim ile meydana gelmektedir. “Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama, düşünme yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir” (Sönmez, 2000: 90). “İlk çocukluktan (2-6 yaş) itibaren çocuk edebiyatı ürünleri ile buluşan çocuklar, kitaplar aracılığıyla düşünme, sorgulama, akıl yürütme gibi zihinsel faaliyetlerini geliştirmektedir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin içeriğindeki olay örgüsü, çatışmalar, resimler; çocuğun zihinsel olarak aktifleşmesini sağlayarak bilişsel gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocuğun bilişsel gelişiminde etkili olan gözlemlenme, karşılaştırma, sınıflandırma, uygulama, eleştirme ve düşünme yeteneğinin gelişmesinde kitap, belirleyici ve etkili bir iletişim aracıdır” (Şirin, 2007: 58).

Bilişsel gelişimin sağlıklı bir şekilde işleminde dilin rolü büyüktür. Birey dil aracılığıyla kavramları zihninde canlandırır, anlar ve kavrar. Düşünceler dil ile geliştirilmektedir. Bu sebeple bilişsel gelişim ve dil gelişimi arasında bütünsel bir bağ vardır. “ Dil, konuşurken çıkardığımız, duyarak algıladığımız ses örüntüleriyle anlatmak ya da kavrayıp yorumlamak istediğimiz anlam örüntüleri arasındaki ilişkiyi kuran yapısal bir sistemdir” (Sever: 2008,36). Edebiyat, mensubu olduğu dilin en yetkin kullanımının bütünüdür. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri çocuğa dil bilincini kazandırmaktadır. Hikâye, masal, anı, şiir, gezi yazısı, biyografik eser, roman vb. gibi farklı türlerin çocuk edebiyatında kullanılması çocuğun anlama, anlatma ve dinleme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Okul öncesi dönemde işitsel, görsel bakımdan kitapla buluşan çocuklara metin; vurgu ve tonlamalara dikkat edilerek okunduğunda çocuğun dinleme isteği artırılarak dil gelişimine katkı sağlanır. Okul döneminde olan çocuklar okuma-yazma becerisi edinerek kitapla doğrudan bağ kurarlar. Kitapla etkileşimi artan çocuğun söz varlığı da zenginleşecektir.

Her bireyin kendine özgü eğilimlerinin, becerilerinin olması, karşılaştığı olaylar karşısında kendi tutum ve davranışları sergilemesi kişilik gelişimi içerisinde değerlendirilir. Çocuk edebiyatı ürünleri ile çocuk kendini, yaşamı ve farklı kişiliklerin bakış açılarını anlamaya başlar. “Çocuğun, edebiyat ürünleriyle kurduğu iletişim, her şeyden önce insanın dil ve duyarlılıkla yoğrulmuş gerçeğinin sezilmesi; insan denilen varlığın tanınması ve anlaşılması sürecidir. İşte bu süreç, çocuğun kendini tanımasına, öbür insanlarla karşılaştırmasına; yaşamda karşılaşılabileceği sorunları kestirmesine; onların çözümlerine yönelik ipuçlarıyla buluşmasına olanak sağlar” (Sever vd., 2009: 33). Çocuğun kitaplardaki kahramanlar aracılığıyla kendi kişiliği dışında farklı kişilikler ile

karşılaşması, onları zihninde çözümlemesi; insan ilişkilerinde bilinçli ve sağlıklı bir iletişim kurmasına katkı sağlar.

Kişilik gelişimi, toplumsal çevre içerisinde oluşmaktadır. Bireyin toplumsal çevreyle ilk karşılaşması annesi ile gerçekleşmektedir. Süreç içerisinde içinde yaşadığı çevre ile iletişim kurarak, toplumun değerlerini, kültürünü ve inançlarını kazanarak toplumun bir parçası haline gelir. Böylece kendi kişiliğini toplumdaki aldığı değerler aracılığıyla oluşturur. Nitekim edebiyat ürünleri de bireyin içinde yaşadığı toplumun aynası niteliğindedir. Bu sebeple edebiyatın toplumsal gelişmede katkısı yadsınamaz. Çocuk edebiyatı eserleri aracılığıyla çocuklar, içinde buldukları topluma ve hayata hazırlanırlar.

Bireyin bilişsel, dilsel, kişilik ve toplumsal gelişimine katkıda bulunan çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların okuma kültürü edinmesine katkı sağlar. Çocuğa hitap eden kitapların, çocuk gerçekliğine ve çocuğa göreliğe uygun olması gerekmektedir. “Kitapların çocuklarda okuma kültürü edinmiş bireyler olarak beklenen işlevi yerine getirebilmesi için, çocuklara yönelik yazma sorumluluğunu üstlenen yazarların çocuğa görelik ilkelerini göz önünde bulundurması ve çocuğun gözıyla dünyaya bakan bir biçimde çocuğa ulaşması gerekmektedir” (Sever, 2017: 28).

Çocuk edebiyatı ürünlerinde, kitabın seslendiği yaş grubunun gelişimsel düzeyine uygun bir şekilde sade, akıcı ve anlaşılır bir anlatım yapılmalıdır. “Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli, gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu öğelerin varlığı çocuk kitaplarının ele aldığı konu, olay, yer, zaman ve kahramanların anlatım açısından daha etkili ve anlaşılır olmasını sağlayacaktır. Bu yüzden çocuk kitaplarında yüklü ve yoğun bir anlatımdan kaçınılmalıdır. Her çocuk yazını metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak tümce ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir” (Lüle, 2007: 19).

Çocuk edebiyatı yapıtlarının iç yapısını: konu, tema, karakterler, çevre, ileti, dil ve anlatımı oluşturmaktadır. Dış yapısını ise boyut, cilt, kapak unsurları oluşturmaktadır. “Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtlarının i ve dış yapı bakımından hitap ettiği yaş grubunun gelişimine paralel bir şekilde donanımlı olması gerekmektedir. Çünkü çocuk kitapları dış yapı ve iç yapı ölçütleri ve dayandığı eğitsel ilkelerle bir bütündür” (Sever,

1995: 14). Bu bütünselliğin ana parçasından biri olan iletiler, yazarın çocuğa vermek istediği asıl düşüncedir. Çocukların duygu, düşünce ve anlam evrenlerine seslenen iletiler kesin yargıya varılmadan metin ile harmanlanarak verilmelidir. Çocuk metindeki karakterler ve kurgu aracılığıyla iletiyi özümseyerek sezip kendi düşünce dünyasında anlamlandırarak kavramalıdır. Çocuklar için yazılmış edebi metinlerde yer alan iletiler, çocuğun gelişim alanlarını olumlu etkilemesi, çocuğun yaşam gerçeklerine uygun olmalı, sanatsal bir dille, doğrudan değil ama anlaşılır bir üslupla verilmelidir (Demirel, 2010, 59).

Çocuk edebiyatı yapıtlarında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri çocuğun metni okurken zevk alması, eğlenmesi aynı zamanda düşünerek çıkarımlarda bulunmasıdır. Çocuğun kitapla çıktığı serüvenle estetik anlayışı, kavramsal gelişimi ve okuma isteği desteklenmelidir. Böylece geleceğin mimarı olan çocuklara bilinçli bir okuma kültürü verilmelidir. Bu noktada, çocuk edebiyatı yazarlarından çocuğun ufkunu açan ve çocuğa göreliğin farkında olan bir üslupla yapıtlar ortaya konması beklenmektedir. Ortaya konan yapıtlarla okuma kültürü gelişen çocuk okuduğundan çıkarımlarda bulunarak kendi anlam evreninde kendi değer yargılarını oluşturacaktır. “Her okur, kendi kitabını yaratır ya da kendi şiirini yazar” (Saxby, 1997: 16).

Çağımızda önceki dönemlere nazaran çocuk ve çocukluk döneminin öneminin bilincine varıldığından çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarların sayısında kayda değer bir artış vardır. Çocuk edebiyatı alanında yapıt veren yazarlar, nitelikli eserler aracılığıyla çocuklarla buluşarak hayal gücü gelişmiş, sorgulayan, yaratıcı, okuma kültürü edinmiş bir toplum ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda ortaya konan yapıtlar çocuğa görelik ilkeleri, eğitsel iletiler ve değerler eğitimi açısından incelenmektedir.

Günümüzün çocuk edebiyatı alanında üretken yazarlarından biri de Şermin Yaşar’ dır. Şermin Yaşar’ ın kaleme aldığı yapıtları konu, tema ve eğitsel iletiler bakımından oldukça zengindir. Bu çalışmada, çocuk edebiyatı alanında ortaya koyduğu kitaplarla dikkat çeken Şermin Yaşar’ ın eserleri, çocuğa görelik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelenmiştir.

1.1 Problem Durumu

Bireyin temellerinin atıldığı, en masum ve samimi hali olan çocukluk dönemi, tarihi devirlerde farklı bakış açılarıyla karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa ve çocukluğa olan

farklı olgular toplumun ve içinde yaşanılan zamanın değer yargılarının, sosyo- kültürel yapıların ve ekonomik ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Antik dönemde çocuklara nasıl yaklaşım sergilendiğine dair yeterli bilgi bulunmadığı, bireyin gelişim süreci içerisinde önemli bir dönem olmasına rağmen bu döneme yeterince ilgi gösterilmediği ve bebeklik ile yaşlılık arasında kalan bir kavram olarak kullanıldığı ifade edilmiştir (Postman, 1995: 16; Akyüz, 2012: 19).

Süreç içerisinde çocuklar yetişkinlerden ayrı düşünülmeyle çocuğa karşı ayrı bir yaklaşım oluşturulmamıştır. “Ortaçağda ise, çocukluğun yetişkinlerden hatta gençlerden farklı olan doğası göz ardı edilmiş, toplumda bebeklik ile yetişkinlik arasında bir geçi dönemi tasarlanmamıştır. Çocukluk ayrı ve özel bir evre olarak kabul edilmediğinden, Almanca, İngilizce ve Fransızca gibi bazı dillerde, çocuğu ifade eden özel sözcükler yer almamıştır. Ortaçağda, Romalılar döneminden farklı olarak çocuk gelişimi, ardışık öğrenme ve yetişkin dünyasına hazırlanmak için öğrenim görme anlayışları bulunmamıştır. Bu dönemde eğitim ve bazı konularda sınırlara dayanan ayıp düşüncesi olmamıştır. Ortaçağ dünyasında okuryazarlığın, eğitim ve ayıp düşüncesinin olmaması çocukluk fikrinin oluşmadığının göstergesidir” (Alver, 2004: 131).

Çocuk ve çocukluk kavramının varlığını 16. Yüzyıla dayandıran Aries, *Centuries of Childhood* (1962) isimli eseriyle çocuğun ve çocukluğun önemini gün yüzüne çıkarmıştır. “Çocukluk fikri, Rönesans’ın büyük icatlarından biridir. Belki de en insani olanıdır. Bilim, ulus-devlet ve dinsel özgürlükle birlikte hem toplumsal bir yapı hem de psikolojik bir koşul olarak çocukluk, on altıncı yüzyıl esnasında oluşmuş ya da ortaya çıkmış ve günümüze kadar incelenmiş ve desteklenmiştir” (Postman, 2004: 8).

16. yüzyılda matbaa kullanımının genişlemesiyle okuryazarlığın önemi artar. Okuryazarlığın değer kazanması ile birlikte çocukluktan itibaren okuma- yazma öğrenmeye ihtiyaç duyulur. Bu durum çocukların okuryazarlığı noktasında bazı gelişmelerin yaşanmasına olanak sağlar. Çocuklara okuma- yazma öğretimi için okullaşma artar. Okullaşma ile çocuğun toplumdaki yeri belirginleşmeye başlar. “Çocukluğun ortaya çıkmasında ve genişlemesinde en önemli kurumun başında yaygınlaştırılan okullar gelmektedir” (Semerci vd., 2012: 9).

“Sanayileşme ve kapitalizm genişlemesi ile birlikte istihdam politikalarındaki değişim, çocuk emeğinin sömürüsü, iktisadi rasyonalizmin ev içine uygulanmaya

başlanması, okur-yazarlığın önem kazanması, okullaşma oranındaki artış, ilköğretimin ulus devletinin ideolojik aracı olarak hem seküler hem de mecburi bir şekilde yaygınlaşması, “modern çocukluk” ve “modern yetişkinlik” inşasının ana yönünü belirleyen somut gelişmelerdir” (Özta, 2009: 2).

Çocukluk kavramının toplumda yer edinme süreci ile birlikte çocuğa göre yapıtlara ihtiyaç duyulmuştur. “Var olan bu boşluk önce genel edebiyat dizgesindeki çocuğa göreleştirilebilecek metinlerden yararlanılarak doldurulmaya çalışılmış ve sonrasında da çocuk edebiyatının oluşumu sağlanmıştır. Ülkemizde genel edebiyat alanından çocuk edebiyatına uyarlanan (indirgenen) ilk metinlerden bazıları Daniel Defoe’dan Robinson Cruseau; Cervantes’ten Don Kişot; Jonathan Swift’in Guliver’in Gezileri’dir. Daha sonraki süreçte masallar, destanlar, çocuğa göreleştirilmiş ve çocuğun yararına sunulmuştur” (Dilidüzgün, 2007: 67).

Dünyadaki gelişmeler ve bilimsel alandaki ilerlemeler çocuğa bakış açısını da değiştirmiştir. Bu değişimin neticesinde 1979 yılı “Uluslararası Çocuk Yılı” olarak kabul edilmiştir. İlk çağlarda çocuk üzerinde mutlak bir otorite olarak kendini gösteren anlayıştan 21. yüzyılda çocuğu merkeze alan ve bir birey olarak ona saygı duyan bir anlayışa ulaşılmıştır (Aral ve Sağlam, 2016: 47). Kısaca ifade edilirse, çocukluğun yetişkinlikten ayrı bir dönem olduğu bilincine varılmasıyla çocuğa göre kurgulanan bir edebiyat anlayışı ortaya çıkmıştır. Böylece çocuk edebiyatı yapıtları kaleme alınmıştır.

Erken çocukluk dönemi itibariyle anadili edinen çocuk, anadiliyle düşünmeye, hayal kurmaya başlamaktadır. Anadili ediniminde çocuğun öğrenmesine yardımcı olan en önemli araç kuşkusuz çocuk edebiyatı ürünleridir. Okul öncesi dönemden itibaren çocuk edebiyatı yapıtlarıyla çocuğun dilsel gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Erken çocukluk döneminden başlayarak çocuğun ilgi ve merakına uygun kitaplar okunarak ve okutarak çocuğa dinleme- okuma kültürü kazandırılmalıdır. Nitekim çocuk edebiyatı eserlerinin çocuk gerçekliğine, doğasına ve düşünce dünyasına uygun olması doğrultusunda çocuğun okuma kültürü kazanmasından söz edilebilir. Bu noktada çocuk edebiyatı yazarlarının çocuğa görelik ilkeleri doğrultusunda yapıtlar kaleme alması gerekmektedir. “Çocuğa göre yapıtlar vermek isteyen her sanatçı, kendisini anlatmak, anlatılacak olanı ve onu nasıl anlatacağını bulmak için öncelikle çocuk gerçekliğine inanmalı; böyle bir gerçeklik adına yazmanın büyük bir sorumluluğu olduğunu

duyumsamalıdır. Sanatçının amacı, sözcükleri çocuğa göre, onun ilgi ve gereksinimlerini de kuşatan bir anlayışla kullanabilmek, onu okumaya özendirebilmek, okuma eyleminden sonra çocuğun yüreğinde ve belleğinde insanca duyarlılıklar ve düşünceler oluşturabilmek olmalıdır” (Sever, 2008: 29- 30).

Çocuk edebiyatının temel nitelikleri dış yapı özellikleri, iç yapı özellikleri ve eğitsel iletiler kapsamında ele alınmaktadır. Dış yapı özellikleri: boyut, kapak, kâğıt, cilt, sayfa düzeni, harfler ve resim alt başlıklarında incelenmektedir. İç yapı özellikleri: konu, tema, karakterler, çevre, ileti, dil ve anlatım alt başlıklarında incelenmektedir. Bu araştırmada Şermin Yaşar’ ın çocuk kitaplarının çocuğa görelik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelenmiştir.

Günümüzde çocuk kitaplarındaki üretkenliğiyle dikkat çeken Şermin Yaşar, çocuk edebiyatı alanına kazandırdığı eserler ile akla gelen ilk yazarlardan biridir. Aynı zamanda yazarın kitaplarındaki baskı sayılarından yola çıkarak çocuklar tarafından çokça okunan bir yazar olduğu yadsınamaz. Büyük okur kitlesine sahip olan ve alan yazında çocuk kitaplarının üzerine çalışmaya rastlanılmayan yazarın çocuk kitaplarının, çocuk edebiyatının temel niteliklerini nasıl kullanıldığı ve ne ölçüde taşıdığı araştırılması gereken bir durumdur.

Bu araştırmada Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarının çocuğa göreliği, eğitsel iletileri ve iletilerin aktarılışı problem konusu edinilmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri

- a) Şermin Yaşar’ ın “Dedemin Bakkalı” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- b) Şermin Yaşar’ ın “Dedemin Bakkalı- Çıracık” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- c) Şermin Yaşar’ ın “Abartma Tozu” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- d) Şermin Yaşar’ ın “Kuş Masalları” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- e) Şermin Yaşar’ ın “CİNGO- Ben İnsan Değil miyim? ” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelik ilkeler bakımından uygun mudur?

- f) Şermin Yaşar' ın “Cesaret Sandığı” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelilik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- g) Şermin Yaşar' ın “Uyuyor Musun?” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelilik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- h) Şermin Yaşar' ın “Garip Bir Kuyruk” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelilik ilkeleri bakımından uygun mudur?
- i) Şermin Yaşar'ın “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı kitabı eğitsel iletiler ve çocuğa görelilik ilkeleri bakımından uygun mudur?

1.2 Araştırmanın Amacı

Çocuk edebiyatında hedeflenen öncelikle çocuğa ruhsal, duygusal, sosyal, zihinsel, bilişsel gelişimine uygun doğru iletiler vererek çocuğun iç ve dış dünyasına ışık tutmaktır. Böylece sağlıklı, kendinden emin, toplumun değerleri ışığında çağa ayak uyduran ve gelişen bir toplum oluşur. Çocuklara yönelik olarak verilen eserleri çocuğa görelilik ilkesi ve iletileri bağlamında değerlendirmek onların ruhsal, bilişsel, kişilik ve dilsel gelişimindeki sürecin olumlu ilerlemesi için gereklidir. Hangi yaş seviyesinde hangi eserlerle buluşmaları gerektiğini tespit etmek için söz konusu değerlendirmelerin bilimsel anlamda yapılmasına ihtiyaç vardır. Özellikle günümüz çocuk edebiyatı yazarlarının bugünün çocukları tarafından daha çok okundukları göz önünde bulundurulduğunda, son dönem çocuk edebiyatı eserlerinin irdelenmesi önem taşımaktadır. Son dönem çocuk edebiyatı yazarları arasında yer alan ve çocuklara yönelik çok sayıda eser veren yazarlardan biri de Şermin Yaşar'dır.

Bu araştırmada “Şermin Yaşar' ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Çocuğa Görelilik İlkesi ve Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi” amaçlanmıştır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Çocuk edebiyatı, bireyi geleceğe hazırlayan unsurlar içerir. Bu bağlamda çocuğun toplumla tanışması ve topluma ait değerleri kazanması amaçlanır. Çocuk edebiyatında çocuğa hak ve adalet duyguları aşılıyarak, duyarlı bir toplumun temelleri atılır. Çocuğa verilen bütün mesajlar, dozunda ve çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Verilen mesajların doğruluğu tek başına yeterli değildir. İletilerin çocuğun bulunduğu topluma uygunluğuna, çocuğun yaşına, gelişimine ve hayal gücüne hitap ederek yeni ufuklara yelken açmasına imkân vermesi gerekmektedir. İletilerde duyarlılık, dayanışma, paylaşma, yardımseverlik, kavramları ön planda tutularak estetik bir boyut kazandırılmalıdır.

Böylece çocuğun gereksinim duyduğu eğitsel destek sağlanmış ve çocuğun topluma duyarlılığı ile farkındalığı kazandırılmış olur.

Çocuk edebiyatı, aynı zamanda çocukta yeni ufuklar açarak, çocuğun dünyaya daha geniş bir pencereden bakmasına olanak verir. Çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini en doğru şekilde tamamlaması ön görülen ve örnek alınan yaşanmışlıklar çocuğa, çocuk edebiyatı vasıtasıyla aktarılır. Çocuk edebiyatı eserlerinde nitelikli bir yazar, kendi çocukluğunun gözüyle de bakarak aslında kendi zamanının özeti niteliği taşıyan değerler eğitimini de vermiş olur. Çocuk edebiyatı bu bağlamda çocuklara armağan edilmiş kıymetli bir mirastır.

Bugüne kadar, çocuk edebiyatı yazarlarından Şermin Yaşar ve çocuk kitapları üzerine akademik bir çalışma yapılmamıştır. Bu araştırmanın Şermin Yaşar'ın çocuk kitapları üzerine yapılan ilk çalışma olması çocuk edebiyatı alanı için önemlidir. Bu araştırmanın başta ailelere ve eğitimcilere rehberlik edebileceği, aynı zamanda çocuk edebiyatı alanına veri kaynağı sağlayabilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir.

1.4 Sayıtlar

Çocuk edebiyatının vazgeçilmez iki ana ögesi elbette ki; eserin çocuğa görelilik ilkesi ve çocuğa doğru bir şekilde kazandırılmak istenen eğitsel iletilerdir. Bu sebeple, Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının bu iki ana ögeyi yansıttığı varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma; Şermin Yaşar'ın “Çok Hayal Kuran Çocuk”, “Cesaret Sandığı” , “Garip Bir Kuyruk”, “Uyuyor Musun?”, “Kuş Masalları”, “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ”, “Abartma Tozu”, “Dedemin Bakkalı” , “Dedemin Bakkalı- Çıracak” adlı çocuk kitapları ile sınırlı tutulmuştur. Ayrıca söz konusu kitapların ele alınıp değerlendirilmesi “çocuğa görelilik” ilkesi ve verilmek istenen iletiler ile sınırlı tutulmuştur.

1.6 Tanımlar

Çocuk: Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2008: 13).

Edebiyat: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın (Türkçe Sözlük, 2011: 754).

Çocuk Edebiyatı: Çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Bu nedenle bu eserlerin tıpkı yetişkinler için hazırlananlar gibi güzel ve etkili olması gerekir (Sever, 2003:8).

Çocuğa Görelik: Dilin ve resmin anlatım gücü, karakterin nitelikleri, onun eylem ve davranışları, iletilerin türü, konunun özellikleri, kurgunun düzeyi; kitabın ve görsellerin boyutu, kapağın dikkat çekiciliği, kâğıdın ve cildin kalitesi, sayfa düzeni, harflerin türü, görsellerin niteliği; kurgudaki mantık yanlışlıkları, toplumsal cinsiyetçi yaklaşım, geleneksel yargılar, denetimci ve baskıcı anlayış, yazgıcılığı ve boş inançları onaylayan anlayış, siyasal öğüt ve emirler, araştırmayı körelten, girişimciliği engelleyen durumlarla ilgili çocuk ve kitap arasındaki ilişkide, kitabın niteliklerinin hem yazın olma ilkelerine hem sanatçı duyarlılığına, hem de çocuk gerçekliğine uygun olmasını sağlayan tüm değişkenlerin toplamıdır (Çer, 2016: 86).

Eğitim: Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye (Türkçe Sözlük, 2011: 761).

Dil: Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimâî bir müessesedir (Ergin, 2004: 3).

Konu: Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje (Türkçe Sözlük, 2011: 1476).

Biçim: Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, eşkâl” (Türkçe Sözlük, 2011: 331).

Resim: Sanatçının dünyasında yarattığı içeriği, görünür kılan bir ögedir (Sever, 2003: 59).

Karakter: Sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği gerçek yaşamdan da etkilenecek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığıyla biçimlendirdiği bir kişiliktir (Sever, 2003: 63-64).

İleti: Yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir (Sever, 2002:131).

BÖLÜM 2

2 ALAN YAZIN

Bu bölümde; çocuk kavramına, çocuk edebiyatına, çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken özelliklere, eğitsel iletilere, Şermin Yaşar' ın hayatı ve eserleri ile alanla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Çocuk Kavramı

Çocuk edebiyatını ele almak için öncelikle çocuk kavramını anlamak ve anlamlandırmak gerekmektedir. Çünkü çocuk edebiyatı öznesinde çocuğun olduğu bir edebiyattır. Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi boyunca çocuğa farklı bakış açıları boy göstermiştir. Çocuğun varlığının bilincine varıldığı süreç içerisinde ise çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ön plana çıkmıştır. Bireyin temellerinin atıldığı çocukluk dönemi “çocuk” kavramı içerisinde değerlendirilerek farklı tanımlar ortaya konulmuştur.

“Kendine özgü algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren; sosyal, dilsel, ruhsal yetileri henüz tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla bütünüyle örtüşmeyen bir varlıktır” (Dilidüzgün, 2009: 39). “Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır” (Şahin, 2007: 3). Yapılan bütün tanımlarda çocuğun yetişkinden farklı bir yapıda olduğunu ve dolayısıyla ona karşı gösterilecek davranış ve uygulamaların da yetişkinlerden farklı olması gerektiği bildirilmektedir (Bağlı, 2003; aktaran Sağlam ve Aral, 2016: 46).

Çocuğa dair tanımların çeşitlilik göstermesi, çocuk kavramının sınırlarının ne kadar geniş bir boyutta ele alınması gerektiğini göstermektedir. Çocuk kavramını ve çocuğun doğasını, daha iyi özümseyebilmek için çocukluk evresinin gelişim dönemini ve özelliklerini incelemek gerekmektedir.

Bireyin yaşamdaki yolculuk içerisindeki kişilik gelişimi Cüceloğlu' na göre şu şekilde başlamaktadır: “Doğumla beraber bebeği etkileyen ilişkilerin çerçevesi genişler; aile içindeki kişilerin sayısı anne gibi tek bir kişiden, anneyi de içine alan baba, abla, ağabey, amca, hala, teyze, çocuk bakıcısı gibi daha birçok kişiyi içerebilir. Bu ilişkiler ağı içinde her birey, kendi benlik bilincini ve kişiliğini yapılandırır” (Cüceloğlu, 2004: 57).

Okul öncesi dönemde, bebeklik döneminden çıkarak kendi benliğinin idrakine varan 2-3 yaşındaki çocuklar çevresindeki olayları algılamaya başlar. Çevresini gözlemleyerek kendi eylemlerine yön vermek ister ve yeni davranışlar kazanır. Bu evredeki çocukların zihni, etrafında gördüklerini olduğu gibi değil de zihninde canlandırdıkları şekilde algılar ve benimser. Onların bu eğilimi, yetişkinler tarafından yaratıcılığını destekleyici şekilde kitaplarla, oyunlarla ve etkinliklerle geliştirilmelidir. Bu yaş aralığındaki çocukların bilişsel gelişimleri çevrelerindeki benzer ve farklılıklarıyla ayırt ederek gruplandırmayı öğrenmeleri ile karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynleri tarafından çocuklara benzer ve farklı nesnelere verilerek çocukların ayırt etme becerileri geliştirebilir. Bu dönemde çocukların dil gelişimleri oldukça gelişkindir. Çocuk etrafından edindiği sözcüklerle cümleler kurmaya başlar. Çocuğun söz varlığının zenginleşmesi ve dil gelişiminin daha sağlıklı olması için çocuk edebiyatı ürünleriyle tanıştırılmalıdır.

Okul öncesi 3-4 yaş döneminde çocuğun kişilik ve zekâ gelişimi hızla ilerlerken çocuk, bu dönemde benliği hakkında düşünür. Çevresindekilerin ona yaklaşımları ve düşüncelerinden etkilenir. Vicdan duygusu da gelişmektedir. Yetişkinler çocuğun benliğine saygı duymalı ve çocuğa karşı davranışlarında samimi olmalıdırlar. Bu yaştaki çocuklar akranlarıyla iletişim kurarlar. Çocuklar çevrelerini gözlemleyerek cinsiyet rollerini farkına varmaya başlar ve kurdukları oyunlarda da gözlemleri neticesinde bu rollere bürünürler. Etrafındaki insanların duygu durumlarını da gözlemeyen çocuk duyguları anlamaya başlamaktadır. Çocuklar etkinlik ve kitaplarla duygularla tanıştırılmalıdır. Bilişsel olarak öğrenmeye hevesli olan çocuk, parça bütün ilişkisini kavramaya başlar. Nesnelere nerelerde kullanıldığının bilincine varır. Bu dönemde çocuklar; bazı kelimelerin tanımını yapar, çoğul ekleri kullanır ve soru cümleleri kurabilirler. Çocuklara hikâye, tekerleme ve bilmece okunmalı böylece çocuğun dil gelişimine katkı sağlanmalıdır.

Okul öncesi dönem 4-5 yaş dönemindeki çocuklar, daha önceki yaşlarına nazaran bağımsız olma isteğindedirler. Çocuğun akranları ile oynamaktan keyif aldığı bu dönemde arkadaşlarının düşüncelerinden etkilenerek onun gibi olmak ister. Yetişkinler çocuğun bu girişimciliğini destekleyici etkinlikler yapmalı ve bu becerisini geliştirecek metinler okumalıdır. Çocuklar bu dönemde iyi ve kötü eylemlerin bilincine varırlar. Paylaşma ve işbirliği anlayışları gelişmektedir. Çocuğun duygusal farkındalığını artırmak

için canlandırmalar yaptırılmalıdır. 4-5 yaş aralığındaki çocuklar etrafında gördüklerini, olayları merak duygusu içerisinde yetişkinlere sorular sorarlar. Çocuğun etrafını ve olayları anlamlandırma çabası yanıtız bırakılmamalı ve merakına hitap eden kitaplara yönlendirilmelidir. Bu yaş aralığında çocuklar kurallı cümleler kurmaya başlarlar. Kısa şiir ve şarkıları ezberleyebilirler. Çocuk kendisinden istenen eylemleri yerine getirebilir. Çocuktan görseller aracılığıyla hikâye anlatmaları istenebilir. Olay örgüsü basit metinler okunabilir.

Okul öncesi 5-6 yaş dönemindeki çocuklar, yetişkinleri gözlemleyerek rollerini taklit eder. Bu dönemde çocuk, kendi seçtiği arkadaşlarıyla oyun oynar ve etkileşimde bulunduğu arkadaşlarının davranışlarını özümser. Çocuklar arkadaşlığın değerini anlatan kitaplar okunmalıdır. Bu dönemde ailesini gözlemleyen çocuk kendisine verilen görevleri yapmaktan hoşlanır. Böylece aidiyet duygusu pekişmektedir. Çocuğa söylenen olumlu geri dönütler çocuğu değerli hissettirerek başarı duygusunu ön plana çıkarır. Bu yaş aralığında çocuk bazı zıtlık ve nicelik bildiren kelimeleri kavrar. “Niçin” soru sözcüğünü içeren cümlelere akıl yürüterek cevap verir. Kelimeleri tanımlar ve bilmediği kelimelerin anlamlarını sorar. Çocuğa bu dönemde yeni öğrendiği ve tanımladığı kavramları pekiştirecek metinler okunmalıdır. Resimli kitaplarla bu kavramlar pekiştirilmelidir. Bu yaş aralığında çocukların dil becerileri gelişmiştir. Karmaşık cümleler kullanmaya başlarlar. Kendilerini ifade etmekten hoşlanırlar. Anaokulu çağında olan bu dönemdeki çocuklar isimlerini yazmaya çalışırlar. Bu dönemde çocuklar kendi ilgi ve merakına uygun yazınsal metinlerle buluşturularak dile karşı merakları canlı tutulmalıdır.

İlköğretim 6-8 yaş dönemi, çocuğun okula adım attığı ilk yaşlardır. Önceki dönemlere nazaran çocuk anne- babasına bağlı olmamakla beraber kendi bireyselliğini ele alır. Kendi özgürlüğünün peşinden gitmek ister. Yetişkinler tarafından çocukların bu tutumuna kontrollü bir yaklaşım sergilenerek özgürlük alanları dengeli bir biçimde genişletilmelidir. Çocuk, karakterleri ile özdeşim kurabileceği kitaplara yönlendirilmelidir. Somut düşünebilen bu yaş aralığındaki çocuklar okulla beraber dış dünyaya kapılarını açar. Etrafindakiler tarafından onay ve beğeni almak isterler. Çocuklara yapabileceği görevler verilerek başarı elde ettikleri zaman olumlu dönütler verilmelidir. Bu dönemdeki çocuklar okula başlayarak yeni beceriler kazanırlar. Okuma ve yazma becerilerinin edinimi ile birlikte hayata yeni bir pencereden bakmaya başlarlar. Çocuğun önceki dönemlerde çevresinden dinlediği metinleri kendinin okuması ile

özgüveni artar. Bu dönemde dikkat süresi okul öncesi döneme göre artarak 15- 25 dakika arasındadır. Çocuk yazma becerisi edinimiyle kısa hikâyeler yazar. İlköğretim dönemindeki çocuklara okuma- yazma isteğini canlı tutacak kitaplar sunulmalıdır. Çocuğun okula başlamasıyla dil gelişimi ilerler. Okuma becerisini edinen çocuğun söz varlığı zenginleşir. Yetişkinler çocuğun sözcük kazanımına katkıda bulunmak için ona uygun kütüphane ortamı hazırlanarak birlikte okumalar yapılmalıdır.

İlköğretim dönemi 8-10 yaş döneminde bulunan çocuklarda, somut benlik alanından soyut alanına geçiş gerçekleşmektedir. Çocukta empati becerisi gelişerek çevresindeki insanların düşüncelerini, duygularını anlamaya başlar. Okul öncesi dönemde aile içindeki rollere odaklanan çocuk okulla beraber toplum içindeki rollerin farkına varmaya başlar. Çocuk okulla beraber girdiği sınıf ortamında arkadaşları tarafından kabullenilmek ister. Bu dönemde çevresinde gördükleri ile birlikte yeni yaşantıların farkına varır. Çocuk grupla hareket eder ve organize olmayı öğrenir. Bu dönem aralığındaki çocukları farklı yaşam deneyimi sunacak kitaplarla buluşturmak çocuğun kişilik ve toplumsal gelişimine katkıda bulunacaktır. 6-8 yaş aralığında okuma-yazma becerisi edinen çocuğun bilişsel gelişimi hız kazanır. 8-10 yaş arasında okuma becerisi büyük oranda artar. Okuma becerisinin artmasıyla çocuğun söz dağarcığı zenginleşir. Çocuk kendini, duygu ve düşüncelerini kendine ait cümlelerle aktarır. Çocuk dil ve anlatımını geliştirerek içselleştirebileceği kitaplarla buluşturulmalıdır.

İlköğretim dönemi 10-12 yaş ve üstünde bulunan çocuklar, birçok değişim içerisindedirler. Fiziksel bir olgunlaşma ile birlikte duygusal bir olgunlaşma içerisindedirler. Kişiliklerinin bilinci ile iç denetimlerini yapmaya başlarlar. Çevresindeki arkadaşlarıyla vakit geçirmekten hoşlanırlar. Toplumdaki yanlışlara karşı çıkarlar. Bilişsel olarak da gelişen çocuk soyut olarak düşünmeye ve soyut kavramları idrak etmeye başlar. Son çocukluk dönemi olarak da nitelendirilen bu aralığında çocukların problem çözme ve akıl yürütme becerileri artar. Son çocukluk döneminin sonlarına doğru, çocukta çözüme ulaştırması gereken problemleri kendi kişisel girişimleriyle çözüme girişiminde buldukları görülmektedir (Yavuzer, 2003:15). İlkokul dönemindeki çocuklar, zihinlerinde somut durumları tersine çevirerek düşünebilirler. Karşılaştıkları somut durumları birçok yönden farklı bakış açılarıyla ele alarak anlam evrenlerinde canlandırabilirler. Ancak 12 yaşından sonra soyut kavramlar zihinlerinde anlam kazanmaya başlar. Böylece çocuklar soyut olgular üzerinden mantıksal sıralama

yapabilirler. Bu durum 11-12 yaşlarından itibaren başlayarak 14-15 yaşlarında tam anlamıyla sistematik hale gelmektedir (Gander ve Gardiner, 2001: 460). Bu yaş aralığındaki çocuğun dil ve anlatım gücü gelişmiştir ve girişik cümle yapıları kullanabilmektedir. Çocuğun dil duyarlılığını artırmak için değişik türdeki yapıtlar okutulmalıdır.

Çocuğun gelişim dönemleri incelendiğinde her yaş aralığında farklı duygu, yetenek ve becerilerin olduğu saptanmıştır. Çocuğu anlamak için her çocuğun gelişim dönemleri göz önünde bulundurulmalıdır. Çocukların toplumsallaşmasında, kişiliğinin oluşmasında, dil ediniminde ve bilişsel süreçlerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde kısacası tüm gelişimsel dönemlerinin işlevselliği öncelikle ailesi ile başlamaktadır. Çocuğu sağlıklı, yaratıcı ve ufku geniş birey halinde topluma kazandırmak isteyen aileler çocuğa onun doğasına ve gerçekliğine uygun bir şekilde yaklaşmalıdırlar. Çocuklar ailelerin ve eğitimcilerin önderliğinde kendilerine hitap eden çocuk edebiyatı ürünleri ile buluşturulmalıdır. Böylece çocuğun ve çocuk gerçekliğinin bilincinde olan yeni nesiller inşa edilecektir.

2.2 Çocuk Edebiyatı

Toplumların gelişmesi toplumu oluşturan bireylerin çağa uygun bir şekilde eğitilmesi ile olur. Çağa uygun bir eğitim ise toplumun yapı taşı oluşturan çocuklara bilinç ve farkındalık kazandırılarak gerçekleşir. Çocuğa verilen nitelikli eğitim ile gün geçtikçe gelişen ve değişen dünyada hem çocuk hem de toplum için büyük önem taşımaktadır. Bireyin eğitim ile birlikte çağa uyumlu, bilinçli ve donanımlı olmasına katkı sağlayan bir diğer yapı ise edebiyattır. Kelimelerle meydana gelen ve bireye kurgusal dünyanın kapılarını açan edebiyat, bireyin farklı yaşamların penceresinden hayata bakmasını, sorgulamasını ve düşünmesini sağlamaktadır. Bireyin gelişimi içerisinde edebiyat ve eğitim birbirinden beslenir. “Eğitim bakımından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir” (Kavcar, 1982: 5).

Edebiyat bireyin bilinçlenmesine, estetik zevk oluşmasına, güzeli görmesine rehberlik eder. Edebiyatın ana malzemesi ise dildir. Eski dönemlerden itibaren insanlar, edebi türlerden olan destanları dil vasıtasıyla çağımıza taşımışlardır. Edebiyatın insanlar ve çağlar arası bu gücü edebi metinler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. “ Edebi metin kendine özgü dili, gerçeklikle olan ilgisi, estetik yaşantı uyandırması, çok anlamlılığı, yazıldığı dönemi temsil etmesi, kendine özgü anlatma formlarına sahip olması gibi birçok

niteliğe sahiptir” (Aktaş, 2009: 187). Her edebi metnin hitap ettiği kitle değişiklik göstermektedir. Daha önceki zamanlarda dönemin zihniyeti edebiyatın sadece yetişkinlere hitap ettiği görüşündedir. Bu durum dünya üzerinde çocuk edebiyatının kabul edilip edilmeme tartışmasını beraberinde getirmiştir. Şirin, edebiyat ve çocuk edebiyatı tartışmalarını maddeler halinde özetlemektedir:

“ a. İlk çağlardan bu yana çocuğun edebiyatla çocukluktan sonraki dönemde tanışmasını savunan görüşün bugün artık taraftarı kalmamış gibidir.

b. Genel ‘edebiyat kamusu’ nun ağırlıklı görüşü ise edebiyatın bütünlüğünden hareketle çocuklar için ayrı bir edebiyat olmadığı tezine dayanmaktadır. Çocuk edebiyatının çocuğun küçümsenmesi anlamını içerdiğini ve ikincil duruma itilmesine itiraz edenler, “çocuk, edebiyatı anlar” görüşünden hareketle çocuk edebiyatına çekinceli yaklaşıyorlar.

c. Çocuk edebiyatını bir geçiş dönemi edebiyatı kabul edenler ise edebiyatla çocuk edebiyatı arasında derece farkı olduğunu görüşlere dayanak noktası yapıyorlar.

d. Çocuk edebiyatını savunanlar ise, çocuklar için yapılacak edebiyatın konu, içerik ve öz bakımından ‘çocuğa göre’ lik ve ‘çocuk gerçekliği’ ölçütlerine dayalı farklı bir edebiyat olması gerektiğini ileri sürüyorlar.

e. Çocuk edebiyatını bir geçiş dönemi edebiyatı kabul eden edenler, edebiyatın bütünlüğünden hareketle, çocuk edebiyatını bir dönemle sınırlı bir edebiyat kabul ediyorlar” (Şirin, 2016: 20).

Nitekim tartışmaların neticesinde çocuğa ait bir edebiyatın varlığı ön planda kalmıştır. Toplumun çocuğu ve çocuk edebiyatının varlığını kabul etmesiyle, çocuk gerçekliğine uygun yapıtlar ortaya konmuştur. Çocuk gerçekliğine olan gelişmeler sadece edebiyatla sınırlı kalmamış ve eğitim kurumlarındaki sistemi de çocuğa göreleştirmiştir.

Türkiye’ de çocuk edebiyatının gelişimi Batı’ ya göre daha geç süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Ülkemizdeki çocuk edebiyatı tartışmalarını, Argunşah şu şekilde değerlendirir:

“Şu bir gerçektir ki ‘çocuk edebiyatı’ kavramı bizde batıya göre çok daha geç gelişmiş bir alandır. Bu alandaki esas problem daha ‘çocuk edebiyatı’ kavramının genel

edebiyattan ayrı bir alan olarak kabul edilip edilmeme noktasında başlamaktadır. Kimi yazar ve edebiyatçılar ‘çocuk edebiyatının varlığını ayrı bir alan olarak kabul ederken; kimileri de böyle bir ayrımın yersizliği ve yanlışlığı üzerinde birleşmektedir. Çocuklara has bir edebiyatın olmayacağını savunanlar, çok eskiden beri çocuklar için ayrı bir edebiyatın olmadığını, sözlü dönemlerde büyükler için anlatılanların aslında çocuklara da anlatıldığını belirtirler. Bu görüşe katılanlar edebiyatın yazılı dönemlerinden söz ederken de büyükler için yazılmış bazı eserlerin çocuklar tarafından da çok beğenildiğini ve ‘çocuk klasikleri’ içerisinde yer aldığını savunurlar” (Argunşah, 1991: 290).

Günümüzde çocuk edebiyatı varlığının tartışmaları devam etmekle beraber, çocuk edebiyatına verilen değeri nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin sayısının artmasından anlamaktayız. Çocuk edebiyatının varlığının yanı sıra çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili farklı tanımlamalar ortaya konulmuştur.

Oğuzkan, çocuk edebiyatı hakkında şu şekilde bir tanımlama yapmıştır:

“Çocuk Edebiyatı, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeve içine girebilir. Değişik birtakım yazı türlerinde ortaya konulan bu eserlerin, tıpkı yetişkinler için hazırlanan eserler gibi, güzel ve etkili olmaları da gerekir. Bu nedendir ki çocuk edebiyatını “usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad” olarak tanımlayabiliriz” (Oğuzkan, 1983: 12).

Mustafa Ruhi Şirin’ in çocuk edebiyatı hakkındaki görüşü şu şekildedir:

“Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” (Şirin, 2007: 16).

Çocuk edebiyatı alanında uzman olan Sedat Sever’ in tanımı ise şu şekildedir:

“Çocuk edebiyatı erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2008: 17).

Yalçın ve Aytaş (2002: 5), çocuk edebiyatını “Çocuk edebiyatı; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerdir” olarak tanımlar. “Çocuk edebiyatı, iki- on dört yaş arası çocukların ihtiyacını karşılayan, bu yaşlardaki kişilerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar” (Tür ve Turla, 1999: 9). Neticede alanında uzman kişilerin ortaya koymuş oldukları tanımlardan hareket ederek çocuk edebiyatı; hitap edilen çocuğun kişilik, toplumsal, bilişsel ve dilsel gelişimlerine uygun bir çerçevede, çocuğun hayal kurmasına katkıda bulunan, yaratıcılığını destekleyen, eleştirel ve sorgulayıcı bir yaklaşımla farkındalığını artıran, çocuğa okuma kültürü edindiren, kullanılan dil ve nitelikli görseller ile çocuğu estetik doyuma ulaştırıran, çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelige uygun şekilde hazırlanan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.

2.3 Çocuk Edebiyatın Ürünlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun bütünsel gelişimine katkıda bulunan, düşünen bireyler yetişmesini sağlayan, okuma alışkanlığı kazandıran ve çocuk edebiyatının çocukla buluşmasını sağlayan yapıtlardır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin okuyucu olan çocukla özdeşimi ve çocuğun kitapla etkileşime girmesi için bünyesinde bazı temel nitelikleri barındırması gerekmektedir. Kuşkusuz bu nitelikler yetişkin ve çocuk edebiyatını birbirinden ayıran belirteçlerdir. Bu sebeptendir ki çocuk edebiyatı ürünlerinin, niteliklerin farkında olan usta yazarlar tarafından büyük bir titizlikle kaleme alınması gerekmektedir. Çocuk edebiyatına özgü olan bu temel nitelikler “çocuk gerçekliği” ve “çocuğa görelilik” ilkeleridir.

“Çocuk gerçekliği’ kavramı gelişimsel özellikleri ve öğrenme gereksinmelerini bilmeyi ve nitelikli uyaranlarla yanıtlamayı işaret eden bir kavramdır” (Canlı, 2015: 112). Her çocuğun gelişimsel özelliklerini dikkate alarak çocuğun ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte eserler ile çocuk gerçekliğinin bilincinde olmak gerekmektedir. Çocuk varlığına ve fikirlerine değer verildiğini, doğasına ve algısına uygun bir yaklaşım sergilenmesiyle

idrak eder. Böylece çocuk, kitapla ve kitap aracılığıyla çevresiyle sağlıklı bir iletişim içerisine girecektir.

“Çocuk gerçekliği çocuklaşmak demek değildir. Çocuk gerçekliği çocukların gerçekmiş gibi alılmadıkları, fakat hiç de nesnel olmayan alımama farklarının yaratılmasıdır” (Dilidüzgün, 1996: 83). Her çocuğun kendine ait bir evreni bulunmaktadır. Bu evrende kendi öznellikleriyle düşünerek, hayal kurarak kendilerini ifade ederler. Bu bakımdan çocuğa hitap eden eserlerin nesnelleştirilmeden çocuğa özgünleştirilerek çocuk gerçekliğine uygun şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Çocuk, serüvene çıktığı kitapla birlikte kendi yaşamından, düşüncelerinden, duygularından izler bulmalıdır. Kitapta kendinden izler bulan çocuğun zihninde okuduğu metin anlamlandırılarak kitabın vermek istediği ileti kalıcı hale gelecektir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı yazarlarının çocuk gerçekliğinin bilincinde eserler vermesi gerekmektedir. Çocuğun ve çocuk gerçekliğinin bilincinde olan yazar, vermek istediği iletiyi çocuk bakış açısıyla kaleme alarak çocuğa sesini duyurmalıdır. Kendi dünyasından ve anlam evreninden parçalar bulan çocuğun, kitapla olan iletişimi artacaktır. “Edebiyat yapıtlarının temel sorumluluğu çocuğu dil ve çizginin olanaklarıyla öbür insanlara ulaştırmak, çocuğun onlarla iletişim kurmasını sağlamaktır. Edebiyat yapıtlarıyla iletişime girmeyi alışkanlık edinmiş bir çocuk, insan ve yaşam gerçekliğinin sanatçı duyarlılığı ile biçimlendirilmiş yeni bir gerçekliği ile buluşur, tanışır” (Sever, 2013: 37).

Çocuk edebiyatının temel öğelerinden olan ve çocuk gerçekliği ile bir bütün oluşturan bir diğer nitelik “çocuğa görelilik” tir. Çocuğun gelişimsel olarak yaşına ve düzeyine uygun bir biçimde ilgi ve merakını dikkate alarak onun duygu, düşünce ve anlam evrenine hitap eden aynı zamanda çocuğun rahat bir şekilde anlayabileceği dil ve anlatım gücü kullanılarak ona seslenebilmek çocuğa görelilik ilkesinin niteliklerindedir. Bu nitelikler aracılığıyla çocuğun hayal dünyasına seslenebilen eserler kaleme alınmalıdır.

Yurttaş’ a (1997: 56), göre çocuğa görelilik “Çocuğun düşlem gücüne seslenen, onun rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan” şeklinde tanımlanmaktadır. Şirin (1998: 31), ise bu konuda

“Bir esere ‘çocuğa göredir’ denilebilmesi için, çocuksu duyarlığı başarıyla yansıtmaları ve çocuk kalbinin duyarlıklarıyla özdeşleşmesi gerekmektedir” şeklinde görüş bildirmektedir.

Çocuk gerçekliğinin bilincinde olan bir yazar ancak çocuğa göre bir eser meydana getirebilir. Çocuğa göre kaleme alınmış eserler çocuğun düşünce ve duygu dünyasına hitap ederek çocuğu geliştirir. Çocuk ruhuna seslenen eserler; çocuğun bilişsel, dilsel, kişilik ve toplumsal gelişimlerini destekler. Kitapla etkileşime giren çocuğun okuma isteğı artar. Çocuklar kendi ilgi ve meraklarına uygun eserlere yönlendirilerek okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

Küçük, çocuğa göreliğin ilkelerine dikkat çekerek şu ifadeleri söylemektedir:

“Bir metin, çocuğa görelik ilkeleri doğrultusunda yazılmamışsa, o metnin çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirmek zordur. Çocuğa görelik ilkesinin uygulama alanındaki en önemli iki yönü öğretimde güncellik ve öğretimin hayata taşınabilirliğidir. Çocuğa görelik ilkesinin sağlanması için dikkate alınması gereken dört madde vardır:

1. Çocuğun hayatta kazandığı tecrübeleri ihmal etmemek.
2. Çocuğun ilgi alanının dikkate alınması.
3. Çocuğun kavrama kudretinin ve zihni kabiliyetlerinin dikkate alınması.

4. Çocuğun iş görme temposun ve tahammülünün dikkate alınması. Kısaca çocuğa görelik ilkesinin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının, gelişim psikolojisinin, dilsel yeterliliğinin, olayları hayatı algılayış biçiminin belirlediğini söylememiz mümkündür” (2005: 52- 53).

Kısaca ifade etmek gerekirse, çocuğa görelik ilkesi gereğı çocuğa hitap eden eserlerde; çocuğun anlam evrenine seslenilmeli, çocuğun düzeyine uygun bir konu ve tema seçilmeli, çocuğun anlayabileceğı bir dil ile çocuğa uygun bir anlatım tarzı kullanılmalıdır. Bu bağlamda hazırlanan çocuk edebiyatı ürünleriyle, çocuk zihninde cevaplandıramadığı olayları çözüme kavuşturacaktır. Çocuk bu sayede, kitabın rehberliğinde kendi yaşamında gözlemledikleri dışında bir perspektif kazanarak bakış açısını genişletecektir. Çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelik ilkelerine uygun bir biçimde hazırlanan eserler ile çocuk arasındaki bağ kuvvetlenecektir. Böylece çocukluk

döneminde okuma alışkanlığı edinmiş kişiler, geleceğin düşünen, sorgulayan ve bilinçli toplumunu oluşturacaktır.

Çocuğun kitapla etkileşime girmesi için çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun bakış açısı ve algısı dikkate alınarak nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları ortaya konulmalıdır. Nitelikli çocuk kitapları, çocukların kitaplara ilgi duymasına ve çocuğun okuma kültürü edinmesine, düşünen aynı zamanda sorgulayan birey olmasına katkı sağlamaktadır.

Çocuğa hitap eden kitapların, çocuk okurların duygu, düşünce dünyalarına ve gelişimlerine katkıda bulunabilmeleri için bazı özellikleri bazı özellikleri bünyesinde barındırıyor olması gerekmektedir. “Çocuk edebiyatına ait eserlerde birtakım nitelikler aramak zorundayız. Bu nitelikler şekil ve muhteva bakımlarından ikiye ayrılmaktadır” (Gökşen, 1980: 29).

2.3.1 Çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken dış yapı (biçimsel) özellikler

Çocuğa görelilik ilkesi kapsamında hazırlanan çocuk edebiyatı yapıtlarının çocukla sağlıklı bir şekilde etkileşim içerisinde olması için dış yapı bakımından bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Sönmez (2003: 1), kitapların dış yapı özelliklerinin önemini “Okuma ve algılama öncelikle yazı formları ile başlayan, gözün optik süzgecinden geçtikten sonra karmaşık biyolojik olgularla sonuçlanan bir süreçtir. Bu sürecin başlangıcındaki veriler ne denli uygunsa işleyiş ve sonuç da o denli başarılı olur” şeklinde ifade eder. Çocuk kitaplarında aranan dış yapı özelliklerini Oğuzkan, maddeler halinde şu şekilde sıralamaktadır:

- “Çocuklar değişik boyutlarda kitaplarla karşılaştırılmalıdır. Kitaplar, ağırlık bakımından kolayca taşımaya ve kullanmaya elverişli olmalıdır.
- Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın mat cinsten, kaliteli ve dayanıklı olması gerekmektedir.
- Çocuk yayınlarında normal aralıklı veya normalden çok aralıklı satırlarla dizilmiş sayfalar tercih edilmelidir.
- Metinde kullanılan harflerin boyu özellikle birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan küçük olmamalıdır. Üst sınıflar için hazırlanan kitaplarda 10 puntoluk harfler kullanılabilir.

- Çocuk yayınlarında yer alan yazıların dil bilgisi bakımından aksak ve yanlış yönleri bulunmamalıdır.
- Çocuk yayınlarında resimlerin sade, seviyeye ve konuya uygun olmaları şartı aranır. Özellikle çocuğa yönelik resimlemelere dikkat edilmesi önem arz etmektedir.
- Kitapların dayanıklılığını korumak için kapak kalitesi önemlidir. Okuyucunun karşılaşacağı ilk görsel olacağı için çekici olmasına özen gösterilmelidir” (Oğuzkan, 2013: 368- 370).

Çocuk yapıtlarında bulunması gereken dış yapı özellikleri: boyutlar, kapak- cilt, kâğıt, sayfa düzeni, harfler ve resim alt başlıklarında incelenecektir.

2.3.1.1 Boyutlar (büyüklük)

Çocuğun kitapla ilk karşılaştığı dönem okul öncesidir. Okul öncesi dönemindeki çocukların dikkatini farklı şekil ve boyutlar çekmektedir. “3- 6 yaş grubundaki çocuklar, genellikle değişik boyutlardaki kitapları karıştırmaktan, onların sayfalarını çevirmekten hoşlanırlar” (Sever, 2004: 15). Okul dönemindeki çocuklar için ise çocuğun rahatlıkla taşıyabileceği ağırlıkta aynı zamanda da kitaplık oluşturabilecekleri biçim ve boyuttaki kitaplar hazırlanmalıdır. Çocuk kitaplarında, uzmanlar tarafından çoğunlukla kabul edilen görüş çocuğun düzeyine uygun olarak hazırlanan 16 x 23 boyutlarıdır.

2.3.1.2 Kapak- cilt

Çocuğun kitapla ilk etkileşimi kapak ile gerçekleşir. Çocuğun kitap hakkındaki ilk izlenimini kapağa göre yapar. Kapak tasarımı, çocukta ilgi ve merak uyandırıcı olmalıdır. Aynı zamanda kitap kapağı, sanatçı duyarlılığı ile hazırlanarak çocukta estetik zevk ve haz uyandırmalıdır. Kapak üzerinde bulunan görsel öğeler, çocuğun düş ve düşlem gücünü artırmalıdır. “Çocuk kitaplarında ön ve arka kapak tasarımı grafik tasarımcısı tarafından gerçekleştirilmeli” (Sever vd., 2009: 42). Kitabın ön ve arka kapağı, bütünsel bir uyum içerisinde olmalıdır. Kitabın kapak ve resmi çocuğun düşünce dünyasını devindirerek kitabın içeriğine dair merak uyandırmalıdır. Böylece çocuk “ metnin içeriğine ilişkin önceden düşünsel bir hazırlık” yapmalıdır (Sever, 2004: 17). Kapak tasarımı ve görseliyle çocukta izleme hissini artırmalıdır.

Kitabın kapak ve cildi sağlam olmalıdır. Özellikle okul öncesi dönemi çocuklar kitapla oynayarak, çekerek yer yer atarak tanırırlar. Bu sebeple, kitabın dayanıklı kapak ve

cildi olması gerekir. Kitabın dayanıklılığını artırmak için tutkalla yapıştırılmış dikişli bir cilt ve sağlam karton kapak kullanılmalıdır.

2.3.1.3 Kâğıt

Çocuk okurun sağlıklı bir okuma yapmasında hiç şüphesiz kâğıdın niteliği önemlidir. Kâğıdın göze hitap eden ve dayanıklı bir yapıya sahip olması, metnin ve görselin okuyucu tarafından rahatlıkla takip edilme imkânı sağlar. “Çocukların kitaba saygı ve sevgi duymalarını sağlayan en önemli etkenlerden birinin kitaplarda kullanılan kâğıt olduğu unutulmamalıdır” (Tuncer ve Yardımcı, 2000: 16).

Kullanılan kâğıdın kırışmayan, yırtılmayan ve yıpranmayan bir yapıya sahip olması kitabın kullanılabilirliğini artıracaktır. Kâğıdın arka sayfadaki resim ve yazıyı göstermemesi, göz alıcı parlaklıkta olmayıp okuma rahatlığı sağlaması ve resim- yazı niteliğini yansıtması çocukta okuma isteğini artıracaktır. Birinci hamur kâğıdının kullanılması çocuk okurların göz sağlığı ve okuma rahatlığı için önemlidir. Kitapta parlak kuşe kâğıdı, gazete kâğıdı ve saman kâğıdı gibi kalitesiz kâğıtlardan kullanılmamalıdır.

2.3.1.4 Sayfa düzeni

Kitaptaki yazı, paragraf uzunluğu, satır uzunluğu, sayfa kenar boşluğu, satır boşluğu, sütun yapısı ve resim gibi öğelerin estetik bir uyum ve denge içerisinde bütünselleşmesi sayfa düzenini oluşturur. Sayfa üstündeki bütün bileşenler sayfa düzenini etkilemektedir. Bu bileşenler arasındaki uyum, sayfa düzeninin nitelikli olmasını sağlar. Estetik sayfa düzeni, bütünün oluşturduğu uyum içerisinde çocuğun güzele ilişkin duyarlılığını artıracaktır. Bu sebeple çocuklar, grafik sanatçıların özenle hazırladığı kitaplarla buluşturulmalıdır (Sever vd., 2009: 45).

Sayfa düzenin yapısı, çocuğun yaşına ve gelişimine göre değişiklik göstermelidir. Okul öncesi dönemde, sayfada az yer kaplayan paragraflar kullanılırken, okul dönemi ile birlikte paragrafın sayfada kapladığı alan artırılmalıdır. Bununla birlikte okul öncesi dönemi çocuklarına hitap eden kitapların satır aralıkları uzunken, okul döneminden itibaren satır aralıkları kısaltılmalıdır. Kitabın çocuk tarafından rahatça okunabilmesi için satır uzunluğunun çok kısa ya da çok uzun olmayacak şekilde normal uzunlukta tutulması gerekir. Sayfada birden fazla sütun olması, okunurluğu olumsuz yönde etkilemektedir. Sayfada bulunan resimlerin metin ile dengeli ve uyumlu bir şekilde olması gerekir. Bu bağlamda çocuk okurların estetik zevkini artıran bir görsel şölen sunulmalıdır. Sayfa

düzenini oluşturan öğelerin birbiri ile denge içerisindeki uyumu, çocuğun nitelikli okuma ve izleme yapmasını sağlayacaktır.

2.3.1.5 Harfler

Çocuk kitaplarında harflerin boyutu, rengi ve karakteri okunabilirlik bakımından önemlidir. Harflerin boyutu, çocuğun yaşına uygun ve gözünü yormayan rahat okunur bir şekilde olmalıdır. Harflerin niteliği çocukta okuma isteğini ve hızını artıracak biçimde oluşturulmalıdır.

“Okulöncesi dönemindeki çocuklara seslenen kitaplarda 24, 22, 20; ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklara için hazırlanan kitaplarda ise 18, 16, 14 punto büyüklüğündeki harflerin kullanılması yeğlenmelidir. Çocukların yaşları büyüdükçe, kitaplarda kullanılan puntoların boyutları küçülmelidir” (Sever vd., 2009: 46).

2.3.1.6 Resim

Resim; bireyin duygu, düşünce ve hayal evrenini çizgiler ve renkler aracılığıyla yansıtan sanatsal ürünlerdir. Resim yazısı olmayan bir dildir. Bunun en güzel örneği, eski çağlarda insanların resim çizerek anlaşmalarıdır. Şüphesiz günümüzde de resmin ortak dilini sosyal medya gibi mecralarda görmekteyiz.

Birey bebeklik döneminden itibaren çevresindeki görsel uyarıcıları gözlemler ve tanır. Görsel uyarıcılar diğer uyarıcılara nazaran daha dikkat çekicidir. Birey görseller ile tanıdığı nesnelere gelişimine paralel bir şekilde, önce konuşarak sonra yazıya geçirecek ve okuyarak kavrar. Bu yüzden resim ve yazı ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Resim, metnin anlamını tamamlar aynı zamanda okur tarafından yeni anlamlar çıkarılmasını da sağlamaktadır. Çocuk edebiyatında resmin gücü ve önemi büyüktür. Yazarın kelimelerle oluşturduğu kurgusal düzene, çizerin de sanatsal görsellerle eşlik etmesi güçlü ve zengin bir anlatım oluşturarak çocuğun zihninde bütünsel bir kompozisyon kuracaktır.

“Denk güçler olarak yazar ve çizerin becerilerinin ve duyarlılıklarının ortaklığı, ortaya çocuğa göre olan kitapların çıkmasını sağlamaktadır. İki sanatçının işbirliği sonucunda içerikle ilgili resimler, öyküyü görünür kılmakta, metnin anlamını genişletmektedir. Resimler bir yandan iletiyi görsel öğelerle desteklerken, diğer yandan da sanatçıya özgü yorumlarla öyküye yeni renkler katmakta; sözcüklerin anlatım gücüyle de resimlerdeki ayrıntılar kavranabilmektedir” (Sever, 2008: 176).

Çocuk kitaplarındaki resimlerin, çocuğun gelişimine uygun olması gerekmektedir. Okul öncesi dönemindeki çocuklar kitaptaki görsellerle birebir etkileşime girerler. Görseller aracılığıyla kitapta metin ile anlatılanı, hayal güçleri ile birleştirerek görsel okuma yaparlar.

Okul çağındaki çocuk kitaplarında, resimler sayfa içerisinde metne göre daha az yer kaplamalıdır. “ İlköğretimin başlamasıyla birlikte, çocuklara sunulacak kitaplarda, oransal olarak resim ve yazı dengesi aranmalıdır. Okuma yazma becerisinin uygulamaya dönüştüğü, 8-9 yaş grubundaki çocuklara alınacak kitaplarda, üçte ikilik resim oranı yerini yazıya bırakmalı; 9-10 yaşından başlayarak çocuklara sunulacak kitaplarda, yazılı metnin oranı gittikçe artırılmalıdır” (Sever vd., 2009: 48). Karatay (2016: 89), çocuk kitaplarındaki resimlerin yaş seviyelerine göre metin-resim oranını “2-7 yaş için kitabın 1/4’ ü yazı, 3/4’ ü resim; 7- 9 yaş için 2/4’ ü resim; 9- 12 yaş ve üstü için 3/4’ ü yazı, 1/4’ ü resim” belirlemiştir.

Çocuk kitaplarındaki nitelikli resimler ile estetik ve sanatsal bir şekilde çocuğun hayal gücüne seslenerek çocuğun yaratıcı düşünmesine katkıda bulunmaktadır. Çocuk okurun, görseller aracılığıyla güzele karşı duyarlılığı artırılarak sanatsal bakış açısı kazandırılmaktadır. Sever, sanatsal duyarlılık ile hazırlanmış olan resimlerin, çocuk okurların gelişim dönemlerine olan katkılarını maddeler halinde özetler:

- “Çocuk, çevresinde gördüğü nesne ve varlıkları görsel imgeleriyle belleğine yerleştirir. Resimler, yazısız kitaplardan başlayarak çocukların belleklerinde nesne ve varlıkların imgelerini oluşturur, kavramsal gelişimini destekler.
- Kitaplardaki resimlerle yaşanan iletişim süreci, çocukların duyu algılarını geliştirir. İşitme, bakma, görme, imgeleme yetilerini geliştirmelerine olanak sağlar; soyut kavramları algılamalarını kolaylaştırır.
- Sözcüklerle aktarılamayan duygu ve düşüncelerin dışavurumuna, aktarılanların ise çocuğun görme duyusunu da işleterek alımlamasına katkı sağlar.
- Kitap okuma ya da okunanı dinleme sürecine, çocuğun birden çok duyusuyla katılmasını sağlar. Duyularla düşünmeye fırsat yaratacak görsel ortamlar oluşturur.

- Düş, düşünme ve düşünme gücünü geliştirme alıştırmaları için ortam yaratır. Resimlerin düşündürdüklerinden hareketle, çocukların, duygu ve düşüncelerini açıklama isteğini devindirir.
- Çocuğa, resmin duygu ve düşünceleri açıklamanın bir dili, oluşuna, sanat dilinin de birden çok anlam içerebileceğine ilişkin ilk deneyimleri kazandırır.
- Resimler üzerine yapılan konuşmalar, çocukların, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirir.
- Çocukları okumaya özendirir; yazınsal metinlerle kuracakları iletişime hazırlar.
- Çocukların, “Sanatçı kimdir, sanat nedir?” sorularını yanıtlayabileceği somut örnekler oluşturur.
- Çocuğa yaşadığı çevreye, doğaya daha duyarlı bakmayı öğretebilir ” (Sever, 2008: 189).

Bu bağlamda, resimlerin çocuğa alan katkıları önemsenererek sanatçı duyarlılığı ile çizilmiş görseller çocuk kitaplarında yer almalıdır. Çocuk okurlar, metin- resim uyumu olan nitelikli kitaplar ile buluşturulmalıdır. Böylece çocuğun hayal kurma, yaratıcı fikirler ortaya koyma, görsel okuma ve yorumlama yapma gibi becerilerinin gelişmesi sağlanmalıdır.

2.3.2 Çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken iç yapı (içerik) özellikleri

Çocuk kitaplarında, çocuğun dikkatini ilk çeken kitabın dış yapı özellikleri olsa da çocuğun kitabı severek okuyup bitirmesine sebep olan iç yapı özellikleridir. Kitabın içeriği, çocuğun anlam evrenine uygun ve çocuğun kendi yaşamıyla ilişkilendirebileceği bir şekilde kurgulanmalıdır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken iç yapı özellikleri; konu, tema, karakter, çevre, dil ve anlatım alt başlıklarında incelenecektir.

2.3.2.1 Konu

Konu, kitabı oluşturan ana öğelerdendir. “Konu, olaydır, olgudur, düşür, özlemdir, duygudur, düşüncedir. Daha kapsamlı bir deyişle, yaşamın içinde var olan ya da düşlenen bir şeydir. Bir bakıma yazının ve yazınsal yaratının dışındadır” (Özdemir, 2002: 54). Kitapta verilmek istenen konu çerçevesinde anlatılır. Konu, anlatılmak istenen ile okuyucu arasında köprü görevi üstlenir. Çocuk edebiyatında konuların çocuk gerçekliğine uygun bir şekilde seçilmesi gerekir. Çocuğun hayata bakışı, olaylardan

çıkarmı, değerleri, ilgi ve gereksinimleri yetişkinlerden farklıdır. Bu sebeple konu, çocuğun doğasına ve gerçekliğine hitap etmelidir. Çocuk gerçekliğine uygun seçilen konunun çocuğa göre anlatılması ve aktarılması gerekir.

Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında konu seçiminde ve aktarımında, çocuğun gelişim dönemleri dikkate alınmalıdır. “Çocukların gerçek ve günlük yaşantılarına uygun düşmeyen, onların kavrayış ve hayal güçlerini aşan konularda yazılan eserler, çocukların pek az ilgisini çeker; hatta bazen hiç çekmeyebilir” (Oğuzkan, 1994: 210). Kitapta kendi yaşamından parçalar bulan çocuk kitabı okurken heyecanlanır ve kitapla arasında bağ kurar. Kitapla birlikte kendine özgü bir dünyanın içine giren çocuğun okuma isteği zamanla okuma alışkanlığına dönüşür.

Konunun içerisinde farklılıklara, çatışmalara, zıtlıklara yer verilerek çocukta merak uyandırılmalıdır. Böylece konu daha dikkat çekici hale gelecektir. Konu ile birlikte kitaba dâhil olan çocuk, çatışmalarla birlikte farklı dünyalara yelken açarak dikkatini kitaba verecektir. “Çatışma, aynı anda çıkan birbirine karşıt ya da eşit derecede çekici dilek, istek ya da ereklerin yarışmasından ortaya çıkan üzücü ya da kıvanç vermekten uzak bilinç durumudur” (Oğuzkan, 1993: 26). Sever (2008), çatışmaları dört başlık altında sınıflandırmaktadır.

- Kişi- kişi çatışması
- Kişinin kendiyle olan çatışması
- Kişi- doğa çatışması
- Kişi- toplum çatışması

Konuyu yapılandıran çatışmalar çocuk okurların merakını canlı tutarak çocuğun okuma isteğini artıracaktır. “Çocuklarımızın duygu ve düşüncellerinin gelişmesi, dengelenmesi, yaratıcılıklarının işletilebilmesi, yüreklerinde ve belleklerinde insanca duyarlıklar oluşturulabilmesi için, hitaplarda ele alınan konular, kaynağını hep sevgiden almalıdır. Kitaplarda, çocukları geleceğe hazırlama sorumluluğu ile yaşam gerçeğinin bazı sorunları da dozu iyi ayarlanmak koşuluyla çocuklarla pay taşıtabilir. Yaşamda var olan atışmalar, çocuklara özgü kurgularla yansıtılabilir, Burada uyulması gereken temel ilke, tüm sorunların çözümünün sevgi ve saygıya dayalı iletişim süreçlerinde aranması gerektiğini çocuklara sezinletmektir. Çocuk kitaplarında işlenen konularda baskı ve şiddet hiçbir zaman olumlanmamalı; sorunların çözümünde kullanılabilecek yollardan biri

olarak da gösterilmemelidir” (Sever, 2005: 22). Çocuğa kitapla birlikte iyiye yönlendirerek sevgi, saygı, dostluk, çevre ve yaşam bilinci kazandırılmalıdır. Kitap içerisinde konuyu zayıflatan unsurlardan uzak durulmalıdır. Yazar, aşırı duygusallığa, rastlantıya ve abartılmış meraka yer vermemelidir. Konu içerisinde bu öğeler okunurluğu olumsuz yönde etkilemektedir.

2.3.2.2 Tema

Tema, yazarın işlediği konu ile birlikte çocuk okurun farkına varmasını istediği tesirdir. Bir kitabı oluşturan ana etken temadır. Tema çerçevesinde konu ele alınır. Bu sebeple konu ve tema arasında sıkı bir bağ vardır. Çocuk edebiyatında işlenen temalar çocuğa göre bir anlatım ile okura çevre, toplum, yaşam, insan duyarlılığı kazandırmalıdır. Şirin (2000: 211), çocuk kitaplarında “Anne, baba, kardeş ve arkadaş sevgisi; aile değerlerine, inançlarına bağlılık doğayı sevmek, korumak ve geliştirmek; başkalarına karşı nazik, dürüst ve saygılı davranmak; girişimci, atılgan ve yaratıcı olmak; canlı varlıkların korunmasına ve bakımına ilgi göstermek vb.” gibi temalara yer verilmesini ifade eder.

“İyi bir çocuk kitabı, yazarın üzerinde durmak istediği veya vurgulamaya çalıştığı bir ana fikri içermelidir. Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri olan eğitimin işlenen temaya bağlı olduğu unutulmamalıdır. Tema; evrensel, ahlâkî doğruları çocuğa kazandıracak, kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayıcı konulardan seçilmelidir” (Yalçın ve Aytas, 2002: 31).

Çocuk edebiyatı ürünlerinde, konu ile tema arasında güçlü bir bağ kurularak, çocuğa sevgi, saygı, insan, doğa vb. konularda duyarlılık kazandıran ve çocuğun yaşamında karşılık bulabileceği temalar işlenmelidir.

2.3.2.3 Karakterler

“Karakter, sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği bir kişiliktir” (Sever, 2003: 63). Çocuk, yaşamı boyunca kendi ile özdeşleşebileceği rol modeller alır. Çocuklar hayata gözlerini açtıktan itibaren en yakınında bulunan anne ve babasını rol model alırken çocuk edebiyatı ürünleriyle birlikte karakterleri kendine rol model almaktadır. Çocuk edebiyatı ürünlerindeki karakterlerin;

çocuk gerçekliğine uygun, çocuğa eylem ve davranışlarıyla rehberlik edecek ve çocuğun özdeşim kurabileceği nitelikte olması gerekmektedir.

Karakterler, çocuğun gelişim dönemlerine uygun düzeyde çocuk okurlara sunulmalıdır. “Çocuk kitaplarındaki karakterler onların yaş dönemlerine göre değişiklik gösterirler. Örneğin okul öncesine ait çocuk kitaplarında genellikle kişileştirilmiş bir hayvan karakteri vardır. Ya da çocuğun çok sevdiği oyuncak ayı başkahraman rolünü üstlenmiştir. Bu yaştaki çocuklar, çevresinde gördüğü, duyduğu, bildiği ve yakından tanıdığı canlıları veya nesnelere kitaplarda görmekten hoşlanırlar. Görselliğe daha çok ihtiyaç duyulan bu dönemde tanıdık canlılar veya nesnelere (kahramanlar), resimler aracılığıyla tanıtılır ve kahramanların fiziksel özellikleri ön plana çıkarılır. Çocuk böylece eserdeki kahramanla daha kolay özdeşim kurabilir. Okul dönemindeki çocuklara hitap eden kitaplardaki kahramanlar ise daha çok karakter özellikleriyle ön plana çıkarlar. Artık kahramanın fiziksel özelliklerinden ziyade karakter yapısı çocuk okur için önem taşımaktadır. Bu yaş grubuna hitap eden kitaplardaki kahramanlar, olay örgüsünde yaşadığı deneyimler ve engelleri aşmada kullandığı yöntemlerle çocuk okurun özdeşimi kurabileceği karakterlerdir” (Zivtci, 2007: 245).

Bu bağlamda çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocuğun özdeşim kurabileceği, davranışları ve söylemleriyle çocuğa doğru rol model olan, nitelikli karakterlere yer verilmelidir.

2.3.2.4 Çevre

Birey dünyaya gözlerini açmasından itibaren çevre ile karşılaşmaktadır. Büyüdükçe kendisiyle birlikte çevresi değişir ve genişler. Değişen ve gelişen bu süreçte insan çevreye uyum sağlayarak kendini geliştirmektedir. Çocukların çevresine uyum sağlaması ve yeni çevreleri tanımada çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi büyüktür. Çocuklar, toplumların geleceği açısından önemli varlıklardır. Toplumların geleceğinin sağlam olması çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal açıdan kendileriyle ve çevreleriyle uyum ve denge içinde bulunmaları sağlıklı bir kişiliğe sahip olmaları ile mümkündür. Çocuğun duyarlı bir düşünce yapısına sahip olmasının çocuk ve kitap ilişkisiyle gerçekleşebileceği kabul edilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2000: 330). Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun kitapla birlikte farklı çevreleri keşfetmesini, tanımmasını sağlamaktadır.

2.3.2.5 Dil ve anlatım

Bireyin çevresiyle kurduğu iletişim, dil ve anlatım yoluyla gerçekleşmektedir. Birey, dilin olanaklarına hâkim olarak ve etkin bir anlatım yaparak sağlıklı bir iletişim kurabilir. Bu bağlamda birey, anadilinin söz dağarcığına, kurallarına, yapılarına, anlatım gücüne yetkin olmalıdır. Bireyin temellerinin atıldığı çocukluk döneminde ise çocukların dil ve anlatım gücünün gelişmesinde çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi büyüktür. Sever (2008: 145), çocuk kitaplarını “ Anadilinin sözvarlığını çocuklara tanıtan, dilin anlam yapısını, özelliklerini, anlatım gücünü örneklendiren birer araç olarak çocukların karşılaştıkları, basılı ilk özgün modellerdir.” İfadeleri ile açıklamaktadır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocuğun yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak çocuğa göre bir dil kullanılmalıdır. Çocuk, bebeklikten itibaren somut nesnelere ile etrafını tanır. Piaget’ in bilişsel tasnifine göre 7- 11 yaş somut işlemler dönemidir. Bu dönemde çocuk, somut ifadelerle yatkındır. Soyut ifadeler somutlaştırılarak çocuğun zihninde canlandırılır. Çocuğa gelişimine uygun bir şekilde somuttan soyuta geçiş yapılarak soyut kavramlara yer verilmelidir. Soyut işlemler döneminde ise soyut kavramları metinler aracılığıyla çocuğa verilmelidir. “Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir” (Yalçın ve Aytas, 2002: 33). Metin içerisinde, çocuğun anlamını bilmediği ve söz dağarcığında olan kelimelerin yakın anlamları kullanılarak çocuğun sözvarlığı zenginleştirilmelidir. Bilmediği sözcüğün anlamını metinden hareketle, akıl yürüterek bulan çocuğun dilsel ve bilişsel gelişimine katkıda bulunulur.

Kültürel mirasın parçası olan atasözü ve deyimler metin içerisinde verilerek çocuğa aktarılmalıdır. Çocuğun gelişimine uygun olarak metin içerisinde; sıfat, zarf, ikileme gibi sözcük türleri kullanılmalıdır. Çocukların anlamakta güçlük çekeceği edat-bağlaçlar ve argo sözcükler kullanılmamalıdır. Çocuğa, anadilinin sözcük ve cümle yapısı sezdirilmelidir. Metinde noktalama işaretlerine ve yazım kurallarına dikkat edilmelidir. “Çocuk yayınlarında yazarlar cümle ve paragraflarını kurarlarken, sözcüklerini ve deyimlerini seçerlerken seslendikleri küçük okurların okuma yeteneklerini, kavrayış güçlerini ve sözcük haznelerini de daima göz önünde tutmalıdırlar” (Oğuzkan, 2000: 370).

Çocuk kitaplarında çocuğun anlam evrenine uygun açık ve akıcı bir anlatım benimsenmelidir. “Kitaplarda, Türkçenin zengin anlatım olanakları çocuklara hissettirilmeli; çocuğun dil beğenisini geliştiren bir yaklaşımla, beş duyuya seslenen bir anlatımla üslup canlı kılınmalıdır. Kitaplarda argo söyleyişlerden, bol mecaz ve istiare kullanmaktan kaçınılmalıdır” (Sever, 1995: 15). Sözcüklerle kurgulanan metin, çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını harekete geçirecek bir anlatım ile çocuğa sunulmalıdır. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun gelişim özelliklerine ve çocuğa göre dilin yapısını, sözvarlığını ve anlatım gücünü sunarak dilsel gelişimlerine katkıda bulunmalıdır.

2.4 Eğitsel ileti

“İleti (ana düşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir” (Sever, 2008: 140). Çocuk edebiyatında iletilerin çocuğun anlam evrenine uygun olması gerekir. Yazar, kitabında iletileri çocuğa sezdirerek vermelidir. “Yazınsal metinlerdeki ileti kesin bir yargıya dönüştürülerek aktarılmaz. Metin dokusuna sindirilir. Örtük ileti, konuya gizli bir anlam, gizli bir öz yükler” (Özdemir, 1995: 95). Çocuk sezinleyerek ve akıl yürüterek zihninde iletiyi kavrayacaktır. İletilerin amacı çocuk okurlara insana, çevreye ve yaşama karşı duyarlılık oluşturmaktır.

Sever (1998: 2-3), çocuğun kitapla olan iletişimini “Çocuğun gencin yazınsal metinlerle kurduğu iletişim, her şeyden önce duygu ve düşünce eğitimidir. Bu süreç, bir duyarlık oluşumuna, zenginliğine; kültürel bilinçlenmeye olanak sağlar. Çünkü insanoğlunun tüm serüvenleri, yazarın duyarlık alanına girer; onun duygu, düşünce, düş ve düşlem gücüyle beslenerek okura aktarılır. Yazarın yarattığı dünyada, okura sunduğu anlam evreninde, insanoğlunun gerçeği söz konusudur.” cümleleriyle ifade etmektedir.

Çocuğa görelik ilkesine göre verilen iletiler, çocuğun duygu ve düşünce dünyasının gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocuk iletilerle birlikte düşünce dünyasını geliştirerek hayata farklı pencerelerden bakacaktır. “İletiler, çocuğun dünyasında önemli bir yere sahiptir çünkü iletiler sayesinde çocuklar kendilerine doğru düşünme sistemi kurarlar. Kurdukları düşünce sistemi sayesinde yaratıcı düşünce, yansıtıcı düşünce, eleştirel düşünce tarzları gelişecektir” (Yeniçeri, 2018: 15).

Çocuk edebiyatı ürünleri eğitsel iletileri içerisinde barındırmalıdır. Demirel (2011: 56)' e göre eğitsel iletilerde aranan nitelikler şu şekildedir:

- “ Çocuk yanlış yargılara, çıkarıcılığa ya da şiddete yöneltmemelidir.
- Kitaplarda, hata yapmayan, uslu çocuk olma, yaramazlığın kötü sonuçlar doğuracağına üzerinde durulmamalıdır.
- İletiler aracılığıyla ırkçılık, düşmanlık gibi olumsuz duygular aşılammalıdır.”

Metinde olayın kurgusu, kahramanları, konu ve teması ile iç içe verilen iletiler, çocuğun gelişimine katkıda bulunur. Kitabın iç dünyasında yolculuk yapan çocuk okur, okudukları ve çıkarımlarıyla birlikte hayal ve düşünce dünyasını genişletir. Çocuğun kitap yoluyla kazandığı eğitsel iletiler sadece çocukluk döneminde değil tüm hayatı boyunca ona yol gösterici olacaktır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı yazarlarının, kitaplarında çocuğa göre eğitsel iletilere yer vermeye dikkat etmesi gerekir. Eğitsel iletilerin kazanımı, bireyin yaşamına olumlu kalıcı izler bırakarak hayata bakış açısını geliştirecektir.

2.5 Şermin Yaşar' ın Hayatı ve Eserleri

Bu bölümde, Şermin Yaşar' ın hayatına ve eserlerine yer verilmiştir.

2.5.1 Şermin Yaşar' ın hayatı

Şermin Yaşar, 1982 yılında Almanya' nın başkenti Berlin' de hayata gözlerini açmıştır. Yazar ailesiyle birlikte bir süre sonra Bilecik Kınık Köyüne yerleşmiştir. Lisans eğitimini Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamlamıştır. Yazar, daha sonra Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü' nde “Ayla Kutlu' nun Roman Ve Hikâyelerinde Yapı İncelemesi” başlıklı tez çalışmasıyla yüksek lisans programından mezun olmuştur. Yaşar, yüksek lisans eğitimi sırasında reklam ajansına girerek yönetici asistanlığı yapmıştır. Daha sonra kreatif direktörlük ve yaratıcı grup başkanlığına kadar yükselmiştir. İlk evliliğinden, 2011 yılında Tuna ve Mete adında ikiz çocukları dünyaya gelmiştir. 2012 yılında ise Name adında kızı dünyaya gözlerini açmıştır. Yaşar, çocukları ile oynadığı oyunları sosyal medya mecrasında paylaşarak binlerce insanla buluşturmuştur. Yaşar' ın paylaşımlarının beğenilmesi üzerine 2014 yılında “ Başlarım Şimdi Anneliğe” adında ilk kitabını çıkardı. 2015 yılında ise “Oyuncu Anne” adında kitabını çıkarır. Yazar, bu eserin uyandırdığı büyük yankı

üzerine Oyuncu Anne adıyla tanınmaya başlar. İlk evliliğini 2017 yılında sonlandıran yazar, kitaplarında “Çarkacı” soyadı yerine “Yaşar” soy ismini kullanmaya başlamıştır. 2018 yılında ikinci evliliğini Nedim Arda ile gerçekleştiren yazar, aynı yıl eşini kalp krizinden kaybetmiştir. Şermin Yaşar, MEB’ in 6 Eylül 2019 tarihinde duyurduğu okullarda yeni zil ve çocuk şarkısı çalışmasıyla hazırlanan bestesini Nil Karaibrahimgil’ in yaptığı “Gelecek Biziz” adlı şarkının sözlerini yazmıştır. Yaşar, MEB işbirliğiyle 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının 100. yılı anısına hazırlanan 100. Yıl Marşı’ nın sözlerini Mehmet Efe ile birlikte kaleme almıştır. Çocuklara, 23 Nisan hediyesi olarak hazırladığı “Oh Ne Âlâ Memleket” adlı çocuk kitabını ilk olarak sesli kitap halinde Storytel adlı uygulamada yayımlamıştır. “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?, Kuş Masalları, Abartma Tozu, Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler, Ev Yapımı Sihirli Değnek, Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu” adlı eserleri de aynı uygulamada sesli kitap halinde dinlenebilmektedir. 2018 yılında yazarın “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracık” adlı çocuk kitapları Betül Tıncılık tarafından Türkçeden Koreceye çevrilmiştir. Türk Dili ve Edebiyatı mezunu olan yazar, çocukları kelimelerin kökeninin nereden geldiği konusunda bilinçlendirmek amacıyla 6 Mayıs 2020 tarihinde, Vitamin işbirliğiyle “ Kelimenin Ardı” başlığında Youtube videoları yayımlamaya başlamıştır. Deli Tarla adlı eseriyle 67. Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı’ nı almıştır. Yaşar’ ın; Bavul, Duvar Kitap, Kafa ve Yedi Yetmiş dergilerinde yazıları yayımlanmıştır. Yazarın, 3 Taş Çocuk Dergisi’ nde çocuklar için hazırladığı oyunlar bulunmaktadır. Çocuk kitaplarında merak eden, üreten ve hayal kurmaktan vazgeçmeyen karakterler ile çocuklara seslenen yazar, yetişkin kitaplarında da oldukça özenle yapılandırılmış karakter kadrosu ile okuyucu ile buluşmaktadır. Yetişkinler ve çocuklar için eserleri bulunan yazar halen yazarak, üreterek okurlarına seslenmeye devam etmektedir.

2.5.1 Şermin Yaşar’ ın eserleri

Yetişkin ve öykü kitapları

Başlarım Şimdi Anneliğe (2014)

Oyuncu Anne (2015)

Kötü Alışkanlıklara İyi Öneriler (2016)

Ev Yapımı Sihirli Değnek (2016)

Tarihi Hoşça Kal Lokantası (2017)

Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu (2019)

Gelirken Ekmek Al (2019)

Deli Tarla (2020)

Çocuk kitapları

Çok Hayal Kuran Çocuk (2015)

Dedemin Bakkalı (2016)

Dedemin Bakkalı- Çırak (2017)

Oyun Takvimi- Her Güne Bir Oyun (2017)

Cesaret Sandığı Tilki Masaları (2017)

Uyuyor Musun? Tilki Masalları (2017)

Garip Bir Kuyruk Tilki Masalları (2017)

CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? (2018)

Kuş Masalları (2018)

Abartma Tozu (2019)

Bizimki (2019)

Cebimdeki Mandalina Ağaçları (2020)

Oh Ne Âlâ Memleket (2020)

Babaannem Geri Döndü (2021)

2.6 İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ve eğitsel iletiler bakımından incelenmesine yönelik literatür taraması yapılmıştır.

2.6.1 Makaleler

Canlı ve Aslan' ın (2018), “Çetin Öner’ in “Gülibik” Adlı Çocuk Romanının Yapısal ve Eğitsel İlkeler Açısından İncelenmesi” adlı makalede Gülibik adlı romanın dış yapı ve iç yapı özelliklerini temel eğitim ilkeleri bakımından inceleyerek kitabı çocuğa görelilik ilkesine göre değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Gülibik adlı romanın ayrıntılı olaylar dizisi verildikten sonra romanın çocuğa görelilik bakımından bulundurması gereken dış yapı özellikleri boyutlar, kâğıt, kapak- cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler alt başlıklarında incelenmiştir. Kitabın dış yapı özelliklerinin çocuğa görelilik ilkelerine uygun olduğu saptanmıştır. Gülibik adlı romanın iç yapı özellikleri konu, izlek, plan, iletiler, karakterler, dil ve anlatım alt başlıklarında metinden örnekler verilerek incelenmiştir. Kitap, konu bakımından çocuğun düzeyine uygun ve inandırıcılığı yüksek bir şekilde oluşturularak çocuk okurlara sunulmuştur. Karakterler yazar tarafından başarılı bir şekilde yapılandırılarak çocuk okurun özümseyebileceği şekilde verilmiştir. Kitapta diğer iç yapı özellikleri tema, plan, iletiler, dil ve anlatım özellikleri de çocuğa görelilik ilkelerine uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Gülibik adlı romanın, çocuk okurlar tarafından her okunduğunda farklı iletiler bulabileceğine, çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirerek hayata karşı duyarlılık edindirebilecek nitelikler taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kavak ve Baş' ın (2018), “Koray Avcı Çakman’ ın Hikâyelerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir Araştırma” adlı makalesinde, Koray Avcı Çakman’ ın 5 hikâyeye kitabında yer alan eğitsel iletilerin saptanması ve bu iletilerin aktarım biçimlerine göre sınıflandırması amaçlanmıştır. Yapıtta 255 adet eğitsel ileti saptanmıştır. Koray Avcı Çakman’ ın 5 hikâyeye kitabında bulunan eğitsel iletiler taşıdıkları amaçlara göre sevgiye yönelik, iletişime yönelik, kişisel gelişime yönelik ve evrensel değerlere yönelik başlıklarında kategorize edilmiştir. Araştırma sonucunda kişisel gelişime yönelik eğitsel iletiler %33,33 oranla diğer iletilerden daha sık kullanılmıştır. Yazarın kişisel gelişime yönelik eğitsel iletilere sık yer vermesi çocuğun çok yönlü gelişimine katkı sağlayacaktır.

2.6.2 Yüksek lisans ve doktora tezleri

Kirazlı' nın (2018), “Behiç Ak’ ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelilik Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Behiç Ak’ ın çocuk kitaplarının tasarım, görsel öğeler, konu, izlek, ileti, karakter, eğitsel ilkeler, dil ve anlatım bakımından çocuğa göreliği incelenmiştir. İncelenen kitapların kapak ve iç tasarımı

çocuğa görelige uygun olduğu ancak ciltlemenin dikiş ile yapılmadığından çocuğa görelige uygun olmadığı saptanmıştır. Görsel öğelerin olduğu sayfalarda kenar boşlukların olmaması çocuğa görelilik ilkesine ters düştüğü çıkarımında bulunulmuştur. Kitapta, görsel öğeler çocuğun düşünme gücünü artırır nitelikte olduğundan çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu tespit edilmiştir. Konu, izlek, karakter, dil ve anlatım özellikleri bakımından kitap çocuğa görelige uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Karahanoğlu' nun (2017), “ Sevinç Kuşoğlu' nun Çocuk Kitaplarında Yer Alan Eğitsel İletiler” adlı yüksek lisans tezinde Sevinç Kuşoğlu' nun 20 masal, 17 hikâye ve 5 romanında yer alan eğitsel iletiler; sağlıklı yaşam, doğa ve çevre, aile, kişisel gelişim, toplumsal yaşam ve milli değerleri aşılama ana başlıkları içerisinde incelenmiştir. Yazar, incelenen çocuk kitaplarında kişisel gelişime yönelik iletilere daha fazla yer vermiştir. Kuşoğlu' nun çocuk kitaplarında bulunan iletiler tema, karakterler, dil ve anlatım bakımından incelendiğinde çocuğa görelige uygun olduğu saptanmıştır. İncelenen kitaplarda yer alan eğitsel iletilerin çocuğun zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimine uygun bir şekilde verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Akyüz' ün (2014), “ Muzaffer İzgü' nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezinde, Muzaffer İzgü' nün 15'i öykü türünde, 15'i de roman türünde olan 30 kitabı çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiştir. Bu çerçevede, Muzaffer İzgü' nün çocuk kitaplarının tasarım ve resim özellikleri, konu- kurgu, izlek- tema, ileti, karakterler, dil ve anlatım özellikleri, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkelerin belirlenen denenceler doğrultusunda incelenmesi yapılmıştır. İncelenen ölçütler doğrultusunda, tasarım ve resim özelliklerinin yetersiz olduğu ve klişe resimlere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Konu ve kurgu özellikleri bakımından çocuğa göre konuların olmasının yanı sıra çocuk gerçekliğinden uzak konulara da yer verilmesi yazarın yazınsal niteliğini olumsuz etkilemiştir. Yazar, tema ile çocuk okurların dikkatini çekmektedir. Karakterler tip düzeyinde kalmışlardır. Yazar incelen eserlerinde açık iletilere yer vermiştir. Çocuk okurda farkındalık oluşturacak çevreye yer verilmiştir. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında, kullanılan sade bir dil ve akıcı bir anlatım ile en başarılı öge dil ve anlatım özellikleri olmuştur.

BÖLÜM 3

3 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması, verilerin analizi, evren ve örnekleme ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Şermin Yaşar' ın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, tarama modeli ve nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli; geçmişte var olmuş ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimleyen, tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan her neyse onları değiştirme ve etkileme çabası yoktur bu modelde bilinmek istenen şey meydandadır. Amaç o şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektedir. Asıl amaç değiştirmeye kalkmadan gözlemektir (Karasar, 1984: 79). “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlenmesini kapsamaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 187).

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Şermin Yaşar' ın çocuk kitapları araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Şermin Yaşar' ın “Dedemin Bakkalı” , “Dedemin Bakalı-Çıracık” , “Abartma Tozu” , “Kuş Masalları” , “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” , “Cesaret Sandığı” , “Uyuyor Musun?” , “Garip Bir Kuyruk” , “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitapları oluşturmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada Şermin Yaşar' ın Ağustos 2019 tarihine kadar yayımlanan çocuk kitapları incelenerek veriler elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Verilerin incelenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın betimsel analiz temaları; Sever' in (2013), “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? ” isimli makalesinde, çocuk edebiyatının temel niteliklerinin kavramsal çerçevesinde belirlenen “ tasarım- resim, konu kurgu, izlek, karakter ve kahraman, dil ve anlatım, ileti, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkeler” temalarından yola çıkarak; “ konu, tema, karakterler, çevre, dil ve anlatım, boyut, kapak- cilt, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, resim ve eğitsel iletiler” başlıklarında çözümlenmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada Şermin Yaşar'ın “Dedemin Bakkalı” , “Dedemin Bakalı- Çıracak” , “Abartma Tozu” , “Kuş Masalları” , “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” , “Cesaret Sandığı” , “Uyuyor Musun?” , “Garip Bir Kuyruk”, “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu ve kitaplarda yer alan eğitsel iletiler doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Yazarın incelenen çocuk kitapları yayınevlerinden satın alınarak temin edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri hakkında bilgiler, araştırmacı tarafından yayınevleri ile iletişime girilerek elde edilmiştir. Örneklem çerçevesinde, Şermin Yaşar'ın 9 çocuk kitabı araştırmacı tarafından okunarak ve çalışma içerisinden doğrudan alıntılara yer verilerek değerlendirilmiştir. Kitap içerisinden alıntılarda, kitapta koyu renkle yazılan bölümler çalışmada da koyu renkle yazılarak belirtilmiştir. İnceleme sonucunda tespit edilen veriler elektronik ortamda kayda alınmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde “Betimsel analiz yöntemi” kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilerin önceden belirlenen temalar çerçevesinde özetlenerek yorumlandıktan sonra elde edilen bulguların düzenlendikten sonra okuyucuya sunulan analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 239).

Bu araştırmada, Şermin Yaşar'ın 9 adet çocuk kitabının iç ve dış yapı özellikleri bakımından çocuğa göreliliğe uygunluğu ve kitaplarda yer alan eğitsel iletiler tespit edilmiş; tespit edilen veriler incelenip yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3. 1 Araştırmada kapsamında incelenen çocuk kitapları ve yayınevleri

Sıra No	Kitap Adı	Yayınevi
1	Dedemin Bakkalı	Taze Kitap
2	Dedemin Bakkalı- Çıracak	Taze Kitap
3	Abartma Tozu	Taze Kitap
4	Cingo	Doğan Egmont
5	Kuş Masalları	Doğan Kitap
6	Cesaret Sandığı	Elma Yayınevi
7	Uyuyor Musun?	Elma Yayınevi
8	Garip Bir Kuyruk	Elma Yayınevi
9	Çok Hayal Kuran Çocuk	Elma Yayınevi

BÖLÜM 4

4 BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında Şermin Yaşar' ın örneklem kapsamında bulunan çocuk kitapları dış yapı ve iç yapı özellikleri bakımından incelenmiştir. Kitaplarda bulunan eğitsel iletiler tespit edilerek, kullanım sıklıkları tablolaştırılmıştır. Tespit edilen eğitsel iletilere, incelenen kitaplar içerisinde örnekler verilerek ortaya konmuştur.

4.1 “Dedemin Bakkalı” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.1.1 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Dedemin Bakkalı

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Mert TUGEN

Yayınevi: Taze Kitap

Basım Yılı: 2019 (12. Baskı)

Sayfa Sayısı: 200

Dedemin Bakkalı adlı kitabın başkahramanı, kitabın yazarı da olan Şermin Yaşar'dır. Şermin ailesiyle birlikte köyde yaşayan ve sekize giden küçük bir kız çocuğudur. Yetişkinlerin ona “Büyüyünce ne olacaksın?” sorusundan bıkip kendisine meslek arayışına girer. Çevresindeki meslek gruplarını gözlemler, olumlu ve olumsuz yanlarını listeler. Sonunda kendine en uygun mesleğin, dedesinin mesleği olan bakkalcılık olduğuna karar verir. Dedesinin yanında çıraklığa başlar. Artık onun tek amacı hayallerini de süsleyen ticarettir. Para kazanmak için birçok yol dener, fikir üretir.

Tabii bu fikirlerinden dedesinin haberi yoktur. Bakkalı büyötmek ve daha çok para kazanmak için; soda ve vişne suyunu karıştırmak gibi yeni fikirler üretir. Ancak bu fikre dedeleri çok sıcak bakmaz. Yeni arayışlar içerisinde olan küçük girişimci, müşterileri memnun edip para kazanmak için çikolataların üstüne kibrit çöpü ile “Afiyet Olsun!” yazar. Çikolataları alan müşteriler aldıkları çikolatadan böyle bir şey çıkmasına memnun

olmaz ve bakkala şikâyete gelirler. Bunu duyan dedesi durum karşısında küplere biner. Ama kahramanımız yeni fikirler üretip hayata geçirme konusunda ısrarcıdır.

Bir gün bakkala bir kadın ve çocuğu gelir. Çocuk annesinden çikolata, cips, meyve suyu ister. Kadın bakkalda satılan meyve suyu yerine kendisinin sığıdığı portakal suyunu içmesi söyler. Bunun üzerine kahramanımız organik ürün satmayı kafasına koyar. Köydekilerden kendisi istemez de; babaannem istedi, Emine teyze istedi diyerek ev yapımı reçel, hoşaf, salça toplar. Bakkala “Kaya Bakkaliyesi” nde yöresel ürünler satılmaktadır.” yazısını asar. Yazıyı gören dedesi bu işe de kızar. Böylece aldığı malzemeleri geri dağıtmak zorunda kalır.

Gıcır Şükriye, titiz bir yaşlı kadındır. Bakkala geldiği zaman Şermin temiz demesine rağmen bakkalı süpürttürür ve bu duruma Şermin gıcık olur. Bir gün torununu bakkala tuz ruhu almaya gönderir. Torunu Şermin’den tuz ruhu ister. Şermin ise tuz ruhunun yerini bulamaz ve tuz verir. Ruhunu da arkasından gönderirim diyerek, Gıcır Şükriye’den intikamını alır. Gıcır Şükriye bunun üzerine Şermin’e kızar.

Bakkala bir gün Lütfiye Teyze gelir ve başı çok ağrıdığı için Şermin’den ağrı kesici ister. Lütfiye Teyze ertesi gün bakkala gelerek tekrar ilaca ihtiyacı olduğunu söyler. Şermin ilacı bu sefer ücretli verebileceğini dile getirir. Bu durum onun hoşuna gider. Yeni bir para kazanma yöntemi bulmuştur. Artık köydekiler doktor yerine ona gider ve ilaç satın alırlar. Doktor ve dedesi bakkalda olduğu bir gün Şermin’ in ilaç sattığı açığa çıkar. Dedesi sinirlenir ve kızar. Doktor ise “Oku da doktor ol, herkese ilaç yazarsın.” diye öğüt verir.

Kandillerde çocuklara cami çıkışında paket paket yiyecek dağıtılır. Bu durum Şermin’in çok hoşuna gitmektedir. Ancak bu dağıtılanlar yüzünden bir hafta çocuklara satış yapamayacağı için de üzgündür. Bunun üzerine aklına bir fikir gelir ve gazetede ki Afrikalı çocukların resmini kesip bir kutuya yapıştırır. Çocuklara dağıtılan kandil yiyeceklerini yardım için toplar. Dedesine kutuyu gösterir ama dedesi ondan habersiz iş yaptığı için sinirlenir. Bu girişimi de dedesinin fark etmesiyle son bulur.

Yaz gelince çocuklar, camiye Kur’an öğrenmeye giderler. Caminin imamı, dedesini Şermin’in de Kur’an öğrenmesi için camiye gelmesini telkin eder. Bunun üzerine ailesi Şermin’i camiye gönderir. Bu durum Şermin’in pek hoşuna gitmez. İmam, çocuklardan camiye süpürmelerini ister. Şermin ise hayatta süpürmeyeceğini, normal

günlerde okula da gittiklerini ama okulu süpürmediklerini söyler. Bir hafta sonunda hoca Şermin'e dayanamayıp dedesinden torununu kurstan almasını söyler. Ailesi Şermin'i birçok hocaya da gönderir ama netice değişmez.

Küçük girişimci, yaptığı ticari atılımların büyükleri tarafından engellenmesi yüzünden çok üzgündür ve alternatif iş arayışına girer. Köyde kuaför ihtiyacı olduğunu düşünür. Bunun üzerine kuaförlük deneyimine oyuncak bebeğin saçını keserek başlar. Her ne kadar babaannesi beğenmese de kendisi ilk deneyim açısından iyi olduğu kanaatine varır. Arkadaşı Miray'a kendisini kuaför çırağı olarak alacağı vaadiyle saçını kesmeye ikna eder. Ancak Miray'ın saç berbat olur. Kız ağlayarak uzaklaşır. Şermin kuaförlük hayalinin olamayacağını anlamıştır.

Şermin de uzaklaşmak için bisikletiyle bahçelerde dolaştığı sırada Vedat Amca'nın ağacından armut koparıp yer ve tadını çok sever. Aklına bir fikir gelir. Vedat amca armudu kopardığına kızmazsa topladığına da kızmayacaktır diye düşünerek armutları toplar. Günlerden cumadır. Cuma namazı çıkışı caminin önüne gelip satmaya çalışır. Dedeleri camiden çıkınca ona armutları nereden bulduğunu sorarlar. Doğruyu söyleyerek izinsiz aldığını ifade eder. Kahveci dedesi "Bıktık senden!" der. Şermin sinirden ağlamaya başlar. O gün boyunca odasından çıkmayıp ağlar. Bundan sonra yetişkinlerin istediği gibi bir çocuk olmaya karar verir. Bu olaylar çerçevesinde küçük girişimci Şermin, ailesinin ve çevresindeki yetişkinlerin söylediklerinin hoşnutsuzluğu içerisinde "Çocukların Yetişkinlerle İletişimde Dikkat Etmesi Gereken Hassas Konular" üzerine yazdığı maddelere sonuncu olan 10. Maddeyi de ekler.

Aradan geçen 20 yılın sonunda dedeleri artık yaşlanmıştır. Kahveci dedesi kahveyi devretmiş ve bakkal dedesi de artık çok yorulduğunu söyleyerek bakkalı kapatmaya karar vermiştir. Aynı zamanda köyde de birçok değişiklikler meydana gelmiştir. Küçük girişimci Şermin ise büyümüş ve yazar olmuştur.

4.1.2 "Dedemin Bakkalı" adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.1.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Kitap, 13,5 x 21 cm boyutlarındadır. Kitap, ağırlık ve hacim bakımından çocuk okurun kolayca taşıyabileceği yetkinliktedir.

4.1.2.2 Kapak- cilt

Kitabın kapağı çocuk okurların dikkatini çekecek şekilde tasarlanmıştır. Kapak, kitabın konusu ile ilgilidir. Kapaktaki görsel, bakkalının önünde ana kahraman elinde çekirdek külâhı ile dururken bakkal dedesi gazete okur bir şekilde okurlara sunulmuştur. Arka kapakta kitabın içerisinde geçen “Saddam” isimli köpeğin görseliyle birlikte yazarın çocuk okurlara samimi seslenişi ve tanıtım yazısı bulunmaktadır. Kapak, kitabın içeriğini de yansıttığından okurların ilk bakışta kitap hakkında düşünsel çıkarımlarda bulunmalarına katkı sağlayacaktır. Kitabın kenarları düzgündür.

Kitap kapağı dayanaklı olan Flexi kapaktan oluşturulmuştur. Kitapta, sırt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Kitabın elde tutumu ve kavraması rahattır. Kitabın sırt kısmında, kitabın adına ve yazarına yer verilmiştir. Kitap kapağı ve cildi oldukça başarılı olmakla birlikte çocuk okurları da okuma hissi uyandıracak niteliktedir.

4.1.2.3 Kâğıt

Kitapta çabuk yıpranmayan ve kırışmayan birinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kitap kâğıdı rengi göz yormayan mat yüzeye sahiptir. Kâğıt, yazıların ve resimlerin niteliğini yansıtır niteliktedir. Resim ve yazıların izleri arka sayfaya hafif de olsa düşmekle beraber kitabın okunurluğunu etkilememektedir.

4.1.2.4 Sayfa düzeni

Sayfa kenarı boşlukları okuma rahatlığı sağlayacak şekildedir. Sayfalar tek sütun halinde düzenlenmiştir. Metin- resim dengesi bakımından incelendiğinde sayfaların çoğunlukla metin ağırlıklı olduğu çıkarılmaktadır. Metin ve resim uyumu görsel olarak bir bütünlük oluşturmuştur. Özetle sayfa düzeni, sayfa kenarı boşlukları ve metin-resim dengesi çocuk okurlara göre düzenlenmiş ve okuma açısından uygun niteliktedir.

4.1.2.5 Harfler

“Okulöncesi dönemdeki çocuklara seslenen kitaplarda 24, 22, 20; ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda ise 18, 16, 14 punto büyüklüğündeki harflerin kullanılması yeğlenmelidir. Çocukların yaşları büyüdükçe, kitaplarda kullanılan puntoların boyutları küçülmelidir” (Sever, 2009: 46). Kitapta, “Roboto Slab” yazı stili kullanılmıştır. Kitapta harfler 11 punto büyüklüğünde kullanılmıştır. Kitapta yazarın

dikkat çekmek istediği kelime ve cümleler kalın harflerle yazılmıştır. Satıra sığmayacak olan kelimeler hece çizgisiyle bölünmüştür.

4.1.2.6 Resim

Çocuk kitaplarında resimler büyük önem arz etmektedir. Resimler, çocuk okurların kitap ile arasındaki bağı kuvvetlendirir. Böylece çocuk okurlarda okuma ve resmetme isteğini artıracaktır. Resimler ile okurların anlatılanları zihinlerinde canlandırmalarına, görsel yorumlama yapmalarına olanak verilecektir.

Dedemin Bakkalı adlı yapıtın resimleyeni Mert Tugen' dir. Kitapta bulunan resimler metin ile bir bütünlük oluşturacak niteliktedir. Okur, kitabın ilk sayfasında ana kahramanın ve yiyecek- içeceklerin bulunduğu bir görsel ile karşılaşmaktadır. Bu görselde kitabın sahibinin adını yazması için alan bırakılmıştır. Böylece çocuğun kitabı sahiplenmesine ve onunla özdeşim kurmasına yardımcı olunmuştur. 200 sayfadan oluşan bu kitabın 71 sayfasında resim bulunmaktadır. 20 bölümden oluşan bu kitapta, her bölüm başlığı resimlendirilmiştir. Kitapta bulunan resimler metin ile iç içedir. Resimler siyah-beyaz olarak çocuk okurlara sunulmuştur. Kitabın ana kahramanın “Çocukların Yetişkinlerle İletişimde Dikkat Etmesi Gereken Hassas Konular” başlığı altında maddeleri not defteri çizimi içerisinde okuyucuyla buluşturulmuştur. Metinde geçen ve okuyucunun bilemeyebileceği “kolonya dolum şişesi, jeton” gibi bazı kelimelerin resmedilmesi çocuk okurların anlam dünyalarına katkı sağlamaktadır. Kitabın son sayfasında ana kahramanın bakkal dedesinin 3 adet fotoğrafı bulunmaktadır. Böylece kitabın ilk sayfasında okurun kitabı sahiplenmesine olanak verilirken son sayfasında da okurun kitapla bütünleşmesi sağlanmıştır.

4.1.3 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.1.3.1 Konu

Kitapta sekizinci sınıfa giden bir kız çocuğunun, dedesinin bakkalında çırak olarak ticarete atılıp, girişimcilik ruhuyla kurduğu hayalleri hayata geçirmek istemesiyle kimi zaman yaşadığı hayal kırıklıklarını kimi zaman da çevresindeki yetişkinlerle arasındaki çatışmaları konu alır.

Dedemin Bakkalı kitabı 9- 12 yaş çocuk okuyucularına hitap eden ve gerçekçi bir çocuk edebiyatı ürünüdür. Konu çocuğun düzeyine uygundur. Kitapta çocuğun gerçek hayatta karşılaşabileceği olaylar ve yetişkinlerle olan çatışmalar inandırıcı bir şekilde

okuyucuya sunulmuştur. Ana kahramanın düşünceleri, iç konuşmaları ve eylemleri okuyucunun ana kahramanla bütünleşmesini sağlayacak niteliktedir. Kitapta bulunan karakterlerin gerçek hayatta karşılaşılabılır olması çocuğun karakterlerle özdeşim kurmasını kolaylaştırmıştır.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta abartılmış merak öğelerinin olması kitabın inandırıcılığını azaltmaktadır. Çocuk okurların okuma isteğini düşürmektedir. Dedemin Bakkalı'nda merak öğeleri dengeli bir şekilde verilmiştir. Kitabın sonu olayların akışı ile tahmin edilebilir şekildedir.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantısallığa ve şansa yer verilmemesi kitabın inandırıcılığını artırmıştır. Kitap rastlantı olan bir sonla bitmemiştir.

Duygusallık: Kitap boyunca duygusallık çok görülmemektedir. Az da olsa var olan duygusallık öğeleri gerçekçi bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Kitapta zoraki bir duygusallık bulunmamaktadır.

Çatışmalar

Kitapta çocuk okurların ilgisini çekecek çatışmalara yer verilmiştir. Dedemin Bakkalı'nda baş gösteren çatışma ana kahraman- yetişkinler arasında gerçekleşen çatışmalardır. Bu çatışmalar günlük hayatta çocukların da karşılaşacağı şekilde olduğu için çocuk okurlar kendi çatışmalarını da daha iyi anlamlandırabileceklerdir. Çatışmalarda herhangi bir ideolojik güdülemeye yer verilmemiştir. Aşırı duygusallık ve abartı bir merak söz konusu değildir. Kitapta geçen çatışmalardan bazıları şu şekildedir:

Kişi-kişi çatışması

Küçük çırak mola saatinin yaklaşmasını fırsat bilerek dondurma alır ve yemeye başlar. O sırada dedesi bakkala gelmez. Çırak, birçok müşteri de bakkala girince ne yapacağını bilemez ve dondurmaya cebine koyar. Dondurma erir. Bakkala gelen dedesi Şermin'in bu halini görünce sinirlenir. Şermin ise kendini haklı görmektedir. Dedesi ve Şermin arasında geçen diyalog kişi- kişi çatışmasına örnektir:

“İçeriye birden bire müşteriler geldi. Elimdeki dondurmaya bırakmam gerekiyordu ama nereye bırakacağımı tam bilemedim.” (DB, 2019: 62)

“Dondurmayı ambalajına sokup pantolonumun cebine tıktırdım. Müşterilerle ilgilendim. ” (DB, 2019: 63)

“Bunaldıkça bunaldım. Hava zaten sıcak, küçük bakkalın içinde on kişiyiz... Dondurma eridi cebimde. Çıkartamıyorum da cebimden... Eriyip çoktaaaan yapıştı pantolonuma. Rezil vaziyetteydim. Yarım saat sonra müşteriler nihayet bitti ve son müşteriden sonra içeriye dedem girdi. Kan ter içinde kalmıştım. Paçalarımından dondurmalar süzülüyordu.

Kaşlarını çatıp baştan aşağı süzdü beni. Çok dikkat ederdi kılık kıyafet işine. Baştan konuşmuştuk. “ Temiz giyineceksin! ” demişti. “ Tamam ” demiştim.

“Bu ne vaziyet? Ceplerine niye dondurma dolduruyorsun evladım, ne biçim çocuksun sen? ” dedi.

Durumu izah edemedim.

“Sen de geç gelmeseydin... Bir saattir ne yapıyorsun camide? ” diye kızdım.” (DB, 2019: 64)

Kişi toplum çatışması

Şermin daha çok satış yapıp para kazanmak istemektedir. Bir kandil günü aklına fikir gelir. Kandil zamanı çok satış yapsalar da sonrasında satışları durulmaktadır. Çünkü herkes kandil günü çocuklara dağıtmak için toplu yiyecek alırlar. Sonra çocuklar bakkala daha az gelirler. Bu soruna çözüm bulmak için düşünür. Aklına annesinin ona yemekte söyledikleri gelir. Annesi, Şermin yemek yemediği zaman Afrikalı çocukların açlığından bahseder. Şermin de bu durumu kullanıp Afrikalı çocuklar için bir yardım kutusu yaparak çocuklara kandilde dağıtılanları toplar. Ancak bu duruma ailesi çok kızar. Şermin ve yetişkinler arasındaki bu tartışma kişi- toplum çatışmasına örnektir.

“Sofrada yemek yemeyince, Afrika’ da çocuklar aç, yemek bulamıyorlar diyorlar. Hadi yemek gönderelim deyince ‘ evladım sen niye böylesin... ’ Asıl siz niye böylesiniz?

Su istiyorum, ‘Sen artık büyüdüün, kendin al’ diyorlar. ‘Kendi başıma yaşamak istiyorum’ diyorum. ‘Sen daha küçüksün’ diyorlar. Gıcık bunlar ya, bütün yetişkinler aşırı gıcık! ” (DB, 2019: 129)

Küçük girişimci Şermin, ticarete atılıp bakkalı genişletmek ister. Bu gayede birçok fikir öne sürer ve hayata geçirir. Ancak yaptığı yenilikler çevresi tarafından kabul görmez. Çevresindekilerin bu tutumu Şermin' i kızdırır. Şermin ile çevresi arasındaki bu durum kişi- toplum çatışmasına örnektir:

“Ne yapsam olmuyor! Yaptığım tüm ticari girişimler hüsranla sonuçlanıyor. Üstelik her seferinde aptal yerine konuyorum.

Vişneli soda ile kimse ilgilenmedi.

Çikolata ambalajlarının içine not bırakmak insanları kızdırdı.

(...) Işıklı tabela uygulamasıyla satışa sunduğum mumlar dedemin bakışlarıyla söndü.

Hakkı' nın yaptığına da bak yaaa? Sana daha iyi hizmet vereceğim diyorum, beni dedeme şikâyet ediyor. Bir halkın tamamı mı reklamdand anlamaz? Espriye bu kadar mı kapalı olur? ” (DB, 2019: 183)

Kişinin kendiyle çatışması

Küçük girişimci, bakkala gelen müşterinin içecekleri beğenmemesi üzerine farklı yeni bir içecek bulur. Maden suyu ve vişneli suyunu karıştırarak vişneli soda elde eder. Bu dâhiyane fikri bakkal dedesine söylemek için sabırsızlanır. Dedesi gelmeyince kahveci dedesinin yanına giderek fikrini anlatır. Ancak bunu ticaret için yaparken kendi ticarethanesini açık bırakıp gitmiştir. Şermin' in bu hareketi kişinin kendisi ile çatışmasına örnektir:

“Bakkal dedeme, “ Benim harika bir fikrim var. Maden suyuyla vişne suyunu karıştırdım. Harika oldu. Bunu satalım bütün yaz. Köşeyi döneriz. ” dedim. (...)

“Kahveci miyiz biz? Biz şişeyle satıyoruz. Müşteriye bardakla içecek mi satılır? Kahveci deden satsın. ” dedi. (...) Kahveci dedeme döndüm.

“Sen sat. Çok acayip zengin olursun. ” dedim.

Her zamanki gamsız tavırlarıyla elini cebine sokup “ İkisini ayrı ayrı satarsam daha zengin olurum. ” dedi.

Soluğumu burnumdan alıyordum. Bütün samimiyetimle “ Yaaaavvvv siz ticaretten niye hiç anlamıyorsunuz? ” diye bağırdım.

Bakkal dedem karşı atak yaptı. Çok basit bir soru sordu:

“Bakkalda kom var? ”

“Kimse yok! ” dedim ama cevabı verirken bakkala doğru koşarken verdim.

Bakkalın kapısı açık, tezgâhı da boş bırakıp çıkmıştım ve kahvede dedelerimi “ ticaretten anlamamakla” suçluyordum. ” (DB, 2019: 38- 39)

Şermin, yaşadığı olaylar karşısında kızılmaktan bıkmıştır. Çevresindekilerin ona söylediklerine de üzülmemektedir. Kendisi de kendini sorgulamaya başlamıştır. Şermin’ in kendi içinde yaşadığı bu duygu karmaşası kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir:

“Ağlıyordum. Bıkmıştım kendimden.

Kime çekmiştim ben?

Neden böyleydim hakikaten?

Odaya girip kendimi kilitledim. Akşama kadar gelen giden olmadı. Pek de umurlarında değildim anlaşılan. Akşam birkaç kere yemeğe çağırdılar. Çıkmadım. ” (DB, 2019: 195)

Kişi- doğa çatışması

Kış mevsiminin soğukluğundan korunmak için bakkala soba kurulması kişi- doğa mücadelesine örnektir:

“Kışın da çok seviyordum onu. Dedim ya, dedem soba kuruyordu bakkala. Ben de kışın on beş tatil boyunca dedeme yardım ediyordum bakkalda. ” (DB, 2109: 109- 110)

4.1.3.2 Tema

Dedemin Bakkalı’ nda girişimcilik temasına yer verilmiştir. Girişimcilik teması, kitabın ana karakterinin davranışlarıyla, sorgulamalarıyla ve hayata geçirmesiyle bütünleştirilmiştir. Karakterin ortaya koyduklarının başarısız olsa da yetişkinler

tarafından hoş karşılanmasa da her seferinde yeni bir ticarî girişim için tekrar düşüncelerini harekete geçirmesi girişimciliğini destekler niteliktedir.

4.1.3.3 Karakterler

Dedemin Bakkalı adlı yapıtta karakter sayısı fazladır. Karakterler: Ana kahraman (Şermin), ana kahramanın annesi, bakkal dedesi ve kahveci dedesi, babaannesi, dayısı, halası, amcası, eniştesi, ninesi, Salih amca, Metin abi, Hatice abla, Mustafa abi, Remzi Hoca, Küçük Rukiye teyze, Uzun Mehmet, Saddam (ana kahramanın köpeği), Emine teyze, Gıcır Şükriye, Gıcır Şükriye' nin torunu, Şükran abla, Kel Hasan, Mürüvvet abla, Ferit abi, Osman abi, Osman dayı, Özlem, Vehbi amca, Lütfiye teyze, Melehat teyze, doktor, Çeşmeci Dede, imam, Hüsniye abla, İbrahim amca, Müdür, Cevat abi, Vedat amca, Kaptan Dayı, Miray. Karakter sayısının fazla olmasının sebebi kitabın ana kahramanının çiraklık yaptığı bakkala gelen müşterilerden kaynaklanmaktadır. Bu durum okuyucunun, ana kahramanın müşterilerle diyalogları sayesinde dikkatini açık tutmasını sağlamaktadır. Karakterlerin incelenmesinde öne çıkan karakterlere yer verilmiştir. Yazar, kahramanların ruhsal portreleri okuyucunun anlayacağı şekilde açık ve gerçekçi bir şekilde ortaya konmuştur. Böylece okuyucunun kahramanlarla özdeşim kurması sağlanmıştır.

Kitabın ana kahramanın ismi geçmemektedir. Ancak yazarın ön sözünde kendi çocukluğundan bahsetmesi sebebiyle kitapta yazarın çocukluk anılarının anlatıldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple ana karakter olarak küçük Şermin öncülük etmektedir. Şermin anlatıcıdır. Kitapta ara ara Şermin' in monologlarına da yer verilmektedir:

“Doktor mu olsam? Mühendis mi yoksa? Mühendis ne yapar, onu da bilmiyoruz ki... Öğretmen mi olsam yaa? Polis olayım polis! Yoksa gazeteci mi olsam? Futbolcu? Şarkıcı? Oooo bu çok iyi yaaa! Filmlerde mi oynasam? Tiyatrocu olayım, en güzeli... Berber mi olsam?”

Aman yaaa! Hakikaten, BÜYÜYÜNCE ne olacağım ben? (DB, 2019: 11- 12)

Şermin, her daim hayallerinin peşinden koşan ve yetişkinlerden şikâyetçi küçük girişimcidir. Şermin yetişkinlerle çatışma yaşayan bir çocuktur. O sorgulayıcı, girişimci ve kararlı bir karakterdir.

Şermin' in yazları çalıştığı köy bakkaliyesinin sahibi Şükrü dedesidir. Kitapta çoğunlukla bakkal dedesi ile çatışma yaşanır. Şermin dedesinin fiziki özelliklerini şöyle açıklar:

“Orta boylu, bıyıklı, azıcık göbekli, çok sevimli, çok aşırı sevimli, çok iyi kalpli, harika bir dede ki onun gibi bir dedem olduğu için çok şanslıyım. ” (DB, 2019: 21)

Kitapta çoğunlukla bakkal dedesi ile çatışma yaşanır. Kahveci dedesi ise köyün kahvesini işleten karakterdir. Kitapta ara ara Şermin ile diyalogları geçer. Sürekli oralet içen, dünya yansa umursamayan bir karakterdir.

Şermin'in annesi ise hatalarında onu sürekli uyaran ve onun ev işi yapmasını isteyen karakterdir. Anne ve babasıyla da çatışma yaşamaktadır. Dediklerini yapmak istemese bile mecbur kalmaktadır. Durumu şu cümle ile ifade eder:

“Sırf annem ve babam oldukları için her dediklerini yapıyordum. ” (DB, 2019: 57)

Babaanne ise gene Şermin' i uyaran ve terzi olan karakterdir. Kaptan Dayı, köydeki futbol takımının kaptanı olan ve kitapları olan bir karakterdir. Şermin vakit buldukça Kaptan Dayı' nın evine gidip kitap okumaktadır. Şermin' in tüm zamansız gelmelerine karşın Kaptan Dayı sabırlı birisidir.

Kitapta bakkalın müşterilerinden de bahsedilmektedir. Gıcır Şükriye, temizlik hastası olan yaşlı bir kadındır. Mustafa Abi, yalnız ve saf bir karakterdir. Vehbi Amca ise yalnız yaşayan, çok konuşup dinleyen ve Şermin'in sevdiği bir karakterdir. Şükran Abla, sevgilisi askerde olup sürekli bakkaldan jeton alan karakterdir.

Kitabın bir bölümünde Almanya' dan memleketlerine gelenleri ve insanların onları nasıl merakla izlediği anlatılmaktadır. Almanya' dan gelenlerden biri ise İbrahim Amca' dır. Dedesinin arkadaşı ve Almanya' dan çikolata getiren karakterdir.

Yaz tatilinde köydeki çocuklar Kur' an öğrenmeye giderler. İmam, dedesinden Şermin' in de camiye gelmesini ister. Ancak Şermin camiye gitse de ancak bir hafta durabilir. Bunun üzerine Çeşmeci Dede' den Kur' an öğrenmesini isterler. Fakat Çeşmeci Dede de çok yaşlı olunca Şermin' e anılarından bahseder. İmam ve Çeşmeci Dede, Şermin' e Kur' an öğretilmesi için gönderilen karakterlerdir.

Dedemin Bakkalı' nda ana kahraman, dedesi ve annesi açık karakterler iken kitapta bulunan diğer karakterler kapalı karakterlerdir. Kitapta ana kahraman devingen karakter iken kitapta bulunan diğer karakterler durağan karakterlerdir.

4.1.3.4 Çevre

Kitapta ana kahramanın içinde bulunduğu sosyal çevreye yer verilmektedir. Bu sosyal çevrenin başında ise köy bakkalı gelmektedir. Ana kahramanın ticarî girişimleri karşısında başta dedesinin ve çevresinin karşı çıkması anlatılır. Bakkalda kitabın ana kahramanı ve dedesinin müşterilerle ilişkilerindeki iletişim yer almaktadır. Yer yer ana kahramanın dedesinin kahvehanesi, evi, komşularının evi ve cami de çevre olarak geçmektedir. Bu çevrelerde de ana kahramanın girişimciliği ve sorgulayıcılığı ön plandadır.

4.1.3.5 Dil ve anlatım

Dedemin Bakkalı adlı yapıtta kısa, yalın ve anlaşılır cümlelere yer verilmiştir. Olaylar ana kahramanın bakış açısından anlatılmıştır. Anlatım çocuk okurların duygu ve düşünce dünyalarını geliştirecek şekilde yapılmıştır. Olayların gelişimi dizisel bir anlatım biçiminde gerçekleşmiştir. Anlatım duru ve akıcı olmakla birlikte mizahi öğeleri de barındırmaktadır. Anlatımda sıklıkla konuşma ağzına yer verilmesi akıcılığı artırmıştır.

Anlatımda ana kahramanın ara sıra yalan söylediğinin ifade edilmesi çocuk okurların yalanı kabullenerken normal görmelerine neden olabilir. Yine ana kahramanın yaşadığı çevredeki yetişkinler için bazı küçük düşürücü söylemlerde bulunması çocuk okurların çevreleriyle özellikle de yetişkinlerle arasındaki ilişkilerini olumsuz etkileyebilir. Kitapta bu duruma örnek şu cümlelere yer verilmiştir:

“Şu bakkalda yalandan ölecektim...” (DB, 2019:107)

“Dede de olsan, senin de annen var işte. Bastı mı azarı sana herkesin içinde! Oh olsun dedim, oh olsun, beter ol.” (DB, 2019: 143)

“Ne güzel yaaa. Ormanda bir başına. Başında kaşı gözü ayrı oynayan dedesi yok, “Yemek ye!” diyen annesi yok, doktor yok...” (DB, 2019: 147)

Bu durumlara, çocuk gerçekliği ile bakıldığında gerçek hayatta meydana gelebilecek durumlar olduğu yadsınamaz. Ancak çocuk edebiyatı ürünlerinde bu durumların daha farklı üslupla verilmesi uygun görülmektedir.

Yazarın kitapta geçen bazı kelime ve cümleleri kalın harfler ile belirginleştirmesi okurun dikkatini çekecek niteliktedir. Söz varlığı çocuk okurların anlam evrenine hitap edecek şekilde oluşturulmuştur. Yabancı sözcüklere oldukça yer verilmemeye çalışılmıştır. Yazım kurallarına uyulmuştur. Yapıta ilişkin dil ve anlatım özelliklerinden bazıları şöyledir:

Kitapta etken çatılı fiiller sıklıkla kullanılmıştır:

“Dedem aşırı sert bakışlarından birini attı. ” (DB, 2019: 43)

“Dedeme olan hincimin intikamını onlardan aldım. ” (DB, 2019: 87)

“Kahvenin ortasında bir başıma kaldım. ” (DB, 2019: 174)

Kitapta çoğunlukla kurallı cümle kullanılmakla birlikte devrik cümleler de sıklıkla kullanılmıştır. Ancak devrik cümlelerin kısa olması kitabın anlaşılabilirliğine engel oluşturmamıştır. Kitapta geçen devrik cümlelerden bazıları şöyledir:

“O da sevmiyordu Gıcır Şükriye’ yi. Arada ona da yer süpürttüriyordu kadın. ” (DB, 2019: 96)

“Seviyordum müşterilerle sohbet etmeyi. ” (DB, 2019: 111)

“Alışmıştı artık benimle yaşamaya! ” (DB, 2019: 142)

Kitapta sanatsal anlatıma nadiren rastlanılmaktadır. Abartı olmaksızın yapılan sanatsal anlatım çocuk okurların dil gelişimlerinde önem arz etmektedir. Sanatsal anlatımların kullanılması çocuğa estetik duyarlılık da kazandırmaktadır. Kitapta geçen sanatsal anlatımlardan bazıları şu şekildedir:

“Bembeyaz sakallı, boncuk gözlü, çok yaşlı bir dede Çeşmeci Dede. İnsanın karşısına sadece rüyalarda çıkacak kadar sevimli bir ak sakallı dede. ” (DB, 2019: 163)

“Zaten bayılırım hikâye dinlemeye, onun anlattıklarını masal gibi dinliyorum. Çeşmeci Dede anlatıyor, ben ona bakıp ayrı bir âleme gidiyordum. ” (DB, 2019: 163)

Kitapta geçen benzetmelerden bazıları şu şekildedir:

“Dev gibi boyu var, göbekli. ” (DB, 2019: 102)

“Mürüvvet ablayla Ferit abi de öyle deli gibi aşıktı. ” (DB, 2019: 103)

“ ... üstüme başıma mis gibi kolonya döküyordum. ” (DB, 2019: 107)

“Bu ne koku yav, berber dükkânı gibi... ” (DB, 2019: 108)

“Ama bazıları öyle yapmıyor, içeriye kardan adam gibi giriyordu. ” (DB, 2019: 112)

“Parantez içine de (eski günlerdeki gibi) diye not düştüm. ” (DB, 2019: 116)

“Çocuklar ip gibi sıraya giriyor ve kandillik yiyeceklerini topluyorlardı. ” (DB, 2019: 118)

Söz varlığı

Kitapta, çocuk okurların anlamını önceden bilebileceği kelimeler dışında, metin aracılığıyla öğrenebileceği kelimeler de mevcuttur. Bu şekilde kullanılan kelime ve kelime gruplarından bazıları “toraman ” (s. 94) , “palazlanmak” (s. 130) ve “heybeden yemek ” (s. 119) sözcükleridir. Kitapta bulunan söz varlığı 10- 12 yaş grubu çocuk okurların düzeyine uygundur. “Aylak, üçkâğıtçı, hassas terazi, veresiye defteri, komposto, barut, bonkör, jeton, kartpostal, nevri dönmek, homur homur” gibi kelimeler çocuk okurların söz varlığını zenginleştirecek niteliktedir. Aynı zamanda yazar çocuk okurların anlamakta güçlük çekeceği argo kelimelere, bağlaçlara ve edatlara yer vermemiştir. Anlatımda ikilemeler sıklıkla ve başarılı bir şekilde kullanılmıştır:

İkilemeler

“Ama o kadar çok **abur cubur** yiyorum ki midemin buna alışması kolay olmayacak gibi. ” (DB, 2019: 27)

“ ... bu mutluluk dalga dalga yayılacaktı. ” (DB, 2019: 42)

“Yürüsene çocuğum geze geze ye dondurmanı, koca lunaparkta bula bula dondurmacıyı mı buldun izleyecek? ” (DB, 2019: 57)

“Zaman zaman molalar veriyordum. ” (DB, 2019: 61)

“Çabuk git ver onları, bir daha da saçma sapan işler yapma böyle. ” (DB, 2019: 86)

“Saçma sapan istekleri olsa da, haklıdır. ” (DB, 2019: 93)

“Dedem söylenirken ağlaya ağlaya çıktım bakkaldan. ” (DB, 2019: 107)

“Gelen müşterilere koli koli bisküvi, çikolata, meyve suyu sattım. ” (DB, 2019: 125)

“Yazın bazen köye uzun uzun kornaya basan arabalar geliyordu. ” (DB, 2019: 167)

Deyimler

“Cin olmadan adam mı çarpıyorsun? ” (DB, 2019: 69)

“Açma şom ağzını, olmaz köyde böyle şeyler! ” dedi. ” (DB, 2019: 71)

“Sonuçta tatlı dil yılanı deliğinden çıkartıyorsa, hırsızı da bakkaldan çıkartabilirdi. ” (DB, 2019: 73)

“Babaannemin yüzünde güller açtı. ” (DB, 2019: 82)

“Hepsinin ağzının suları aktı. ” (DB, 2019: 84)

“Buradan onu nasıl çıkarttın yahu, öküz altında buzağı arıyorsun dedeee! ” (DB, 2019: 92)

“Boyundan posundan da utanmıyor. ” (DB, 2019: 102)

“Kafaya koydum, daha iyisini yapacaktım. ” (DB, 2019: 113)

“Böylece **köşeyi dönecektim.** ” (DB, 2019:113)

“Bak şimdi gazetede çocukları gördüm, yine tadım kaçtı. ” (DB, 2019: 123)

“Çocuklar **bayram ediyordu** resmen. ” (DB, 2019: 125)

“Anneannem bazı insanlar için “ **Okuya okuya kafayı yemiş.** ” der. ” (DB, 2019: 140)

“Kendi kazdığım kuyuya kendim düşmüştüm. ” (DB, 2019: 160)

Anlatım boyunca sıfatlar başarılı bir şekilde kullanılmıştır:

“Şükran abla kırmızı yanaklarla çıkıyor kulübeden. ” (DB, 2019: 102)

“Alkolün etkisiyle sobanın üzerinde mavi- mor alevler oluşuyordu. ” (DB, 2019: 110)

“Düşman askerleri geldi, savaştık. ” (DB, 2019: 115)

“Bana kalırsa dünyanın en bilgili adamı bakkal dedem. ” (DB, 2019: 120)

“Ama o saniye akluma dâhiyane bir fikir geldi. ” (DB, 2019: 123)

“Ama tabii çok uzun sürmedi rahat ve konforlu hayatım. ” (DB, 2019: 164)

“Pis ve dağınık kahvehaneyi çırağa bırakıp kaçtım. ” (DB, 2019: 174)

“Sonuçta tek mağdur çocuk ben değildim. ” (DB, 2019: 180)

Pekiştirmeler

“Sapsarı ve aşırı akıllı bir köpek. ” (DB, 2019: 74)

“Dimdik ayağa kaldırdım. ” (DB, 2019: 145)

“Bembeyaz sakallı, boncuk gözlü, çok yaşlı bir dede Çeşmeci Dede. ” (DB, 2019: 162)

Kitapta betimlemeler de başarılı bir şekilde kullanılarak çocuk okurların anlatılanları gözlerinde canlanmasına imkân sağlamıştır. Kitaptaki betimlemelerden bazıları şu şekildedir:

“Sokaktan içeriye üç merdiven çıkararak giriyor ve girer girmez yassılanmış bir karton kutunun üzerine basıyorsun. ” (DB, 2019: 19)

“Orta boylu, bıyıklı, azıcık göbekli, çok sevimli, çok aşırı sevimli, çok iyi kalpli, harika bir dede. ” (DB, 2019: 21)

“İçecek dolabının bittiği yerin yanındaki alanda raflar başlar. Bu raflarda salçalar, reçeller, balar ve ekmeğe sürdüğümüz çikolatalar bulunur. ” (DB, 2019: 41)

“Büyük, şişman, yanında pompası sarkan, harika bir şeydi. ” (DB, 2019: 106)

Anlatımda duyu organlarına da hitap edilmiştir:

“Önce şekerli şeyler yiyorum, sonra midem bulanıyor, midemi bastırması için tuzlu şeyler yiyorum, sonra susuyorum, gazoz içiyorum, sonra tekrar şekerli şeyler ve tekrar tuzlu, sonra tekrar gazoz...” (DB, 2019: 27)

“Mis gibi koktu ama şişenin içinde hiç kolonya kalmadığını sonradan fark ettim.” (DB, 2019: 107)

*“Bunun için bahçeye çıkmam ve **üşümem** gerektiğinden o müşterilere **sinir** oluyordum.” (DB, 2019: 112)*

Anlatım boyunca sıklıkla konuşma ağzına yer verilmiştir. Konuşma ağzının geçtiği yerler kalın harflerle vurgulanmıştır. Böylece anlatım hem akıcı olmuş hem de mizahî yönden de çocuk okurların dikkatini çekecek niteliktedir. Anlatımda geçen bazı örnekleri şu şekildedir:

“Booşşşveeeeeerrrr. Kap bi’ bardak oralet!” diyor. ” (DB, 2019: 23)

“Bobannem tuz ruhu istiyoo!” dedi toraman çocuk. ” (DB, 2019: 94)

“Noptun yarleri söpürdün mö?” diyorum yere baka baka. ” (DB, 2019: 120)

“Sonra “Bön biraz gaste okuyayım. ” diyorum ve koltuğa kasılıyorum. ” (DB, 2019: 121)

Kitapta ana kahramanın girişimlerini çevresindekilere kabul ettirememesi karşısında düşündükleri ve tepkileri iç sesiyle sıklıkla iç konuşmalar ile çocuk okura aktarılmıştır:

“Ağladığına göre suçlu!” ne demek ya? “ Ağladığına göre çaresiz demek ki ağladığına göre üzgün demek ki ağladığına göre bir derdi var demek ki! ” demek varken “Ağladığına göre suçlu!” nedir ya? ” (DB, 2019: 65)

“Yav ben okumadan doktor olmuşum. Seni sollayıp geçmişim, senin hastalar bana geliyor. Bak Lütfiye’ yle Melahat’ a! Dimdik ayağa kaldırdım” diyemedim tabii. ” (DB, 2019: 145)

Kitapta, dünya ve Türk edebiyatından olan bazı eserlere de değinilmiştir. Bu eserler kalın harflerle yazılarak vurgulanmıştır. Böylece çocuk okurların dikkati çekilerek, kavram dünyaları da zenginleştirilmiştir:

“Robin Hood zenginden alıp fakire veriyorsa ben de pekala bunu yapabilirdim.” (DB, 2019: 48)

“Çok geçmeden üç silahşörler gözüktü.” (DB, 2019: 173)

“... Ayşegül serisinin bir kitabından hatırladığım cümleleri saydım.” (DB, 2019: 179)

Yapıtta, çocuk okurlara eleştirel söylemler sezdirilerek yeni bakış açıları kazandırılmıştır. Eleştiri özellikle yetişkin- çocuk ilişkilerinde yapılmıştır. Yetişkinlerin dedikleri ile yaptıklarının aynı olmaması, çocuklara birçok konuda izin vermemeleri gibi birçok konuda yetişkinlere olan eleştiri ana kahramanın dilinden verilmiştir. Ana kahraman yetişkinlerle olan eleştirilerini “Çocukların Yetişkinlerle İletişimde Dikkat Etmesi Gereken Hassas Konular” başlığıyla maddeler halinde okurla buluşturmuştur.

“Yetişkinlerin çocuklara yaptıkları haksızlıkları, hataları görebilirsin. Yine de yüzlerine vurma. İnanmazlar. Çocuksun, görmezden gel. Bırak kendilerini dünyanın en zeki insanları sansınlar...” (DB, 2019: 21)

“Bu yetişkinler böyledir. Sana oyuncak bebek alırlar ama saçını kesemezsin, yüzünü boyayamazsın. Araba alırlar. ‘Ben bunun tekerleklerinin çıkartıp arabanın içine çamur dolduracağım!’ dersin izin vermezler, elinden alırlar. Onlara göre bebek bebettir, araba arabadır. Bebeğin saçını tarayabilirsin, ama kesemezsin. Kimin koyduğunu bilmedikleri kurallarla yaşamaya fena halde alışmış zavallılar.” (DB, 2019: 187)

Yapıtta bulunan çocuk karakterlerin kullandığı kelimeler ve cümle yapıları çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak kullanılmıştır. Karakterlerin söylemleri çocuk okurların kelime dağarcığına ve düşünce dünyasına hitap edebilir niteliktedir:

“Sen sat. Çok acayip zengin olursun.” dedim. ” (DB, 2019: 38)

“Bobannem Akif Suyu istiyooo!” dedi oğlan. ” (DB, 2019: 95)

“Ben şimdi anneme ne diyceeeeem!” diye ağlıyordu. ” (DB, 2019: 190)

4.1.4 “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

“Akıl yürütmek” iletilisi, Şermin’ in kendisine meslek arayışı üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

“Çay çok ucuz. Kâr edebilmesi için her yüzlerce çay içilmesi lazım. O yüzden kazançlı bir meslek değil.” (DB, 2019: 15)

“İşini seviyor. Yoksa sabahın altısında bakkalı neden açsın. Sevmese yatar, uyur.” (DB, 2019: 15)

“Akıl yürütmek” iletilisi, Şermin’ in bakkalda yediklerini dedesinin fark etmemesi için çözüm yolu bulması üzerinden okuyucuya verilmiştir:

“Arkamda aşırı derecede iz bırakmıştım ve farkında değildim. Demek ki dedem de çöp kutusunu takip ediyordu. O günden sonra bütün yediklerimin ambalajını, bakkalın önündeki çöp kutusuna attım. Böylece ne yediğimi artık kimse bilemeyecekti! ” (DB, 2019: 28)

Şermin’ in müşterileri memnun etmek için çözüm araması ile okuyucuya “Akıl yürütmek” iletilisi aktarılmıştır:

“O gittikten sonra şeker sandığının üstüne oturup düşünmeye başladım. **Ticarette müşteriye memnun etmek esastır.** Ama Hatice ablayı edememiştik. Gazoz içecek kadar genç, maden suyu içecek kadar yaşlı hissetmeyen müşteriler olabilirdi. Onları Hatice abla gibi geri mi çevirecektik? **Onlara da bir içecek lazımdı.** ” (DB, 2019: 34)

“Bir gün krem çikolataları laflara dizerken aklıma dâhiyane bir fikir geldi, insanlar bu kavanozları açtıklarında çikolatayı görüyorlar ve çok seviniyorlar. Eğer bu kapakları açtıklarında küçük notlarla karşılaşılırsa daha da mutlu olurlar, mutlulukları katlanır diye düşündüm. ” (DB, 2019: 41)

Şermin’ in maddi durumu olmayan müşterisine yardım etmek için çözüm yolu bulması “Akıl yürütmek” iletilisi ile okuyucuya sunulmuştur.

“Bir gün yine şeker sandığının üstünde ağlarken aklıma dâhiyane bir fikir geldi. **Robin Hood** zenginden alıp fakire veriyorsa ben de pekala bunu yapabiliydim. Her türlü

imkân vardı elimde. Fakir var, zengini bulmak kolay, bakkal defteri de var... “Bu iş bitmiştir!” dedim. ” (DB, 2019: 48- 49)

Kitapta “Akıl yürütmek” iletisi, Şermin’ in yeni yıl için erkeklerin asker arkadaşlarına gönderilebilecekleri kartpostalları nasıl hazırlayacağına dair çözüm üretmesi üzerinden aktarılmıştır:

“Ama asker arkadaşlarına gönderilen kartlara ne çizmem gerektiğini bir türlü bulamadım. Bir insan asker arkadaşına neden kart gönderir ki? Ne çizecektim bunların üzerine? Etrafımdaki bütün yetişkin erkekler askerlik anılarını sorarsam bu meseleyi çözerdim. Kilit sorum, Askerde, en çok ne yapıyordunuz?” sorusuydu. ” (DB, 2019: 114)

“Akıl yürütmek” iletisi Şermin’ in, dedesinin neden onu bakkalın önünde beklediğini anlamak için elini öpmesi ile ileti okuyucuya aktarılmıştır.

“Bana bir sürprizi var da arkasında mı saklıyor ki? ” diye düşündüm ama hiç dedeme göre hareket değildi. Boş yere hayal kurmasam iyi ederdim. Sonunda dayanamadım. “Ver elini öpeyim? ” diye kolunu çektim. Öylece hem elini öper, elinde olduğunu görür, ne olduğunu görür, hem de bakkala giriş izni alabilirdim. ” (DB, 2019: 154- 155)

Kitapta “Akıl yürütmek” iletisi, Şermin’ in kendine uygun mesleği bulmak için düşünmesi üzerinden de okuyucuya sunulmaktadır:

“Benim ticari fikirlerimi önemsemeyen bu ticarethanelerde daha fazla durmamam gerektiğini anladım. En iyisi kendi işini yapmaktı. Oturup düşünmeye başladım. Genelgeçer meslekler vardı. Bunların içinde yapabileceklerim var, yapamayacaklarım var.

Sayalım: Öğretmenlik, polislik, doktorluk gibi meslekler iyi. Güzel para var. Ama yapamam. Ciddi bir eğitim süreci var ama benim o kadar vaktim yok. Üstelik ben sezonluk iş arıyorum. Yazın çalışıp kışın okula gideceğim. Bunlar olmaz. Üstelik bu mesleklerde ticari zekâmı da kullanamam. ” (DB, 2019: 184-185)

Yapıtta “Arabuluculuk yapmak” iletisi, Şermin’in dedesinin küsleri barıştırması üzerinden çocuk okurlara aktarılmıştır:

“Bazen kavga eden insanlar geliyorlar. Dedem aracı oluyor, barışıp gidiyorlar. Dedem Burada olup bitenleri, konuşulanları asla kimseye söyleme!” diyor. ” (DB, 2019: 99)

“Anlayışlı olmak” iletisi, Şermin’ in dedesinin maddi durumu olmayanlara karşı tutunduğu tavır üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

“Bazen bilileri gelip borcunu ödeyemeyeceğim söylüyor, dedem “Canınız sağ olsun’.” diyor. ” (DB, 2019: 99)

“Araştırma yapmak” iletisi, caminin imamının öğrencileri kimin doldurduğunu bulmak için araştırması üzerinden verilmiştir:

*“Her gelen çocuğa söyledim ve sonunda başarılı oldum. Biz çocuklar hep bir ağızdan konuşunca hindi gibi ses çıkartırız. Hepsi bir ağızdan **“teneffüs, teneffüs, teneffüs isteriz!”** diye tabii Hoca kızmış. Fikrin kimden çıktığını araştırmaya başlamış. Çok da uzun sürmemiş zaten araştırma, hemen vermişler adımı. ” (DB, 2019: 158- 159)*

“Azimli olmak” iletisi, Şermin’ in sıkılarak yaptığı işi para bulmak için azmetmesi üzerinden verilmiştir:

*“O günden sonra, çok sıkıcı olan bu işi **sırf o paralardan tekrar bulabilmek için** azimle ve zevkle yaptım. ” (DB, 2019: 19- 20)*

“Bilgi vermek” iletisi, Şermin’ in ticaretle ilgili söylemleri ve bakkaldaki ürünler hakkındaki sözleri üzerinden verilmiştir:

*“Bir köy bakkalında **her şey**, ihtiyaç duyabileceğin her şey olmak zorundadır. Ne kadar çok şey bulundurur ve ne kadar az müşteri geri çevirirsen o kadar iyi hizmet vermiş olursun. O yüzden ihtiyaçlarını **iyi** belirlemen ve tedarik etmen gerekir. ” (DB, 2019: 29)*

“Kapının sol tarafında içecek dolabı var. İçecek dolabında şişeleri her zaman düzenli bir şekilde dizmen ve asla boş bırakmaman gerekir. Çünkü orada insanlar ne kadar çok içecek görürlerse o kadar içmek isterler ve bu da daha çok satış yapmak demektir. ” (DB, 2019: 30)

“Zeytinler tenekelerde satılır ve poşetlere kürekle doldurulurdu. Öyle şimdiki marketlerde olduğu gibi dokuz çeşit zeytin yoktu tabii. Tek bir zeytin çeşidi vardı. ” (DB, 2019: 45)

“İyi bir bakkal çırağı olman için tartım işini iyi biliyor olman lazım. Yani eğer bir kilo toz şeker tartacaksan, gerçekten de bir kilo toz şeker tartmalısın.100 gram fazla tartarsan zarar edersin. Az tartarsan müşterinin hakkını koruyamazsın. O yüzden terazi kullanmak çok hassas iştir, adı da zaten **hassas terazidir**. ” (DB, 2019: 46)

“Külâh yapmak ciddi işti. Çok işe yarardı külâhlar. Gazete kâğıdını kesiyorsun, elinle sararak çeşitli boyutlarda külâhlar yapıyorsun. Bu külâhlara çekirdek, çivi, yumurta, perde tokası falan koyuyorsun işte. Bir çeşit kese kâğıdı görevi görüyor. ” (DB, 2019: 90)

“Yeni yıla tam on gün kala, dedem depodan kocaman bir demir raf getiriyordu. Bir sürü de Kartpostal... O kartpostalları tek tek raflara diziyorduk. Üzerinde şehirleri olan kartlar, kar manzaralı kartlar, sanatçı resimlerinin olduğu kartlar... Kart yazıyordu insanlar sevdiklerine. “**Yeni yılınızı kutlar, bir şeyler bir şeyler dileriz.**” diye yazıp uzak şehirlere gönderiyorlardı. Sevgililerine, akrabalarına kart gönderenler vardı. ” (DB, 2019: 112)

“Mal dediğimiz şey, bakkaldaki ürünler. Mal arabası da işte ürünlerin bakkala getirildiği arabalardır. ” (DB, 2019: 148)

“Bilgili olmak” iletisi, Şermin’ in dedesinin çok gazete okuması üzerinden aktarılmıştır:

“Bana kalırsa **dünyanın en bilgili adamı bakkal dedem**. O kadar çok gazeteyi ben de okusam ben de öyle olurum. ” (DB, 2019: 120)

“Büyüklere saygılı olmak” iletisi, Şermin’ in dedesine olan davranışı üzerinden aktarılmıştır:

“Ama dedeme olan saygımdan, sevgimden ve ustama olan hürmetimden yüzüne vurmuyordum...” (DB, 2019: 20)

“Çıkarımda bulunmak” iletisi, Şermin’ in çevresindeki meslek gruplarından yola çıkarak yargıya varması üzerinden aktarılmıştır:

“ *“Öldüm bütün gün iş yerinde!” dediğine göre işini sevmiyor. ” (DB, 2019: 15)*

“Çocuklara değer vermek” iletisi, yetişkinlerin çocuklarla olan muhabbetleri üzerinden verilmiştir:

“Zannederler ki kendileri çok zekiler, bizler de işte hiçbir şeyden anlamayan zavallı insan yavrularıyız.

O yüzden bize “Nasılsın!” diye bile soramazlar. Bizimle sohbeta, “Bugün acayip soğuk var ha, kış geldi.” gibi bir cümleyle başlamazlar. Sorunlarını, hayallerini, sıkıntılarını, yapmak istediklerini, başardıklarını anlatmazlar. Garip bir şekilde anlamayacağımızı düşünüyorlar. ” (DB, 2019: 10)

“Dua etmek” iletisi, dedesinin Şermin’ den sofraya duası okumasını istemesi üzerinden okuyucuya verilmiştir:

*“Bakkal dedem, “Hadi yavrum, bir **sofraya duası** oku!” dedi. ” (DB, 2019: 164)*

“Düşünceli olmak” iletisi, Şermin’ in çocuklara dondurma sattıktan sonra hasta olmamaları için su içmelerini tembihlemesi üzerinden aktarılmıştır:

“Tezgâhın öbür tarafında olmak değişik bir şeydi. Kûlahı uzatıp parayı aldıktan sonra “Git su iç, su içmeyi unutma!” diye tembihliyordum. ” (DB, 2019: 54)

“Eşyaları değerlendirmek” iletisi, işe yaramayan kutuların paspas olarak kullanılması ile okuyucuya aktarılmıştır:

“Üçüncüsü, bakkalda her gün en az üç tane yeni kutu açılır ve bu kutuların mutlaka değerlendirilmesi gerekir. O koliler arka bahçede duvara asılmış bir büyük çuvalın içinde birikir ve işte böyle paspas olarak kullanılır. ” (DB, 2019: 19)

“Fikir üretmek” iletisi, Şermin’ in bakkalda kendine ticari fikirler üretmesi ile okuyucuya aktarılmıştır:

*“Derken aklıma **müthiş** bir fikir geldi!*

Nasıl olsa akşama bir sürü çekirdek satacaktık. Akşama bardak bardak çekirdek doldurup müşteriye bekletmek yerine, çekirdekleri önceden paketlersem daha hızlı hizmet verebilirdik. Süper fikir, dedim ve külahları doldurmaya başladım. ” (DB, 2019: 91)

*“Bir gün kartları raflara dizerken aklıma **dâhiyane** geldi. Bunlar çok **sıkıcı** kartlardı. Ben kesinlikle daha iyisini yapabiliyordum. Kafaya koydum, daha iyisini yapacaktım. Öyle güzel kartpostallar hazırlayacaktım ki bütün köy hayran kalacaktı. ” (DB, 2019: 113)*

“Girişimcilik” iletisi, Şermin’ in ticari girişimleri üzerinden aktarılmıştır:

“Bakkal dedeme, “Benim harika bir fikrim var. Maden suyuyla vişne suyunu karıştırdım. Harika oldu. Bunu satalım bütün yaz. Köşeyi döneriz.” dedim. ” (DB, 2019: 38)

*“Bir gün krem çikolataları raflara dizerken aklıma **dâhiyane** bir fikir geldi. İnsanlar bu kavanozları açtıklarında çikolatayı görüyorlar ve çok sevmiyorlar. Eğer bu kapakları açtıklarında küçük notlarla karşılaşırlarsa daha da mutlu olurlar, mutlulukları ikiye katlanır diye düşündüm. Böylece daha çok için dana çok çikolata alırlar ve biz köşeyi döneriz. Sonra da bakkalı büyütebiliriz! ” (DB, 2019: 41)*

“Sağdan soldan topladığım yöresel ürünlerimi bir rafa yerleştirdim. Hepsi yana yana çok güzel durdular. Bu iş tutarsa köyün bütün kadınlarını bütün yaz kendim için çalıştırdım. Başka yerlerden köye alışverişe gelirlerdi. Bakkalı kesin büyütürdüm. ” (DB, 2019: 84- 85)

“Gözlem yapmak” iletisi, Şermin’ in etrafındaki meslek gruplarını incelemesi ile okuyucuya verilmiştir:

“Etrafımdaki yetişkinleri izlemeye başladım. ” (DB, 2019: 13)

“Hatalarından ders çıkarmak” iletisi, Şermin’ in yanlış davranışından pişman olmasıyla okuyucuya aktarılmıştır:

“Bazen bakkalda ellerim çok kirlenince, şampuanların kapağını açıp azıcık elime damlatıyor ve gidip çeşmede ellerimi yıkıyordum. Şimdi düşünüyorum da bir başkasına ait bir şampundan azıcık almak çok iyi bir davranış değilmiş. ” (DB, 2019: 45)

Kitapta “Hayal kurmak” iletisi, Şermin’ in hayallerinden bahsetmesi ile okuyucuya aktarılmıştır:

*“Bazen şeker sandığının üstünde hayallere dalıyorum. Bunun sihirli bir sandık olduğunu, içine gülme tozu attığımı, bizden şeker alan herkesi bir gülme tuttuğunu, bu şekerle hoşaf yaptıklarını, bütün köyün **kıkır kıkır** güldüğünü hayal ediyorum. ” (DB, 2019: 25)*

“İkramda bulunmak” iletisi, bakkala gelen müşterilere gazoz ısmarlamaları üzerinden aktarılmıştır:

“Bazı müşteriler o kadar uzun zaman oturuyorlardı ki onlara ısmarladığımız bile oluyordu. ” (DB, 2019: 29)

“Kandil kutlamak” iletisi, Şermin’ in ailesinin kandilin önemini bahseden sözleri üzerinden aktarılmıştır:

“Kandil akşamlarını aşırı seviyordum. Evdekiler “Bu akşam kandil, ne dilek dilersek kabul olur.” diyorlardı. ” (DB, 2019: 118)

“Kararlı olmak” iletisi, Şermin’ in yetişkinlere kendini kanıtlamak için defterine yazdığı şu cümlelerle çocuk okurlara aktarılmıştır:

“Bir gün onlara çok yanıldıklarını göstereceğim. Bunun için okumam lazım. Okuyacağım, sınıf birincisi olacağım. Üniversiteye de giderim. Hepsinin ağzı açık kalır. Görür onlar...” (DB, 2019: 196)

“Kitap okumak” iletisi, Şermin’ in kitaplara olan düşkünlüğü üzerinden aktarılmıştır:

“Kitapları önce bakkalda okuyorum. Dedim ya, gazeteler bakkala geliyor, biz dağıtıyoruz, dedem gazeteleri sahibinden önce okuyor, diye. Ben de gitgide ona benziyorum işte. Gazetenin içinden çıkan kitapları sahiplerinden önce okuyorum. ” (DB, 2019: 176)

“Komşuluğun önemi” iletisi, Şermin’ in komşulardan satmak amacıyla aldığı yöresel ürünlere dedesinin karşı çıkararak söylediği cümleler ile ifade edilmiştir:

“Evladım herkesin evi bunlarla dolu, satılır mı bunlar burada? Lazım olursa hediye edilir. Köy yeri burası. Komşuluk bunun için var. “ Tarhanam bitti” dersin, çıkartıp verirler. ” (DB, 2019: 86)

“Kur’ an okumayı öğrenmek” iletisi, Şermin’ in Kur’ an okumayı öğrenmek için hocaya gitmesi üzerinden aktarılmaktadır:

“Her sabah abdestimi alıp, başımı örtüp, kapalı giyinip, boynuma Kur’an çantamı asıp kadının evinin yolunu tutuyordum. ” (DB, 2019: 161)

“Liste hazırlamak” iletisi, Şermin’ in meslekleri daha iyi tanıması için liste hazırlaması üzerinden verilmiştir:

“Yaptıkları iş, sıkıcılık durumları, işlerini sevip sevmedikleri, kazandıkları para, bana fikir verecekti. Bir liste hazırladım. ” (DB, 2019: 13)

“Merak etmek” iletisi, Şermin’ in dedesinin evde ne yaptığına dair merakı üzerinden aktarılmıştır:

“Bir gün bakkalı kapatıp gidip baktım. Çok merak ediyordum, öğle saati bir saat boyunca evde gerçekten ne yaptığını...” (DB, 2019: 26)

“Mutlu olmak” iletisi, çocukların kandil günü dağıtılan yiyecekler karşısında sevinçleri üzerinden aktarılmıştır:

“Gelen müşterilere **koli koli** bisküvi, çikolata, meyve suyu sattım. Onlar da bakkalın önündeki çocuklara dağıttılar, çocuklar da poşetlerine doldurdular İnanılmaz bir hızla doluyordu poşetler. Çocuklar **bayram ediyordu** resmen. ” (DB, 2019: 125)

“Nasihat etmek” iletisi, Şermin’ in bakkala gelen müşterilere kafasına göre ilaç vermesini yakalayan doktorun ona verdiği öğüt üzerinden aktarılmıştır:

“O arada dedemden **yırttım** ama doktora yakalandım. Bir saat konuştu. Yanlış ilaç kullanımı nelere sebep olabilirmiş onları anlattı. Dinledim. ” (DB, 2019: 144)

“Öz eleştiri yapmak” iletisi, Şermin’ in dedelerini eleştirirken kendi hatasını anlaması üzerinden ifade edilmiştir:

“Bakkalın kapısını açık, tezgâhı da boş bırakıp çıkmıştım ve kahvede dedelerimi **“ticaretten anlamamakla”** suçluyordum. ” (DB, 2019: 39)

“Özlemek” iletisi, Şermin’ in yıllar sonra geçmişe özlem duyması üzerinden aktarılmıştır:

“Kahveci dedem kahveyi devredeli oldu. Beğenmediğim oralete hasret kaldım... ” (DB, 2019: 199)

Kitapta “Plan yapmak” iletisi, Şermin’ in kartpostalları nasıl yapacağına dair planlaması üzerinden anlatılmıştır:

“Günlerce kartları düşündüm. Önce kafamda canlandırmam gerekiyordu. Nasıl yapacağıma karar verdim. ” (DB, 2019: 113)

“Saygı duymak” iletisi, Şermin’ in doktora olan saygısı üzerinden aktarılmıştır:

“Bir gün doktor geldi, sağlık ocağının doktoru... Severdi beni o. Ben de ona saygı duyuyordum. Okumuş doktor olmuş sonuçta. **Büyük iş.** ” (DB, 2019: 140)

“Sorumluklarını yerine getirmek” iletisi, Şermin’ in bakkalda çıraklık yaparken dedesinin dediklerini yapması üzerinden aktarılmıştır:

“Bir gün dedem, “Akşama düğün var, külah yapmayı unutma” dedi ve yemeğe gitti. Ben de gazeteleri kesip külah yapmaya başladım. ” (DB, 2019: 91)

“Tedbirli olmak” iletisi, Şermin’ in bakkala hırsız girme olasılığına karşı bazı tedbirler alması üzerinden anlatılmıştır:

“Fakat ben bu bakkalın çırağı olarak her türlü tedbiri almak zorundaydım. ” (DB, 2019: 71)

“Tespitte bulunmak” iletisi, Şermin’ in yetişkinlerin davranışlarından tepitte bulunması ile anlatılmıştır:

“Dışından da “Bakkal dükkânı açacağım, bakkalcı olacağım. Ama bunun için büyümeme gerek yok, **zaten oldum!** ” diyordum. Güliyordu. Bu gerçek onu çok güldürüyordu. Yetişkinler böyledir, sen gerçeği söylersin, onlar güler. ” (DB, 2019: 140)

Kitapta “Teşekkür etmek” iletisi, Uzun Murat’ın Şermin’ in isteğini yerine getirmesi üzerine Şermin’ in teşekkür etmesi ile ifade edilmiştir:

“Teşekkür ettim yine de. ” (DB, 2019: 58)

“Tövbe etmek” iletisi, Şermin’ in yalan söyledikten sonra tövbe etmesiyle aktarılmıştır:

“Sonra da sessiz sessiz dokuz kere “ Tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe, tövbe tövbe, “tövbe! ” diyordum. ” (DB, 2019: 106)

“Üretken olmak” iletisi, Şermin’ in yeni bir ürün üretmesiyle okuyucuya verilmiştir:

“O gün karışımlar hazırlamaya başladım. Doğru formülü bulana kadar birkaç şişe içeceği ziyan etmem gerekeceğinden dedemin camiye gitmesini bekledim. Gider gitmez, şişeleri önüme aldım. Gazozla meyve suyunu, maden suyuyla gazozu karıştırdım. Kayısıyla gazozun karışımını tatsan bir daha bakkala uğramazdın. Hiçbiri bir şeye benzemedi. Ama maden suyuyla vişne suyu harika oldu. ” (DB, 2019: 34)

“Yalan söylememek” iletisi, dedesinin Şermin’ i yalan söylememek konusunda söylediği şu cümlelerle ifade edilmiştir:

“Yalan söyleme müşterilere. Müşterilere değil, kimseye söyleme dedi. ” (DB, 2019: 96- 97)

“Yardım etmek” iletisi, Şermin’ in dedesine yardımcı olmasıyla okuyucuya aktarılmıştır:

“Ben de kışın on beş tatil boyunca dedeme yardım ediyordum bakkalda. ” (DB, 2019: 110)

Tablo 4. 1 “Dedemin Bakkalı” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Akıl yürütmek	12
2	Anlayışlı olmak	1
3	Arabuluculuk yapmak	1
4	Araştırmak	1

5	Azimli olmak	1
6	Bilgi vermek	14
7	Bilgili olmak	1
8	Büyüklerle saygılı olmak	4
9	Çıkarımda bulunmak	4
10	Çocuklara değer vermek	1
11	Dua etmek	2
12	Düşünceli olmak	2
13	Eşyaları değerlendirmek	1
14	Fikir üretmek	5
15	Girişimcilik	10
16	Gözlem yapmak	1
17	Hatalarından ders çıkarmak	2
18	Hayal kurmak	4
19	İkramda bulunmak	2
20	Kandil kutlamak	1
21	Kararlı olmak	5
22	Kitap okumak	3
23	Komşuluğun önemi	1
24	Kur'an öğrenmek	1
25	Liste hazırlamak	2
26	Merak etmek	8
27	Mutlu olmak	4
28	Nasihat etmek	2
29	Özeleştiri yapmak	2
30	Özlem duymak	3
31	Plan yapmak	3
32	Saygı duymak	1
33	Sorumluluklarını yerine getirmek	5
34	Tedbirli olmak	1
35	Tespitte bulunmak	4
36	Teşekkür etmek	2
37	Tövbe etmek	1
38	Üretken olmak	1
39	Yalan söylememek	1
40	Yardımsaver olmak	4
TOPLAM		124

Tablo 4. 1 incelendiğinde, “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabında 40 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 124 eğitsel ileti tespit edilmiştir. En sık kullanılan eğitsel ileti bilgi vermek iletisidir. Bu iletiden sonra en sık kullanılan ileti kitabın temasıyla bağlantılı olan girişimcilik iletisidir. Anlayışlı olmak, arabuluculuk

yapmak, araştırmak, azimli olmak, bilgili olmak, çocuklara değer vermek, eşyaları değerlendirmek, gözlem yapmak, kandil kutlamak, komşuluğun önemi, Kur’ an öğrenmek, saygı duymak, tedbirli olmak, tövbe etmek, üretken olmak ve yalan söylememek iletileri birer kez kullanılmıştır.

4.2 “Dedemin Bakkalı-Çırak” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.2.1 “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Dedemin Bakkalı- Çırak

Kitabın Yazarı: şermin YAşAR

Resimleyen: Mert TUGEN

Yayınevi: Taze Kitap

Basım Yılı: 2019 (7. Baskı)

Sayfa Sayısı: 160

Dedemin Bakkalı Çırak adlı kitabın başında yazar ve aynı zamanda kitabın başkahramanı, okuyucuya bazı öğütler vermektedir. Çocukların birçok hayali olduğunu ve bu hayalleri bir an önce hayata geçirmek isterler. Ancak yetişkinler çocukların bu hayallerini önemsemeyerek çabalarını desteklemezler. Yazar okuyucuların hayallerinin peşinden gitmeleri gerektiğini vurgular. Bu kitabın içinde yazarların kahramanın hikâyesi olduğunu ancak okuyucunun yazacaklarının ise kendi hikâyeleri olacağını da belirtir. Yazar, yetişkinlerin okuyucunun hayallerine erişmemesi için sahte kimlik oluşturmasını söyler.

şermin bakkalda iken yanına arkadaşı Elif gelir. Elif moralinin çok bozuk olduğunu, annesinin sadece kardeşine çikolata aldığı için çok üzöldüğünü söyler. Elif’in üzgün olduğunu fark eden annesi Elif ‘in kendisine de çikolata almasını söyler. şermin, Elif’ in anlattıklarının önemsenmeyecek derecede basit olduğunu düşünerek ona yaşadığı olayları abartarak anlatır. Bu şekilde Elif’ in sorunun üzölmeye değmeyecek bir olay olduğunu ikna eder. Elif, arkadaşının anlattıklarına odaklanıp onu teselli eder. şermin’in tesellisi ise kendince mübalağa sanatını kullanmasıdır. Kahramanımız okuyucudan,

abartılı bir metin yazarak Elif' in kendi sorunlarından daha büyük sorunlar olduğuna ikna etmesini ister.

Küçük Şermin, dedesinin bakkalda koyduğu bazı kurallardan bahseder. Annesinin kurallarının da çok fazla olduğuna dikkat çeker. Bu bölümde okuyucunun da kendi odası için kurallar koymasını ve bu kuralları yazarak odasının kapısına asmasını söyler.

Şermin'in hayalleri içinde bulunduğu zamana sınırlı değildir. Bu yüzden okuyucudan yirmi yıl sonrasına yani gelecekteki kendisine bir mektup yazmalarını ister.

Şermin, bakkalda yalnız olduğu zamanlarda tıpkı dedesi gibi gazete okumaktadır. Ancak gazete haberlerini iç karartıcı bularak beğenmez. Şermin yetişkinleri anlayamaz. Çünkü çocuklara güzel tavsiyeler veren yetişkinlerin kötü olayların kahramanı olduğunu düşünür. Bu tezatlık karşısında kahramanımızın yeni hayali gazete çıkarmaktır. Tabii içinde mutluluk barındıran ve sevgi kokan haberler... Şermin' in ilk haber kahramanı bakkalın müdavimlerinden olan Şükran Abla'sıdır. Şükran, nişanlısı askerde olan ve nişanlısıyla görüşmek için bakkaldan jeton alan bir genç kızdır. Şermin, genç nişanlıların telefon görüşmelerine kulak misafiri olarak gazetesine malzeme çıkarır. Şermin genç âşıkların telefon görüşmesini içeren gazeteden 10- 15 nüsha çıkartıp köy halkına dağıtır. Şükran durumdan rahatsız olmuştur. Çünkü gazetede babasının evlenmeleri konusundaki tavrı açığa çıkmıştır. Şermin, gerçekleri yazdığı için bu durumdan rahatsız olmaz. Bu bölümde kahramanımız okuyucudan içinde güzel haberler barındıran bir gazete yapmasını ister.

Gazetelerdeki röportajları okumayı çok seven Şermin, röportaj yapanların da yapılanların da çok şanslı olduğunu düşünür. Her iki durumda da olmayı çok isteyen Şermin, sabredemez ve kendi kendisine röportaj yapar. Okuyucunun da röportaj yapmasını isteyerek, hazırladığı soruları cevaplandırmasını söyler.

Bakkalı beklerken çok sıkılan kahramanımız kendince bir oyun geliştirir. Gün boyunca yaşadıklarını ve yaşamak istediği hayallerini tablo halinde kaydeder. Okuyucudan da kitapta bulunan listeyi bu şekilde doldurmasını ister.

Bir gün bakkala kulağında kalemle müşteri gelir. Bakkala gelen müşterinin kalemi kahramanımızın dikkatini çeker. Şermin heyecanla müşteriye "Yazar mısınız? " diye sorar. Ancak adam inşaat ustası olduğunu, kalemle hem işaretleme yaptığını hem de

kafasını kaşındığını söyler. Bunun üzerine Şermin, kalemin farklı kullanım alanları olduğunu keşfeder. Okuyucudan kalemle neler yapılabileceğini beş madde ile yazmasını, kalem şekilleri vererek kalemlerden farklı şekiller ortaya çıkarmasını ister.

Bakkalda çıraklık yaparak ticarete atılan küçük girişimci, dedesinden aldığı harçlıkları biriktirerek kitap alır. Okuyucuya da kendi parasını kazanma yolları hakkında tüyolar verir. Örneğin, bir kurabiye tarifi vererek kurabiyeyi satabileceğini ya da çizilen resimleri satabileceğini söyler. Okuyucudan kimlere satacağını belirlemesini ve satış başarılı olursa “İlk Ticari Gelişimim” başlıklı formu doldurmasını ister.

Bakkala gelen müşterileri memnun etmek için elinden geleni yapan Şermin, müşterilerle sohbet eder. Ancak her söylediğine atasözü ile karşılık veren Cemile Teyze ile bir türlü anlaşamaz. Şermin, atalarımızın tüm sözleri Cemile Teyze için söylediğini düşünür. Kendisinin de bir gün gelecektekiler için bir “ata” olacağını düşünerek kendince yeni sözler yazmaya başlar. Okuyucudan da kendine ait bir atasözü yazmasını ister.

Necati Amca haftanın bir günü tezgâh açar ve sebze meyve satar. Şermin bu durumdan hiç memnun değildir. Çünkü kendi satışlarını engellediğini düşünür. Dedesine kendilerinin de bakkalın önüne tezgâh kurup sebze meyve satmalarının iyi olacağını söyler. Dedesi kendilerinin manav olmadığını söyleyerek Şermin’in teklifini reddeder. Dedesi asla müşterilerin arkasından konuşmayan, müşterilerin gönlünü hoş tutan bir bakkaldır. Ama ilk defa bir gün Nevriye Teyze çok bunalmış olacak ki arkasından “Armudun sapı, üzümün çöpü hiçbir şey beğenmiyor!” diye yakınır. O gün Necati Amca gene bakkalın önüne tezgâh kurar. O sırada ezan okunur. Camiye giderken Şermin’ den tezgâhına bakmasını ister. Dedesi de camiye gitmektedir ve o da tezgâha bakmasını tembihler. Şermin, Necati Amca ve dedesi camideyken Nevriye Teyze’nin gelmekte olduğunu görür. Dedesinin dedikleri aklına gelir ve hemen tezgâhtaki armutların saplarını, üzümlerin çöplerini çıkartır. Nevriye Teyze tezgâhtaki armutları ve üzümleri görünce “A aaa! Böyle üzüm mü olur, armut mu olur?” diyerek almadan gider. Dedesi ve Necati Amca camiden gelince çok şaşırırlar ve Şermin’ e sitem ederler. Şermin eve gidince dayısına yaşadıklarını anlatır. Dayısı ona bu deyimini hiçbir şey beğenmeyenler için kullanıldığını söyler. Şermin, okuyucudan da anlamını bilmediği üç deyim öğrenip yazmasını ister.

Şermin bazı yaşlıları çok sevmektedir. Onların kendi çağından farklı bir zaman diliminde yaşamaları onu çok etkiler. Bu yüzden onların yaşam hikâyeleri ona masal gibi gelir. Okuyucudan da kendisine bir yaşlı seçip onun biyografisini yazmasını ister.

Şermin etrafındaki bazı insanların iyimser, bazılarının ise kötümser olduğunu ifade eder. Örneğin kendisi iyimserdir. Dedesine şakalar yapar ama gülmez. Çünkü dedesi kötümserdir. Okuyucuya ise tablo içerisinde bazı olaylar verir. Okuyucudan bu olayları iyimser ve kötümser bakış açısıyla yazıp tablonun doldurulmasını ister.

Şermin, genellikle güne kendi bulduğu kelime araştırma oyunuyla başlar. O gün duyduğu ilk kelimeyi ve kelimeyle ilgili öğrendiği bilgileri defterine not eder. Bir gün komşunun bağırtılarıyla uyanır. Komşusu tavuğunu tilki kaptığı için “Tavuuk! ” diye bağırılmaktadır. O gün için kendini şanssız hisseder. Çünkü tavukla ilgili çok bir şey bulamayacağını sanmaktadır. Oysa hiç de öyle olmaz ve tavukla ilgili birçok farklı yeni bilgiler öğrenir. Okuyucudan da kendisine bir kelime seçip onu araştırmasını ve yazmasını ister.

Küçük Şermin’in çevresi onun çok konuştuğunu iddia etmektedir. Ama ona göre evde en çok annesi, bakkalda ise en çok dedesi konuşmaktadır. Aklına bir fikir gelir ve dil analizi yapmaya karar verir. Bunun üzerine çevresindekilerin en çok konuştukları kelime ve cümleleri tablolaştırır. Okuyucudan da ayırdığı sayfaya çevresindekilerin dil analizini yaparak doldurmasını ister.

Şermin’in yine bakkalda bulunduğu sırada pencerenin pervazından içeri bir kuş girer. Şermin böyle renkli bir kuş görmemiştir. Kuşa nasıl yaklaşacağını bilmediği için kuşlar hakkında çok bilgili sohbet arkadaşı Vehbi Amca’yı arar. Ancak kuşla karşılaşmanın verdiği heyecanla Şermin kendisini doğru ifade edemez. Zaten Vehbi Amca’nın kulakları ağır işittiğinden durumu anlayamaz ve telefonu kapatır. Şermin aradığı cevabı bulamamıştır. O sırada içeri Müjdat Abi girer. Dışarıda kaybolan muhabbet kuşunu bağırarak aradığı halde Şermin’in kuşun geldiğini haber etmemesine sitem eder. Şermin bu renkli misafirin muhabbet kuşu olduğunu öğrenmiştir. Meraklı Şermin ertesi kuşlar hakkında bilgi almak üzere Vehbi Amca’ sını ziyaret eder. Kuşlar hakkında edindiği bilgileri defterine not alır. Okuyucudan da üç kuş seçerek onların fotoğraflarını çekip, kuşlar hakkında bilgi vermesini ister.

Küçük girişimci bakkalda çalışmaya başladığından beri birçok alanda geliştiğinin farkına varır. Örneğin sürekli ne kadar para üstü vereceğini hesaplamasından dolayı matematiği gelişmiş ayrıca terazi kullanmayı da öğrenmiştir. Anlayamadığı tek konu yetişkinlerdir. Yetişkinlerin kendi dedikleriyle çeliştiklerini bu sebepten ötürü de tutarsız olduklarını düşünmektedir. Mesela kendisi biri hakkında olumsuz bir şey söylediğinde, onu uyarıp arkadan konuşmamasını söylerler. Ancak kendileri bir avuç çekirdek alıp başkalarının dedikodularını yapmaktan kaçınmazlar. Bu durumlarda Şermin, “Yetişkinlerle İletişimde Dikkat Edilmesi Gereken Hassas Konular” üzerine on madde yazmıştır. Yetişkinlerin tutarsız davranışlarından hoşlanmaz ve rahatsız olur. Bu yaklaşımını “Yetişkin Olduğumda Yapmayacağım Kesin Maddeler” adı altında listeler. Örneğin yetişkin olduğunda çocuklara sürekli “Hadi sen biraz odana git oyna!” deyip odasına göndermeyecektir. Okuyucudan da bu konuda maddeler yazmasını ister.

Son bölümde yazar şimdiye kadar okuyucudan tutmasını istediği notların başkasının elini geçebileceğini düşünerek hayatındaki insanlar hakkında güzel şeyler yazmasını ister.

4.2.2 “Dedemin Bakkalı- Çırac” adlı çocuk kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.2.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Yapıt, 13.5 x 21 cm boyutlarındadır. Bu boyut, çocuk okurların kolayca eline alıp okuyabileceği ve kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir.

4.2.2.2 Kapak- cilt

Yapıt, Dedemin Bakkalı adlı kitabın devamı olduğundan iki yapıtın kapak tasarımı benzer niteliktedir. Dedemin Bakkalı kitabının ön kapağındaki görselin üzerine çırac yazılı tabela asılı olarak resmedilmiştir. Ana kahramanın dedesi de bakkalın içinde bulunan çırağa bakmaktadır. Arka kapakta ise tanıtım yazısının altında kitapta bahisleri geçen “ Saddam” isimli köpek ve bir kedi bulunmaktadır. Ön ve arka kapak birbiriyle uyum içerisindedir. Kitabın kapağı okurların kitabın içeriği ile ilgili düşünsel bir hazırlık yapmasını sağlayacak niteliktedir. Kitabın kapağında Flexi kapak kullanılmıştır.

Kitapta, sırt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmında kitabın kimliği bulunmaktadır. Böylece okurların kitabı kolaylıkla bulmaları sağlanacaktır.

4.2.2.3 Kâğıt

Kitapta birinci hamur kitap kâğıdı kullanılmıştır. Mat ve göz yormayacak şekildedir. Ancak yırtılmalara karşı dayanıklı değildir. Resim ve yazıların niteliği gösterir yeterlidir. Arka sayfaya resimlerin ve yazıların gölgesi düşse de okunurluğu etkilememektedir.

4.2.2.4 Sayfa düzeni

Sayfa kenarı boşlukları ve satır aralıkları okurlara okuma kolaylığı sağlar niteliktedir. Paragrafın tek sütun halinde yazılması ve paragrafların uzun olmaması okuma rahatlığı sağlamaktadır. Kitabın sayfalarında resim, metin, rakam vd. bütünsel bir uyum içerisindedir. Sayfalar iki yana rahatlıkla çevrilmekle beraber iki yanda kapanmadan durmamaktadır. Sayfalar düzgün bir şekilde kesilmiştir.

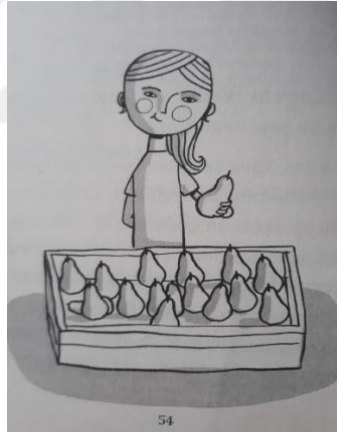
4.2.2.5 Harfler

Kitapta, “Roboto Slab” yazı stili kullanılmıştır. Harfler 11 punto büyüklüğündedir. Yazar, okurun dikkatini çekmek istediği yerlerde farklı karakter ve kalınlıkta harfler kullanmıştır. Harflerin büyüklüğü ve kalınlığı kitabın hitap ettiği yaş grubu için okuma kolaylığı sağlamaktadır. Satır sonuna sığmayan kelimeler hece çizgisiyle bölünmüştür.

4.2.2.6 Resim

Dedemin Bakkalı- Çırak adlı yapıtın resimleyeni Mert Tugen’ dir. Kitap içindekiler bölümünden kitabın son sayfasına kadar resimler ile bezenmiştir. Resimler okurun dikkatini ve ilgisini çekecek şekildedir. Kitabın başında yazarın çocukluk fotoğrafı ve kendinden bahsettiği bir yazı bulunmaktadır. Ayrıca yazar okuyucunun kimlik oluşturması için bir alan bırakmıştır. Bu alana kitap sahibinin fotoğrafını yapıştırmasını istemektedir. Böylece okurlar kitabı daha rahat benimseyeceklerdir. Yapıt, Dedemin Bakkalı adlı kitabın devamı olduğu için iki kitap arasındaki resimler benzerlik göstermektedir. Dedemin Bakkalı- Çırak etkinlik kitabı mahiyetindedir. Bu yüzden okurun doldurması gereken alanlar görseller ile desteklenmiştir. Nihayetinde ise resim sayısı hitap ettiği yaş grubu için oldukça fazladır. Kitaptaki resimli sayfaların sayısı 133’

tür. Kitapta okurun doldurması için 21 sayfada not defteri, mektup kâğıdı ve gazete yaprağı gibi tüm sayfayı kaplayacak şekilde görseller çizilmiştir. Her bölüm başlığında konuyla alakalı küçük şekiller resmedilmiştir. Resimler siyah- beyaz olarak okuyucuya sunulmuş okuyucunun düşsel yorumlama gücünün gelişmesine katkıda bulunulmuştur. Ayrıca resimlerle, anlatımda ifade edilemeyen duyguların okuyucuya aktarımı sağlamaktadır. Resimler metin ile uyum sıralaması içinde okuyucuya sunulmuştur. Bu durum anlatımı resmi okurun zihninde bütüncül bir şekilde anlamlandırmasını ve yorumlamasını sağlamaktadır. Kitapta okurların bilemeyeceği bazı nesnelere resmedilmesi okurların hem söz varlığını zenginleştirmekte hem de metni kolayca anlamasını sağlamaktadır. Örneğin “divit ucu, jeton ve kaset” resmedilmiştir. Ayrıca sayfa 54’ te ana kahramanın armudun saplarını ayıkladığı belirtilse de resimde armutların sapları bulunmaktadır (bk. Şekil 4. 1). Sayfa 77’ de kahramanın yatağını topladıktan sonra koltuğa oturduğu ifade edilirken resimde bir sandalyeye oturduğu görülmektedir ve sayfa 126’ da bahsi geçen kadının çantasını eliyle sım sıkı tuttuğu anlatılırken resimde çantası kolunda takılı bir kadın bulunmaktadır (bk. Şekil 4. 2 ve 4. 3)

Şekil 4. 1 “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı kitaba ait görsel (s. 54)

Şekil 4. 2 “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı kitaba ait görsel (s. 77)

Şekil 4. 3 “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı kitaba ait görsel (s. 126)

4.2.3 “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.2.3.1 Konu

Dedemin Bakkalı adlı kitabın devamı olan eser, aynı ana kahramanla okuyucuya seslenmektedir. Bu kitapta hayallerinin peşinden koşan onlardan asla vazgeçmeyen ana kahramanın fikirlerine, hayallerine, üretkenliğine okuyucuyu da dâhil etmesi konu alınmaktadır. Böylece okuyucu yazarla birlikte bakkalın başına geçip çıraklık deneyimlerini birlikte okuyarak ve yazarak yaşamaktadır.

Dedemin Bakkalı- Çırak 9-12 yaş grubuna seslenmektedir. Kitap yaş grubu düzeyine uygundur. Karakterler çocukların günlük hayatta karşılaşılabileceği şekildedir. Okuyucunun olaylar karşısında vereceği tepkiler için doldurmaları için boş bırakılan

alanlar ile okuyucu konunun içinde kendini bulmaktadır. Böylece ana kahramanın yerine geçmekte konuyu ve olayları yaşayarak anlamlandırmaktadır.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Merak unsuru çocuk okurların doğasına uygun bir şekilde verilmiştir. Anlatımdaki çatışmalar da merak duygusunu canlı tutmuştur. Kitapta abartılmış merak bulunmamaktadır.

Rastlantısallık: Rastlantıların çok olması kitabın inandırıcılığını azaltmaktadır. Dedemin Bakkalı- Çırak' ta rastlantılara yer verilmemiştir. Olaylar belirli bir mantık çerçevesinde gerçekleşmektedir. Kitap rastlantı bir sonla bitmemektedir.

Duygusallık: Kitapta aşırı duygusallığa kaçılmamıştır. Çocuğun doğasına uygun bir çerçevede karakterlerin duygu durumları verilmiştir. Zoraki bir duygusallık söz konusu değildir.

Çatışmalar

Kitapta çocuk okurların ilgisini çekecek çatışmalara yer verilmiştir. Çatışmalarda, aşırı duygusallığa kaçılmamış ve okuyucunun merakı canlı tutulmuştur. Çatışmalar çocuk okurların yaşına ve doğasına uygundur. Kitapta çocuk- yetişkin çatışması ön plandadır. Yazar, okuyucunun doldurması için bıraktığı bazı alanlarda çocuk okurların da çatışmalarını yazmalarını istemektedir. Böylece çocuk okurlar karşılaştıkları çatışmaları daha iyi anlamlandırma ve çözümleme yapabileceklerdir. Kitapta geçen bazı çatışmalar şu şekildedir:

Kişi- Kişi Çatışması

Mürüvvet Abla ve Ferit Abi evli çifttir. Bakkaldan alışveriş yaparlar. Aynı geldiklerinde Şermin' e anlattıkları olayları, Şermin birlikte geldikleri zaman söyler. Durum karşısında Mürüvvet Abla, Şermin' i suçlar. Şermin ise kendini haklı görür. Mürüvvet Abla ve Şermin arasındaki durum kişi- kişi çatışmasına örnektir:

*“Mürüvvet Abla ile Ferit Abi, birbirlerini çok **severek** evlendiler. Ama aynı zamanda da çok **kavga** ediyorlar. Ve garip bir şekilde kavgalar hep bakkalda patlak veriyor. Geçen sefer Mürüvvet Abla, bakkala gelip bana “**HEP SENİN YÜZÜNDEN**”*

diye bağırdı. **Ne ayıp yaaaa!** Benimle ne alakası var yani şimdi? Masum, sakın, kendi hâlinde bir bakkal çırağı sizin aranızı **nasıl** bozabilir? ” (DBÇ, 2019: 32)

Şermin bakkalı idare edebileceğini düşünürken annesi aksini düşünmektedir. Şermin ve annesi arasındaki bu durum kişi- kişi çatışmasına örnektir:

“Bakkalı tek başıma idare edebileceğime olan **inancım tamdı**. Dedemin yaptığı her şeyi kesinlikle yapardım. Ama onlara göre yapamazdım. Bakkalı ben idare ederim deyince annem “**Sen önce odanı topla**” dedi. Onunla bunun ne alakası varsa artık... ” (DBÇ, 2019: 102)

Kişi- Toplum Çatışması

Şermin toplumun çocuklara iyi ve güzel şeyleri öğütlerken, kendilerinin bunu yapmamasından şikâyet eder. Gazetede okuduğu kötü haberler de bunun kanıtıdır. Bu durum kişi- toplum çatışmasına örnektir.

“Hep kötü haberler var. O bunu yaraladı, bu onun evine saldırdı, şunun evine hırsız girdi... Düşmanlık, sevgisizlik almış başını gitmiş. Çocuklar bu kadar kavga etse, **ohooooo, bize acayip kızarlar...** ” (DBÇ, 2019: 18)

Küçük Şermin, yetişkinlerin dedikleri ve yaptıklarının çelişmesi karşısında şikâyetçidir. Bu durum kişi- toplum çatışmasına örnektir:

“Bir insan grubunun bir dediği öbür dediğini bu kadar mı tutmaz? İnsanlar kendi kendileriyle bu kadar mı **çelişir**? Mesela biri hakkında olumsuz bir şey söylediğimde hemen kaşlarını çatıp “ İnsanlar hakkında konuşma! ” diyorlar. Sonra bir bakıyorum, birer avuç çekirdek alıp “Eee? Sonra n’ olmuş? E o zaten öyle biridir! ” diye dedikodu yapıyorlar. Etrafımdaki tüm yetişkinler, **tutarsızlıkta** birbiriyle yarışacak kadar iyiler... ” (DBÇ, 2019: 142)

Kişinin Kendiyle Çatışması

Şermin Necati Amca’ nın bakkallarının önüne tezgâh kurmasından rahatsızdır. Necati Amca camiye giderken ondan tezgâha bakmasını ister. İçinden sinir olur. Ancak dedesi de söyleyince denileni yapar. Şermin’ in duyguları ve düşünceleri arasındaki bu durum, kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir:

“Bir hafta sonra Necati Amca yine geldi, tezgâhı kurdu. O sırada ezan okundu ve camiye gitti. Giderken bana “ Ufaklık! Benim tezgâha da bakıver! ” dedi.

Ufaklık mı? Bana? Acayip sinir oldum. Hem gel bakkalımızın önüne tezgâh kur, hem bana ufaklık de, hem de tezgâhı bana bırak... Ama emir büyük yerden geldi. Dedem de camiye giderken, “Nöcotu’ nun tözgahı böklö” dedi. İyi dedim, bekleriz. ” (DBÇ, 2019: 53)

Şermin’ in ailesi onun çok konuştuğundan ve yaramazlık yaptığından şikâyetçi olduklarını sürekli dile getirirler. Şermin de kendi kendine bir gün boyunca onların istediği gibi her dediklerini yapan, çok konuşmayan uslu bir çocuk olmaya karar verir. Ancak dedesi ve annesi eski haline dönmesini isterler. Şermin’ in annesi ve dedesinin bu tutumu kişinin kendisiyle çatışmasına örnek teşkil eder:

“Bütün gün istediklerini yaptım. Hiç soru sormadım, hiç karşılık vermedim, kalk demedikleri sürece yerimden hiç kalkmadım. Gıkım çıkmadı. Uşluluktan patladım bütün gün. Akşam olunca dedem bize geldi. “ Bu çocuğun nesi var, kahroldum bütün gün, böyle mülayim çocuk mu olur? ” dedi. Annem, “ Ne olursun eski haline dön yavrum benim ” diye sarıldı bana. ” (DBÇ, 2019: 78)

4.2.3.2 Tema

Kitapta girişimcilik, hayal kurmak, üretmek, yazmak temaları üzerinde durulmuştur. Kitabın her bölümü ayrı bir tema niteliğindedir. Genel anlamda bu bölümlerin teması kişilik gelişimi üzerine kurulmuştur. Böylece çocuklar her bölümde kendilerine bir kazanım katarak kitabı okuyacaktır. Kitabın vermek istediği mesaj çocuk okurların kişilik gelişimini destekler niteliktedir.

4.2.3.3 Karakterler

Dedemin Bakkalı- Çıracık, Dedemin Bakkalı adlı kitabın devamı olduğu için karakter kadrosu büyük oranda aynıdır. Bu eserde de ana kahraman anlatıcı konumundadır. Ancak anlatımı sadece ana kahraman yapmamaktadır. Yazar okuyucunun da yazarak anlatıma dâhil olmasını sağlamaktadır. Hatta yazar kitapta okura seslendiği bölümde bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Bu kitapta okuyacakların benim hikâyem. Yazacakların ise senin hikâyem. O sayfalar senin hayallerin, düşüncelerin, duyguların ve fikirlerin için. ” (DBÇ, 2019: 7)

Kitabın karakter kadrosu Şu Şekildedir: Ana kahramanın bakkal dedesi, annesi, arkadaşları ve bakkala gelen mŐŐteriler.

Ana kahramanın ismi anlatım boyunca hiç geçmese de yazarın okuyuculara seslendiği yazının altında Şermin diye yazmaktadır. Şermin, hayalleri olan ve asla onlardan vazgeçmeyen, yetişkinlerin tüm itirazına karşı girişimcilik ruhundan ödün vermeyen, üretmeyi, yazmayı, okumayı, yardım etmeyi seven bir kahramandır. Okuyuculara seslendiği yazıda da kitap boyunca da bu çizgisinden hiç ŐaŐmamaktadır. Çocuk okurlardan da hayallerini sahipsiz bırakmamalarını istemektedir. Anlatım boyunca yazar, kitap aracılığıyla çocuklara tüm samimiyeti ile birlikte arkadaş gibi seslenmektedir. Dedemin Bakkalı' nda ' Çocukların Yetişkinlerle İletişiminde Dikkat Etmesi Gereken Hassas Konular' üzerine maddeler yazan Şermin, bu kitapta da 'YetiŐkinlerde Gördüğüm Yalan Yanlış Davranışlar' ve 'Yetişkin Olduğumda Kesinlikle Yapmayacağım Şeyler' üzerine maddeler sıralayarak okuyucudan da maddeler yazmasını istemektedir.

Ana kahramanın dedesi çalıştĐı bakkalın sahibidir. Müşterilerle iyi bir iletişimi olan, kurallar koyan bakkal dede, gazete okumayı seven ve futbola merakı olan bir karakterdir. Ana kahramanın giriŐimlerine ve bazı davranışlarına sinirlenmektedir. Şermin bakkal dedesi için Şöyle söylemektedir:

“Bakkal Dedem adeta bir süper dedeydi. ” (DBÇ, 2019: 44)

Ormanda tek başına yaşayan, kuşlar hakkında bilgi sahibi olan ve Şermin' in sohbet etmekten keyif aldığı karakter Vehbi Amca' dır. Balta İsmail lakabıyla bütünleşmiş sırtında baltasıyla gezen bir karakterdir.

Bakkalın mŐŐterilerinden olan Cemile Teyze konuşmalarında sürekli atasözünü kullanan bir karakterdir. Ana kahraman da Cemile Teyze' den hareketle kendi atasözünü yazmaktadır. Nevriye Teyze hiçbir Şeyi beğenmeyen ve her Şeye bahane bulan bir karakterdir. Şaşkın Necmiye her Şeye ŐaŐıran bir karakterdir. Değişik rüyalar gören ve bakkalda rüyalarını Şermin' e anlatan karakter Huriye Teyze' dir.

Kitapta Saddam isimli sokak köpeğine ve kedilere de yer verilmiştir. Ana kahramanın hayvanlarla olan iletişimi ve yaklaşımı okurlara hayvan sevgisi kazandıracak niteliktedir.

Kitapta ana kahraman ve bakkal dedesi açık ve devingen karakterlerdir. Diğer karakterler ise kapalı ve durağan karakterlerdir. Karakterlerin ruhsal ve fiziksel portrelerinin gerek anlatımla gerek de çizimlerle ortaya konmuş olması çocuk okurların karakterlerle özdeşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

4.2.3.4 Çevre

Kitapta çevre olarak, ana kahramanın çıraklık yaptığı dedesinin bakkalına yer verilmiştir. Bakkalda müşteri satıcı arasındaki iletişimi yer almaktadır. Ayrıca Şermin' in bakkalda günlerini nasıl geçirdiği ve neler yaptığı okuyucuya sunulmaktadır. Yer yer Şermin' in evi ve bakkal dedesinin evi de çevre olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

4.2.3.5 Dil ve anlatım

Dedemin Bakkalı- Çırak adlı kitapta kısa, anlaşılır ve yalın cümleler kullanılmıştır. Olaylar ana kahramanın bakış açısından anlatılmıştır. Anlatımda çocuk okurlara bazı metin türleri hem verilerek hem de çocuk okurlara yazdırılarak okurların metin türlerini tanımaları sağlanmıştır. Kitapta verilen bazı metin türleri hikâye, haber yazısı, röportaj, biyografi, otobiyografidir. Ayrıca kitapta hem bilmece örneği verilmesi hem de okurlardan bilmece yazmalarını istenmesi çocukları dil ve kavram gelişimini desteklemektedir. “Kelime Araştırmacısı ve Dil Analizi Yap!” bölümlerinde çocuk okurlara dil duyarlılığı kazandırılmaktadır. Okurlar Türkçenin zenginliklerini okuyarak ve analiz ederek uygulama alanı bulmaktadır. Anlatımda kullanılan söz varlığı seslendiği yaş grubunun duygu ve düşünce evrenlerine uygundur. Anlatımda dikkat çekilmek istenen sözcükler ve cümleler koyu harf ve farklı karakterlerle yazılmıştır. Konuşma ağzına sıklıkla yer verilerek anlatımın akıcılığı artırılmıştır. Yazım ve imla kurallarına uyulmuştur. Anlatımda özellikle atasözü ve deyimler başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Kitaba ilişkin bazı dil ve anlatım özellikleri şu şekildedir:

Genellikle etken cümlelere yer verilmiştir:

“Bir gün bakkala Elif geldi. ” (DBÇ, 2019: 10)

“Eve gidince dayıma anlattım. ” (DBÇ, 2019: 54)

*“Bir gün bakkala bir **ked**i girdi. ” (DBÇ, 2019: 130)*

Kitapta kurallı cümleler çoğunluktadır. Ancak devrik cümlelere de yer verilmiştir. Devrik cümlelerin kullanılması akıcılığı etkilememiş, anlatıma şiirsel bir hava katmıştır:

“Tam olarak ne istediğini anlamak **mümkün değil çünkü.** ” (DBÇ, 2019: 48)

“Alışkanlık olmuş onlarda. ” (DBÇ, 2019: 76)

“**Kardeşin bunlar senin. Dedemin yavruları.** ” (DBÇ, 2019: 134)

Kitapta dilbilgisi, yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilmekle beraber dizgiden kaynaklı eksiklikler ve bazı yazım yanlışları mevcuttur:

“On beş” yerine “ onbeş” (s. 20, 157)

“Halis muhlis” yerine “ halis, muhlis” (s. 41)

“Kurdele” yerine “ kurdela” (s. 62, 63, 64)

“Burada” yerine “ burda” (s. 63)

“Sarıasma” yerine “ sarı asma” (s. 123)

Sanatsal anlatımların kullanılması çocuk okurların dil gelişimleri için önemli bir yere sahiptir. Kitapta bulunan bazı sanatsal anlatımlar şu şekildedir:

“**Bakkal Dedem adeta bir süper dedeydi. Bense bütün kusurları üzerinde toplamış bir zavallı...** ” (DBÇ, 2019: 44)

“**Yetişkinler arasında en çok yaşlıları severim. (Tabii bazılarını.) Onların hayat hikâyelerini dinlemeye bayılırım. Hayatları gerçek bir masal gibi.** ” (DBÇ, 2019: 88)

“ **“Hayatımda böyle bir bebek görmemiştim. Melek gibiydi. (...) Sıra bana gelsin diye can atıyorduk. 4 yaşına geldiğinde hepimiz büyük bir mutluluğun içinde yaşıyor gibiydik. Allah evimize küçük bir mutluluk meleği bahşetmişti.** ” ” (DBÇ, 2019: 91)

“**Bir gün bakkalın penceresine bir kuş kondu. Rengârenk, inanılmaz güzellikte bir kuş.** ” (DBÇ, 2019: 122)

Betimlemeler

“**Durmadan ağlıyor, saçımızı çekiyor, gece yarıları çığlık atarak uyandırıyor.** ” (DBÇ, 2019: 90)

“Eve gidince keçeli kalemler üzerine “ **Kaya Bakkaliyesi**” yazdım. Sonra baktım, çok sade oldu. Ben de altına “ **Dünyanın en süper marketi**” yazdım. Ama yine de sade oldu. Onun da üstüne “ **Dünyanın en sevgi dolu süper marketi**” yazdım. (...) Gömleğimin her tarafını **kırmızı kalplerle** doldurdum. ” (DBÇ, 2019: 105)

“Kocaman göbeği olan, zor yürüyen ve galiba birazcık acı çeken bir kedi. ” (DBÇ, 2019: 130)

Benzetmeler

“Ağacın üstünde sincap gibi daldan dala atlayıp güzelim dalları kesip atıyor. ” (DBÇ, 2019: 61)

“Saatlerce **ip atladım, top oynadım, sırtına pire basmış köpek gibi yerlerde yuvarlandım.** ” (DBÇ, 2019: 95)

“Fakat beni görünce, “**Sen ne giydin öyle? Palyaço gibi olmuşsun**” dedi. ” (DBÇ, 2019: 106)

“Onu dinlemek masal dinlemek gibi. ” (DBÇ, 2019: 129)

“Sonunda **5 tane nur topu gibi kedimiz oldu.** ” (DBÇ, 2019: 130)

Sözyarlığı

Kitabın söz varlığı çocuk okurların yaş ve gelişimi bakımından anlam evrenlerine uygundur. Yazar çocuk okurlara kitap vasıtasıyla “esnaflık, çıraklık” (s. 36) ve “ikramiye” (s. 41) gibi ticari sözcükleri de söz dağarcıklarına kazandırmaktadır. Aynı zamanda çocuk okurların metinden anlamını çıkarabilecekleri “editör, izahat vermek, kara liste, mübalağa, mülayim, müsvedde, otobiyografi” gibi sözcüklere de yer verilmiştir. Ayrıca kitapta “al kanarya, kardinal kuşu, sarıasma kuşu, doğu saka kuşu, cennet kuşu” kuş türleri geçmektedir. Kitapta argo kelimelere ve çocukların anlamakta güçlük çekeceği edat ve bağlaçlara yer verilmemiştir. Anlatımda atasözleri ve deyimler başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Kitapta geçen bazı söz varlığı unsurları şu şekildedir:

Sıfatlar

“Hemen ben bir gazete yapmalıyım ve içinde güzel haberler olmalı diye hayal ettim. ” (DBÇ, 2019: 19)

“Gerçek bir röportajdan önce harika bir **prova** olur. ” (DBÇ, 2019: 22)

“Masum, sakın, kendi hâlinde bir bakkal çırağı sizin aranızı **nasıl** bozabilir? ”
(DBÇ, 2019: 32)

“Sen beni **el kadar çocuğa** mı şikâyet ediyorsun Müriüvvet? ” (DBÇ, 2019: 33)

“Haftada bir gün bakkalın önüne küçük bir tezgâh kuruluyor ...” (DBÇ, 2019:
52)

“Yetişkinlerin böyle garip huyları var. ” (DBÇ, 2019: 76)

“Donuk gözlerle baktılar bana. ” (DBÇ, 2019: 95- 96)

“Dünyanın **en sevimli bakkal çırağı bendim.** ” (DBÇ, 2019: 116)

İkilemeler

“Gazeteleri dedem gibi söylene söylene okurken, **BİR TANE** güzel haber bulabildim. ” (DBÇ, 2019: 18)

“**Kendi paranı kazanmak müthiş bir şeydir ve kolay kolay kaybetmezsin.** ”
(DBÇ, 2019: 36)

“Her yer pırıl pırıl oldu. ” (DBÇ, 2019: 42)

“Bunu sordum ama bana ters ters baktı. ” (DBÇ, 2019: 61)

“Tabii bazı **ufak tefek** hatalarım oluyor, onları kabul ediyorum. ” (DBÇ, 2019:
94)

“**Siz bu evde mutlu mesut yaşarken biz, sokaklarda aç aç dolaşıyoruz.** ” (DBÇ,
2019: 135)

“Zaman zaman kendisine kızsam da aslında Bakkal Dedem, **çok iyi bir dede.** ”
(DBÇ, 2019: 138)

Pekiştirmeler

“Ağzı burnu peynir içinde bembeyaz kalan Saddam’ ın korku dolu bakışları yüreğimi dağladı. ” (DBÇ, 2019: 40)

“Rengârenk, inanılmaz güzellikte bir kuş. ” (DBÇ, 2019: 122)

“O yüzden artık çantasını sımsıkı tutuyor... ” (DBÇ, 2019: 126)

Atasözü- Deyimler

“Dedemin hiçbirine **gıkı çıkmıyordu.** ” (DBÇ, 2019: 11)

“**Soran dağları aşmış, sormayan düz yolda şaşmış evladım.** ” (DBÇ, 2019: 47)

“Çağırma çağırma, **el elin eşeğini türkü çağırarak arar demişler, boşuna mı demişler.** ” (DBÇ, 2019: 47)

“**Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler a yavrum, acıyan ne olsa söyler.** ” (DBÇ, 2019: 47)

“**Eeee anlayana sivrisinek saz, anlamayanı davul zurna az.** ” (DBÇ, 2019: 47-48)

“**Eeeee ne demiş atalarımız, kurt kocayınca köpeğin maskarası oluyor işte, diyor ve çekip gidiyor.** ” (DBÇ, 2019: 48)

“Bir tane atasözü yazacağım diye akla karayı seçtim. ” (DBÇ, 2019: 48)

“Sahiden de üzüm üzüme baka baka kararıyormuş bak. ” (DBÇ, 2019: 49)

“**Sonuçta** tatlı dil yılanı deliğinden çıkartıyorsa, hırsız da bakkaldan çıkartırdı. ” (DBÇ, 2019: 100)

“İşte onu duyunca tüylerim diken diken oluyor. ” (DBÇ,2019: 112)

Yansımalar

“Evde herkes **PÖFÜR PÖFÜR** uyuyor. ” (DBÇ, 2019: 10)

“ ... patisini kaldırıp saate bakıyor ve havlıyor. ” (DBÇ, 2019: 38)

“Derken dışarıdan bir **tangırtı** duyuldu. ” (DBÇ, 2019: 40)

“İçeriden bir “Aaaaa! ” sesi yükseldi. ” (DBÇ, 2019: 156- 157)

Anlatımda duyu organlarına hitap eden söylemler şu şekildedir:

“Ayrıca Mandıracı Bedriye’ nin peynirleri çok ağır kokuyor ... ” (DBÇ, 2019: 39)

“O yüzden radyoda şarkı dinliyor ve ... ” (DBÇ, 2019: 56)

“Kulakları ağır işitiyor. ” (DBÇ, 2019: 123)

“Derken karşıda bir ışık görmüş. ” (DBÇ, 2019: 128)

“Biraz sonra yavruların sesini duyup kapının önüne çıktı ve mektubu okudu. ” (DBÇ, 2019: 135)

“Dedem bana acısın diye limon otlarını burnuma dayayıp onları kokladım. ” (DBÇ, 2019: 152)

Anlatımda karakterler arasında konuşma ağzına da yer verilmiştir. Böylece çocuk okurların karakterler ile rahatlıkla özdeşim kurması sağlanmaktadır.

“Dedem de camiye giderken, “Nöcotu’ nun tözgahtı böklö” dedi. ” (DBÇ, 2019: 53)

“Hemen “Hacı Amcaaaaa, biz çikolata yedüüüük, hem de parasız!” diyor. ” (DBÇ, 2019: 71)

“ “Ökmök yok, Ünsanlar oçluktan ölsün mü? Bön güdüp fûrundan ökmök bulup gelöyüm” der.” (DBÇ, 2019: 108)

“ Bir gün dedem yine “Sona ömanöt!” dedi ve pazara gitti. ” (DBÇ, 2019: 112)

“Dedem de hemen ters ters bakıp “Padüşah tölövizyön mu izlirmüş? Ükü mötrö cücö mü olurmuş?” derdi. ” (DBÇ, 2019: 140)

Anlatımda çocukların nesnelere bir işleve takılmadan düşünmeleri ve hareket etmeleri kazandırılmaktadır. Aynı zamanda yeni şeyler icat etmeleri istenmektedir. Böylece çocuk okurlar düşünmeye ve keşfetmeye yönlendirilmektedir:

“O gün anladım ki, **bir kalem asla sadece bir kalem değildir.** Bir sürü işlevi vardır. Sana **beş madde** ve sınırsız zaman veriyorum. Kalemle neler yapılabilir, maddeler misin? ” (DBÇ, 2019: 30)

“Sıra sende. Yeni bir ürün bul ve ürününü bu sayfada tanıt. ” (DBÇ, 2019: 151)

Kitapta yetişkinlerin tutarsız davranışları ana kahraman tarafından eleştirilmektedir. Ana kahramanın çevresindeki yetişkinler de onu eleştirmektedir. Kitaptaki çatışmalar da genel olarak çocuk- yetişkin çatışmaları olduğu için eleştiriler de yetişkinlerin bazı davranışlarına yönelik olmuştur. Kitapta geçen bazı eleştirel söylemler şu şekildedir:

“ “Çocuğum sen niye böylesin, ne işi var dilek ağacının burda, sen milleti mi kandırıyorsun, cin cücüğü müsün sen? ” ” (DBÇ, 2019: 63)

“Yalan söylemenin yanlış olduğunu söylerler, ama günde en az iki yalanlarını yakalıyorum. ” (DBÇ, 2019: 85)

“Ödevlerini zamanında yap, erteleme derler, ama kendi görevlerini hep ertelerler. ” (DBÇ, 2019: 86)

Kitapta birçok deyim kullanılmıştır. Günlük hayatta da kullanılan bu deyimlerin çocuk edebiyatı eserlerinde yer verilmesi çocukların dil gelişimi katkı sağlamaktadır. Bazı deyimler açıklamalarıyla beraber okuyucuya sunulmuştur:

“Eski gazete kâğıtlarından ve kullanılmış A4 kâğıtlarından, külah yapmak bakkaldaki temel görevlerimden biriydi. (...) Külahlardan birini her zaman yanımda bulundurur, inanmadığım bir şey duyduğumda külahı uzatır ve “ **Sen bunu benim külahıma anlat!** ” derdim. Aslına bakarsan külahıma anlat deyimindeki külah, bu külah değil. **Buradaki külah, eskiden giyilen bir tür başlık şapka!** ” (DBÇ, 2019: 50)

“Ama Nevriye Teyze dedemi o gün o kadar bunalttı ki dedemin resmen nevre döndü, arkasından “ **Armudun sapı, üzümün çöpü derken hiçbir şey beğenmiyor!** ” dedi. ” (DBÇ, 2019: 52- 53)

“Nevriye Teyze gelene kadar tezgâhtaki bütün **armutların saplarını koparttım, üzümünün çöplerini ayıkladım.** Mis gibi oldu. Artık bahane bulamaz meyvelere... Tezgâha gelince “A aaa! Böyle üzüm mü olur? ” dedi, almadan gitti. ” (DBÇ, 2019: 53)

“Eve gidince dayıma anlattım. Meğer o deyim öyle demek değilmiş, hiçbir şeyi beğenmeyenler için kullanılıyormuş. **Ben nereden bileyim?** ” (DBÇ, 2019: 54)

Kitapta ana kahramanın ve karakterlerin söylemleri, kullandıkları sözcük ve tümce yapıları çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Kullanılan cümleler çocuğun düşünce yapısına uygundur:

“Dedemi ağzında emzikle düşünmek gerçekten çok komik. ” (DBÇ, 2019: 44)

*“Yetmişinci kurdelayı bağlarken artık “**Başıma sinek konmasın. Karpuzun suyu akmasın!**” falan gibi geçersiz dilekler dilemeye başladı. ” (DBÇ, 2019: 62)*

“İki gün babaannemin evinde hasta numarası yapıp yaptım. ” (DBÇ, 2019: 96)

4.2.4 “Dedemin Bakkalı- Çıracık” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

“Akıl yürütmek” iletilisi, Şermin’ in etrafındaki meslek gruplarını inceleyerek bakkalların da üniforması olması gerektiğini düşünmesi üzerinden aktarılmıştır:

“Dönüşte düşündüm, herkesin üniforması var, ama bizim yok. Doktorla eczacı beyaz önlük giyiyor, kasap kırmızı önlük takıyor, manav mavi önlük takıyor, Fikret Amca üniformalı... Biz de bakkalız güya! Bizim neyimiz ’eksik? Bizim niye üniformamız yok? ” (DBÇ, 2019: 104)

“Analiz etmek” iletilisi, Şermin’ in bir olay karşısında iyimser ve kötümserin farklı tepkiler verilmesini ifade etmesinden ve çocuk okura da bazı olaylar verip durum karşısında iyimser ve kötümserin nasıl tepki vereceğini yazmasını istemesi üzerinden aktarılmıştır:

*“Bazı insanlar iyimserdir ve bazı insanlar da kötümser. Ben iyimser biriyim. Mesela bakkalda bazen ekmek biter ve yeni ekmek gelmez. O zaman müşterilere “**Ekmek yok ama pasta yiyebilirsiniz**” gibi espriler yapıp güldürmeyi denerim. Çünkü ben bir iyimserim. Ama kimse gülmez. Hele dedem hiç gülmez. Çünkü o bir kötümser. ” (DBÇ, 2019: 108)*

“Aynı olaya iyimserin ve kötümserin baktışı farklı oluyor işte. Denemek ister misin? ” (DBÇ, 2019: 108)

“Araştırmak” iletilisi, Şermin’ in kelimeler üzerinde araştırma yapması ve okurdan da bir kelime seçip araştırmasını istemesi üzerinden verilmektedir:

“O gün ilk duyduğum kelimeyi bir deftere yazıyor ve o kelime hakkında etraflıca bir araştırma yapıyordum. ” (DBÇ, 2019: 110)

“**Sen de kendi kelimeni seç ve o kelime hakkında öğrenebildiğin kadar çok bilgi öğren.** ” (DBÇ, 2019: 111)

Çocuk okurların sözcüklerini zenginleştiren kitapta “Atasözü yazmak” iletisi, Şermin’ in gelecek yüzyıllarda kendi söylediklerinin atasözü olacağını düşünerek atasözü yazması ve okurdan da yazmasını istemesi ile aktarılmıştır:

“Bütün gün düşündüm ve gelecek nesiller için ilk atasözümü yazdım.

“**Cemile’ ye uyma, kendini düşünürken bulma.** ”

“**Hadi sen de yaz bir tane**” (DBÇ, 2019: 49)

“Bilgi vermek” iletisi, Şermin’ in deyimde geçen kelime hakkında okuyucuya bilgi vermesi ile ifade edilmektedir:

“Külahlardan birini her zaman yanımda bulundurur, inanmadığım bir şey duyduğumda külahı uzatır ve “ **Sen bunu benim külahuma anlat!** ” derdim. Aslına bakarsan külahuma anlat deyimindeki külah, bu külah değil. **Buradaki külah, eskiden giyilen bir tür başlık, şapka!** ” (DBÇ, 2019: 50)

Şermin’ in Kazım Amca’ nın bilmecelerinden sıkılıp kendisinin bilmece üretmesi ve okurdan da bilmece üretmesini istemesiyle “Bilmece üretmek” iletisi okuyucuya aktarılmıştır:

“Artık bütün bilmecelerin cevabını bildiğim için, bana çok sıkıcı gelmeye başladı. Bu sefer ben ona bilmece sormaya başladım. Benim bilmecelerim onunkileri **solladı geçti.** Şu yetişkinler kabul etsinler artık, **biz kesinlikle onlardan daha yaratıcı ve üretkeniz.** ” (DBÇ, 2019: 82)

“Sen de **bilmece yazmayı dene** ve bilmecelerini **etrafındakilere sor.** ” (DBÇ, 2019: 83)

“Birikim yapmak” iletisi, Şermin’ in kazandığı paraları biriktirmesi ile ifade edilmiştir:

“Kazandığım paraları biriktiriyor ve onlarla kitap alıyordum. ” (DBÇ, 2019: 36)

“Biyografi yazmak” iletisi, Şermin’ in okuyucudan kendisine bir yaşlı seçip hayat hikâyesini yazmasını istemesiyle verilmiştir:

“Ondan hayat hikâyesini dinlemek istediğini söyle. Dinlediğin hikâyeyi buraya yaz. Böylece onun kısa bir biyografisini yazmış olacaksın. ” (DBÇ, 2019: 88)

Kitapta “Çıkarımda bulunmak” iletisi, Şermin’ in yetişkinlerin davranışları konusunda yargıya varması üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

*“Ben de bu hikâyelerimi yetişkinlere okumaktansa çocuklara okumayı **tercih ederdim**. Çünkü çocuklar hataları düzeltmek yerine, **gülmeyi tercih ederler**. ” (DBÇ, 2019: 140)*

“Çözüm üretmek” iletisi, Şermin’ in kendisine yapılmasını istemediği şeyleri maddelediği şu cümleyle ifade edilmiştir:

“Her konuya aileleri karıştırma. Ağzın var, dilin var, aklın var. Düşün, taşın, arkadaşlarınla olan anlaşmazlıkları kendin çöz. ” (DBÇ, 2019: 74)

“Deyim öğrenmek” iletisi, Şermin’ in bir deyim yanlışı anlayıp ne anlama geldiğini öğrenmesi üzerinden ve okurdan da deyim öğrenmesini istemesi üzerinden ileti çocuk okurlara aktarılmıştır:

“Meğer o deyim öyle demek değilmiş, hiçbir şeyi beğenmeyenler için kullanılıyormuş. ” (DBÇ, 2019: 54)

“Sen de üç tane deyim öğren ve ne anlama geldiğini buraya yaz. Deyimler önemlidir, doğru öğrenmezsen başın belaya girebilir. ” (DBÇ, 2019: 55)

“Dil analizi yapmak” iletisi, Şermin’ in ailesinde bulunan kişilerin en çok kullandıkları kelimeleri tablolaştırması ve okuyucudan da etrafındaki kişilerin dil analizini yapmasını istemesi üzerinden aktarılmıştır:

*“Onların **dil analizlerini** yaptım! En çok kullandıkları kelimeleri ve cümleleri tablolaştırdım. ” (DBÇ, 2019: 118)*

“Disiplinli olmak” iletisi, Şermin’ in dedesinin koyduğu kurallar üzerinden aktarılmıştır:

“Bakkal her gün süpürülür. İçeriye giren sinek çıkartılır. Her gelene para bozulmaz. (Sonra bize kalmaz.) Gelen herkese “hoş geldiniz” denir. ” (DBÇ, 2019: 14)

“Dua etmek” iletisi, Şermin’ in maceralı rüyalar görmek için dua etmesi üzerinden verilmiştir:

“Geceleri yatarken “İnşaallah ben de Huriye Teyze gibi maceralı rüyalar görürüm” diye dualar ediyorum. ” (DBÇ, 2019: 129)

“Emanetin önemi” iletisi, Şermin’ in annesinin emanet hakkındaki şu sözlerle ifade edilmiştir:

“Annem hep “Emanet büyük yükür!” der. ” (DBÇ, 2019: 112)

“Empati kurmak” iletisi, Şermin’ in defterine not ettiği şu söz ile ifade edilmektedir:

“ “SANA YAPILMASINI İSTEMEDİĞİN ŞEYLERİ BAŞKASINA YAPMA! ” ” (DBÇ, 2019: 73)

Şermin’ in kendi harçlığının bir kısmını yardım için kullanması ile “Fedakâr olmak” iletisi okuyucuya aktarılmıştır:

“Ben de o harçlığın bir kısmını küçük bir kutunun içinde biriktiriyorum. Kutunun üzerine “Sadece yardım amaçlıdır, bozuk para sanıp almayın” yazdım. ” (DBÇ, 2019: 148)

Şermin gazetelerde iyi haber olan bir yazıya rastlamaması üzerine kendisinin güzel haberler bulunan bir gazete yapması ve okurdan da gazete yapmasını istemesi ile “Gazete oluşturmak” iletisi okuyucuya aktarılmıştır:

“Hemen ben de bir gazete yapmalıyım ve içinde güzel haberler olmalı diye hayal ettim. Şöyle bir gazete yaptım” (DBÇ, 2019: 19)

“Girişimci olmak” iletisi, Şermin’ in fikirlerini harekete geçirmesini ifade etmesi üzerinden aktarılmıştır:

“Ben de girişimci ve beklemeyi sevmeyen ruhumla, hemen harekete geçiyor ve fikrimi uyguluyordum. ” (DBÇ, 2019: 6)

“Gözlem yapmak” iletisi, Şermin’ in yetişkinlerin davranışlarını gözlemlemesi üzerinden verilmiştir:

“Mesela biri hakkında olumsuz bir şey söylediğimde hemen kaşlarını çatıp “İnsanlar hakkında konuşma!” diyorlar. Sonra bir bakıyorum, birer avuç çekirdek alıp “Eee? Sonra n’olmuş? E ama o zaten öyle biridir!” diye dedikodu yapıyorlar. ” (DBÇ, 2019: 142)

“Hayal kurmak” iletisi, Şermin’ in hayalleri üzerinden verilmiştir:

“Bazen de kendimi bir radyo programcısı olarak hayal ediyordum, elime bir tarak alıp mikrofon gibi tutuyor ve kendi radyo programımı yapıyordum. ” (DBÇ, 2019: 56)

“Hikâye yazmak” iletisi, Şermin’ in yazdığı hikâyeler üzerinden ve okuyucudan da hikâye yazmasını istemesi üzerinden aktarılmıştır:

“Bakkala bazen yeni birileri gelirdi. Daha önce hiç bilmediğim, tanışmadığım ve hakkında hiçbir şey bilmediğim insanlar. Ben de onlar hakkında bir hikâye uydurdum.” (DBÇ, 2019: 126)

“Dışarıya çık ve kitabınla birlikte bir parka otur. Gözüne birini kestir ve onun hakkında uydurduğun hikâyeyi buraya yaz. ” (DBÇ, 2019: 127)

“İsim vermek” iletisi, Şermin’ in bakkalda doğan kedilere isim koyması ve okuyucudan da isim koymasını istemesi üzerinden aktarılmıştır:

“Senin birdenbire 5 tane kedi yavrun olsa, onlara ne isimler verirdin? Ama sakın Tekir, Yumak, Pamuk gibi klasik isimler verme... Daha önce hiç duymadığın isimler olsun... ” (DBÇ, 2019: 131)

Şermin’ in bakkala gelen müşterilerle iletişiminin iyi olması üzerinden “ İyi iletişim kurmak” iletisi aktarılmıştır:

“Bakkalda herkese “ **Hoş geldiniz!** ” demeye hal hatır sormaya, müşterilerle iyi iletişim kurmaya dikkat ediyordum. ” (DBÇ, 2019: 46)

“Kendini geliştirmek” iletisi, şermin’ in bakkalda ıraklık yaparak bazı alanlarda yeni şeyler öğrenmesi üzerinden verilmiştir:

“şu bakkalda bir sürü şey öğrendim, daha önce anlamakta zorlandığım bir sürü şeyi **anladım**. Mesela matematikte zorlanıyordum, o kadar çok **para üstü** hesapladım ki matematiğim gelişti. Acayip güzel **terazi** kullanmayı öğrendim. rnleri nasıl **taze** tutmam gerektiğini ve ürünlerin neden bayatladığını anladım.” (DBÇ, 2019: 142)

“Kulüp kurmak” iletisi, şermin’ in arkadaşlarıyla kulüp kurması ve okuyucudan da kulüp kurmasını istemesi üzerinden verilmiştir:

“Bir gün arkadaşlarımla otururken aklıma harika fikir geldi ve **Tersten Okuyanlar Kulübü’ n** kurdum. ” (DBÇ, 2019: 58)

“Liste hazırlamak” iletisi, şermin’ in enler listesi yaparak okuyucudan da liste yapması üzerinden aktarılmıştır:

“Bir gün oturdum ve **en’ ler listesi** yaptım.” (DBÇ, 2019: 116)

şermin’ in okuyucudan geleceğine mektup yazmasını istemesi üzerinden “Mektup yazmak” iletisi verilmiştir:

“şimdi gelecekteki kendine bir **mektup** yaz. Ona hayallerinden bahset. ” (DBÇ, 2019: 16)

“Merak etmek” iletisi, şermin’ in dedesinin kklğn merak etmesi ile okuyucuya verilmiştir:

“Dedem sahidem benim yaşımdayken nasıldı çok merak ediyordum. ” (DBÇ, 2019: 44)

Şermin' in yetişkinlerin kendi yaptıklarına verdikleri tepkiyle çocuklara verdikleri tepkiyi kıyaslaması üzerinden “Mukayese etmek” iletisi aktarılmıştır:

“ ... *bağırırken tansiyonu çıktı. Kolonya falan döktüler, kendine geldi. Kolonyayı ben dökerken israf oluyor, o dökerken kimse bir şey demiyor.* ” (DBÇ, 2019: 63)

“Not almak” iletisi, Şermin' in kuşlar hakkında öğrendiklerini defterine not etmesi ve okuyucudan da not etmesini istemesi üzerinden aktarılmıştır:

“*Ertesi hafta gidip Vehbi Amca'dan biraz kuş dersleri aldım. Hepsinin ötüşü ve görünüşü birbirinden farklıydı. Defterime notlar aldım.* ” (DBÇ, 2019: 124)

“Otobiyografi yazmak” iletisi, Şermin' in kendi hayat hikâyesini yazarak okuyucudan da yazmasını istemesi üzerinden aktarılmıştır:

“*Bir de otobiyografi var. Yani kendi hayat hikâyesini yazmak... Ben bir kez yazdım, harika bir yaşam hikâyesi oldu.* ” (DBÇ, 2019: 90)

“Öz eleştiri yapmak” iletisi, Şermin' in hatalarının farkına varıp kendini eleştirmesi ile verilmiştir:

“*Şimdi özeleştirim yapıyorum. **Hatalyım.** Pikniğe giderken **anahtarını yanımda götürmem BÜYÜK HATAYDI.*** ” (DBÇ, 2019: 96)

“Özgüvenli olmak” iletisi, Şermin' in kendine olan güveni üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

“ ... *yapabileceğim dünya kadar şey var. Onlar inanmasa da ben biliyorum. O yüzden sürekli kendi kendime, **yapabileceklerim listesi** yapıyordum. Bence sen de kendi yapabileceklerini fark etmelisin.* ” (DBÇ, 2019: 102)

“Para kazanmak” iletisi, Şermin' in çıraklık yaparak harçlığını çıkartması ve okuyucudan da kendi parasını kazanması için verdiği tüyolar üzerinden aktarılmıştır:

“Bakkalda çıraklık yaparken elbette ki dedem bana **harçlık** veriyordu. **Bedavaya** yıllarca çalışılır mı? ” (DBÇ, 2019: 36)

“Kendi paranı kazanmak müthiş bir şeydir ve kolay kolay kaybetmezsin. ” (DBÇ, 2019: 36)

“Paylaşmak” iletisi, Şermin’ in kendisine yapılmasını istemediği şeyleri maddelediği şu cümleyle ifade edilmiştir:

“Eşyalarını paylaşmayı öğren. Hemen “ Pisikletiiim, pisikletiiim!” diye bağırma. ” (DBÇ, 2019: 74)

“Plan yapmak” iletisi, Şermin’ in kötü gün için yaptığı plan yapması ile aktarılmıştır:

“**Kötü gün planı** yapmayı çok severim. Bazen gerçekten ihtiyaç oluyor. En sıkı kötü gün planım “ Ya bakkala hırsız girerse ne yaparım? ” planıydı. Çok süper bir plan yapmıştım. ” (DBÇ, 2019: 100)

“Tespitte bulunmak” iletisi, Şermin’ in yetişkinlerin davranışları ve sözlerinden bazı tespitlerde bulunmasıyla aktarılmıştır:

“**Kendileri mükemmeldir ve hep çocuklar hatalıdır. Her hata yaptığında karşına geçerler ve “Ben senin yaşındayken... ” diye başlayan cümleler kurarlar. ”** (DBÇ, 2019: 44)

“Üretken olmak” iletisi, Şermin’ in kelimeler üzerinden farklı hikâyeler üretmesi ile okuyucuya aktarılmıştır:

“ **“Kedi” ve “Kutu”**. Ve sadece iki kelimedenden yola çıkarak bir sürü farklı hikâye üretebiliyordum. Bu müthiş bir şeydi. ” (DBÇ, 2019: 132)

“Yaratıcı düşünmek” iletisi, Şermin’ in okuyucudan nesnelere tek bir işlevine takılmayıp yaratıcı düşünerek yeni fikirler ortaya koymasını istemesi ile aktarılmıştır:

“ ... **bir kalem asla sadece bir kalem değildir.** Bir sürü işlevi vardır. Sana **beş madde ve sınırsız zaman veriyorum.** Kalemle neler yapılabilir, maddeler misin? ” (DBÇ, 2019: 30)

“Elinde bir müsvedde yani kullanılmış A4 kâğıdı var, bununla neler yapabilirsin? ” (DBÇ, 2019: 51)

“Yardımsaver olmak” iletisi, Şermin’ in maddi durumu olmayan çocuklara yardım etmesi ve okuyucudan da yardım toplamasını istemesi ile aktarılmıştır:

“Böylece kimsenin haberi olmadan çocuklara yardım etmiş oluyorum. ” (DBÇ, 2019: 149)

“Broşürünü çevrendeki yetişkinlere oku ve onlardan **yardım topla.** Sonra da ihtiyacı olanlara gönder. ” (DBÇ, 2019: 149)

Kitapta, etkinliklerle birlikte çocuk okurlara biyografi, otobiyografi, haber yazısı gibi farklı türlerde metinler yazmaya yönlendirilmiştir. “Yazı yazma alışkanlığı kazanmak” iletisi, Şermin’ in yaşadıklarını defterine yazması ve okuyucudan da farklı türlerde yazılar yazmasını istemesi üzerinden aktarılmıştır:

“Ben de artık ondan öğrendiğim masalları bir **deftere yazıyorum.** Çünkü muhtemelen yaramazlık yapmaya devam ederim. O da anlatmaz. Böylece masallar unutulur. Ama **yazarsam unutmam.** ” (DBÇ, 2019: 138- 139)

“Sen de kendi gazeteni yap ve **buraya güzel bir haber yaz.** ” (DBÇ, 2019: 20)

“Sen de aile büyüklerinden birinin çocukluğunu araştıır ve turaya yaz. **Çok eğleneceksin.** ” (DBÇ, 2019: 45)

“**Bence sen de gördüğün bir rüyayı buraya yaz.** ” (DBÇ, 2019: 129)

“**Bir masal avına çık, öğrendiğin bir masalı buraya yaz.** Çünkü öyle derler, “Söz uçar yazı kalır.” ” (DBÇ, 2019: 139)

“**Bu sayfayı hayatındaki insanlar hakkında güzel şeyler yazarak doldur.** ” (DBÇ, 2019: 160)

Tablo 4. 2 “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Akıl yürütmek	2
2	Analiz etmek	2
3	Araştırmak	5
4	Atasözü yazmak	2
5	Bilgi vermek	5
6	Bilmece üretmek	2
7	Birikim yapmak	1
8	Biyografi yazmak	1
9	Çıkarımda bulunmak	3
10	Çözüm üretmek	1
11	Deyim öğrenmek	2
12	Dil analizi yapmak	2
13	Disiplinli olmak	2
14	Dua etmek	1
15	Emanetin önemi	2
16	Empati kurmak	2
17	Fedakâr olmak	1
18	Gazete hazırlamak	2
19	Girişimcilik	1
20	Gözlem yapmak	6
21	Hayal kurmak	9
22	Hikâye yazmak	6
23	İsim vermek	3
24	İyi İletişim kurmak	1
25	Kendini geliştirmek	1
26	Kulüp kurmak	2
27	Liste hazırlamak	2
28	Mektup yazmak	2
29	Merak etmek	1
30	Mukayese etmek	2
31	Not almak	4
32	Otobiyografi yazmak	2
33	Özeleştirii yapmak	3
34	Özgüvenli olmak	3
35	Para kazanmak	3
36	Paylaşmak	3
37	Plan yapmak	3
38	Tespitte bulunmak	4
39	Üretken olmak	8
40	Yaratıcı düşünmek	3

41	Yardımsaver olmak	1
42	Yazı yazma alışkanlığı kazanmak	10
TOPLAM		123

Tablo 4. 2 incelendiğinde, “Dedemin Bakkalı- Çıracak” adlı çocuk 42 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 121 eğitsel ileti tespit edilmiştir. En sık kullanılan eğitsel ileti yazı yazma alışkanlığını kazanmak iletisidir. Üretken olmak iletisi de en sık geçen eğitsel iletiler arasındadır. Birikim yapmak, biyografi yazmak, çözüm üretmek, dua etmek, fedakâr olmak, girişimcilik, iyi iletişimde bulunmak, kendini geliştirmek, merak etmek ve yardımsaver olmak iletileri birer kez kullanılmıştır.

4.3 “Abartma Tozu” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.3.1 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Abartma Tozu

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Mert TUGEN

Yayınevi: Taze Kitap

Basım Yılı: 2019 (3. Baskı)

Sayfa Sayısı: 160

Kitabın başkahramanı Buğdaylı Kasabası’nda oturan ve 10 yaşında bir çocuktur. Rutin giden ve doğa ile iç içe olan kasaba hayatı bir sabah aniden değişmesiyle kahramanın başından geçenler kitapta anlatılmaktadır. Bir gün öncesinde her şey normaldir. Kahramanın hiç alışık olmadığı bir şekilde sabah erkenden uyandırılırlar. Apar topar hazırlanıp yürüyüşe götürürler. Sadece anne babasının değil tüm kasaba halkını yürüyüş için dışarıda olması kahramanı şaşırır. Artık evde yemekler bile tamamen diyet yemekleridir. Kahraman annesi ve babasından kaçıp kasabanın tek pansiyonu olan, müşterilerini misafir olarak gören ve torunu çok seven babaannesinin yanına gider. Ancak babaannesi onu görmez, müşterilerini azarlayarak davranır. Kahraman çok şaşkıncıdır çünkü artık kimse birbirine “Günaydın!” bile demiyordur. Heyecanla bu değişiklikleri arkadaşlarına anlatmak için okula gider ama okulda da normal gitmeyen olaylar dizisiyle karşılaşır. Teneffüsler yasaklanmış, herkes başını kaldırmadan ders çalışmaktadır. Okul çıkışı teyzesinin kızı Birsen’ e yaşadıklarını anlatmak için teyzesinin evine gider. Ancak

teyzesi, Birsen'in her gün ders çalışması gerektiğini söyler. Kuzenin Litvanca dersi bile aldığını duymak kahramanı şaşırtır. Yolda Fikriye yengesinin evinin önünde itfaiye ile evi temizlettiğini görür. Eskiden çocuklarının evi dağıtmasına bir şey demeyen kadın gitmiş çocuklarının kiri çıksın diye küvete bir hafta bırakan bir Fikriye yenge gelmiştir. Yaşadıklarını paylaşmak için bu kez babasının çok yakın arkadaşı olan kasap Veli amcanın yanına gider. Ancak eskiden çok cömert biri olan ve müşterilerini incitmeyen Veli amca, şimdi sadece kendi kazancını düşünen bencil birine dönüşmüştür. Kasap Veli amcadan umduğunu bulamayan kahraman, komşuları Seval abla ve annesi Meral teyzeden yardım istemek için yanlarına gider. Fakat yine onu şaşırtan olaylarla karşılaşır. Ellerinde taşıyamayacakları kadar poşetle alışveriş yaptıklarını görür. Zamanla her gün 3- 4 kez alışverişe giderler. Bütün kasaba para bağımlısı olmuştur. Bunun bu çılgınlığın başka bir kanıtı da: Servet amcasından yardım istemeye gittiğinde Servet amca para karşılığında yardım etmeyi kabul etmesidir. Bu kez Fehmi abisinden yardım istemeye giden kahraman yine hayal kırıklığı yaşar. Fehmi abisi tamamen teknoloji bağımlısı olmuş gözünü ekrandan ayırmamaktadır. Zamanla kasabadaki çocuklar da ekran bağımlısı olurlar.

Kasaba halkı ağaçları kesip çift yol yaptırırlar, küçük çocuklara bile araba kullandırmaya başlarlar. Herkes her şeyden şikâyetçi olmaya başlamıştır. Eskiden küçük şeylerden bile mutlu olan, kendi kendine yetebilen, doğayı seven kasaba halkı gitmiş yerine gölü kurutan, doğaya zarar veren, birbirlerini çekemeyen asabi bir halk haline gelmiştir. Kasaba artık çekilmeyecek bir yerdir. Kitabın kahramanı bu durumdan oldukça bunalmıştır. Yazarın da ilk sayfalarda kaleme aldığı gibi kendini 40 hatta bazen 50 yaşında hissetmeye başlamıştır. 10 yaşında emekliye ayrılmayı düşünmektedir. Kasaba halkına bir çözüm bulmak için Pis İşleri Bakanlığına başvurur. Görevli olarak Tevfik Kılıkkıryarar gönderilir. Tevfik Kılıkkıryarar 25 çeşit alerjisi olan, alerjiden dolayı sürekli hapşırarak biridir. Kahraman kendini Tevfik Kılıkkıryarar' a yakın hisseder çünkü onun da glütene alerjisi vardır. Tevfik abisiyle beraber babaannesini, kendi evlerini, Veli amcayı, Sevil ablayı ve diğer kasaba halkını yerlerinde ziyaret edip rapor ederler. Tevfik Kılıkkıryarar gördükleri karşısında şaşkındır. Buğdaylı Kasabası' nın geçmişi hakkında kahramandan bilgi alır. Kitabın kahramanı, kasabanın buğdaylarının meşhur olduğunu, bu buğdayları işlemek için Servet Nakitoğlu' nun dedesinin yaşlı bir adamdan özel bir kabartma tozu tarifi aldığını anlatır. Bu tozla ekmek yapıp satmaya başlarlar ve zamanla fabrikaları büyür. Burayı müze haline getirirler. Müzede gezerken ilk dönem sihirli tozun

ismini Nakitoğulları “n” harfini söyleyemediklerinden “Takitoğulları Kabartma Tozu” yazıp satarlar. Ancak o tozla yapılan ekmekleri yiyen tüm kasaba halkı “n” harfini söyleyemez. Yıllar içinde kabartma tozunun ismi söyleyemedikleri harflerden koyarak değiştirmişler. Bunun neticesinde tüm kasaba halkının da konuşmasında sıkıntı yaşanır. Ancak bir tek kitabın kahramanının da bu bozukluk olmaz. Buğdaylı Kasabası’nda Tefik Kılıkırkyarar, bir tek kahramanın konuşması değişmediği için onun hayat hikâyesini öğrenmek ister. O sırada Kasım abi geçer. Kahraman her olaydan sonra seslendiği gibi “Asım abiiii ya da Kasım abiiiiii!” diye seslenir. Tefik abisi neden böyle seslendiğini sorar. Kahraman Kasım abinin Nakitoğulları ailesinin son üyesi olduğunu ve “k” harfini söyleyemediğini belirtir. Bunun üzerine Kasım abinin peşinden koşarlar. Kasım abi şenlikte kabartma tozu ambalajını tanıtip müzeye “Abartma Tozu” yazılı tablo içindeki ambalajı asmaya gitmektedir. Durum karşısında Tefik Kılıkırkyarar ve kitabın kahramanı, Kasım abinin yanına gelerek onunla konuşurlar. Kasım abi bu tozun son paket olduğunu kasabalının bu tozla yapılan ekmekleri yediğini söyler. Bunun üzerine kasabalının neden abarttığını anlarlar. Çözüm üretmek için tozun üretildiği imalathaneye gittiklerinde sihirli toz, Tefik Kılıkırkyarar’ın hapşırmasıyla etrafa dağılır. Sihirli toz ortadan kalkınca Kasım abi “k” leri söylemeye başlamış ve normale dönmüştür. Tefik Kılıkırkyarar ve kahramandan kasabada yaşananları öğrenen Kasım abi, kasabalının normale dönmesi için kabartma tozunun üretildiği fabrikayı bir süreliğine kapatır. Abartma tozunun etkisi üzerlerinde olan kasaba halkı abartma tozunu almak için eylem yaparlar. Üçüncü gün halk normale dönmeye başlamıştır. Kahramanın annesi, babası, babaannesi, Seval ablası, Veli amcası, Fehmi abisi ve diğer kasaba halkı yaptıkları karşısında büyük utanç içindedirler. Kasabayı eski haline getirmek isterler ancak bu çok zor olacaktır. Kahraman bunun üzerine Buğdaylı Kasabası’ni terk edip başka bir yere yerleşme fikrini verir. Kasabalı bu fikri kabul eder. Yeni kasabanın adını Aşağı Buğdaylı olarak koyarlar. Yeni evler, okullar, hastaneler inşa ederler. Buldukları her yere fidan dikerler. Eski Buğdaylı’yı “Utanç Kasabası” yaparlar. Böylece kasabada abartan olursa eski Buğdaylı’yı gezdireceklerdir. Tefik Kılıkırkyarar da emekli olunca kahramanın kasabasına yerleşeceğini söyleyerek ayrılır. Kahraman bu günü sabırsızlıkla beklemektedir.

4.3.2 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.3.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Yapıt, 13,5 x 21 cm boyutundadır. Bu boyut çocuk okurların taşıyabileceği ve kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir.

4.3.2.2 Kapak- cilt

Kapak tasarımı çocuk okurların ilgisini çekecek niteliktedir. Kitabın konusuyla bağlantılıdır. Kitabın kapağında, kitabın ana kahramanı ve cebinde pırasa bulunan, elindeki telefona bakan annesinin üstüne kabartma tozunun dökülmesi resmedilmiştir. Arka kapakta ise kitabın ana kahramanının ipe asılı kuzenlerinin görseli ile birlikte kitabın tanıtım yazısı bulunmaktadır. Kapak tasarımı çocukta okuma ve izleme isteğini artırır niteliktedir. Kitabın kenarları düzgündür.

Yapıt sırt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Kitabın kapağında, Flexi kapak kullanılmıştır. Kitabın sırt bölümünde kitabın kimliğine yer verilmiştir. Böylece çocuk okurların kitabı rahatça bulmalarına olanak sağlanmıştır. Kitabın sayfaları iki yana kolaylıkla açılabilir. Kitap kapağı çocuk okurlarda okuma hissi uyandırır niteliktedir.

4.3.2.3 Kâğıt

Kitapta birinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, resim ve yazıların niteliğini gösterir yetkinliktedir. Arka sayfadaki yazı ve resimler hafif kâğıda yansısa da kitabın okunurluğunu etkilememiştir.

4.3.2.4 Sayfa düzeni

Sayfa kenar boşlukları sayfa düzenine uygun şekilde ayarlanmıştır. Satırlar arası normal aralıktır. Sayfa düzeninin tek sütun halinde okuyucuya sunulması rahat okunurluğu artırmıştır. Kitap metin ağırlıklıdır. Sayfalardaki metin- resim dengesi sağlanmıştır. Kitabın sayfa düzeninde bulunan resim, yazı, rakam vd. estetik bir bütün içerisinde yer almaktadır.

4.3.2.5 Harfler

Kitapta, harfler “Roboto Slab” yazı stili ile 11 punto büyüklüğünde kullanılmıştır. Kitabın harfleri hitap ettiği yaş grubuna uygun boyuttadır. Yazarın dikkat çekmek istediği kelime ve cümleler kalın harflerle vurgulanmıştır. Harflerin rengi ve kalınlığı çocuk

okurların gözlerini yormayacak şekildedir. Satır sonuna sığmayan sözcüler hece çizgisiyle bölünmüştür.

4.3.2.6 Resim

Abartma Tozu adlı kitabın resimleyeni Mert Tugen' dir. Kitabın ilk sayfasının arka planda unlu mamullerin olduğu ve kitabın ana kahramanına konuşma balonu resmedilerek kitabın sahibinin adını yazması için bir alan bırakılmıştır. Böylece çocuk okurların kitabı benimsemeleri sağlanmıştır. Kitapta her başlık için ayrı resimlendirme yapılarak okuyucuya sunulmuştur.

Kitapta toplam 83 resim bulunmakla beraber bu resimlerin bazıları küçük şekiller, bazıları ise sayfayı kaplayan resimlerden oluşmaktadır. Kitabın son sayfasında yazarın çocukluk fotoğrafıyla birlikte kendisinden bahseden bir yazı bulunmaktadır. Kitabın 2 sayfasında tüm sayfayı kaplayan resimler, 10 sayfasında sadece başlığın içinde olduğu resimler ve 28 sayfasında da küçük şekillerin olduğu tespit edilmiştir. Resimler siyah-beyaz olarak okuyucuya sunulmuştur. Böylece çocuk okurların resimleri anlamlandırmasına ve yorumlamasına olanak verilmiştir. Resimler çocuğun zihninde canlandırabileceği niteliktedir. Resimler kitabın konusuna uygun bir sırayla çocuk okurlara sunulmuştur. Anlatım ile resim birbirlerini tamamlayarak uyum içerisinde verilmiştir. Çocukların düşsel dünyalarına hitap eden resimler, çocuk okurlardaki resmetme isteğini de artıracaktır.

Kitapta görsellerden birkaçı metnin sırasına uygun verilmemiştir. Görsellerin metinde gerçekleşen olaylarla uygun sırada verilmesi okurun görsel ve metni zihninde bütünleştirmesini sağlayacaktır.

Kitaptaki resimler metin ile bütünlük sağlamaktadır. Fakat bu duruma ters bir görsel saptanmıştır. Sayfa 75' te metinde ana kahramanın annesinin eteğinden çekiştirdiği ifade edilirken görselde ana kahramanın annesi eşofman giymiştir (bk. Şekil 4. 4).

Şekil 4. 4 “Abartma Tozu” Adlı kitaba ait görsel (s. 75)

4.3.3 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.3.3.1 Konu

Abartma Tozu adlı kitap 26 bölümden oluşmaktadır. Buğdaylı kasabasının bir sabah aniden değişen abartı şeklinde olan davranış ve tutumları karşısında ana kahramanın çözüm arayışını konu edinir. Yazar, çocuk okurlara günümüz toplumunun sorunlarını abartı öğeleriyle sunar. Ana kahraman bu durumun üstesinden kitabın bir diğer karakteri Tevfik Kılıkırkyarar ile birlikte gelmektedir. Buğdaylı kasabasının abartma problemini birlikte çözerler. Kasabalı da yaptıklarından pişman olmuştur. Yazar böylece çocuk okurlara bazı konularda aşırıya kaçmanın getirdiği olumsuzlukları fantastik bir anlatım ile aktarmıştır. Aynı zamanda bu olumsuzlukları kaldırmadaki kararlılığın ve çözüm arayışının başarıya ulaşmasını anlatarak çocuk okurların ufkunu açan yenilikçi bir bakış açısı sunmuştur.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta okurlara merak unsuru dengeli bir şekilde verilmiştir. Ne aşırı merak vardır ne de meraktan tamamen yoksundur. Kitap boyunca çocuk okurların en merak ettiği kısım, kasaba halkının neden her şeyi abarttığı ve ana kahramanın nasıl bir çözüm bulacağıdır.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantıların sık kullanılması kitabın inandırıcılığını düşürmektedir. Abartma Tozu’ nda yazar rastlantılara yer vermemiştir. Olaylar mantıklı bir kurguyla örülmüştür. Bu sebeple kitabın inandırıcılığı artmıştır.

Duygusallık: Kitapta aşırı duygusallığa kaçılmamıştır. Ana kahraman ve diğer karakterlerin olaylar karşısındaki duygu durumları çocuk gerçekliğine uygun şekilde verilmiştir.

Çatışmalar

Kitapta bulunan çatışmalar çocuk okurların doğasına uygun şekilde verilmiştir. Çocuk okurların ilgisini çekecek niteliktedir. Çatışmalarda ideolojik güdüleme söz konusu değildir. Çatışmalarda aşırı duygusallık ve abartılmış merak öğelerine yer verilmemiştir. Çatışmalar, ana kahraman ve değişip her şeyi abartan kasaba halkı arasında kurulmuştur. Günlük hayatta da karşılaşılabilecek nitelikte olan bu çatışmalar ile buluşan çocuk, çevresindeki problemleri ve çatışmaları daha iyi anlamlandırıp çözebilir. Kitapta geçen çatışmalar şu şekildedir:

Kişi- kişi çatışması

Buğdaylı Kasabası' ndaki değişim okulda da kendini göstermiştir. Kitabın başkahramanı okula gittiğinde gördükleri karşısında şaşkındır. Okulda teneffüs yapılmıyor, öğrenciler testten başlarını bile kaldıramıyordur. Başkahraman durumdan sıkılır ve sıra arkadaşına selam verir. Ancak arkadaşı onu öğretmene şikâyet eder. Öğretmen ile başkahraman arasında tartışma başlar. Bu durum kişi- kişi çatışmasına örnektir:

“Sıra arkadaşına “N’ aber? ” dedim bi ara. Sadece “n’ aber” dedim ve olanlar oldu.

“Ööörretmeniiim, arkadaşım beni rahatsız ediyor. Vaktimi çalıyor. Onun yüzünden derslerimden kalıyorum. ”

“Tövbeler olsun, bir şey demedim ööööretmenim. N’ aber dedim, sadece n’ aber dedim!”

“Terbiyesiz seni! Hiperaktifsin sen! Görmedim sanma. Deminden beri arkadaşınla konuşmaya çalışıyorsun. Yarın ailen okula gelsin, seni psikoloğa götürsünler... ” (AT, 2019: 23- 24)

Kitabın başkahramanı Fikriye yengesinin evinin önünden geçerken itfaiye araçlarını görür. Ne olduğunu öğrenmek için yengesi ile konuşmak ister. Ancak yengesi

ile konuşması istediği gibi olmaz. Kahramanın yengesiyle yaşadığı bu durum kişi- kişi çatışmasına örnektir:

“O gün Fikriye yengemlere de uğramak zorunda kaldım. Çünkü kapının önünde itfaiye aracı ve itfaiyeciler vardı! (...) En iyisi neler olup bittiğini sorayım, dedim.

“Fikriyengeeengeee, Fikriiyengieeee!”

Ashında “ Fikriye yenge” diyordum ama sesim böyle çıkıyordu.

“Hayırdır Fikriyengeee, yangın yok, itfaiyeci... ” diyordum ki,

“Dur, yaklaşma... Kal orada!” diye bağırdı.

“İtfaiyeciii, itfaiyeciiii, bunu da yıkayın!”

“Tövbeler olsun! Beni mi? Yenge bak biliyorsun, ben hiç sevmem yıkanmayı. Pazardan pazara yıkıyorum ben. Bugün Pazar bile değ...”

Demeye kalmadı, iki itfaiyeci tepemden aşağı hortumu tuttu, saçlarımı yıkadılar, beni keselediler ve havluya sarıp işlerine geri döndüler. ” (AT, 2019: 41- 42)

Kişi- toplum çatışması

Buğdaylı Kasabası’ nın başkahraman hariç tüm fertleri değişmiş ve herkes abratmaya başlamıştır. Mutluluk satın alınan bir eşya haline gelmiş, kötülük rüzgârları esmeye başlamış ve insanlar her şeyi paraya dökmüşlerdir. Başkahraman, bu durumdan hiç memnun değildir. Yapayalnız kalmıştır. Kasabalılar ile konuşmayı denese de kimse onu dinlememiştir. Başkahramanı anlamayan kasabalı arasındaki bu durum kişi- toplum çatışmasının en belirgin örneğidir:

“Sonunda aklı başında hiç kimsenin kalmadığına inandım. Yine de emin olmak için kapı kapı bütün kasabayı gezdim. Yardım edebilecek bir insan aradım ama hiç kimse yoktu.

Çaldığım kapıları çeşit çeşit abartmış insanlar açtı. “Kasabada olup bitenlerin farkında değil misiniz?” diye sorduğum herkes kapıyı yüzüme kapattı. Sonunda bir akşam ağlayarak eve döndüm. Buğdaylı’ da yapayalnız kalmıştım. ” (AT, 2019: 81)

Kahramanın Pis İşleri Bakanlığından yardım istemesiyle Tefvik abisi gelmiştir. Tefvik abisine kasabalının değişen değerleri hakkında anlattıkları kahraman ile kasaba halkı arasındaki kişi- toplum çatışmasına örnektir:

*“Burası yemyeşil kasabaydı Tefvik abi. Herkesin evinin bahçesinde onlarca ağaç vardı. Şimdi kuşlar bile bizi terk etti Tefvik abi. Hiç kuş yok kasabada. Gelmiyorlar. Yuva yapacakları bir ağaç yok çünkü. Köpekler bile gitti Tefvik abi. Köpekleri kovdular. Ama pet shoplar açtılar, orada köpek satıyorlar. Kimse birbirine selam vermiyor artık Tefvik abi. Herkes birbirlerini görünce kapıları kapatıyorlar. **ocukları da sevmiyorlar artık Tefvik Abi.** Biz onlara fazla geliyoruz. Sürekli bağırıyorlar bize, sürekli ne yapmamız gerektiğini söylüyorlar. **Bizim robot gibi olmamızı istiyorlar.** ” (AT, 2019: 94- 95)*

Kişinin kendi ile çatışması

Başkahraman, kasabalıdaki değişlikleri anlatmak için teyzesinin kızı Birsen ile görüşmek ister. Ancak teyzesinin evine geldiğinde duyduklarına şaşırır. Teyzesi kızı ile ilgilenmek için işi bırakmış. Birsen’ in her saatini farklı farklı derslerle doldurmuştur. Başkahraman teyzesinin dedikleri karşılık vermek ister ama teyzesi ve Birsen onu dinlemediği için söyleyemez. Başkahramanın yaşadığı bu durum kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir:

*“ “Birsen Başar, seninle gurur duyuyorum, iftihar ediyorum, benim üstün yetenekli ve çok özel ocuğum! **Birsen Ludwig Van Beethoven!** ”*

Piyanonun üstüne de Birsen’ in yağlı boya bir tablosunu yaptırımışlar. Tövbeler olsun aynı Beethoven’ a benziyor.

İçimden “ Peki teyze, şeyin bundan haberi var mı? Beethoven’ in? ” dedim.

*(...) Evde durmadan deli deli hareketler yapıyor Birsen. “ ok çalışmam lazım, mühim olan yarışmak ve eğlenmek değil, kazanmak. ” diyor. Arada iyice coşup “ **Seni yeneceğiz dnyaaa!** ” diye çığlıklar atıyor.*

İçimden “ Peki Birsen, şeyin bundan haberi var mı? Dünyanın? ” dedim. ” (AT, 2019: 32- 34)

Başkahraman, Fehmi abisinden yardım istemek için evine gider. Ancak onu eve davet bile etmezler. Kahraman ise durum karşısında normalde davet edilmediği yere girmeyeceği halde olayları çözüme kavuşturmak ve yardım almak için girmek durumunda kalır. Başkahramanın yaşadığı durum kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir:

“Kasabanın başına gelen saçmalıklar tufanında “Fehmi abinin desteğini alayım, ben gelirken o dönüyormuş ya, belki bir bildiği vardır. ” dedim. Hem iki şut bir gol, top da oynarız diye düşündüm. Evlerine gittim.

“Feymabiii, Feymabiiii! ” diye bağırdım. (...) Kapılarını çaldım, doksan çalıştan sonra, kız kardeşi açtı kapıyı. Elindeki telefona kilitlenmişti. Yüzüme bile bakmadı.

“Feeymabi yok mu? ”

“İçeride. ”

Bu kadar. Gel bile demedi, içeriye geçti. Normalde davet edilmediğim yere asla girmem ama artık kesinlikle normal zamanda değildik. Girdim içeriye. ” (AT, 2019: 68)

Kişi- doğa çatışması

Kasabalı olayları iyice abartarak gölü kurutup içini taşla doldurup yüzyıllık ağaçları kesmişlerdir. Başkahraman olaylara karşı gelse de sesini duyuramamıştır. Bu durum kişi doğa mücadelesine örnektir:

“Buğdaylı’ da herkes çığ gibi abartıyordu. Yaz ayında Buğdaylı’ ya suni kar yağdırıp kayak pisti kurdular. Kışı beklesek zaten kayabilirdir, ama bekleyemediler. Buğdaylı’ nın göllerini taşla doldurup kuruttular. Ama kasabanın ortasına biyolojik göl kurdular.

Kasabanın içindeki yüzyıllık ağaçları kesip yerine binalar yaptılar. O binaların bahçelerine iki tane fidan dikip sitenin adını “ Orman Kent” koydular. Her yere yürüyerek gidebilecek bir küçücük kasaba olan Buğdaylı’ ya duble yollar yaptılar. ” (AT, 2019: 78)

Başkahraman, Tevfik abisine Buğdaylı Kasabası’ nın tarihini anlatır. Ataları bu kasabaya buğday tarlalarının güzelliğinden etkilenerek göç etmişlerdir. Ancak zamanla

insanlar bu tarlalar yerine inşaatlar dikmişlerdir. Bu durum kişi- doğa çatışmasına örnektir:

“Kasaba hakkında daha önce onlardan dilediğim hikâyeleri birleştirerek bir şeyler anlattım Tefik abiye.

“Şimdi Tefik abiciğim, bizim atalarımız buraya yıllaaaar önce göç etmişler. Çok yol gitmişler, gümlerce at sürmüşler. Tam buraya geldiklerinde onları uçsuz bucaksız buğday tarlaları karşılamış. Buğday başakları rüzgârda dans ediyor, içinden kuşlar havalanıyormuş. Atalarımız bu manzara karşısında o kadar büyülenmişler ki biz burada yaşayalım, demişler ve buraya yerleşmişler. ”

“Hani nerede şimdi o buğday tarlaları? ”

“Hepsine inşaat yaptılar Tefik abi. Birine havalimanı yaptılar işte. Biri duruyor sadece.” (AT, 2019: 107- 108)

4.3.3.2 Tema

Yapıtta abartı teması üzerinde durulmuştur. Yazar, kitapta anlatılan konuyla günümüz toplumunun doyumsuzluğunu çocuk okurlara abartılarla sunmaktadır. Günümüz insanının bazı konularda abartması insanlık ilişkilerinde ve aile bağlarında zayıflamalara yol açmıştır. İnsanlar önlerine koydukları hedefler için hırslarını alamayıp çevrelerine karşı duyarsızlaşmaktadırlar. Bu hırslardan bazıları teknoloji bağımlılığı, sağlıklı beslenmeyi abartarak uygulama, aşırı alışveriş, daha çok para kazanma hırısı, çocukların sadece okul derslerine yönlendirilmesi, yardım isteyenlere kulak asmama gibi temalarda işlenmiştir. Günümüz insanı bunlara bağlanıp olumsuzluklarını gördükleri zaman da pişmanlık duygusuna kapılmaktadırlar. Kitapta da yazar, bu durumu çocuk okurlara kasabalının abartmasını kabartma tozuna bağlayarak toplumun doyumsuzluğunu ve hırslarını anlatmaktadır. Kitaptaki ana kahraman olan çocuk ise buna çözüm aramaktadır. Kitapta diğer karakterlerin isimleri verilmişken ana kahramanın isminin geçmeyişi de manidardır. Ana kahraman doyumsuz toplum içinde kalmış olan çocukları temsil etmektedir. Ana kahraman ile Tefik Kılıkırcıyarar’ ın yaptığı analizler ve sorgulamalar neticesinde durum çözüme ulaşmaktadır. Kasaba halkı bu abartı hastalığından kurtarılmaktadır. Ana kahramanın kararlı duruşu çocuk okurlara da yol gösterir niteliktedir.

4.3.3.3 Karakterler

Yapıtta bulunan karakter sayısı fazladır. Karakterler şu şekildedir: Ana kahraman, ana kahramanın annesi, babası, dedesi, babaannesi Günay Günaydın, teyzesi Ahsen, yengesi Fikriye Gıcır, komşuları Seval ve Meral Çokal, arkadaşı Fehmi abi, Veli Keskinbıçak, Sevgi Çoksever, Servet Nakitoğlu, Kasım Nakitoğlu, Tevfik Kılıkırkyarar ve diğer kasaba halkı. Yazar, çocuk okurlara her karakterle farklı bir mesaj vermektedir. Karakterler çocuk okurların zihinlerinde canlandırabileceği şekilde tasvir edilmiştir. Konuşmaları, davranışlarıyla ve tutumlarıyla geliştirilmiştir. Ana kahramanın karakterler ile yaşadığı çatışmalar ve bu çatışmalara çözüm arayışı, çocuk okurların yaşamlarında karşılaşılabileceği deneyimlere yol gösterici niteliktedir.

Karakterlerin isim ve soyadlarıyla verilmek istenen iletiler arasında bir bağlantı kurulmuştur. Örneğin; Ana kahramanın babaannesi Günay Günaydın, kasabanın Günaydınlar Pansiyonun sahibidir. Müşterilerini misafir gibi ağırlar ve selamlaşmaya önem veren biriyken hırsıyla pansiyonunu büyütmek isteyen bir kişi haline gelmiştir. Komşuları Seval Çokal kitapta da belirtildiği üzere abartma salgınından sonra ismi ve soyadı gibi her şeyi sevip çok alan biri haline gelmiştir. Kasap olan Veli Keskinbıçak' ın ise soyadı ve mesleği arasında bir ilişki kurulmuştur. Abartma salgınıyla paraya düşkün hale gelen Servet Nakitoğlu' nun da tutumuyla ismi ve soyadıyla bağlantı kurulmuştur. Ana kahramanın annesinin arkadaşı olan Sevgi Çoksever' in ismi ve soyadıyla abartma salgınından sonraki tutumlarıyla bağlantı kurulmuştur. Müfettiş olan ve titizlikle rapor tutan Tevfik Kılıkırkyarar' ın soyadı ve davranışlarıyla bir bağlantı kurulmuştur. Ana kahramanın yengesi Fikriye Gıcır' ın isim ve soyadıyla abartma salgınından sonraki aşırı titiz olmasıyla bağlantı kurulmuştur. Ayrıca yazarın diğer eserleri olan Dedemin Bakkalı ve Dedemin Bakkalı Çırac kitaplarında adı geçen Şükriye Gıcır, bu yapıtta da Fikriye Gıcır' ın ninesi olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Yazar böylece eserlerini okuyan çocuk okurlar için kitaplar arasında köprü kurmaktadır.

Kitap, ana kahramanın abartılarla dolu bir güne doğması ile başlamaktadır. Kitabın ana kahramanının ismi geçmemektedir. Kitap ana kahramanın dilinden anlatılmaktadır. 10 yaşında olan kahraman, başta annesi ve babasının abartıları ile karşılaşırken ardından Buğdaylı kasabasının akla gelmeyecek abartıları ile karşı karşıya gelir. Kasabalıyı bu durumdan kurtarmak ister ancak kimden yardım istediye hiç kimse

onunla ilgilenmez. Böylece kahraman kasabayı içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için bakanlığa başvurur. Nihayetinde kasabayı bu durumdan kurtarır.

Ana kahramanın kasabayla mücadelesinde yanında olan ve Pis İşleri Bakanlığı tarafından gönderilen karakter müfettiş Tevfik Kılıkırkyarar' dır. Tevfik Kılıkırkyarar 25 çeşit maddeye alerjisi olan birisidir. Soy ismiyle karakter arasında bağlantı kurulmuştur. Müfettiş olan Kılıkırkyarar, her şeyi titizlikle not alan, mesai saati dolunca işini bitiren birisidir.

Kahramanın annesi normalde yediklerine çok da dikkat etmeyen ve spor yapmayan birisiyken o günden sonra sabahın altısında spora kalkan, sağlıklı yaşam için evi seraya dönüştüren ve yediklerine aşırı dikkat eden birisine dönüşmüştür. Kahraman annesiyle konuşmak istese de bu pek mümkün olmamıştır:

“Eteğinden çekerek “ Anne, annne! ”diyordum ama beni görmüyordu bile. ”
(AT, 2019: 75)

Kahramanın babası da abartma salgınından etkilenmiştir. Annesiyle birlikte babası da abartı bir şekilde diyet ve spor yapan birisi olmuştur. Çok para kazanmak için sabah akşam çalışan birine dönüşmüştür. Kahraman annesi ve babasının durumuna sitem eder:

“Anne senin en sevdiğin şey mantı! Dün akşam üç tabak mantı yedin de yattın. Biriniz 120 kilosunuz, biriniz 95! Nasıl sağlıklı yaşam? Daha sabahın altıuuu! Babama bak yaaa... Sen yorulmayayım diye bacak bacak üstüne atmazsın. Ne oldu size?” dedim ama hiç duymadılar. ” (AT, 2019: 10)

Günay Günaydın kahramanın babaannesidir. Babaannesi kasabanın tek pansiyonuna sahiptir. Torununu çok sevmektedir. Normalde müşterilerine misafir gözüyle bakan, onlarla güzelce ilgilenen ve insanlardan günaydınını esirgemeyen bir kadındır. Ancak Salgından sonra bambaşka birine dönüşmüştür. Selam bile vermeyen ve daha çok para kazanıp iş yerini büyütmek için ağaçları bile kestiren birisi olmuştur.

Kahramanın öğretmeni, okul müdürü ve okul arkadaşları da değişmiştir. Normalde neşeli olan öğretmeni ve eğlenceli arkadaşları gitmiş yerine testten başka hiçbir şey görmeyen insanlar gelmiştir. Artık teneffüs bile yoktur. Öğlen yemeğinde bile vakit

kaybetmemek için onlara tost gönderip, dışarı çıkmalarına izin verilmemektedir. Sadece ders çalışıp test çözmeleri gerekmektedir.

Kahramanın teyzesinin ismi Ahsen' dir. Teyzesi de diğer kasabalı halkı gibi çok değişmiştir. Kızı Birsen' in derslerindeki başarısı için işi bırakıp sadece kızının eğitimi ile ilgilenmeye başlamıştır. Ancak kızına abartılı bir şekilde haftanın her gün ve saatine oldukça farklı dallardan dersler ile eğitim aldırılmaktadır. Ana kahraman kuzeni ile görüşmek istese de kuzenin dersleri yüzünden teyzesi müsaade etmemektedir.

Kahramanın yengesi Fikriye Gıcır' dır. Yengesi de abartma salgınından etkilenerek aşırı temizlik yapmaktadır. Evini itfaiyecilere yıkatmaktadır. Hatta çocuklarını yıkayıp çamaşır ipine asmaktadır.

Veli Keskinbıçak ise ana kahramanın babasının çok yakın kasap arkadaşıdır. Ana kahraman ondan yardım istemeye gider ancak beklediğini bulamaz. Veli Keskinbıçak daha çok para kazanma hırsına düşmüştür. Eskiden “ Bizim Kasap” olan dükkânının ismini “ Benim Kasap” olarak değiştirmiş ve böylece bencillik içerisinde dir.

Ana kahramanın komşusu olan Seval Çokal ve Meral Çokal ise alışveriş bağımlısı olmuşlardır. Sürekli ve aşırı alışveriş yapmaktadırlar. Eski eşyalarını atıp marketlerden yenilerini alırlar. Daha sonra ise tüm kasabalı alıveriş bağımlısı haline gelmektedir.

Bir zamanlar kasabalının hayırseveri olan Servet Nakitoğlu' ndan yardım istemek için giden ana kahraman, onun da değiştiğini anlamaktadır. Ana kahramanın yardım istemesi karşısında Servet Nakitoğlu şu şekilde cevap vermektedir:

“ “Bedava yardım mı olur evladım, ben sana niye durduk yere yardım edeyim ki? Deli miyim ben? ” ” (AT, 2019: 58)

Ana kahraman annesinin arkadaşı olan Sevgi Çoksever' in yanına gider. Ancak gördükleri karşısında şaşırır. Sevgi Çoksever evinde kalpli balonlar ile evdekileri sevmektedir. Sevgi Çoksever, çocuklarına olan sevgisinden çocuklarını koltuğa başlamıştır. Adeta sevgi komasına girmişlerdir. Ana kahraman Sevgi Çoksever' in çocuklarıyla oynamak için izin ister. Sevgi Çoksever şu şekilde cevap verir:

“ *Tatlım onlar oynayamazlar. Ben onları sokağa salamam. Çünkü ben onları çok ama çok ama çok seviyorum. Yanımdan ayrılamazlar. ”* (AT, 2019: 64)

Ana kahraman çok sevdiği Fehmi abisinden yardım almak ister. Ancak Fehmi abisi de teknoloji bağımlısı olmuştur. Tablet, bilgisayar, telefon ve oyun konsoluna bakmaktan onu duymamaktadır. Kasabanın diğer çocukları da zamanla teknoloji bağımlısı olmuşlardır.

Kasım Nakitoğlu, Servet Nakitoğlu’ nun oğlu Nakitoğlu ailesinin son ferdidir. Kasabanın meşhur kabartma tozu fabrikasının sahibidir. “K” harfini söyleyememektedir. “K” harfini söyleyemediği için kabartma tozu ambalajına kabartma tozu olarak değil abartma tozu olarak yazmıştır. Bu kabartma tozundan yapılan ekmekleri yiyen kasabalılar bu sebeple her şeyi abartmışlardır.

Karakterlerin ruhsal portreleri açık ve gerçekçi şekilde okuyucuya sunulmuştur. Ana kahramanın değişen ve gelişen olaylar karşısındaki tutumu ve söylemleri çocuk okurların kahramanla özdeşim kuracak yetkinliktedir. Ana kahramanın olayları çözmedeki çabaları ve kararlılığı çocuk okurlara yol gösterir niteliktedir. Abartma Tozu’ nda karakterler açık ve devingen karakterlerdir.

4.3.3.4 Çevre

Kitapta çevre olarak Buğdaylı Kasabası verilmiştir. Abartma salgınından kasaba da etkilenmiştir. Önceden anlayışlı, birbiriyle iyi ilişkileri olan ve doğaya önem veren bir kasaba halkı varken abartma salgınıyla birlikte birbirini dinlemeyen, doğaya zarar veren ve hırslarından başka bir şey düşünmeyen bir kasaba halkı gelmiştir. Kasaba halkının bu değişimiyle birlikte çevreye ve doğaya zarar vermeye başlamışlardır:

“Buğdaylı’ nın göllerini taşla doldurup kuruttular. Ama kasabanın ortasına biyolojik göl kurdular. Kasabanın içindeki yüzyıllık ağaçları kesip yerine binalar yaptılar. O binaların bahçelerine iki fidan dikip sitenin adını “Orman Kent” koydular. Her yere yürüyerek gidilebilecek bir küçücük kasaba olan Buğdaylı’ ya double yollar yaptılar. ” (AT, 2019: 78)

Ana kahraman ve Tefik Kılıkırkyarar’ ın çözüm arayışları ve çabaları sonucunda kasaba halkı düzelir. Yaptıklarından pişman olurlar. Buğdaylı Kasabasını bir utanç

kasabası yapıp Aşağı Buğdaylı' ya taşınırlar. Kendilerine eski abartılarından uzak yeni bir çevre inşa ederler. Kitapta karakterlerin değişimi ile birlikte çevre de değişmektedir.

4.3.3.5 Dil ve anlatım

Kitapta kısa ve açık cümleler kullanılmıştır. Cümlelerin açık ve anlaşılır olması okurun olayları anlamasını kolaylaştırmıştır. Devrik cümlelere yer verilmesi anlatıma şiirsellik katmıştır. Günlük konuşma söylemlerine yer verilmesi okuyucunun kitaba daha çabuk bağ kurmasını sağlayacaktır. Yazar diğer çocuk kitaplarında olduğu gibi bu eserinde de dikkat çekmek istediği yerleri kalınlaştırarak vurgulamıştır. Deyimler, atasözleri, sıfatlar, ikilemeler gibi bazı söz varlığı öğelerinin dikkat çekici yazılması okurun zihninde daha kalıcı hale gelmesini olanak sağlayacaktır. Kitapta oldukça yabancı kelimeler kullanılmamaya çalışılmıştır. Yazım kurallarına uyulmuştur.

Yazar, kitabın adı ve konusu arasında bir köprü kumuştur. Anlatımda kasaba halkının bir abartma salgınına tutulduğu ve bunun nedeni okuyucuya anlatılmaktadır. Kitabın sonunda abartma salgınının kabartma tozundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yazar abartma ile kabartma tozunun işlevi arasında bir bağ kurmaktadır. Anlatımda adı geçen Pis İşleri Bakanlığı ve Öküz Altında Buzağı Arama Genel Müdürlüğü isimleri ile eleştirel bir şekilde çocukların dikkati çekilmektedir. Anlatım boyunca abartma salgınından etkilenen kasabalıyı ancak bu isimli bir bakanlık teftiş edebilir. Zira bu bakanlık ismi ile görevlendirilen müfettiş de normal bir insanın aksine 25 çeşit alerjisi olan farklı biridir. Yazar böylece kullandığı kelimeler ve kurgu ile Türkçenin zenginliklerini kullanarak kitap boyunca çocuk okurların merakını canlı tutmaktadır. Kitaba ilişkin dil ve anlatım özelliklerinden bazıları şöyledir:

Kitapta etken çatılı fiiller sıklıkla kullanılmıştır:

“O sabah olup bitenleri arkadaşlarıma anlatayım diye koşa koşa okula gittim. ”
(AT, 2019: 22)

“Fehmi abi donuk gözlerle dinledi beni ve hiçbir şey anlamadı. ” (AT, 2019: 69)

“Babaannemle birlikte pansiyona girdik. ” (AT, 2019: 148)

Kitapta geçen devrik cümlelerden bazıları şunlardır:

“Dünya rekortmeni olacak benim kızım. ” (AT, 2019: 31)

“Güzel güzel konuşacaktım oysa, gece boyunca kurmuştum kafamda konuşacaklarımı. ” (AT, 2019: 83)

“Tevfik abi çok önemli bir soru sordu Kasım abiye. ” (AT, 2019: 141)

Kitapta dilbilgisi, yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilmekle beraber dizgiden kaynaklı yazım hatası mevcuttur:

“Devetabanı” yerine “ deve tabanı” (AT, 2019: 65)

Kitapta sanatsal bir anlatım da mevcuttur. Sanatsal anlatım ile çocukların estetik zevk ve anlayışı gelişerek okuma isteğini artıracaktır. Estetik duyarlılık kazandıran sanatlı kullanımlardan bazıları şu şekilde geçmektedir:

“Dünyanın en tatlı insanıdır. Her şeyi bilir ve her şeyi tatlı tatlı anlatır. ” (...) “**Gönlü çok geniş biridir. Canımdır o benim, canımmmm.** ” (AT, 2019: 14)

“Tam buraya geldiklerinde onları uçsuz bucaksız buğday tarlaları karşılamış. Buğday başakları rüzgârda dans ediyor, içinden kuşlar havalanıyormuş. Atalarımız bu manzara karşısında o kadar büyülenmişler ki biz burada yaşayalım, demişler ve buraya yerleşmişler. ” (AT, 2019: 107)

Kitapta geçen benzetmelerden bazıları şu şekildedir:

“Bir salgın gibi başladı, birinden diğerine, diğerinden öbürüne bulaştı sanki. ” (AT, 2019: 5)

“Sanki küçük bir bebeği varmış da onu taşıyormuş gibiydi. ” (AT, 2019 13)

“Ama içeriye girince mezarlığa girmiş gibi oldum. **32 mezar taşı ve bir servi ağacı!** Kimsede çıt yok. ” (AT, 2019: 23)

“Buğdaylı’ da herkes çiğ gibi abartıyordu. ” (AT, 2019: 78)

“**Bizim robot gibi olmamızı istiyorlar.** ” (AT, 2019: 95)

“Herkesi etkisi altına alan virüs gibi düşün. ” (AT, 2019: 96)

“Her şeyi film şeridi gibi geri sardığımda, ... ” (AT, 2019: 128)

“Annemle babam birbirine yabancı gibi bakıyordu. ” (AT, 2019: 148)

Betimlemeler

“Döktürmüş bobanniyemmm. Haşlanmış yumurta, rafadan yumurta, sahanda yumurta, omler, sucuklu yumurta, kaşar peyniri, lor peyniri, dil peyniri, koyun peyniri, otlı peynir, labne peynir ve altı çeşit zeytin, iki çeşit domates, patates kızartması, patatesli omler, haşlanmış patates, sucuk, salam, pastırma, jambon, sosis, portakal suyu, greyfurt suyu, elma suyu, havuç suyu, çay ... Doksan çeşit şey vardı masada. ” (AT, 2019: 16- 17)

“Annemin arkadaşı Sevgi Çoksever ailesine gittim. Kapıyı açtığında yüzüme kalp şeklinde balonlar çarptı. Sevgi teyze tepeden tırnağa pespembe giyinmiş, gözüne kalp şeklinde gözlükler takmıştı. ” (AT, 2019: 62)

“Dükkânın önünde onlarca insan vardı. Sıraya girmeyi beceremiyorlardı. Birbirini iten, birbirine hakaret eden, zorla öne geçmeye çalışan mutsuz, asık suratlı, her şeye kızan, bağırان, çağırان insanlar gördüm. ” (AT, 2019: 73- 74)

“Kucağında pet şişesi, ayağında spor ayakkabıları, bir elinde de kereviz sapıyla duvar kenarında dikiliyordu. ” (AT, 2019: 75)

“Uzun boylu, zayıf bir adamdı. Bir elinde koca bir valiz taşıyor, diğer eliyle burnunu siliyordu. ” (AT, 2019: 84)

“Burası yemyeşil bir kasabaydı Tevfik abi. Herkesin evinin bahçesinde onlarca ağaç vardı. Üstünde kuşlar, sincaplar vardı. ” (AT, 2019: 94)

“Mutfağa girdiğimizde bizi yarım peynir ambalajları, küflenmiş zeytinler, çürümüş sebze meyveler, israf olmuş yiyecekler karşıladı. ” (AT, 2019: 148)

Söz varlığı

Yazar kitapta çocuk okurların yaş seviyesine ve anlam evrenlerine uygun bir şekilde sözvarlığı kullanmıştır. Çocuk okurların metin aracılığıyla da anlamını çıkartacağı sözcükler mevcuttur. Bu sözcükler çocukların günlük hayatta da karşılarına çıkabilecek şekildedir. Bu kelimelerden bazıları: “ devetabanı çiçeği” (s. 65) , “furya” (s. 48) , “glüten” (s. 12) , “gülle” (s. 10) , “kader” (s. 131) , “lobi” (s. 92) ve “vejetaryen” (s. 82) kelimeleridir. Ayrıca yazar kitapta “eskrim, tenis, paintball, basketbol, voleybol, futbol, hentbol, beyzbol” gibi bazı spor dallarından bahsederek okurlara spora karşı

duyarlılık kazandıracaktır. Kitapta “balıklama, kurbağalama, kelebek” (s. 31) gibi yüzme stillerinden de bahsedilmektedir. Anlatımda çocuğun anlamayacağı bağlaçlara, ilgeçlere ve argo sözcüklere yer verilmemiştir. Kitapta geçen bazı sözcük türleri şu şekildedir:

Sıfatlar

“Bir elinde hep, büyük boy bir su şişesi taşıyordu. ” (AT, 2019: 13)

“***Tevfik Kılırkıyarar, yirmi beş çeşit farklı şeye alerjisi olan aşırı alerjik bir insandır.*** ” (AT, 2019: 45)

“ ... o sevimli, tonton, Veli Keskinbıçak gitti; yerine gözü dönmüş bir adam geldi. ” (AT, 2019: 50)

“Sokaklar, başıboş market arabalarıyla doldu. ” (AT, 2019: 55)

“Kapıyı açtığı anda yüzüme kalp şeklinde balonlar çarptı. ” (AT, 2019: 62)

“Fehmi abi donuk gözlerle dinledi beni ve hiçbir şey anlamadı. ” (AT, 2019: 69)

“Bütün tek katlı evler yıkılıp yerine çok katlı binalar yapıldı. ” (AT, 2019: 78- 79)

“Böyle şiş şiş yanaklar, kocaman dudaklar, çatık kaşlar... ” (AT, 2019: 80)

“Çaldığım kapıları çeşit çeşit abartmış insanlar açtı. ” (AT, 2019: 81)

“Burası yemyeşil bir kasabaydı Tevfik abi. ” (AT, 2019: 94)

“ Yorgun, bitkin, üzgün ve pişman vaziyette kapıda dikiliyordu. ” (AT, 2019: 147)

İkilemeler

“N’ oluyo millete sabah sabah? ” (AT, 2019: 10)

“O sabah olup bitenleri arkadaşlarıma anlatayım diye koşu koşu okula gittim. ” (AT, 2019: 22)

“Karşısına geçip “ Ben de senin gibi pırıl pırıl bir insan olacağım nineceğim! ” diye yemin etti. ” (AT, 2019: 43)

“Ama dayanamadım hüüngür hüüngür ağladım. ” (AT, 2019: 83)

“Neticede aranan herkes ciddi ciddi ‘gelin sifona basın’ , ‘gelin çöpü atın’ , ‘bacayı temizleyin’ , ‘kedi kumunu değiştirin’ falan dedi. ” (AT, 2019: 91)

“Ben torun morun anlamam. ” (AT, 2019: 93)

“Ağlaya ağlaya eski günlerimizi anlattım. ” (AT, 2019: 93)

“Çocuğum ben yavaş yavaş anlatıyorum. ” (AT, 2019: 108)

“Ellerinde poşet poşet ilaçlarla sırada bekliyorlardı. ” (AT, 2019: 124)

Atasözü- Deyimler

“Pansiyonun o günkü müşterisi pansiyondan ayrılırken faturayı görünce küçük dilini yutacaktı. ” (AT, 2019: 18)

“Bundan böyle kasabada “ **Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!** ” anlayışı hakimdi. ” (AT, 2019: 41)

“Aralarından su sızmazdı. ” (AT, 2019: 46)

“Diğer dükkânlar da buna ayak uydurdular. ” (AT, 2019: 48)

“Sonunda akli başında hiç kimsenin kalmadığına inandım. ” (AT, 2019: 81)

“Esprili bir vatandaş boş vaktinde bizimle dalga geçmek için yapmıştır dedik. ” (AT, 2019: 90)

“ “Önce parasını peşin ödesin, gözüm tutmadı. ” dedi. ” (AT, 2019: 92)

“Babaannemi kara kara düşünürken pansiyonda bıraktım. ” (AT, 2019: 149)

“ İğneyle kuyu kazıyorduk, ama olsun. ” (AT, 2019: 124)

“ ... kasaba halkı yıllarca çile çekmiş. ” (AT, 2019: 140)

Pekiştirmeler

“Sokaklar kısa zamanda bomboş kaldı ... ” (AT, 2019: 70)

“Kendimi yapayalnız hissediyordum. ” (AT, 2019: 72)

“İçeriye bir giriyordun, güya yepyeni bir insan olup çıkıyordun. ” (AT, 2019: 80)

“Yengem beni kokladı, tırnaklarımın arasını falan kontrol etti, çürük var mı yok mu diye dişlerime baktı. ” (AT, 2019: 42)

“ **“Kulaklarım tıkanı, duyamıyorum, içinin acilen temizlenmesi gerekiyor. ”** ” (AT, 2019: 88)

“Buradaki ekmeklerin, poğaçaların, böreklerin, pastaların hiçbir yerde olmadığını, buradakilerin lezzetinin bambaşka olduğunu söylerler. ” (AT, 2019: 97)

“O gürültüde Tevfik abinin sesini duydum. ” (AT, 2019: 138)

Anlatımda iç konuşmalara yer verilmiştir:

“İçimden “Peki Birsen, şeyin bundan haberi var mı? Dünyanın? ” dedim. ” (AT, 2019: 34)

“İçeriye bir girdim ki amanuuun! ” (AT, 2019: 62)

“Ben, kasaba yanıp yıkılıyor diyorum bu daha bana hamburger ye diyor! Yemem. Glüten alerjim var benim. İyi ki de var. Ohhh canım glütenim... ” (AT, 2019: 69)

“Aşırı mutsuzdum. Kendimi yapayalnız hissediyordum. Düşündüm ki bütün kasaba bir olup bana bir şaka hazırlamış olmalı. ” (AT, 2019: 72)

Yapıtta ana kahramanın kullandığı cümleler ve söylemler çocuğa görelilik ilkesine uygun şekilde verilmiştir. Böylece ana kahraman çocuk okurlara hitap etmektedir. Kitaptaki karakterlerin de söylemleri çocuğun duygu ve düşünce dünyasına uygun yetkinliktedir:

“Horsa ne yav? Bu Birsen’ in dans hocası dediği adam, bizim kasabada düğünlerde çifte telli oynardı. (...) ne ara “ Ben yenilikten yanayım! ” deyip salsayla horonu birleştirmiş “ horsa ” diye dans bulmuş anlamadım. ” (AT, 2019: 33)

“Bu Tevfik abi de hep uyuyor. Ama olsun, o da insan. ” (AT, 2019: 51)

“**Tipim bu şekil, gördüğün gibi.** ” (AT, 2019: 120)

Anlatımda eleştirel söylemler de kullanılmıştır. Bu durum çocuk okurların bakış açısını değiştirecek ve eleştirel bakmalarını da sağlayacaktır. Ana kahraman,

çevresindekilerin aşırı sevgisini, para hırsını, bencillik gibi davranışlarını eleştirmektedir. Kitapta geçen bazı eleştirel söylemler şu şekildedir:

*“Kendisini çok haklı görüyordu Veli Keskinbıçak. Zaten artık kasabada herkes kendini aşırı derece haklı görüyordu. **Herkes haklıydı, herkes...** Kimse karşısındakinin haklı olabileceğini düşünmüyordu. ” (AT, 2019: 49)*

“Çocukları koltuğa bağlamışsın Sevgi teyze! Çocuklar deve tabanı çiçeği gibi duruyorlar salonda. Oldukları yerde büyüyorlar. Bunun neresi sevgi. Babaları da yanlarında oturuyor, hiç sesi çıkmadan. Böyle iş mi olur? ” (AT, 2019: 65)

“Mesela “ Hayat çok kötü! ” diyenler için “ Size yeni bir hayat vadediyoruz! ” diyene Yepyeni Hayat Konutları Satış Ofisi açıldı. Açıldığı gün kapısının yanına oturdum, içeriye girenlere “ Tövbeler olsun, yav bi delirmeyin, evle yeni hayat olur mu? ” dedim ama kimseye dinletemedim. ” (AT, 2019: 80)

Kitabın ana kahramanı bazı analizlerde ve çıkarımlarda da bulunmaktadır. Böylece çocuk okurların da yaşadıkları olaylar karşısında bazı analizler ve çıkarımlar yapabilmeleri sağlanacaktır.

“Eskiden az oyuncağım vardı ama birlikte oynayabilecek bir annem babam vardı. Artık odalar dolusu oyuncağım var ama oynayacak kimsem yoktu. ” (AT, 2019: 60)

*“Kullandıkları kelimeler “**indirdim**”, “**level atladım**”, “**yükledim**” falan oldu. Bir soru sorduğumuzda “he,hi, neyi, kim” gibi soruya soruyla cevap verir oldular. ” (AT, 2019: 71)*

“Kendi çocuğunun farkına varmıyor, ama başka çocukları telefon ekranından seviyordu. ” (AT, 2019: 76)

*“Çocukları da sevmiyorlar artık **Tevfik abi**. Biz onlara fazla geliyoruz. Sürekli bağıryorlar bize, sürekli ne yapmamız gerektiğini söylüyorlar. **Bizim robot gibi olmamızı istiyorlar.** ” (AT, 2019: 95)*

Anlatımda bazı yabancı sanatçıların ismi verilmiştir. 10. Bölüm başlığında da “Napolyon” ismi kullanılmıştır. Yazar Türkçesi olan kelimelerin yabancı isimler ile kullanımını eleştirmek için de yabancı sözcüklere yer vermiştir. Ayrıca kitapta geçen

“triatlon” sporu okurlara bir önceki cümlede açıklanarak anlamı sezdirilmiştir. Kitapta geçen bazı yabancı sözcükler şu şekildedir:

“Biz her sabah güne koşarak başlar, yüzerek devam eder, bisikletle geri döneriiiiiz! Diye nefes nefese koşarken saydı babam. Annem,

“Triatloooooon! En sevdiğimmmmm! Hayatta en sevdiğim şey triatlooon! ” diye çığlık attı koşarken. ” (AT, 2019: 9)

“Sen bu çağın Beethoven’ ısn! ” (AT, 2019: 32)

“Buğdaylı Sağlık Ocağı tabelasını indirmişler, yerine Buğdaylı Hospital yazan tabela koymuşlar. ” (AT, 2019: 124)

“ “Ne bileyim Tevfik abi, çocuğum ben, Einstein mıyım? ” ” (AT, 2019: 125)

4.3.4 “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

“Aile bağının önemi” iletili, kitabın ana kahramanının ailesi ile olan iletişimi üzerinden aktarılmıştır:

“Ben mesela sabah kalkar, annemle babamla sohbet eder, kahvaltı ederdim. Sonra babaanneme uğrar, sarılıp öper, okula giderdim. Babam, ‘ Babaannene uğra, hayır duasını al, öyle okula git’ derdi. ” (AT, 2019: 94)

“Akıl yürütmek” iletili, Tevfik Kılıkırkyarar’ ın kasabada herkesin abartma salgınından etkilenirken kitabın ana kahramanının neden etkilenmediğini sorgulaması üzerinden aktarılmıştır:

“ “Bak kasabada bir şeyler oluyor, herkes etkileniyor, bir tek sana bir şey olmuyor. Herkes abartıyor, saçmalıyor, bir tek sana bir şey olmuyor. Kimse J’leri söyleyemiyor, bir tek sen söyleyebiliyorsun. Seni diğerlerinden ayıran tek özellik şimdilik glüten alerjisinin olması. Elimizdeki tek veri bu. Bunun üzerine gitmeliyiz. Şimdi kasabada başka glüten alerjisi olan insan var mı yok mu, bunu öğrenmemiz lazım. ” ” (AT, 2019: 123)

“Alçak gönüllü olmak” iletili, kasabanın kasabı Veli Keskinbıçak’ ın “Bizim Kasap” olan dükkân ismini abartma salgınından sonra “Benim Kasap” olarak değiştirmesi

ile birlikte bencilce davranması üzerine alçakgönüllü olmanın önemi ortaya konarak okuyucuya aktarılmıştır:

“ *“Benim çünkü! Dükkân benim, her şey benim! Neden bizim kasap olsun ki? Ben açtım dükkânı, hayvanı ben besliyorum, eti ben hazırlıyorum. Müşterinin tek yaptığı gelip satın almak. Bak ‘ Benim Kasap’ daha iyi oldu... Ohhhh. ”* ” (AT, 2019: 48)

“Aşırıya kaçmamak” iletisi, aşırıya kaçmanın getirdiği iletişimsizlikler, tahribatlar ve olumsuzluklar üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

“*Okulda sırasında kımıldayan çocuğa anında hiperaktif dediler. Sağa sola bakınana “ Dikkat eksikliği var bunun.” dediler. **Konuşan geveze, konuşmayan içe kapanıktı. Robot gibi insanlara dönüştüler.***” (AT, 2019: 27)

“*Ama bizim asıl hedefimiz nefes almadan yüzmesi! Suyun altında zaten nefes almıyor ama bunu herkes yapabiliyor, Herkesin yapabildiğine başarı denir mi? Denmez. **Ben istiyorum ki bir kere nefes alsın, sonra 40 dakika o nefesle yüzün.***” (AT, 2019: 31)

“*İçeriye bir girdim ki salonda marullar, maydanozlar, lahanalar, karnabaharlar yaşıyor. Annem, doksan tane sebze dikmiş salona.*” (AT, 2019: 36)

“ *“ ... Çocuklar nerede yenge, onlara naaptın? ”* ”

“*Küvette onlar. Onları oraya yatırdım. Bir hafta suyun içinde kalacaklar. Üstlerindeki kir iyice çıksın, iyice dezenfekte olsunlar. **Tamamen temiz olduklarında artık evde yaşamaya başlayabilirler.** Hijyen çok önemli evladım, hijyen çok Hadi sen de git, kirletme buraları.*” (AT, 2019: 43)

“*Kocam benim bitanemmmm, her şeyim, aşkım, Kuzum, kocişciğim, Ben onu asla yanımdan ayırmam. Ben ne renk giyinirsem o da o renk giyinir, renk giyinir. Öğrettim ona. Ben sağ elimi kaldırıncı o da sağ elini kaldırıyor; ben ne dersem o da onu tekrar ediyor. Ben gülersem güler, gülmezsem, gülmez.*” (AT, 2019: 65- 66)

“Bencil olmamak” iletisi, kasabadaki halkın sadece kendini haklı görmesinin yanlışlığı üzerinden verilmiştir:

“Zaten artık kasabada herkes kendini aşırı derece haklı görüyordu. **Herkes haklıydı, herkes...** Kimse karşısındakinin de haklı olabileceğini düşünmüyordu.” (AT, 2019: 49)

“Birlikte hareket etmek” iletisi, abartma salgınından kurtulan kasaba halkının yeni bir yerleşim yeri bulup hep birlikte hareket ederek kendilerine düzen oluşturmaları üzerinden okuyucuya verilmiştir:

“Kasabaya çok uzak olmayan bir alana Aşağı Buğdaylı’ yı kurduk ve evlerimizi yeniden yaptık. Hep birlikte. Birbirimizden güç alarak... ” (AT, 2019: 156)

“Cömert olmak” iletisi, kitabın ana kahramanının babaannesini anlattığı şu cümlelerle ifade edilmiştir:

“Babaannem, kasabadaki tek pansiyonun işletmecisidir. Burası bir ev gibidir. Misafirlerini çok sever, parası olmayandan para almaz. Gönlü çok geniş biridir.” (AT, 2019: 14)

“Çocuklara değer vermek” iletisi, abartmanın etkisiyle kasaba halkının çocukları görmezden gelmelerinin yanlışlığı üzerinden verilmiştir:

“**Çocukları da sevmiyorlar artık Tevfik abi.** Biz onlara fazla geliyoruz. Sürekli bağıyorlar bize, sürekli ne yapmamız gerektiğini söylüyorlar. **Bizim robot gibi olmamızı istiyorlar.**” (AT, 2019: 95)

“Doğayı korumak” iletisi, kasaba halkının çevreye verdiği zararlar ile ortaya çıkan tahribat üzerinden çocuk okurlara aktarılmıştır:

“Bir baktım ki ağaçları kesmişler, çimleri kaldırıp yerine beton dökmüşler, orta yere de bir tane dükkân açmışlar. ” (AT, 2019: 73)

“Kasabanın içindeki yüzyıllık ağaçları kesip yerine binalar yaptılar. O binaların bahçelerine iki tane fidan dikip sitenin adını “ Orman Kent” koydular. Her yere yürüyerek gidilebilecek bir küçücük kasaba olan Buğdaylı’ ya duble yollar yaptılar. Artık kimse yürümüyordu, her eve en üç araba aldılar. ” (AT, 2019: 78)

“Dua etmek” iletisi, kitabın ana kahramanının abartılı bir şekilde ailesini seven Sevgi teyzesine dua etmesiyle verilmiştir:

“Allah akıl fikir versin Sevgi teyze, mutluluklar... ” (AT, 2019: 66)

“Duyarlı olmak” iletisi, abartma salgınıyla birlikte kasaba halkının birbirlerine olan duyarsız ve düşüncesiz davranışlarının yanlışlığı üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

*“O gün Fikriye yengemlere de uğramak zorunda kaldım. Çünkü kapının önünde itfaiye aracı ve itfaiyeciler vardı! Sokaktan bir sürü insan geçiyordu ama kimse dönüp de bu itfaiye aracı neden gelmiş bakmıyordu. Zaten bundan sonra artık kimse kimseye bakmayacaktı. Biri yol ortasında düşüp bayılsa, görenler yolunu değiştirecek, birinin yardım çağlığını duyduğunda bile koşarak uzaklaşacaktı. Bundan böyle kasabada “**Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın!**” anlayışı hakimdi. ” (AT, 2019: 41)*

“Empati kurmak” iletisi, kitabın ana kahramanının okuyucudan kendisini onun yerine koymasını istediği cümle ile ifade edilmiştir:

“ Ben yaşadım bunları kardeşim, yaşadım!

Okumak iş mi? Okuması kolay... Kendini bir de benim yerime koy bakalım, dayanabilecek misin? ” (AT, 2019: 7)

“Hatalarından ders çıkarmak” iletisi, abartma tozunun etkisi geçen kasaba halkının yaptıklarından dolayı pişman olmalarıyla okuyucuya aktarılmıştır:

“ “Ben ne yaptım, ben ne yaptım? Çalışacağım, daha para kazanacağım diye ailemin vaktinden çaldım. Senin büyüdüğünü göremedim. Karımın, oğlumun yüzünü unuttum. En son ne zaman sizinle oturup sohbet ettim, hatırlamıyorum bile... Çok pişmanım! ” diye kendi kendini yiyip bitiriyordu.” (AT, 2019: 147- 148)

“ “Ben nasıl bu kadar çok şey aldım? Nasıl bunca şeyi israf ettim? Neden insanlara bu kadar çok yiyecek hazırladım. Bir tencere yemek neyimize yetmedi? Şuraya bak, bir de alışveriş listesi yapıp dolaba asmışım... Ah ben ne yaptım yaaa, ne yaptım? Şimdi nasıl geri getireceğim o ağaçları? Oy Allah’ım nerede benim küçük, sevimli pansiyonum? ” ” (AT, 2019: 149)

“ “Biz ne yaptık? Birsen’in çocukluğunu elinden aldık. Ona o kadar çok yüklenedik ki bu yükün altında ezilebileceğini düşünmedik. Birsen daha bir çocuk! Biz her şeyi biliyor muyuz da Birsen’in her şeyi bilmesini istedik? Çocuğum haftalardır oyun

oynamadı, arkadaşlarıyla buluşmadı, sokağa çıkmadı, neredeyse nefes bile almadı. ”
(AT, 2019: 150)

“Hoşgörülü olmak” iletisi, abartma tozunun etkisindeki kasaba halkının birbirlerine olan tahammülsüzlüklerinin yanlışlığı üzerinden aktarılmıştır:

“Dükkânın önünde onlarca insan vardı. Sıraya girmeyi beceremiyorlardı. Birbirini iten, birbirine hakaret eden, zorla öne geçmeye çalışan mutsuz, asık suratlı, her şeye kızan, bağırان, çağırان insan gördüm. ” (AT, 2019: 74- 75)

“İyi dilekte bulunmak” iletisi, ana kahramanın Tefik Kılıkırkyarar’ ın hapsürması üzerine güzel temennide bulunmasıyla ifade edilmiştir:

“ “ ... Haaaapşuuuuuu! ”

“Çok yaşayın. ” ” (AT, 2019: 85)

“Kanaatkâr olmak” iletisi, abartma tozu etkisindeki kasaba halkının elindekilerle yetinmeyip daha fazlasını istemelerinin yanlışlığı üzerinden çocuk okurlara aktarılmıştır:

“Daha çok yesinler, daha çok yesinler, daha çok yesinler ve daha çabuk büyüsünler! Daha çok yesinler, daha çok su içsinler ve böylece Veli Keskinbıçak eti daha pahalıya satabilsin! ” (AT, 2019: 50)

“Yardıma parayla satmaya çalışıyor adam. Servet Nakitoğlu bu kadarla kalsa iyiydi. Daha çok nereden para kazansam diye doksan tane dükkân açtı. ” (AT, 2019: 57-58)

“Merak etmek” iletisi, ana kahramanın ve Tefik Kılıkırkyarar’ ın merakı üzerinden verilmiştir:

“İçeride ne olduğunu merak ediyordum. Camdan içeriye doğru baktım. ” (AT, 2019: 74)

*“ “Her şey iyi güzel de, sana neden bir şey olmadı? “**Diğerlerine olan ama sana olmayan şey ne? ... ”** ”* (AT, 2019: 96)

Kitabın ana kahramanının kasaba halkının abartma tozundan önceki ve sonraki davranışlarını karşılaştırması üzerinden “Mukayese etmek” iletisi verilmiştir:

“Bir zamanlar müşterilerine taze ve sağlıklı et sunabilmek için kuzularını kendisi besleyen, her gün kapısının önündeki kedilere özel olarak ciğer kavuran, herkes sağlıklı ve temiz et yiyebilse diye haftada bir gün indirim yapan o sevimli, tonton, Veli Keskinbiçak gitti; yerine gözü dönmüş bir geldi. ” (AT, 2019: 50)

“Eskiden hak ederek para kazanan Buğdaylı insanların artık tek derdi kolay yoldan para kazanmaktı. ” (AT, 2019: 59)

“Mücadeleci olmak” iletisi, ana kahramanın ailesi ve kasaba halkının abartılı davranışlarına karşı mücadelesi ile aktarılmıştır:

“Neyse ki mücadeleci bir ruhum var ve zorluklarla mücadele etmeyi seviyorum, bu Kasabadaki inanları içine düştükleri bu bataklıktan çıkartacak bir süper kahraman lazımsa o kesinlikle bendim. ” (AT, 2019: 7)

“Nasihat etmek” iletisi, Sevgi teyzenin gençlere verdiği öğütle ve öğretmenlerin öğrencilerine söylemleri üzerinden aktarılmıştır:

“ “Çocuklar birbirinizi çok sevin ama boğmayın, birbirinize özgürlük alanı tanıyın.” dedi. ” (AT, 2019: 157)

“Önce iyi insan olmamızı istiyor öğretmenlerimiz. Önce iyi, anlayışlı, güvenilir, saygılı insanlar olun, sonra meslek seçersiniz, bunlar her şeyden önemli diyorlar. ” (AT, 2019: 159)

“Not almak” iletisi, Tefik Kılıkırkyarar’ ın problemi çözmek için kasaba halkı hakkında notlar alması ile okuyucuya verilmiştir:

“Ben anlatırken Teyfik abi notlar aldı. Dikkatle dinledi ve önemli gördüğü yerleri tekrar tekrar sordu. ” (AT, 2019: 96)

“Özlem duymak” iletisi, ana kahramanın öğretmenin şu cümleleri ile ifade edilmiştir:

“ “Seni, arkadaşlarını, birlik te oynadığımız oyunları, o neşen derslerimizi çok özledim” dedi. ” (AT, 2019: 149)

“Problem çözmek” iletisi, Tevfik Kılıkırkyar ve ana kahramanın kasabada olanların neden meydana geldiğini çözmeleri ile aktarılmıştır:

“ ... Bulduk! Kasabada her ne oluyorsa, seni bundan koruyan şey glüten alerjin! Çözdük yahu! Sorunu çözdük. ” (AT, 2019: 125)

“Sağlıklı beslenmek” iletisi, ana kahramanın annesinin sağlıklı beslenmeye karar vermesi ifade edilmiştir:

“Annem dengeli beslenmede karar kıldı, sebze de yiyor, mantı da. Yürüyüş yapıyor ama oturuyor da. Su içiyor ama kucağında gezdirmiyor. ” (AT, 2019: 157)

“Selam vermek” iletisi, abartma tozunun etkisiyle birbiriyle selamlaşmayan kasaba halkının iletişimlerinin de kesilmesi üzerinden aktarılmıştır:

“Buğdaylı kasabasının ilk “günaydın” ı işte o sabah kesildi. Sonrası çorap söküğü gibi gelecek, insanlar “günaydın” , “iyi akşamlar” , “kolay gelsin” , “teşekkür ederim” gibi onları birbirine bağlayan sözleri hayatlarından hızla çıkartacaklardı. ” (AT, 2019: 18)

“Şükretmek” iletisi, Tevfik Kılıkırkyar’ ın kendisine selam veren birisini görünce şükretmesi üzerinden verilmiştir:

“Bana hoş geldiniz diyen tek insan bir çocuk, şükürler olsun. ” (AT, 2019: 85)

“Teknolojiyi doğru kullanmak” iletisi, Fehmi’ nin teknolojik aletlere bağımlı yaşayarak hayatla bağının kopması ve teknolojiyi yanlış kullanımının getirdiği olumsuzluklar üzerinden aktarılmıştır:

“Fehmi abi donuk gözlerle dinledi beni ve hiçbir şey anlamadı. Ekranı bakmaktan uyuşmuştu artık. Ben oradan çıkarken yine ekrana kilitlendi. Olay bu kadarla kalsa iyiydi. Fehmi abi odasından çıkmaz, yemeğe oturmaz, ekran başından kalkamaz oldu. Sonunda tuvalete gitmek için bile ekran başından ayrılmadığından odayı kokular basınca Fehmi abiyi hastaneye yatırmak zorunda kaldılar. ” (AT, 2019: 69- 70)

“Sokaklar kısa zamanda bomboş kaldı, çocukların ellerinden tablet, telefon düşmez oldu. Kullandıkları kelimeler “ **indirdim**”, **level atladım**” , “ **yükledim**” falan oldu. ” (AT, 2019: 70- 71)

“Teşekkür etmek” iletisi, Tevfik Kılıkırkyar’ in ana kahramanın kasaba halkının düzelmesi için çabalamasından ve duyarlılığından ötürü teşekkür etmesi ile verilmiştir:

“Bence günün birinde herkes sana teşekkür edecek ama bugün ben sana onlar adına teşekkür etmek istiyorum. Teşekkür ederim ‘ufaklık...’ ” (AT, 2019: 154)

“Tutumlu olmak” iletisi, kasaba halkının ihtiyaçlarından daha fazlasını alarak israf etmelerinin oluşturduğu israf ve tahribat üzerinden anlatılmıştır:

“Burada hazırlanan abartılı kahvaltılar ve yemekler o kadar artıyor ve ziyan oluyordu ki bahçedeki kedi artıkları yemekten şişmanladılar ve yürüyemez hâle geldiler. ” (AT, 2019: 21)

“İnsanlar işten çıkıp alışverişe koşmaya, marketten alacaklarını abartıkça abartmaya başladılar. İhtiyaçları olandan, çok daha fazlasını, çok çok daha fazlasını aldılar. ” (AT, 2019: 55)

“Umutlu olmak” iletisi, ana kahramanın, kasaba halkının abartmanın etkisiyle oluşturdukları tahribatı hep birlikte düzeltebileceklerine olan inancıyla okuyucuya aktarılmıştır:

“Her şeyin düzelmesi zaman alacaktı evet ama en önemli aşamayı atlattığımız. Artık farkındalardı. Bir sorunun farkına varırsak ve düzeltmek için gönüllü olursak, mutlaka başarırız. Bunu biliyordum. ” (AT, 2019: 151- 152)

“Vedalaşmak” iletisi, ana kahramanın Tevfik Kılıkırkyar’ la vedalaşması ile verilmiştir:

“Güldük, birbirimize sarıldık ve vedalaştık. ” (AT, 2019: 154)

“Yardımsaver olmak” iletisi, Servet Nakitoğlu’ nun kasaba halkına yardım etmesiyle okuyucuya verilmiştir:

“Kasabada yardıma ihtiyacı olan herkesin yardımına koşardı. ” (AT, 2019: 58)

Tablo 4.3 “Abartma Tozu” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Aile bağının önemi	3

2	Akıl yürütmek	2
3	Alçakgönüllü olmak	2
4	Aşırıya kaçmamak	11
5	Bencil olmamak	2
6	Birlikte hareket etmek	2
7	Cömert olmak	1
8	Çocuklara değer vermek	3
9	Doğayı korumak	5
10	Dua etmek	2
11	Duyarlı olmak	1
12	Empati kurmak	1
13	Hatalarından ders çıkarmak	7
14	Hoşgörülü olmak	4
15	İyi dilekte bulunmak	4
16	Kanaatkâr olmak	3
17	Merak etmek	18
18	Mukayese etmek	4
19	Mücadeleci olmak	1
20	Nasihah etmek	2
21	Not almak	4
22	Özlem duymak	1
23	Problem çözmek	2
24	Sağlıklı beslenmek	1
25	Selam vermek	2
26	Şükretmek	5
27	Teknolojiyi doğru kullanmak	6
28	Teşekkür etmek	1
29	Tutumlu olmak	5
30	Umutlu olmak	1
31	Vedalaşmak	1
32	Yardımsaver olmak	1
TOPLAM		108

Tablo 4. 3 incelendiğinde “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında 32 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 108 eğitsel ileti tespit edilmiştir. En sık kullanılan eğitsel ileti merak etmek iletisidir. Bu iletiden sonra en sık kullanılan eğitsel ileti aşırıya kaçmamak iletisi yer almıştır. Cömert olmak, duyarlı olmak, empati kurmak, mücadeleci olmak, özlem duymak, sağlıklı beslenmek, teşekkür etmek, umutlu olmak, vedalaşmak ve yardımsaver olmak iletileri birer kez kullanılmıştır.

4.4 “Kuş Masalları” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.4.1 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Kuş Masalları

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Soner HIZARCI

Yayınevi: Doğan Egmont

Basım Yılı: 2018 (1. Baskı)

Sayfa Sayısı: 132

Kitap, sırasıyla “Sus Dağı”, “Bil Dağı”, “Gör Dağı”, “Yok Dağı”, “Bul Dağı”, “Düş Dağı” ve “Giz Dağı” adlı manzum yedi masaldan oluşmaktadır. Kitaba şiirle başlayarak giriş yapan yazar, okuyucuya yedi dağda bulunan kuşlarla yapılacak olan yolculuğu haber etmektedir. Bu yolculuk aslında yazara göre okuyucunun da karar vereceği dünyanın halleri ve insanın kendisine olan yolculuğudur. Nitekim kitabın başındaki şiirde yazar, okuyucuya şu şekilde seslenmektedir:

“Kapat gözlerini aç gönlünü/ Aklında tut dağlarda gezip de gördüğünü/ Duyacakların masal mı bilmem ama/ Gerçektir dünyanın bütün bu kördüğümü.” (KM, 2018: 7)

Okuyucunun ilk yolculuğu Sus Dağı’ndan başlamaktadır. Kuşlar ülkesinin tüm kuşları eskiden neşeli olan ve şarkılarıyla gökyüzünü süsleyen kuşlardan oluşmaktadır. Ancak bir gün Sus Dağı’ın Şah Şahin’in zalimliği ve verdiği emir ile tüm kuşlar cıvıldaşmayı bile bırakmışlardır. Şah Şahin emrine uymayan kuşları pençeleyerek midesine indirmektedir. Tüm ülke ona itaat ederek konuşmaya hasret kalmışlardır. Ancak bir gün bu zalimliğe boyun eğmeyerek şarkı söylemeye başlayan Renkli Kuş’a tüm kuşlar eşlik eder. Sesi duyan Şah Şahin onu yakalamak için gelir. Renkli Kuş, Kafes Ağacı’nın içine düşenleri hemen yuttuğundan habersizce, Kafes ağacının çevresinde dolanarak arkadaşları ile şarkı söylemeye devam eder. Şah Şahin kızgınlıkla onu pençesi ile yakalar. Yaralanan Renkli kuş, Şah Şahin’in pençesinden kurtulur. Kendisini Kafes Ağacı’nın dallarına atar ve kurtulamaz. Tüm kuşlar Renkli Kuş’un yankılanan son ahıyla etrafa dağılıp onu ararlar. Bu yolculukta özgürce ötüp, kendi seslerinin farkına varırlar. Şah

Şahin zalimliğiyle Sus Dağı'ndan uzaklaşır. Renkli Kuş' u Kafes Ağacı'ndan bir oduncu kurtarır. Evde kafese kapatırlar ve sessizliğinden sıkılıp bırakırlar. Renkli Kuş özgürlüğüne kavuşur ve sessiz dağların sesi olmaya gider.

Okuyucunun ikinci yolculuğu Bil Dağı' nadır. Bu dağ çevresindeki dağlara göre daha yüksek bir dağdır. Eskiden bu dağda farklı türden hayvanlar hep birlikte yaşamaktadır. Ancak bir gün gürültülü bir ses ile hayvanlar çırpınır, dağ ikiye ayrılır. Sadece kuşlar gökyüzüne uçarak kurtulurlar. Bunun üzerine kuşlar kendilerinin ne kadar akıllı olduğunu düşünmektedirler. Doğan kuşunun gökyüzüne uçuş fikrini kendinin verdiğini söylemesiyle birlikte tüm kuşlar kendilerinin sayesinde kurtulduklarını iddia ederek kibirlenirler. Bu kibirle kimse kimseyle konuşmaz. Dağa bir gün esintiyle rüzgâr gelir. İsteyenlere kendi bilgisini öğretmek ister. Ancak teklifi sadece küçük bir güvercin kabul eder. Rüzgâr ona nefes verir ve diyar diyar dolaşarak bildiklerini öğretir. Rüzgârın öğretecekleri bitince iki arkadaş ayrılırlar. Güvercin yolda perişan olmuş bir adam görür. Pantolonundan parça alarak onu arayanlara götürür ve yardım eder. Bu kişi kraldır. O günden sonra güvercin yardım etmenin huzuru içinde haber taşır. Bir gün arkadaşı rüzgârla karşılaşır. Birlikte Bil Dağı'nın kibirli kuşlarına öğrenmenin, öğrendiğini paylaşmanın güzelliğini içeren bir mektup bırakırlar. Bil Dağı'nın kibirli kuşları mektubu okuyup yaptıklarının utancıyla rüzgârı aramaya koyulurlar.

Üçüncü dağ Gör Dağı' dır. Bu dağda sadece kuşlar yaşamaktadır. Kuşların hepsi rengârenk ve çok güzelidir. Ancak hepsinin sesi de bir o kadar kötüdür. Bir tek Tavus kuşunun sesi çok güzeldir fakat onun da görünüşü çirkindir. Tüm kuşlar her sabah Tavus kuşunun sesini dinlerler. Tavus kuşu bir gün gölde kendi yüzünü görünce şaşkınlık içinde üzülür. Kuşlar Tavus kuşunun üzüntüsüne çare bulmak için bilge baykuştan yardım isterler. Baykuş her kuştan bir tüy ister. Tavus kuşu o güzel sesini, kuşlar ise güzel tüylerini verecektir. Tavus kuşu artık çok güzel ve heybetli bir kuş olmuştur. Ancak sesi o kadar bettir ki şaşırır. Diğer kuşlar ise çok güzel ötmektedirler. Tavus kuşunun güzelliğine hayran kalanlar, sesini duyunca hoşnut olmazlar. Bunun üzerine Tavus kuşu kendini sevmemenin verdiği netice ile hüsrana uğrar.

Okuyucunun dördüncü durağı Yok Dağı' dır. Bu dağda dokuz kuş türü yaşar. Yılın bir günü liderlerinin eşliğinde gökyüzünün semalarında buluşurlar. Tarladaki altın başaklardan dokuz başak tanesini ağızlarına alarak dokuz menzil bulup başakları bırakırlar. Başaklar filizlenerek başka hayvanlara yiyecek olur. Ancak kargalar, başakları

başka hayvanlarla paylaşmaktan memnun değildir. Dokuz kuş türünü Yok Dağı' na almazlar. Bunun üzerine dokuz kuş türü üzgün bir şekilde dağdan ayrılırlar. Tarla kuşlarının lideri, sürüdeki kuşlara daha önce yardım ettikleri hayvanların onlara yardım edeceğini söyler. Ancak zamanla Yok Dağı' nın da kıtlıkla kavrulacağını ve kargaların, o zaman paylaştıkça arttığını anlayacaklarını söyler. Dokuz kuş türü kendi Var Dağ' larını kurmak için kanatlanırlar.

Beşinci dağ Bul Dağı' dır. Bir söğüt ağacının üzerinde birçok ardıç kuşu yaşamaktadır. Ağacın gökyüzüne en yakın yerinde güzellikleri ile bilinen anne Gümüşgerdan ve baba Kızılgerdan yaşamaktaydı. Heyecanla yavrularının yumurtadan çıkacağı günü beklemekteydiler. Yavruları yumurtadan çıktıktan sonra birinin diğerlerinden farklı, göz alan bir tüyü olduğunu fark ederler. Gören herkes şaşkınlık ve hayranlıkla ona bakar. Yakut gibi bir tüyü olduğu için ismini Yakut Kuş koyarlar. Ancak Yakut Kuş hiç uçamaz. Ona çare aramak için Arpacı Kumrusu' na başvururlar. Arpacı Kumrusu dağın arkasında Yakut Kuş gibi parlak yaprakları olan Yakut Ağaç' tan bahseder. Yakut Kuş' un yürüyerek ağacın yanına gitmesi gerekmektedir. Yakut Kuş günlerce süren yolculuktan sonra Yakut Ağaç' ına ulaşır. Sabaha kadar ağaç yapraklarının parlaklığı yüzünden yalnız kalmasından, kuş ise parlak tüyleri yüzünden uçamayışından dert yanar. Dertleşirken uyuyakalan iki arkadaş sabah uyandıklarında dileklerinin kabul olup, ağacın yapraklarının ve kuşun tüyelerinin normale döndüğünü görürler. Çok mutludurlar. Yakut Ağaç yalnızlığının ardıç kuşu tarafından son bulunduğu için artık kendi adının Ardıç ağacı olmasını ister. Ardıç kuşu ailesini de alarak Ardıç ağacına yerleşirler. Zamanla etraflarında ağaçlar çoğalarak ormana dönüşür. Ardıç ağacı ve ardıç kuşu mutlu mesut yaşarlar.

Hayallerin ve düşlerin hâkim olduğu altıncı dağ Düş Dağı' dır. Bu dağda kırk bir kuş yaşamaktadır. Kırk ağaçta kırk farklı kuş bulunmaktadır. Kırk birinci kuş yıllar önce uçup gitmiştir. Kırk kuşta birbirinden güzel kanatlara sahiptir. Kuşlar her gün güzel hayallerle güne başlar. Güzel düşündükçe etrafları da güzelleşmektedir. Yağmur istedikleri zaman yağmur yağar, yem hayal edince yem bulmaktadırlar. Bir sabah çobanaldatanların Düş Dağı' na gelip kuşlara dünyanın kötülük dolu bir yer olduğunu, her şeyin kötüye gideceğini söylemeleriyle Düş Dağı sakinleri kaygılanmaya başlar. Eski güzel ve hayal dolu günler gitmiş, hepsinin birbirine şüphe ile baktığı korku dolu günler gelmiştir. Kırk birinci kuş olan Lir Kuşu, Düş Dağı'na dostlarını ziyarete gelir. Ama

arkadaşları selamını bile almazlar. Hepsi kendi köşesine çekilmiştir. Lir Kuşu bu duruma çare arar. Hepsinin sesini zamanında hafızasına kaydetmiştir. Kırk kuşun seslerini taklit ederek şarkılarını söyler. Hepsinin yanına tek tek giderek eski günleri hatırlatır. Kırk kuş kendi seslerini ve eski günlerini hatırlayarak uyanırlar. Düş Dağı güzelliklerle dolu günlerine geri dönmüştür.

Son dağın ismi Giz Dağı' dır. Çeşit çeşit ağaçların bulunduğu Giz Dağı' nda ceviz ağacında yıllardır duran bir yeşil ceviz vardır. Her yıl olgunlaşıp düşen cevizlerin aksine bu yeşil ceviz ağacın dalında beklemektedir. Yiyecek arayışına çıkan karga yeşil cevizi gözüne kestirir. Gaga darbeleriyle düşürdüğü yeşil cevizi kırmaya çalışır ama başaramaz. Uzun denemelerden sonra yükseklere uçup cevizi yere atarak kırmayı başarır. Yere düşen ceviz nihayet kırılınca içinden küçük bir çocuk kar çıkar. Karga gördüklerine inanamaz. Çocuk şaşırır kargaya onu kurtardığı için teşekkür eder. Hayretini gizleyemeyen karga çocuğa cevizin içine nasıl girdiğini sorar. Çocuk, yağmurlu bir günde dinlenmek için yaslandığı ceviz ağacında bir anda kendini cevizin içinde bulduğunu anlatır. Çocuk uzun yıllar birini onu kurtarmasını beklediğini söyler. Cevizin kırılmasıyla kurtulan çocuk, kargayı ona dünyayı gezdirmesi için ikna eder. Böylece yolculukları başlar. İlk durakları Sus Dağı olur. Şah Şahinden ve onun korkusuyla itaat eden kuşlardan bahseder. Renkli kuşun susmayıp şarkı söylemeye başlamasının cesareti ile kuşların nasıl özgürlüğe kavuştuğunu anlatır. İkinci durakları Bil Dağı' dır. Burada sert rüzgâr esmektedir. Rüzgârın kuşlara bilgi öğretmek istemesi karşısında küçük güvercin hariç diğer kuşların kibirleri ile onu reddettiğini söyler. Güvercin öğrendiği bilgilerle kendi yolunu çizmiştir. Karga, çocuğa öğrenmenin gerekliliğinden bahseder. Üçüncü durakları Gör Dağı' dır. Tavus kuşunun feryadı duyulmaktadır. Karga zamanında Tavus' un güzel olmak için sesini feda ettiğini anlatır. Ceviz Çocuk' a dış görünüşe aldanmayıp kendi ile barışık olmasını nasihat eder. Dördüncü durakları Yok Dağı' dır. Bu dağda bulunan dokuz kuşun ağızlarında dokuz buğday tanesini taşıyarak başka yerlerdeki hayvanlarla nasıl paylaştıklarını anlatır. Karga, çocuğa paylaştıkça ve ürettikçe içindeki gize ulaşabileceğini söyler. Beşinci durakları Bul Dağı' dır. Karga ardıç kuşu ve ardıç ağacının dostluklarını anlatır. Ceviz Çocuk' a sevdiklerini bulmanın güzelliğinden ve arkadaşlığın öneminden bahseder. Son olarak Düş Dağı' na varırlar. İyilik ve güzellik düşünen bu dağın kuşları zamanın birinde tüm güzellikleri unutmuşlardır. Çobanaldatanların oyununa gelerek kaygılanmışlardır. Ancak lir kuşunun yardımıyla eski güzel günlerine dönmüşlerdir. Karga iyi düşünmenin iyi sonuçlar getireceğini öğütler. Ayrılırken karga

çocuktan gördüklerini unutmamasını söyler. Çocuk gördükleri karşısında hayran kalmıştır. Dostu kargaya teşekkür ederek vedalaşırlar.

Kitabın son sayfasında yazar okuyucuya anlatılanlardan hareketle şu dizelerle seslenir:

“Şimdi düşün bakalım çocuk musun, karga mı?/ Yoksa dolaştığımız şu çok yüksek dağlar mı? ” (KM, 2018: 131)

4.4.2 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabın dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.4.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Kitap, 16,5x24 cm boyutlarındadır. Kitabın boyutu kitaplık düzeni oluşturabilecek boyuttadır. Hacmi ve ağırlığı çocuk okurların rahatlıkla taşıyabileceği şekildedir.

4.4.2.2 Kapak- cilt

Kapak tasarımı okurların dikkatini çekecek niteliktedir. Kapakta bulunan görsel kitabın içeriğiyle ilgilidir. Kapağın görseli çocuk okurlarda okuma ve izleme isteği artırıcı yetkinliktedir. Kapakta masmavi gökyüzünde parlak bir ay ve kuşlar resmedilmiştir. Kitabın arka kapağında mavi gökyüzünde yıldızlar bulunmaktayken kitabın tanıtım yazısına da yer verilmiştir.

Kitabın sırt kısmı beyaz tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmına kitabın kimlik bilgileri yazılmıştır. Kitabın elde tutumu ve kavraması rahattır. Sayfalar iki yana kolaylıkla açılmakla birlikte kitabı tutmadan istenilen sayfada durmamaktadır. Kitabın kapağı çocuk okurlarda okuma hissi uyandırır niteliktedir.

4.4.2.3 Kâğıt

Kitapta “Ensocream” kâğıt kullanılmıştır. Kitabın sayfaları çocuk okurların gözünü yormayacak şekilde renkli ve mattır. Kâğıt, resimlerin ve metnin niteliğini gösterir yetkinliktedir.

4.4.2.4 Sayfa düzeni

Sayfa düzeni tek sütun biçiminde yazılarak okura okuma rahatlığı sağlamaktadır. Sayfa kenar boşlukları ve satır aralıkları çocuk okurlara uygun şekilde tasarlanmıştır. Sayfalarda bulunan görseller metinle uyum içerisinde verilip okura estetik zevk ve anlayış kazandırır niteliktedir. Sayfa numaralandırılması düzenli yapılmamıştır.

4.4.2.5 Harfler

Kitapta, harfler “Administer” yazı stili ile 13 punto büyüklüğünde kullanılmıştır. Harflerin karakteri, büyüklüğü ve kalınlığı kitabın hitap ettiği yaş grubu için uygundur.

4.4.2.6 Resim

Kuş Masalları adlı kitabın resimleyeni Soner Hızarcı’ dır. Kitabın her sayfası renklidir. İçindekiler bölümünde her başlığa bir görsel konulmuştur. Her başlığa farklı bir kuş türü resmedilmiştir. Böylece masalın ruhuna hitap eden görseller ile anlatım daha ilgi çekici hale gelmiştir. Kitabın 98 sayfasında resim bulunmaktadır. Bu resimlerden 28’ i tüm sayfayı kaplamaktayken 24 sayfasında resmin üzerinde metin bulunmaktadır. Resimler okuyucuya renkli sunulmuştur. Resimlerin renkli olması okurda izleme isteğini artırmaktadır. Anlatım ile resimler bir bütün içerisinde. Resimler metnin sırasına göre verilmiştir. Kitapta 71, 78, 84, 94, 95, 105 Ve 126. sayfalarda aynı kuş motifi yinelenmektedir. Farklı kuş türlerinin gerçekte olana çok yakın çizilmesi kitabın inandırıcılığını artırmaktadır. Bu çizimler okurun farklı kuş türlerini tanmasına fırsat vermektedir. 7 bölümden oluşan kitabın her bölümüne bir dağ ismi verilerek dağlar ve kuşlar resmedilmiştir. Ayrıca resimlerin gerçekliği ve canlılığı çocuklarda resim yapma isteği uyandırır niteliktedir. Kitabın sayfalarının renkli olması ve sanatsal resimlerin olması çocukların düşsel dünyalarında estetik duyarlılığını artıracaktır.

Kitapta bulunan resimlerden birkaçı metnin sırasına uygun verilmezken bazıları da metinle anlatılan ile uyum içerisinde değildir. Sayfa 85’ te ardıc kuşunu yola düştüğü anlatılırken resimdeki kuş ardıc kuşu değildir (bk. Şekil 4. 5). Sayfa 110’ da yeşil ceviz betimlenirken görseldeki ceviz kahverengidir (bk. Şekil 4. 6).

Şekil 4. 5 “Kuş Masalları” adlı kitaba ait görsel (s. 85)

Şekil 4. 6 “Kuş Masalları” adlı kitaba ait görsel (s. 111)

4.4.3 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.4.3.1 Konu

“Sus Dağı” adlı masalda, önceden kuşların neşeyle ötüştüğü bir dağ olan Sus Dağı’ nın Şah Şahin’ in zulmüyle birlikte sessizliğe esir olmasını ve bu esirlikten Renkli Kuş’ un önderliğinde kurtulup özgürlüklerine kavuşmaları anlatılmaktadır.

“Bil Dağı” adlı masalda, Bil Dağı’ nda olan bir sarsıntı sonucunda sadece kuşların kurtulmasıyla dağdaki tüm kuşların kibirlenmesini, rüzgârın öğretmek istediği bilgiyi sadece güvercinin kabul edip bilginin getirdiği mutluluğa erişmesini ve güvercinin Bil Dağı’ na bıraktığı mektupla dağda bulunan kuşların pişman olup bilginin peşinden uçmaları konu edilir.

“Gör Dağı” adlı masalda, sesi çok güzel olan ama görüntüsünden memnun olmayan Tavus kuşunun diğer kuşlarla alışveriş yaparak sesini verip kuşların rengârenk tüylerini alması ve sesinin betliği neticesinde Tavus kuşunun pişmanlığı anlatılmaktadır.

“Yok Dağı” adlı masalda, Yok Dağı’ nda yaşayan dokuz kuş türünün başak tanelerini dokuz menzille paylaşmalarını, başak tanelerini paylaşmak istemeyen kargaların dokuz kuş türünü dağa almamasını ve dokuz kuş türünün kendi Var Dağını kurmak için yola çıkmaları anlatılır.

“Bul Dağı” adlı masalda, tüylerinden bir tanesi yakut olan ardıç kuşunun bu durumdan dolayı uçamamasını, bu derdini kendi gibi yakut yaprakları olan Yakut Ağaç ile paylaşmasını ve bu dostlukla beraber dertlerine derman bulmaları anlatılır.

“Düş Dağı” adlı masalda, güzel hayaller kurarak neşeyle yaşayan kırk kuş türünün çobanaldatanların her şeyin kötü olacağını söylemeleriyle kaygı ve kötü düşüncelere dalmalarını ve kırk birinci kuş olan lir kuşunun onları bu karamsarlıktan uyandırması konu edilir.

“Giz Dağı” adlı masalda, karganın ceviz içinden çıkan çocukla beraber Sus Dağı’ nı, Bil Dağı’ nı, Gör Dağı’ nı, Yok Dağı’ nı, Bul Dağı’ nı, Düş Dağı’ nın üstünden uçarak dağlarda yaşananları anlatıp Ceviz Çocuk’ a nasihat etmesi konu edilir.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir. Çocukların da masalı ve çatışmaları düşsel anlamlandırmalarına olanak verilmiştir. Böylece merak ögesi canlı tutulmuştur.

Rastlantısallık: Masalın kurgusunda rastlantı ve şansa yer verilmemiştir. Aksine merak öğeleriyle okurun farklı çıkarımlarda bulunması sağlanmıştır.

Duygusallık: Aşırı duygusallığa yer verilmemiştir. Masal aracılığıyla okurlara duygu durumları doğal olarak aktarılmıştır. Çocuk okurlara duygusal denge kurma becerisi kazandırılmaktadır.

Çatışmalar

Yapıtta çocuk okurların dikkatini çekecek çatışmalara yer verilmiştir. Bu çatışmalar kuşlar konuşturularak yapılırken çatışmalardan çocuk okurların ders çıkarması sağlanmaktadır. Sus Dağı adlı masalda Renkli Kuş ve Şah Şahin’ in çatışması, Bil Dağı adlı masalda dağın kibirli kuşları ve rüzgârın çatışması, Gör Dağı’ nda Tavus kuşunun kendisiyle çatışması, Yok Dağı adlı masalda dokuz kuş türünün kargalarla çatışması, Düş Dağı’ ndaki kırk kuş türünün kendisiyle çatışması ve Giz Dağı’ nda Ceviz Çocuk ile karga arasındaki çatışma ön plana çıkmaktadır. Çatışmalar konunun ve anlatımın ilgi çekiciliğini artırmaktadır. Çatışmalarda aşırı duygusallığa ve ideolojik bir güdülemeye yer verilmemiştir. Kitapta geçen bazı çatışmalar şu şekildedir:

Kişi-kişi çatışması

Bil Dağı’ nda çıkan sarsıntıdan kurtulmak için gökyüzüne uçan kuşlar kendilerinin ne kadar akıllı oldukları konusunda birbirleri ile çatışır:

“İbibik kuşu dedi ki

“Biz bu vadi içinde küçüktük evvelce/ Korkardık, titrerdik, sararırdık hemen

*Kendimizden büyük bir canlıyı görünce/ Kanatlandık bak nasıl, dağ
sallanırken*

Bizden akıllısı yok şu hayvanlar içinde. ”/ “Doğru, ” dedi bıyıklı doğan kuşu

“İyi ki ben sizi uyarmışım vaktinde, / Kurtardım hepinizi ‘uçalım’ dedim diye. ”

Ona karşı çıktı tepeli guguk kuşu / “Sen de kim oluyorsun?

*Ben demiştim herkese, kaçalım buradan diye/ Benim sayemde hala ayakta
duruyorsun*

Utanmadan bir de yalanlar söylüyorsun. ” (KM, 2018: 28- 29)

Yeşil cevizin içinden çıkan Ceviz Çocuk’ un kurtarılmasını sağlayan kargayı, Ceviz Çocuk annesi olarak görür; karganın Ceviz Çocuk’ a karşı çıkması kişi- kişi çatışmasına örnektir:

*“Ben yıllar boyunca tam bugünü bekledim/ Sonunda geldin canım, bu işe pek
sevindim*

*Tebrik ederim seni sihirli cevizi buldun/ Şimdi sevgili Karga, sen benim annem
oldun. ”*

*“Neeeee! Dedi Karga, “Saçmalama be çocuk / Şu haline baksana, canın var bir
yudumluk*

*Ben bir kargayım sonuçta, sen ise insanoğlu/ Şimdi hemen yuvana dönüyorsun
dosdoğru. ” (KM, 2018: 115)*

Kişi- toplum çatışması

Bil Dağı’ nda birçok hayvan yaşamaktadır. Bir gün dağ büyük ve gürültü ile sarsılır. Kuşlar hariç Tüm hayvanlar bu sarsıntı da yok olup gider. Uçmayı akıl eden kuşlar kendi aralarında ne kadar bilgili olduklarıyla kibirlenirler. Hatta hepsi kendi kibirlerinden birbirleri ile bile konuşmazlar. Bir gün dağa rüzgâr gelir ve onlara tüm

bildiklerini öğretmek ister. Ancak küçük bir güvercin hariç hepsi kibrinden bu teklifi reddeder. Öğrenmenin önemini anlamayan kibirli kuşların bu tutumu kişi- toplum çatışmasına örnektir:

“Rüzgâr dedi, “Durun, ben varken uçamazsınız/ Öyle bir eserim ki asla kaçamazsınız

Sizinle bir derdim yok, zarar vermem kimseye/ Şöylece toplanın bir köşeye”

“Ben,” dedi, “kimsenin duyup bilmediğini/ Bilip de sormadığını, sorup da anlamadığını

Bilirim bu dünyada/ Dere tepe, dağ bayır dolaşırım

Anlatırım bildiklerimi bütün hayvanlara/ Böyle yüksek dağlarda soluklanırım biraz

Anlattıklarına benim kimse etmez itiraz/ Sevgiye, iyiliğe, dostluğa, kardeşliğe dair

Masallar anlatırım/ Dinlemek isteyen buyurun şöyle alalım. ”

Boğmaklı toygar kuşu, Rüzgâr’ a tepeden baktı/ Kanatlı çapraz gaga “Amma da yalan, ” dedi

Paçalı şahin kuşu dedi ki “En iyisini ben bilirim, sen dinle beni”/ Mezgeldeki gülümsedi, Rüzgar’ la dalga geçti

Kuşların hiçbiri Rüzgâr’ ı dinlemedi/ Her şeyi kendi bilen Bil Dağı’ nın kuşları

Çekip gittiler kibirle kendi yuvalarına/ Dağ Rüzgârı kalakaldı ortada bir başına.

Tam hışımla esip gideceken Rüzgâr/ Bir de baktı orada minicik bir güvercin var”
(KM, 2018: 32- 33)

Yok Dağı’ nın dokuz kuşu türü buğdayları toplayıp diyar diyar gezerek dokuz menzile dağıtır, paylaşırlardı. Böylece buğdayları attığı tarlalar bereketlenip hayvanlara yiyecek olurdu. Dokuz kuş türünün buğdayları paylaşması karga ve arkadaşlarının hoşuna

gitmez. Paylaşmanın önemini anlamayan karga ve arkadaşlarının bu durumu kişi toplum çatışmasına örnektir:

“Biz size söylemiştik, çok nasihat etmiştik/ Topladığımız buğdayı paylaşmayın demiştik

Bizi dinlemediniz, alıp çekip gittiniz/ Bakıyorum artık hepimiz sefilsiniz

Korkarım ki dostlarım açlıktan öleceksiniz... ” (KM, 2018: 69)

Kişinin kendiyle çatışması

Gör Dağı’ nda yaşayan Tavus kuşu sesinin güzelliği karşısında tüyelerinin çirkin olmasına kabullenemez ve üzülür. Gör Dağı’ nın bilge baykuşu Tavus kuşunun bu derdine çare bulur. Tavus kuşunun sesini ve diğer kuşların ise güzel tüyelerini alış veriş yaparak değiştirmelerini söyler. Tavus kuşu teklifi kabul eder. Ancak yaptıkları alış verişten sonra sesinin çirkinliği karşısında üzülür ve pişman olur. Tavus kuşunun kendi içinde yaşadığı bu ikilem kişinin kendi ile çatışmasına örnektir:

“Tavus kuşu yaklaştı adım adım aynaya/ Gözleri kamaştı, doyamadı bakmaya

Diğer kuşlar mutluydu bu kârlı alışverişten/ Şarkı söyleyerek uçtular hep sevinçten

Tavus kuşu durmadan kendine bakıyordu Çok uzaklardan kulağına bir şarkı geliyordu

Başkalarına verdiği kendi sesiydi, evet bu/ Zavallı yüreğinde garip bir hüznü duydu. ” (KM, 2018: 54)

Düş Dağı’ nda yaşayan kırk kuş türü güzel düşler kuran ve iyi düşünen kuşlardır. İyi düşündükçe hayatlarında her şey de iyiye gitmektedir. Ancak bir gün çobanaldatanların kötülüğü getirmesiyle o iyi hayaller akıllarından gider. Kendi içlerinde düşüncelere dalarlar. Kuşların yaşadığı bu durum kişinin kendi ile çatışmasına örnektir:

“Düş Dağı’ nın hayal kanatlı, dilleri tatlı/ Renkli yanaklı ve kızıl boğmaklı

Tam kırk bir kuşu vardı/ Kırk kuş, kırk ağaç üstünde

Yaşarlardı birlikte hep hayaller içinde” (KM, 2018: 94)

“Kırk kuşun karşısına geçti çobanaldatanlar/ Kursaklarını şişirip gülmeye başladılar

Dediler, “Sizin dünyadan haberiniz yok sevgili Düş Dağlılar/ Dünya kötülük dolu hiç yoktur haberiniz” (KM, 2018: 97)

“Hiçbir şey söylemedi Düş Dağı’ nın kuşları/ Her biri derin düşüncelere daldı

Sahiden haklı mıydı bu çobanaldatanlar/ Belki de doğrudu bütün anlatılanlar. ” (KM, 2018: 99)

Kişi- doğa çatışması

Bil Dağı’ nda oluşan büyük sarsıntının olması üzerinde yaşayan tüm hayvanların doğa ve yaşamla mücadelesidir. Bu olay kişi- doğa çatışmasına örnek olarak gösterilebilir:

*“Bir ses geldi bir gün dağın derinlerinden/ Dağ ikiye ayrıldı tam da orta yerinden
Gök gürlledi, su çağladı/ Ağaçlar sallanırken yer yerinden oynadı*

Tüm hayvanlar can havliyle kaçıırken yerinden/ Kuşlar kanatlanıp gökyüzünde toplandı ” (KM, 2018: 26- 27)

Gör Dağı’ nda senede bir gün yaşanan şiddetli yağmura karşı hayvanların doğayla mücadelesi kişi- doğa çatışmasına örnektir:

“Yine bir gün yağmurun yıl dönümünde/ Sular dökülüverdi gökler gürlüdedi de

Bütün kuşlar saklandı bir kuyu köşeciğe/ Sonra çıktılar tekrar yağmur kesildiğinde

Yağmurun şiddetiyle bir büyük bir taş parçası/ Yerinden oynamıştı” (KM, 2018: 45)

4.4.3.2 Tema

“Sus Dağı” adlı masalın teması cesarettir. Masalda zalimin zulmüne boyun eğmeyerek özgürlüğe kavuşmak anlatılır. Konu ve tema arasındaki ilişki güçlüdür. Kitapta geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

“Diyor ki oku, dinle, öğren ve anla/ Bildiğini söyle, bundan sakın ola ki korkma.”
(KM, 2018: 122)

“Bil Dağı” adlı masalın teması bilgidir. Masalda bilgi ve öğrenmenin ışığında ilerlemeyi anlatır. Ayrıca kibirli olmanın getirdiği cahillik ön plana çıkmaktadır. Kitapta geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

“Öğrenmekten iyisi var mı ki şu dünyada/ Anlarsın o zaman hayat neymiş, yaşarsın doya doya.” (KM, 2018: 123)

“Gör Dağı” adlı masalın teması kanaatkâr olmaktır. Masalda dış görünüşten yola çıkarak sahip olunanların kıymetini bilip kanaatkâr olmak vurgulanmaktadır. Kitapta geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

“Sakın ola bakma Ceviz Çocuk sen de dış görünüşe/ Hiçbir şey değişmem ben tatlı bir gülücüğe” (KM, 2018: 125)

“Yok Dağı” adlı masalın teması paylaşmaktır. Paylaşarak doğan zenginlik, varlık ve bereket anlatılmaktadır. Masalın sonunda da paylaşan kuşların Var Dağını oluşturmaları manidardır. Kitapta geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

*“Sevgili Ceviz Çocuk üretmek çok güzeldir/ Senin de içinde kim bilir ne gizlidir
Ürettikçe, paylaştıkça ona kavuşacaksın/ İşe yaradığında kendine şaşacaksın.”*
(KM, 2018: 126)

“Bul Dağı” adlı masalın teması dostluktur. Problemlerin üstesinden dostlukla gelmeyi anlatır. Kitapta geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

“Sakın ha yalnızım diye kapanma karanlığa/ Ara bul sevdiğini, önem ver arkadaşlığa.” (KM, 2018: 127)

“Düş Dağı” adlı masalın teması iyimserliktir. Olaylara olumlu ve iyimser bakmanın ortaya çıkardığı güzellikten bahsedilmektedir. Kitapta geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

“Herkes kederi kendinden böyle uzak tutmalı/ İyi düşünmeli ki iyi şeyler bulmalı.”
(KM, 2018: 127)

“Giz Dağı” adlı masalın teması farkındalıktır. Bu bölüm diğer bölümlerin özeti şeklindedir. Karganın diğer altı dağı çocuğa gezdirip nasihat etmesi ve farkındalığını artırması öne çıkmaktadır. Bölümde geçen bu ifadeler temayla bağlantılıdır:

“Burada gördüklerini sakın ola unutma/ Aklını başına topla var git şimdi yoluna.” (KM, 2018: 127)

4.4.3.3 Karakterler

Masal, fabl gibi anlatmaya dayalı türlerin karakter kadrosunu insanların dışında hayvanlar, bitkiler, nesnelere gibi varlıklar oluşturmaktadır. Bu varlıklara insana ait konuşma, hareket halinde olma gibi özellikler verilerek kişileştirilmektedir. Bu bakımdan Kuş Masalları adlı kitabın da karakter kadrosunda kuşlar çoğunluktadır. Kişi olarak oduncu, kral, kralın yol arkadaşları ve Ceviz Çocuk verilmiştir. Yazar kitabın başında ve sonunda okurları seslenerek anlatıma okuyucuyu da dâhil etmiştir. Böylece çocuklar kuşlar ile birlikte düş dünyalarında yolculuğa çıkmaktadır.

Sus Dağı’ nın zalim ve öfkeli kuşu Şah Şahin’ dir. Kuşların seslerini alıp, kendine itaat edenlerle etrafa korku saçan karakterdir. Kitapta Şah Şahin için şunlar ifade edilmektedir:

“Sus Dağı’ nın şahı bir zalim Şahin/ Öfkeli, pençeli, sinirli bir hain.” (KM, 2018: 10)

Şah Şahin’ in esaretine boyun eğmeden şarkı söyleyen cesur karakter Renkli Kuş’ tur. Onun cesaretle şarkı söylemesi Sus Dağı’ ndaki tüm kuşların özgürlüğüne kavuşmasını sağlamıştır. Renkli Kuş’ u evine götüren karakter oduncudur.

Bil Dağı’ ndaki kuşlara bilgilerini aktarmak isteyen bilge karakter rüzgârdır. Güvercin ise Bil Dağı’ ndaki kibirli ve bilgeye kapalı kuşların aksine bilgiyi ve öğrenmeyi

tercih eden karakterdir. Masalda geçen kral ise güvercinin rüzgârdan öğrendikleriyle yardım ettiği karakterdir.

Gör Dağı' nda yaşayan Tavus kuşu dış görünüşünü beğenmeyip dağdaki diğer kuşlar ile alışveriş yaparak güzel sesini verip onların da güzel tüylerini alan karakterdir. Ancak yaptığı alışveriş neticesinde güzel görünse de sesini duyunca hüsrana uğramaktadır. Gör Dağı' nın bilge kuşu baykuştur.

Yok Dağı' nın paylaşarak üreten dokuz kuş türü Sıva kuşu, sumru, baştankara, çit kuşu, ak mukallit, ardıç, karabaşlı çinte, yeşil ağaçkakan ve tarla kuşudur. Kargalar ise Yok Dağı' nın bencil kuşlarıdır.

Bul Dağı' nda yaşayan ve kanadında bir tüyü yakuttan olan Yakut Kuş' tur. Bu tüyden dolayı Yakut Kuş uçamaz. Yaprakları yakuttan olduğu için yakutun ışığından korkup hiçbir kuşun kanadına konmadığı ağaç Yakut Ağaç' tır. Bu iki karakter birbirlerinin dostluğu sayesinde dertlerine derman olurlar. Bul Dağı' nın bilge kuşu Arpacı Kumrusu' dur. Yakut Kuş' un annesi Kızılgerdan, babası ise Gümüşgerdan' dır.

Düş Dağı' nın birbirinden güzel ve hayaller kuran karakterleri kırk bir kuş türüdür. Kitapta kırk bir kuş türü için şunlar ifade edilmektedir:

“Düş Dağı' nın hayal kanatlı, dilleri tatlı/ Renkli yanaklı ve kızıl boğmaklı

Tam kırk kuş bir kuşu vardı” (KM, 2018: 94)

Kırk kuş türünü kandıran ve kötü düşündüren karakter çobanaldatanlardır. Taklit yeteneği ile arkadaşları kırk kuş türünü kaygı ve karamsarlıktan kurtaran karakter lir kuşudur.

Yıllarca yeşil ceviz içerisinde yaşayan ve karga sayesinde cevizin içinden çıkan karakter Ceviz Çocuk' tur. Karga ise Ceviz Çocuk' a nasihat eden karakterdir.

Masalda geçen Renkli Kuş, Şah Şahin, rüzgâr, güvercin, Tavus kuşu, sıva kuşu, sumru, baştankara, çit kuşu, ak mukallit, ardıç, karabaşlı çinte, yeşil ağaçkakan, tarla kuşu, Yakut Kuş, Arpacı Kumrusu, Yakut Ağaç, kırk kuş türü, lir kuşu, çobanaldatanlar, Ceviz Çocuk açık karakterlerken, kanat altı kuşları, oduncu, kral ve arkadaşları, karga, baykuş, kartal, kerkenez, Kızılgerdan, Gümüşgerdan kapalı karakterlerdir. Renkli Kuş,

güvercin, rüzgâr, Tavus kuşu, sıva kuşu, sumru, baştankara, çit kuşu, ak mukallit, ardıç, karabaşlı çinte, yeşil ağaçkakan, tarla kuşu, Yakut Kuş, Yakut Ağaç, kırk kuş türü, lir kuşu, Ceviz Çocuk devingen karakterlerken, Arpacı Kumrusu, çobanaldatanlar, kanat altı kuşları, oduncu, kral ve arkadaşları, karga, baykuş, kartal, kerkenez, Kızılgerdan, Gümüşgerdan durağan karakterlerdir. Karakterlerin fiziksel ve ruhsal portreleri hem başarılı bir şekilde yapılandırılmış hem de okuyucuya aktarılmıştır. Böylece çocukların karakterlerle özdeşim kurması kolaylaşmaktadır.

4.4.3.4 Çevre

Kuş Masalları adlı yapıtta düşsel ve gerçek çevre iç içedir. Çevre kuşların yaşam alanlarına göre kurgulanmıştır. Tüm masalları ortak çevresi dağdır. Sus Dağı' nda dağ dışında ağaç ve kafes çevresine de yer verilirken, Bul Dağı' nda dağ dışında ağaç çevresine ve Giz Dağı' nda dağ dışında ceviz içindeki çevreye yer verilmiştir. Masallardaki çevre çocuk okurların hayal dünyalarına uygundur.

4.4.3.5 Dil ve anlatım

Masallarda anlatıya tekerleme ile başlanmaktadır. Kuş Masalları' nda da alışılmışın dışında özgün ve uzun bir tekerleme okuyucuya sunulmuştur. Kitapta:

“Bir var mı, bir yok mu/ Dünyanın sırrı çok mu

Karnını bilmem ama/ Aklın aç, kalbin tok mu? ” diyerek döşeme bölümüne giriş yapılmıştır.

“Aklını al heybene, gönlünü koy cebine / Hayreti tak boynuna, hayali al yanına

Çıkalım gökyüzüne, bakalım yeryüzüne/ Bu dağların kuşları yoldaş olsun bizlere... ” (KM, 2018: 7)

Diyerek okuyucu sanatsal bir ifadeyle masala davet edilmektedir. Masal türünün özelliği gereği anlatımda bazı olağanüstülükler başarılı bir kurguyla okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Anlatım boyunca okurun merakını canlı tutacak düğümlere yer verilmiştir. Canlı tasvirlerle ve görseller ile anlatılanlar okuyucunun zihin dünyasına aksetmektedir. Böylece çocuk okurların düşsel dünyalarının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Manzum masal olması sebebiyle şiirsel ahenk ve ritim sağlanmıştır. Kitapta cümleler anlaşılır ve yalındır. Cümle yapısı yönünden farklı cümlelere yer verilmiştir. Betimlemeler ve ikilemeler başarılı bir şekilde kullanılarak anlatının

okuyucunun zihninde yer etmesi sağlanmıştır. Deyimlere sıklıkla kullanılması anlatımı daha güçlü hale getirmiştir. Yabancı sözcüklere yer verilmemeye dikkat edilmiştir. Anlatımda Türkçenin zenginliği okuyucuya hissettirilerek çocukların dil duyarlılığı kazanmaları hedeflenmiştir. Kitapta dizgiden kaynaklı olarak sayfa 9’ da “karakarga” yazılacakken “kara karga” yazılmıştır. Sayfa 95’ te akşamüstü yazılması gerekirken “akşam üstü” şeklinde yazılarak yazım hatası yapılmıştır. Kuş Masalları adlı kitapta, dil ve anlatım özelliklerinden bazıları şu şekilde geçmektedir:

Kitapta, etken çatılı fiillere yer verilmiştir:

“Yıllarca tepelerde gezip kuşları gözetlemiş/ Çaresiz kuşlara hep pençe geçirirmiş” (KM, 2018: 11)

“Benim sayemde hâlâ ayakta duruyorsun/ Utanmadan bir de yalanlar söylüyorsun.” (KM, 2018: 29)

“Gümüşgerdan’ la Kızılgerdan heyecan içinde/ Yavrulara bakarak dikildiler öylece ” (KM, 2018: 71)

Kitapta devrik cümleler sıkça kullanılarak manzum olan masalda ahenk yakalanmıştır:

“Toplandılar Sus Dağı’ nın tepesinde bir gün/ Dilleri neşeli ama yürekleri üzgün” (KM, 2018: 9)

“Küstü kendi kendine, çekildi bir köşeye/ Ağlamaya başladı, o çok güzel sesiyle... ” (KM, 2018: 46)

“Arpacı kumrusu geldi ardıçların aklına/ Belki bulurdu çare kuşların sorununa. ” (KM, 2018: 81)

Manzum masal olan Kuş Masalları’ nda dilde şiirsellik ve sanatsal bir anlatım hâkimdir. Dil etkili bir şekilde kullanılmıştır. Sanatsal dil kullanılarak çocukların dil gelişimi desteklenmektedir. Kuş Masalları’ nda çocuk okurların estetik zevk ve anlayışını kazandıran bazı sanatsal kullanımlar şu şekildedir:

“Zavallı yüreğinde garip bir hüznü duydu. ” (KM, 2018: 54)

“Bu dünyada her dağın bir hikâyesi var elbet/ Hepsine şöyle bakıp derdini bilmek gerek

Dumanlı başlarını, sert ve sarp taşlarını/ Eteklerine akan buzlu gibi sularını

Kulak verip uzaktan şöyle dinlemek gerek. ” (KM, 2018: 57)

“Söğüdün en üst dalında/ Güzellikleri dillere destan

Sesleri yürek yakan/ Bir çift ardıç yaşardı. ” (KM, 2018: 73)

“Düş Dağı’ nın hayal kanatlı, dilleri tatlı/ Renkli yanaklı ve kızıl boğmaklı

Tam kırk bir kuşu vardı. ” (KM, 2018: 94)

Kitapta geçen betimlemelerle canlı tasvirler yapılmıştır:

“Dalları sıkılmış ağacın, dalları hem de ne kuru/ Dalları hep dikenli, dikenleri zehirli” (KM, 2018: 18)

“Tüyleri yapışmıştı, kanatları ıslaktı/ Renksiz vücudu ile pek tuhaf, kılıksızdı” (KM, 2018: 46)

“On tüyü herkesinki gibi, rengi hayli gri/ On birinci kırmızı, hem de yakut, değerli

Parıl parıl parlıyor, çok da göz alıyordu/ Şaşkınlıktan kimsecik kuşa yaklaşıyordu. ” (KM, 2018: 78)

“Kızıl kıvırcık saçlı, yeşil yaprak gözülü, beyaz tenli/ Kaşı, gözü, burnu, gayet yerinde, düzenli

Şaşkın bakışlı bir oğlan çıkıverdi kabuktan” (KM, 2018: 110)

Masalda geçen bazı benzetmeler şu şekildedir:

“Güneşe benzer bazısı, göz alır parlaklığı/ Bakmaya doyamazsın, alır insanın aklını. ” (KM, 2018: 41)

“Sesi şarkı gibiydi, dili türkü gibiydi” (KM, 2018: 42)

“Suyun üstü adeta ayna gibi parlaktı” (KM, 2018: 46)

“Sanki güneş parçalanıp ağaca dağılmıştı/ O ağacın ışığı dünyaya yayılmıştı”
(KM, 2018: 86)

“Meğer o da açmaya az kalmış bir küçük tomurcukmuş/ Beklediği galiba benim gibi bir çocukmuş” (KM, 2018: 113)

Söz varlığı

Yaşar, Türkçenin zengin söz varlığından yararlanarak çocuk okurların anlam evrenlerine yeni kelime ve kavramlar kazandırmıştır. Kitapta geçen bazı sözcükler “Bet” (s. 49), “boran” (113) , “itaat et- ” (s. 11) , “name” (s. 37), “ reçine” (s. 52) , “ sema” (s. 19) çocuk okurların kitap aracılığıyla kazandığı kelimelere örnek gösterilebilir. Ayrıca okurlar kitap aracılığıyla ak mukallit, ardıç, arı kuşu, arpacı kumrusu, bildircin, balıkçıl, baştankara, bıyıklı doğan kuşu, bıyıklı kamışçın, boğmaklı toygar kuşu, çalı bülbülü, çardak kuşu, çaylak, çit kuşu, çobanaldatan, dikkuyruk, gökkuzgun, ibibik kuşu, kanat altı kuşu, kanatlı çapraz gaga, karakarga, karabaşlı çinte, kardinal kuşu, kerkenez, keten kuşu, lir kuşu, mezeldek, saksagan, sarı çinte, sıva kuşu, sumru, su çulluğu, telli turna, tepeli guguk kuşu, tepeli turna Kuş türlerini ve özelliklerini de öğrenmektedirler. Çoğu kuş türünün resmedilmesi çocuğun zihninde kuş türlerinin kalıcılığını sağlamaktadır. Aynı zamanda kitapta ardıç, huş ve söğüt ağacı da geçmektedir. Sus Dağı adlı masalda geçen Kafes Ağacı ise ismiyle bağ kurularak esareti temsil etmektedir. Masallarda deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler ve sıfatlar oldukça başarılı kullanılmıştır. Argo sözcüklere ve çocuğun anlamada güçlük çekeceği edat ve bağlaçlara yer verilmemiştir. Kuş Masalları adlı kitapta geçen bazı sözvarlığı türleri şu şekildedir:

Anlatımda sıfatlar başarılı bir şekilde kullanılmıştır:

“Vefalı kalpleriyle onlar eski bir dostu andı/ Göklerde anılan çok eski bir hatıraydı” (KM, 2018: 9)

“Tam hışımla esip gidecekken Rüzgâr/ Bir de baktı orada minicik bir güvercin var” (KM, 2018: 33)

“Bir gün uçarken yine serin bir bahar günü/ Tanıdık bir esintiyle ürperdi beyaz tüyü” (KM, 2018: 38)

“Güzel şarkılar çıkıyordu şimdi nefeslerinden/ Hiç eser kalmamıştı, o eski seslerinden” (KM, 2018: 51)

“Buldukları taşları dizdiler hep yan yana” (KM, 2018: 52)

“Altın başaklarla dolu sarı buğday tarlası/ Görünmezdi tarlanın önü ve de arkası.” (KM, 2018: 61)

“Sağlıklıydılar, evet, yoktu hiç eksikleri/ Çok yakında başlardı o tatlı ötüşleri” (KM, 2018: 74)

“Gökyüzünden aşağı yağmur gibi yağınlar/ Çatık kaşlı, sert bakışlı çobanaldatanlardı. ” (KM, 2018: 96)

“Ceviz Çocuk anladı Karga’ nun saf ve temiz kalbini” (KM, 2018: 141)

Masalda kullanılan ikilemeler ile anlatımın zihinde canlanması kolaylaşmıştır:

“Dere tepe, dağ bayır dolaşırım” (KM, 2018: 32)

“Kuşlar önce bağırır sonra sus pus olurdu” (KM, 2018: 43)

“ Öttükçe birer birer, hepsinin yüzü güldü” (KM, 2018: 51)

“Tavus kuşu yaklaştı adım adım aynaya” (KM, 2018: 54)

“Doluydu çünkü ağız dokuz altın buğdayla/ Hepsini tek tek dağıtırdı kuşlara” (KM, 2018: 63)

“Güçlü bacaklarıyla seke seke koşar/ Küçük gagalarıyla tüm gün yem ararlardı. ” (KM, 2018: 73)

“Oysa bir derdi vardı bu güzel Yakut Kuş’ un/ Ona bakan herkes düşündü uzun uzun” (KM, 2018: 81)

“Her biri derin derin düşüncelere daldı” (KM, 2018: 99)

“Tek tek bütün kuşları dolaştı sabır ile/ Şarkılarını söyledi tatlı bir ezgi ile” (KM, 2018: 106)

Masalda kullanılan deyimler ile anlatım kuvvetlendirilerek okura dil duyarlılığı kazandırılmaktadır:

“Bu dağ nam salmıştır dünya rengiyle” (KM, 2018: 41)

“Bakmaya doyamazsın, alır insanın aklını. ” (KM, 2018: 41)

“ Kendini gördü Tavus öylece bakakaldı/ Şaşkınlıktan az daha dili tutulacaktı” (KM, 2018: 46)

“Gözleri hep kamaştı, doyamadı bakmaya” (KM, 2018: 54)

“Herkes kendinde olmayana özlem duyuyordu. ” (KM, 2018: 54)

“Sizi sevgili kuşlar, buradan azat ettim/ Canınız bağışladık, sevinebilirsiniz” (KM, 2018: 69)

“Dedi, “Üzülmeyin siz, karga zeki hayvandır/ Ama bilmişliğiyle kuyusunu kazandır” (KM, 2018: 70)

“Çok geçmeden haber daldan dala yayıldı/ Söğüdün sakinleri soluğu orda aldı” (s. 79)

“Söğüdün ardıçları “ Ne yapsak ki? ” dediler/ Kafa kafaya verip bir çare düşündüler” (KM, 2018: 81)

“Kuyruğunu açıp iyice boy gösterdi” (KM, 2018: 104)

“Karga dilini yuttu adeta şaşkınlıktan” (KM, 2018: 110)

“Tüm kuşlara kötü bir korku salmış” (KM, 2018: 122)

Masalda kullanılan pekiştirmeler ile çocuğun dil gelişimi desteklenmektedir:

“Esti gitti Rüzgâr bambaşka diyarlara. ” (KM, 2018: 34)

“Yorgunluktan düşmüştü adam, üstü paramparçaydı ” (KM, 2018: 35)

“ “Ne oldu da yavrumuz böyle bambaşka doğdu/ Bir kanadına onun böyle mücevher mi kondu?” ” (KM, 2018: 80)

“Hepsinin aklını simsiyah hayaller sardı” (KM, 2018: 102)

“Şimdi hemen yuvana dönüyorsun dosdoğru” (KM, 2018: 115)

Masalda duyu organlarına hitap eden ifadeler şu şekildedir:

“Selamlayıp etrafı havayı koklamıştı” (KM, 2018: 46)

“Gümüşgerdan beş yumurta üstünde oturdu/ Doğum vakti gelince çıt diye bir ses duyuldu” (KM, 2018: 74)

“Ak yumurta içinde gördüler bir ışıltı/ Birdenbire bakınca gözleri hep kamaştı. ” (KM, 2018: 77)

Masalda konuşma diline yer verilerek anlatımda akıcılık sağlanmaktadır:

“ “Hırsız, hırsuuz! ” sesleri çınlardı kulaklarda” (KM, 2018: 65)

“A benim canım Kargam, ver gaganı öpeyim” (KM, 2018: 111)

“Neeeee! Dedi Karga, “ Saçmalama be çocuk/ Şu haline baksana canın var bir yudumluk” (KM, 2018: 115)

Yansıma sözcükler kullanılarak daha güçlü bir anlatım olması sağlanmaktadır:

“Zavallılık sessizce “ Ah” diyerek inlemiş” (KM, 2018: 19)

“Gökkuzgun bağırdı o cırlak sesiyle” (KM, 2018: 30)

“Sular dökülüverdi gökler gürüldedi de/ Bütün kuşlar saklandı bir kuytu köşeciğe” (KM, 2018: 45)

“Öyle kötü gaklıyor, sanki bağıırıyordu” (KM, 2018: 51)

“Doğum vakti gelince çıt diye bir ses duyuldu” (KM, 2018: 74)

Anlatımda şiirsellik ve ahenk hâkimdir:

“Mor göğün altında bir büyük ağaç / Büyük ağaç üstünde bir kızıl turaç

Turacın gölgesinde bir yeşil ceviz/ Yeşil ceviz içinde saklıydı bir giz” (KM, 2018: 110)

Masal türünün gereği olarak anlatımda çocukların hayal dünyasına hitap eden bazı olağanüstülükler mevcuttur:

“Sus Dağı’ nın içinde korkunç bir ağaç varmış/ İçine düşeni hemen yutar, kaparmış

Adı “Kafes Ağacı”/ yokmuş açtığı yaranın ilacı” (KM, 2081: 17)

“Sanki orman cadısı yapmıştı ona büyü. ” (KM, 2018: 81)

“Birden yağmur başladı, bir sel, boran, fırtına/ Saklandım ben de yeşil yaprak altına

Meğer o da açmaya az kalmış bir küçük tomurcukmuş/ Beklediği galiba benim gibi bir çocukmuş

Yağmur suyunu içince şişti de kocaman oldu/ Yağmur dinene kadar beni yuttu

Kapanıverdi cevizin yeşil sert kabuğu/ Çıkamadım içinden verdimse de yumruğu. ” (KM, 2018: 113)

Anlatım karakterler arasındaki diyaloglar ile ilgi çekici hale gelmiştir:

“Gökkuşgun bağırdı o cırlak sesiyle/ “Susun, ikiniz de delirdiniz galiba

Bendim sizi kurtaran o sarsıntı boyunca.”

Boğmaklı toygar kuşu bir kahkaha attı/ “Hatırlayın bakalım, en önde kim vardı?

Ben olmasam sonunuz sahiden de haraptı. ” ” (KM, 2018: 30)

“Dediler, “ Uçamaz ki, nasıl varsın oraya? ” / Dedi, “ Uçamaz ama gider oraya yaya

Hemen eksik tarafları görmeyin/ İnanın kendinize, güçlü yanı besleyin” (KM, 2018: 84)

Anlatımda karakterlerin yaptıklarından çıkarımlarda bulunup pişman oldukları dile getirilmektedir. Yazar bu şekilde okuyucunun da masaldan ders çıkarmasını sağlamaktadır. Örneğin Gör Dağı adlı masalda Tavus kuşunun dış görünüşünü beğenmeyip güzel sesini kuşlara verir. Fakat güzel tüylere kavuştuğu halde sesini duyanın kaçması neticesinde pişman olmaktadır. Bu durum kitap şu şekilde ifade edilmektedir:

“Anladı Tavus kuşu, tüm olanlar sonunda/ “Herkes kendi güzelliğiyle geliyor bu dünyaya

Kendisini sevmeyen, uğrar elbet hüsrana... ” (KM, 2018: 55)

Bil Dağı’ nın kibirli kuşları ise büyüklenmelerinden bilgiyi reddettikleri için utanç duyarak öğrenmenin peşinden uçmaktadırlar:

“Güvercinin sözleriyle kendilerine geldi Bil Dağı’ nın kuşları/ Artık onlara yeterdi bu kadar utançları

Hepsi dört bir yandan yükseldiler havaya/ Hep beraber çıktılar Rüzgâr’ ı aramaya... ” (KM, 2018: 38)

4.4.4 “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

“Akıl danışmak” iletili, yakut tüyü olan ardıç kuşuna çare bulmak için kuşların Arpacı Kumrusu’ na başvurmaları ile verilmiştir:

“Ey Arpacı Kumrusu söyle bize ne yapsak / Yapsak o tüyü biz oradan kopartsak.” (KM, 2018: 83)

“Akıl yürütmek” iletili, Tavus kuşunun nasıl görüldüğünü merak etmesi üzerine telli turnanın çardak kuşlarının yuvasındaki taşlardan ayna yapabileceklerini düşünmesi üzerinden aktarılmıştır:

“Ne yapsak diye dolanırken ortada/ “Gel,” dedi telli turna, “gidelim çardak kuşlarına

Çardak kuşu süslüdür, evi barkı renklidir/ Yuvasının duvarları taşlarla bezelidir.”

Çardak kuşları Gör Dağı’ nda uçtular/ Dağın dört bir yanını sabırla dolandılar

Aynaya dönüşecek taşları aradılar/ Parlak taş topladılar küçük gagalarıyla

Buldukları taşları dizdiler hep yan yana/ Üstüne çam ağacından az reçine döktiler

Gagalarıyla yapıştırıp tüyleriyle sildiler/ Sonunda kendilerini taş üstünde gördüler” (KM, 2018: 52)

“Birlikte hareket etmek” iletisi, Yok Dağı kuşlarının birlikte hareket ederek uzak diyarlardaki tarlalara buğday tanesi atmaları üzerinden anlatılmıştır:

“Yok Dağı’ nın kuşları o yıl da toplandılar/ Hep birlikte gezerek görevlerini tamamladılar

Dönüş vakti gelince havada buluştular/ Hepsi yorgun ve mutlu, hem de gururluydular” (KM, 2018: 68)

“Cesaretli olmak” iletisi, zalim bir şahinin Sus Dağı’ nda yaşayan kuşlara zulmetmesi üzerine Renkli Kuş’ un cesurca şahinle mücadele etmesi üzerinden aktarılmıştır:

“Bir zamanlar zalim bir şahin varmış/ Tüm kuşlara kötü bir korku salmış

Hiçbiri konuşmaz, hep itaat edermiş/ Kimse gagasını açıp bildiğini söylemezmiş

Onları bu uykudan renkli bir kuş kaldırmış/ Şah Şahin’le tek başına korkusuzca savaşımış” (KM, 2018: 122)

“Çalışkan olmak” iletisi, Düş Dağı’ ndaki kuşların çalışmaları ile aktarılmıştır:

“Sabahlan başlardı kırk kuşun mesaisi/ Öğleye dek devam eder o rüyalar denizi

Öğle sonu koşarlar hepsi iş güç peşinde/ Akşam üstü dönerlerdi tekrar hayallerine” (KM, 2018: 95)

“Ders çıkarmak” iletisi, Sus Dağı’ nın kuşlarının Renkli Kuş sayesinde yaşadıklarından ders çıkartıp şarkı söylemeleri ile ifade edilmiştir:

“Hepsinin dillerinde hep aynı şarkı varmış/ “Bu dünyaya,” diyorlarmış, “anlamak için geldik

Bildiğimizi söylemek, öğrenmek için geldik” ” (KM, 2018: 22)

“Doğru olmak” iletisi, kargaların dokuz kuş türünü buğday tanelerini başka hayvanlarla paylaştıkları için kovmaları üzerine, üzölen kuşlara dokuz kuş türü liderinin doğru olmak ile ilgili söyledikleri üzerinden okuyucuya aktarılmıştır:

“Doğru olduktan sonra bize her yer yuvadır/ iyiler iyilerin her zaman yanındadır”
(KM, 2018: 70)

“Dostluğun önemi” iletisi, Yakut Kuş ve Yakut Ağacın sıkıntılarının dostluklarıyla aşmaları üzerinden aktarılmıştır:

“Yakut Kuş dedi, “Ey güzeller güzeli/ Dalların artık yeşil yapraklarla bezeli

Benim derdim büyüktü, dostluğunla çözüldü” (KM, 2018: 88)

“Gurur duymak” iletisi, yol arkadaşlarının kaybolan Kral’ ı güvercin sayesinde bulunmaları üzerine güvercinin kendiyile gurur duyması ile ifade edilmiştir:

“Kralmış meğer kaybolan, günlerdir hep aranan/ Onları böyle karanlık bir yasa boğan

Buldular onun üzerinden bir parça/ Karşılarında duran güvercin ayağında

Onu takip ettiler, hep peşine düştüler/ Kaybolan kralı bulunca hepsi çok sevindiler.

Onları öyle görünce büyüdü güvercin sanki/ Gagası gülümsedi, göğsü kabarıverdi” (KM, 2018: 36)

Tavus kuşunun dış görünüşünü beğenmeyip, kuşların tüyleri karşılığında kendi güzel sesini vermesiyle pişman olması üzerine “ Hatalarından ders çıkarmak” iletisi aktarılmıştır:

“Anladı Tavus kuşu, tüm olanlar sonunda/ “Herkes kendi güzelliğiyle geliyor bu dünyaya

Kendisini sevmeyen, uğrar elbet hüsrana... ” ” (KM, 2018: 55)

Düş Dağı kuşlarının hayal kurlmaları üzerinden “Hayal kurmak” iletisi aktarılmıştır:

“Yazın başka, kışın başka, gözün başka hayaller/ Kırkı da düşündükçe daha gzelleştiler. ” (KM, 2018: 94)

“İyimser olmak” iletisi, Dş Dağı kuşlarının iyi ve güzel düşündükçe iyiliklerle karşılaşmaları ile ifade edilmiştir:

“Güzel şeyler hayal edip güzel şeyler bulurlar/ İyi düşününce hep iyi sonuç alırlar” (KM, 2018: 95)

“Kanaatkâr olmak” iletisi, Dş Dağı kuşlarının ellerindeki ile yetinmeyi bilmeleri ile ifade edilmiştir:

“Kimse istemez Dş Dağı’nda lazım olandan fazlasını/ Kimse dokunmaz başkasının dalına

almadan rızasını. ” (KM, 2018: 95)

“Kendini geliştirmek” iletisi, güvercinin rzgardan öğrendikleriyle becerilerini geliştirmesi üzerinden ifade edilmiştir:

“Bu derslerin sonunda bizim küçük güvercin/ Daha hızlı uçuyor, tehlikeden kaçıyor

Hem taklalar atıp hem de yn buluyordu” (KM, 2018: 34)

“Kibirli olmamak” iletisi, Bil Dağı kuşlarının kibirlerinin getirdiği olumsuzluklar üzerinden aktarılmıştır:

“Hepsi de “Ben senden daha akıllıyım, ” diyordu/ Hiçbiri diğerini bir an dinlemiyordu

Sonunda olan oldu, kstler birbirlerine/ Kanatlanıp hişımla çekildiler bir köşeye

“Yıllarca kimse konuşmadı kimseyle/ Sus pus olmuştu Bil Dağı’ nın kuşları

kendi kibirleriyle. ” (KM, 2018: 30)

“Liderlik yapmak” iletisi, Yok Dağı’ nda yaşayan dokuz kuş türünün liderleri üzerinden ifade edilmiştir:

“Dokuz kuş lideri tam ortada buluşur/ Güzel ezgileriyle söyleşir konuşurdu

Tarla kuşlarının lideri konuşmazdı yalnızca/ Doluydu çünkü ağzı dokuz altın buğdayla

Hepsini tek tek dağıtırdı kuşlara” (KM, 2018: 63)

“Merak etmek” iletisi, karganın çocuğun nasıl cevizin içine girdiğini merak ederek sorular sorması ile ifade edilmiştir:

“Karga şaşkın başını hızlıca ondan kaçırdı/ Küçücük gagasını oğlandan zor kurtardı

Dedi, “Kimsin sen çocuk, nasıl çıktın yoluma? / Bir ceviz arıyordum ben aç sefil karnuma

Cevizi kıracaktım, içini yiyecektim/ Her bir kırıntısını mideye indirecektim

Cevizin içinde senin olduğunu ben nereden bileyim/ Nasıl girdin buraya, anlat da dinleyeyim. ” ” (KM, 2018: 112)

“Mutlu olmak” iletisi, Ardıç kuşu ve Ardıç ağacının sorunlarına çözüm bularak hep birlikte yaşamaları üzerine olan memnuniyetleri üzerinden aktarılmıştır:

“Hepsi yola düştüler, tez zamanda vardılar/ Ardıç ağacının dallarına kondular

Günlerce onlara taze meyveler sundu/ Şimdi herkes halinden mutlu ve de memnundu. ” (KM, 2018: 89)

Renkli Kuş’ un zalim şahin ile mücadelesi üzerinden “ Mücadeleci olmak” iletisi aktarılmıştır:

“Pençelerini hemen Renkli Kuş’ a geçirmiş/ Zavalılık sessizce “Ah” diyerek inlemiş

Kırmızı tüylerinden bir damla kan/ Süzülürken inceden

Hızlıca çarpınarak kurtulmuş pençelerden” (KM, 2018: 19)

Karga' nın Ceviz Çocuk' a verdiği öğütler üzerinden "Nasihat etmek" iletisi aktarılmıştır:

"Sakin ola bakma Ceviz Çocuk sen de dış görünüşe/ Hiçbir şey değişmem ben tatlı bir gülücüğe" (KM, 2018: 125)

"Sakin ha yalnızım diye kapanma karanlığa/ Ara bul sevdiklerini, önem ver arkadaşlığa. " (KM, 2018: 127)

"Ön yargılı olmamak" iletisi, karga hakkındaki şu cümleler ile ifade edilmiştir:

"Kargaya zeki derler, kargaya uyanık derler/ Herkesin bir iyi yanı var, onu hiç söylemezler

Yumuşacıktır kargaların kalpleri/ Doluverir onların hemencecik gözleri

Yuvalarına yaklaşanı kovarlar, bağırırlar tamam da/ Yavrularını korumaktır onların tüm niyetleri " (KM, 2018: 119)

"Özgür olmak" iletisi, Sus Dağı kuşlarının Renkli Kuş sayesinde şahinin esaretinden kurtulup özgürce uçmaları üzerinden aktarılmıştır:

"Korkmadan çekinmeden uçarlarken semada/ Kendi seslerine ulaşmışlar bir anda

Bundan sonra onların yolculuğu başkaymış/ Seslerini kesmeden özgürce uçacaklarmış. " (KM, 2018: 19)

"Özlem duymak" iletisi, Renkli Kuş' un kafeste esirken vatanına özlem duyması üzerinden verilmiştir:

"Pencerenin önünde, kafesinde beklermiş/ Gökyüzünü gözler, yurdunu özlermiş" (KM, 2018: 22)

"Paylaşmak" iletisi, kargaların dokuz kuş türünü buğday tanelerini paylaştıkları için yurtlarından kovmaları üzerine dokuz kuş liderinin sürüsüne paylaşmanın önemi ile ilgili söylediği şu cümleler üzerinden aktarılmıştır:

“Siz de bilirsiniz ki biz yiyeceğimizi paylaştık/ Dokuz yana hepimiz dokuz buğday taşıdık

Şimdi nereye gitsek bize kucak açarlar/ Kimden yemek istesek bize buğday saçarlar

‘Buğday hırsızı’ dedi bize kargalar, / İşlerine gelmiyordu,

Paylaştıkça çoğaldığını, verdikçe arttığını/ maalesef hiçbiri bilmiyordu. ” (KM, 2018: 70)

“Selam vermek” iletisi, Tavus kuşunun arkadaşlarıyla selamlaşması üzerinden aktarılmıştır:

“O yağmurlu günün ardından Tavus kuşu/ Yürüyüşe çıkmıştı

Selamlayıp etrafı havayı koklamıştı” (KM, 2018: 46)

Ceviz Çocuk’ un Karga’ ya öğrettiklerinden ve ona etrafı gezdirmesinden dolayı teşekkür etmesi üzerinden “Teşekkür etmek” iletisi aktarılmıştır:

“Dedi, “Çok teşekkür ederim, yoldaşlık ettin bana/ bezdirdin bu âlemi sen bana doya doya

Öğrendiklerimi emin ol hiç aklımdan çıkartmam/ Seni ben canım Karga bundan sonra unutmam. ” (KM, 2018: 128)

“Umutlu olmak” iletisi, Ceviz Çocuk’ un cevizden bir gün onu birinin çıkartması umuduyla beklediğini ifade etmesi üzerinden aktarılmıştır:

“İlk zamanlar korkmuştum, hayli de üzülmiştim/ Cevizin içinde dertlenip bir hayli düşünmüştüm

Sonra baktım pek rahat/ Ne serin ne de sıcak

Yat dinlen biraz dedim, ne var bunda korkacak/ Nasıl olsa gün olup bir kahraman gelecek

O kahraman seni buradan çıkaracak/ Ben yıllar boyunca tam bugünü bekledim” (KM, 2018: 115)

“Vedalaşmak” iletisi, Ceviz Çocuk ve Karga’ nın birbirlerine veda etmeleri ile aktarılmıştır:

“Sarılıp birbirlerine öyle vedalaştılar/ İkisi de usulca evlerine vardılar. ” (KM, 2018: 128)

“Vefalı olmak” iletisi, Lir kuşunun arkadaşlarına olan vefasıyla içlerinde buldukları durumdan kurtarmaya çalışması üzerinden aktarılmıştır:

“Lir kuşu Düş Dağı’na gelince şaşırıldı kaldı/ Şimdi tek hayali onları bu kederden kurtarmaktı” (KM, 2018: 105)

“Yardım etmek” iletisi, güvercinin yolda kalan adama yardım etmesi ile verilmiştir:

“Yorgunluktan düşmüştü adam, üstü paramparçaydı/ Güvercin bir kumaş parçasını tuttu ayaklarıyla

Uzaklaştı oradan bir yardım umuduyla/ Biliyordu güvercin nasıl haber ederim” (KM, 2018: 35)

Tablo 4. 4 “Kuş Masalları” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Akıl danışmak	2
2	Akıl yürütmek	1
3	Birlikte hareket etmek	8
4	Cesaretli olmak	2
5	Çalışkan olmak	1
6	Ders çıkarmak	1
7	Doğru olmak	1
8	Dostluğun önemi	6
9	Gurur duymak	2
10	Hatalardan ders çıkarmak	2
11	Hayal kurmak	2
12	İyimser olmak	3
13	Kanaatkâr olmak	3
14	Kendini geliştirmek	2
15	Kibirli olmamak	4
16	Liderlik yapmak	4
17	Merak etmek	8

18	Mutlu olmak	3
19	Mücadeleci olmak	1
20	Nasihat etmek	10
21	Ön yargılı olmamak	2
22	Özgür olmak	2
23	Özlem duymak	1
24	Paylaşmak	3
25	Selam vermek	1
26	Teşekkür etmek	2
27	Umutlu olmak	4
28	Vedalaşmak	3
29	Vefalı olmak	3
30	Yardımsaver olmak	1
TOPLAM		88

Tablo 4. 4 incelendiğinde, “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında 30 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 88 eğitsel ileti tespit edilmiştir. En sık kullanılan eğitsel ileti nasihat etmek iletisidir. Akıl yürütmek, çalışkan olmak, ders vermek, doğru olmak, mücadeleci olmak, özlem duymak, selam vermek ve yardımsaver olmak iletileri birer kez kullanılmıştır.

4.5 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.5.1 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Elif Balta Parks

Yayınevi: Doğan Egmont

Basım Yılı: 2019 (34. Baskı)

Sayfa Sayısı: 188

Kitabın ana kahramanı Cingo, yazarın arka sayfada da belirttiği üzere insanların onu; yaramaz köpek, kuyruklu bela, iflah olmaz bir serseri olarak tanımladıkları ancak kendisini insanların kıskandığını düşünen bir köpek yavrusudur. 7 kardeşi ve ailesiyle

barınmakta yaşarken Cango ve ailesi onu sahiplenmiştir. Cin gibi baktığı için ona “ Cingo” ismini vermişlerdir. Gocukoğlu ailesinin çocuğu Can yani namı değer Cango, baba Taner namı değer Tango, anne Binnur namı değer Bingo’ dur. Cango 12 yaşındadır ve kendine 11.yaş günü hediyesi olarak evcil hayvan aldırarak için ailesini zor ikna etmiştir. Cingo’ nun aileye dâhil olmasıyla aile üyelerinin yaşayış şekilleri değişmiş durağan ve sakin bir hayattan hareketli bir hayata geçiş yapmışlardır.

Cango ve ailesi ilk zamanlar Cingo ne isterse vererek yedirip, içirmişler ve gittikleri her yere Cingo’ yu da götürmüşlerdir. Ailenin Cingo’ ya her istediğini vermesi bazı olumsuz sonuçlara yol açtığı için bu durum Cingo’ ya verdikleri besinleri daha dikkatli seçmelerine sebep olmuştur. Veterinerin Cingo’ yu yalnız kalmayı alıştırmalarını söylemesiyle uygun zamanı kollamışlar ve Cango’ nun dayısının düğününe gidecekleri vakti seçmişlerdir. Bingo çok özenip hazırlanırken, Cango’ da hazırlıklarını yapmaktadır. Ancak Cingo’ nun gözyaşlarını gören Cango, Cingo’ ya dayanamaz. Annesini ikna edip veterinerine götürürler. Veteriner pisi pisi otunun kulağına kaçtığını belirtip Cingo’ yu ameliyata alır. Cingo ameliyattan sonra anestezinin etkisindedir ve onu kucağına alan Bingo’ nun gece elbisesine bir anda tuvaletini yapar. Cingo’ nun varlığından zaten hoşlanmayan Bingo böyle özel bir günde Cingo’ nun yaptığı şoku ve siniriyle Cingo’ yu eve bırakıp düğüne gider. Ancak Cingo’ ya göre yaptığı yanlış değildir. Gocukoğlu ailesi onu Cango’ nun kardeşi olmadığı için almışlardır. Bir bebek onun yaptığı hareketi yapsa kızmaz onunla ilgilenirlerdi diye düşünür. Gocukoğlu ailesine “ Köpek olabilirim, tamam ama ben de insanım Gocukoğulları... ” diyerek sitem eder. Gocukoğlu ailesi, eve geldiklerinde bütün evin tuvalet pisliği ile dolu olduğunu görür. Bingo Cingo’ ya sinirinden ağlar. Ancak Cingo bu durumda da kendince haklıdır. Sonuçta ilk defa tek başına kapalı bir ortamda kalmış ve panik yapmıştır. Hem insanlar da panik olduklarında ne yaptıklarını bilmezler diye düşünmektedir. Evi pisletmesinden sonra Cingo’ yu evde yalnız bırakmak istemeyen Gocukoğlu ailesi onu sabahları Tango’ nun iş yerine götürülmesine karar vermişlerdir. Ofiste kabloların düzensiz olduğunu gören Cingo, Tango’ nun dağınık kablolardan hoşlanmadığını hatırlayarak kabloları kendince düzeltir. İş çıkışı alarm sisteminin çalışmadığını fark eden Tango ve iş arkadaşları sorunun kimden kaynaklandığını anlamışlardır. Cingo durum karşısında insanoğlunun nankör olduğunu düşünerek kendini haklı bulmaktadır. Ofiste daha birçok olay yaşanmıştır. Örneğin, Tango ve arkadaşları önemli bir toplantıda iken Cingo’ nun odanın ortasına yaptığı tuvalet karşısında şok olmuşlardır, tuvalet kâğıdı görünce kendini tutamayan Cingo, bir gün ofise

gelen müşterinin ayakkabı vurmasın diye ayakkabısına koyduğu peçeteyi görünce kadının ayağına yapışmıştır, sokaktan araba geçerken sürekli havlaması karşısında komşuların şikâyete gelmesi gibi olaylar yaşanmıştır. Tango olaylar karşısında Cingo' nun eğitime ihtiyacı olduğunu düşünmektedir.

Bir gün parkta iki tasmayla beraber Cingo' yu gezdirmeye çıkaran baba oğul Cingo' nun koşmak istemesi üzerine tasmaları çıkarırlar. Ancak tasmanın çıkmasıyla beraber Cingo' nun piknik yapan ailenin yiyeceklerine atlayıp, ardından bir köpeğin kemiğini alıp, havuzun içine girmesi bir anda olur. Baba oğul Cingo' ya ikaz etmesine rağmen Cingo ortalığı birbirine katmış ve havuza girdiği için bir de ceza ödemişlerdir. Cingo, baba ve oğulun tepkisine anlam veremez çünkü o piknik yapan aile poğaça kırıntılarını köşeye hayvanlar yesin diye koyduklarını düşünmüş, kemiğini aldığı köpeğin çok kemik yediğini, fazla kemik yemesinin ona zarar vereceğini düşünerek kemiğini aldığını, dengesini kaybedip havuza düştüğünü içten içe söylemiştir.

Cingo' nun evde yalnız kalmaya alışması için ara ara onu evde bırakan Gocukoğlu ailesi, bir gün onu sıkılmasın diye balkonlu odada bırakırlar. Ancak eve geldiklerinde bahçede çamaşırların atılmış olduğunu, balkondan sallanan çorapları ve sevimli sevimli bakan Cingo' yu görürler. Bir yandan çamaşırları toplayıp bir yandan da birbirlerini suçlarlar. Cango' nun proje ödevi için babasıyla yaptığı makete tuvaletini yapması, annesinin başarı belgesini kemirmesi, bahçedeki lale soğanlarını çiğnemesi, evlerine gelen ve köpeklerden hoşlanmayan misafirlerinin araba anahtarını alıp misafirlerine mahcup etmesine daha fazla dayanamayan Gocukoğlu ailesi Cingo için okul araştırmaya başlar. Cingo' ya göre ise tüm bu yaptıklarının açıklaması vardır. Cango ailesinin yanında Cingo' nun yaptıklarından eğlenmiyormuş gibi gözükse de okulda arkadaşlarına anlatıp gülüp eğleniyordur. Cingo' yu çok sevmektedir. Onun okula gitmesini çok da istememektedir. Tango evcil hayvanlar için bir okul bulmuştur. Aile onu 2 aylık bir eğitim için okula bırakırlar.

Cingo okulda sıkıntısından günlük tutup yaşadıklarını anlatır. Kendinin değil Gocukoğlu ailesinin eğitildiğini düşünmektedir. 15 gün sonra Cingo' yu ziyarete gelen ailesi, onun çok sevdiği eşyaları da getirmişlerdir. Cingo' nun eğitimcileri aileye böyle bir köpek hiç görmediklerini belirtirler. Cingo, eğitim için başlarda zorlansa da zamanla ortama alışır. Ailesine duyduğu özlem rüyalarına da girince bir kaçış planı hazırlamaya karar verdi. İki arkadaşını ayarlayarak kaçmayı başarır. O sırada ailesi de onu ziyarete

gelmiştir. Cingo' nun halini görünce okuldan almaya karar verirler. Gocukoğlu ailesi de Cingo' yu ve yaptığı haylazlıkları çok özlemişlerdir. Cingo artık eski Cingo değildir. Evdekiler de bunun farkındadır. Eskiden yaptığı hiçbir yaramazlığı yapmaz ve uslu uslu dediklerini yapar. Cingo ise Gocukoğlu' nun istedikleri için artık kendinin de sıradan olduğunu düşünmektedir. Cingo okuldan sonra Tango ile ofise gittiği bir gün hırsız yakalamış, Cango' nun dertlerini dinlemiş, istedikleri şeyleri yapmıştır.

Evde misafir varken Cingo balkonun altından geçen alımlı bir dişi köpek görür. O günden sonra Cingo kafasını duvarlara çarpmaya, yemek yememeye başlar. Gocukoğlu ailesi Cingo için endişelenmektedir. Karlı bir sabah Bingo, Cingo' nun pencerenin önünde oturup bütün gün uyumadığını görünce dışarı çıkarır. O sırada Cingo bir kangal köpeğinin peşinden gider. Kangalın sahibinin de yardımıyla Bingo, Cingo' yu da alıp eve gelir. Ev halkına Cingo' nun âşık olduğunu söyler. Tango kangalı ve sahibini bulur. Kangalın adı Sayko' dur. Cingo' yu ara ara Sayko' nun yanına götürür. Cingo da Sayko da çok mutludur. Sohbet eder, gökyüzünü izlerler. Ancak bir gün Sayko' nun sahibi Sivas' a taşınmaya karar verir. Sayko da Sivas' a gider. Cingo Sayko' nun gidişine çok üzülmemektedir. Bu üzüntüsünü bastırmak için Cango ile beraber oyun oynarlar.

Bingo uzun zamandır Cingo' nun kokusundan rahatsız olmaktadır ve midesi de bulanmaktadır. Hastaneye gider ve dönüşte ailesine müjdeli haberi verir. Cango' nun bir kardeşi olacaktır. Kimse Cingo ile ilgilenmez. Herkes çok mutludur. Birlikte yemek yerler ama Cingo' yu unutur. Hatta bebek geldiği için Cingo' yu köye göndermeye karar verirler. Cingo bunları duyunca kendisini evde istemediklerini düşünerek üzüntüden evden ayrılır. Arkasından kayıp ilanı verilir. Cingo eve geri dönüp dönmek konusunda kararsızdır.

4.5.2 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.5.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Kitap, 13,7x21 cm boyutlarındadır. Boyut olarak çocuk okurların kitaplık oluşturması bakımından uygun düzeydedir. Ayrıca çocukların rahatlıkla taşıyabileceği boyuttadır.

4.5.2.2 Kapak- cilt

Kapak tasarımı çocuk okurlar için dikkat çekici niteliktedir. Kitabın kapak tasarımını Eda Ayhangil yapmıştır. Kitabın konusu ile kapağı bir bütün halindedir. Kitabın ön kapağının arka planda yeşil zemin üzerine köpek patileri ve kemikler varken ön planda kitabın ana kahramanı olan Cingo resmedilmiştir. Kitabın adı, Cingo sarı harfler ile daha kalın bir şekilde yazılırken, Ben insan değil miyim? Kısmı ise sarı zemin üzerinde siyah harfler ile yazılmıştır. Arka kapağında ise sarı zemin üzerine kitabın ana kahramanı Cingo resmedilmiştir. Resmin altına siyah harfler ile kitabın tanıtım yazısı okuyucuya sunulmuştur.

Kitap sırt kısmından tutkalla yapıştırılmıştır. Cildi kopma ve dağılma olmayacak şekilde dayanıklıdır. Çocuk okurların elle kavrayabileceği şekildedir. Kitabın sırt kısmında kitabın yazarına, adına ve yayınevine yer verilmiştir. Kitabın kapak tasarımı renkleri ve görseli ile okurda merak uyandıracak yetkinliktedir.

4.5.2.3 Kâğıt

Mat renkli bir yapıya sahip olan “Ensocreem” kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıt çocuk okurların göz sağlığı bakımından da uygundur. Arka sayfalarda bulunan yazı ve resimler çok hafif kâğıda yansısız da kitabın okunurluğunu etkilememiştir.

4.5.2.4 Sayfa düzeni

Kitabın rahat okunurluğu açısından sayfa düzeni ve sayfa kenar boşlukları düzenli ve uygundur. Kitapta ağırlıklı olarak metin bulunmakla beraber metin- resim dengesi de sağlanmıştır. Sayfalar iki yana da kolaylıkla açılmaktadır. Sayfa düzeni kitabın hitap ettiği yaş grubu için uygun düzeydedir.

4.5.2.5 Harfler

Kitapta, harfler “TTC Novarase TurkBook” yazı stili ile 13 punto büyüklüğünde kullanılmıştır. Kitapta harflerin büyüklüğü (9- 12 yaş) hitap ettiği yaş grubu çocuk okurların rahatlıkla okuyabileceği büyüklüktedir. Kitapta dikkat çekilmek istenilen yerler kalın harflerle belirginleştirilmiştir. Harflerin kalınlığı ve rengi okurun okuma isteğini artırır niteliktedir. Satır sonuna sığmayan sözcükler hece çizgisiyle bölünmüştür.

4.5.2.6 Resim

Kitapta resimler metin ile birlikte anlam bütünlüğünü tamamlar niteliktedir. Çocuk okurlar için resimler çocuğun düş kurmasına yardımcı olmaktadır. Böylece

çocuklar için okuma yapmak daha zevkli hale gelecektir. Çocukların kitapla iletişimi artırılarak görsel yorumlamaları da kuvvetlenecektir.

Kitabın resimleyeni Elif Balta Pars' tır. Kitapta resimler konuya uygun şekilde hazırlanmıştır. 188 sayfadan oluşan kitabın 90 sayfasında resim bulunmaktadır. 7 sayfası sadece resimden oluşmaktayken 83 sayfasında metin ve resim iç içe verilmiştir. Resimlerde siyah, beyaz ve turuncu renkler kullanılmıştır. Kitabın her bölümü bir karakter tarafından anlatılmıştır. Her bölümde anlatılan kişinin profili resmedilerek okuyucuyla konuşma havası verilmiştir. Genel anlamda resimlerde kitabın ana kahramanın yaşadığı olaylar resmedilmiştir. Kitapta bulunan resimler çocuk okurların algısal ve görsel gelişimine katkı sağlayacak niteliktedir.

4.5.3 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.5.3.1 Konu

CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? Adlı eserde insanların bile birbiri ile anlaşamadıkları bir çağda bir ailenin köpekle yaşamaya sarf ettiği uyum sürecini anlatılmaktadır. Cingo barınaktan alınan bir köpektir. Cango ve ailesi ile onu sahiplenirler. Cingo ve Cango' nun ailesin hatta çevresinin Cingo' ya ve Cingo' nun da onlara olan uyum sürecinde başlarından geçenler anlatılmıştır. Yazar Cingo' nun dilinden insanları, toplumu ve davranışları değerlendirmiştir. Tüm olumsuzluklara rağmen sevginin zaferini konu edinir.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir. Kitapta en merak edilen kısım kitabın sonundadır. Çocuk okurlar, kitabın sonunda evden kaçan Cingo' nun eve dönüp dönmeyeceğini merak etmektedirler. Kitaptaki merak öğeleri çocuk okurların ilgisini canlı tutmuştur.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantı ve şansa yer verilmemiştir. Olaylar belli bir mantık çerçevesinde ilerlemiştir. Bu şekilde kitabın inandırıcılığı artırılmıştır.

Duygusallık: Kitapta aşırı duygusallık bulunmamaktadır. Kitaptaki karakterlerin duygu durumları çocuk okurlara hitap eder şekildedir. Yapıtta yapay bir duygusallık bulunmamaktadır.

Çatışmalar

Yapıtta, çocuk okurların dikkatini çekecek çatışmalara yer verilmiştir. Çatışmalar çocuk okurların seviyesine göre okuyucuya sunulmuştur. Aşırı duygusallığa kaçılmayan çatışmalarda merak duygusu da canlı tutulmuştur. Kitaptaki çatışmalar genel olarak Cingo ve çevresindekiler arasında kurulmuştur. Bu çatışmalar şu şekilde sıralanabilir:

Kişi-kişi çatışması

Cango' nun akşam dayısının düğünü vardır. Evde herkes düğüne hazırlık yapmaktadır. Cingo ise acı çekerek Cango' nun yanına gelir. Cango, Cingo' nun haline dayanamaz annesinden veterinerine götürmelerini ister. Ancak annesi götürmek istemeyince Cango annesiyle pazarlık yapar. Cango' nun annesi ile arasında geçen tartışma kişi- kişi çatışmasına örnektir:

“Ben hazırlanırken Cingo, patisiyle kulağını tutup ince ince havlamaya başladı. Sürekli kulağını tutuyor ve ağlıyordu. Bir köpeğin gözyaşlarıyla ilk kez o gün karşılaştım. Tüylerinin üzerinden süzülen bir sıra ıslaklık, Cingo' nun ne kadar acı çektiğini gösteriyordu. Onu orada öyle bırakamazdık. Veterinere götürmemiz gerektiğini söyledim Annem, “Yarın gideriz, ” dedi. Eğer kulağı ağrıyan ben olsaydım hemen doktora giderdik. Ama kulağı ağrıyan Cingo' ydu ve sırf hayvan diye bir gün acı çekmesini öneriyordu annem. Bunu asla kabul edemezdim.

Papyonumu çıkarttım ve “Eğer Cingo' yu veterinerine götürmezsem evde kalırım, ” dedim.” (CBİDM, 2019: 31)

Cingo' yu evde kalmaya alıştırmak isteyen Gocukoğlu ailesi bir gün alış verişe giderler. Cingo' yu da canı sıkılmasın diye balkonlu odada bırakırlar. Ancak eve geldiklerinde Cingo tarafından odada açık çekmedeki çamaşırların bir kısmının balkondan aşağı sarkıtıldığını bir kısmının da aşağıya atıldığını görürler. Bunun neticesinde birbirlerini suçlarlar. Gocukoğlu ailesinin fertleri arasında geçen bu tartışma kişi- kişi çatışmasına örnektir:

“Annemle babam, “ Onu balkona koymanın iyi bir fikir olmadığını söylemişim sana” , “ Sen dedin, bırakalım bir şey olmaz diye” , “Sen de çekmeceni açık bırakmasaydın” , “Ne bileyim çamaşırlarımı balkondan aşağı atacağını” , “Asıl sen bu köpeği hiç istemeseydin” diye birbirlerini yerken Cingo' ya kuyruğunu sallaya sallaya

ortalarda dolaşıyor ya da yoğurt kabını kemirmeye devam ediyordu. ” (CBİDM, 2019: 71)

Kişi- doğa çatışması

Kış mevsiminde hava şartlarından dolayı bazı aksaklıklar meydana gelmektedir. Bu durum kişi-doğa çatışmasına örnektir:

“Bir keresinde, Cango bir basketbol maçını izlemek istediği için Taner’ le birlikte şehir dışına gittiler. O gece çok kar yağdığı için uçaklar iptal oldu. Taner ve Can geceyi dışarıda geçirdiler. Ben de evde Cingo’ yla yalnız kaldım. İlk baş başa gecemizdi. Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu, hava şartları yüzünden elektrikler kesilmişti. Bir mum yakıp pencerenin önüne oturdum. ” (CBİDM, 2019: 86)

“Kar iki gündür durmadan yağıyordu. Yollar kapandı, ama Cingo belli ki çok hastaydı. Onu kucağımıza alıp arabanın arkasına yatırdık. Arabamızın tekerleklerine zincir bağlayıp yola çıktık. Bir saat sonra veterinerdeydik. Kar yüzünden veteriner muayenehanesi de açılmamıştı. ” (CBİDM, 2019: 143)

Kış mevsiminde oluşan buzlanma ile insanların araçların kayması kişi- doğa çatışmasına örnektir:

“O gece büyük bir gürültü duyduk. Bizim sokakta, yoldaki buzlanma ve kar yüzünden iki araç kaymış, birbirine çarpmış ve araçlardan biri de bizim arka bahçe kapısına savrulmuş. ” (CBİDM, 2019: 145)

Kişi- toplum çatışması

Tango’ nun yakın arkadaşı ve eşi evlerine misafirlğe gelirler. Ancak misafirleri Sevil sürekli köpek beslemeyi kötüler. Gocukoğlu bu durumdan rahatsız olurlar. Sevil ve Gocukoğlu arasındaki durum kişi- toplum çatışmasına örnektir:

“ ... Ayy ben dayanamam, toz olur, tüy döker, her yeri batırır, hem şekerim kokuyor köpekli ev, ayrıca yarın bunun yavrusu falan da olur, gün gelecek tatile gideceksiniz, bakalım o zaman ne yapacaksınız, bir de mama masrafı var, ayy ben hiç sevmem . . . ” falan diye bütün gece söylendi durdu. İçerde ben, babam ve annem; dışarıda Cingo Sevil Teyze’ ye sinir olduk. ” (CBİDM, 2019: 74)

Gocukoğlu ailesinin yaşadığı apartmanda toplantı yapılır. Gocukoğlu ailesi toplantı günü Tango' nun annesine ziyarete gittikleri için toplantıya katılamazlar. Eve geldiklerinde toplantıda alınan kararlar karşısında şaşırırlar. Apartmanın ona problemi varken alınan kararlarda Cingo' nun havlamasından bile rahatsız olduklarını bu yüzden belli saatten sonra Cingo' yu susturmaları istenir. Bir hayvana saygı duyulmaması karşısında Gocukoğlu ailesi ve apartman sakinleri arasındaki anlaşmazlık kişi- toplum çatışmasına örnektir:

“ALINAN KARARLAR

APARTMAN SAKİNLERİMİZDEN 3 NUMARADA YAŞAYAN TANER GOCUKOĞLU VE AİLESİNİN SAHİP OLDUĞU GOLDEN RETRIEVER CİNSİ KÖPEĞİN BAZI APARTMAN SAKİNLERİNE RAHTSIZLIK VERDİĞİ ANLAŞILMIŞTIR. BU NEDENLE TANER GOCUKOĞLU VE AİLESİNİN, KÖPEKLERİNİ AKŞAM 21:00' DEN SONRA HAVLATMAMALARI, ASANSÖRE BİNDİRMELEMLERİ VE ÇİMLERİ KURUTTUĞU EREKÇESİYLE ÖN BAHÇEYE İŞETMEMELERİ KARARLAŞTIRILMIŞTIR.

Babam çok sinirlendi. “Başka hiç sorun yok tabii, bir tek Cingo' ydu derdiniz, ” dedi. ” (CBİDM, 2019: 127- 128)

Cango' nun teyzesi olan Müşerref' in örneklerini köpekler üzerinden vermesi Cingo' yu rahatsız etmektedir. Müşerref Teyze' nin dediklerini herkes yapmaktadır ama onun köpek ırkına mal etmesi Cingo' yu sinirlendirir. Bu durum kişi- toplum çatışmasına örnek verilebilir:

“Müşerref Teyze pişman olan birinden bahsederken de “Köpek gibi pişman, ” diyor. “ Yengem de senin gibi hem evde hem işte çalışıyordum Binnurcuğum, sonra bel fitiği oldu, köpek gibi pişman şimdi. Sana da, ona da çok üzülüyorum, yazık size, ” diyor. Yahu biz niye pişman olalım, yaşıyoruz geçiyor. Herkes gibi bizim de hatalarımız oluyor, ama uzatmıyoruz. Bizi karıştırmayın işlerinize. ” (CBİDM, 2019: 137)

Kişinin kendiyle çatışması

Tango, Cingo' nun âşık olduğu köpeğin sahibi ile Cingo' nun evlerine gelmesi için konuşmak ister. Ancak hem köpekten korkar hem de Cingo için sorması gerekiyordur. Tango' nun yaşadığı bu durum kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir:

“Sayko ’ nun olduğu yere ciddi bir sessizlik hâkim. Sadece onun nefes alıp verişleri duyuluyor. Sahibi beni görünce Sayko ’ yu elindeki halatla birlikte bahçedeki çınar ağacına bağladı. Bir ara Sayko gerindi, ağacı yerinden sökecek sandım. Öyle deli bir köpek... Adama zar zor durumu anlattım.

Korka korka, “Sizin için sakıncası yoksa, bizim Cingo arada sırada buraya gelip gidebilir mi? ” diye sordum. ” (CBİDM, 2019: 153)

Bingo’ nun kendini kötü hissettiği için doktora gider. Eve gelmeyince Tango da Cango da içlerinden endişelenseler de birbirlerine belli etmemeye çalışıp gülümserler. Tango ve Cango’ nun duyguları arasında kalmışlık kişinin kendisiyle çatışmasına örnektir:

“O gün de oturup annemi bekledik. Ama gelmedi. Babam işten geldi, annemi sordu. Dışarıya çıktığından haberi yokmuş. “ Öğlen çıktı, daha gelmedi, ” dedim. Sonra babam annemi aradı ama annem telefonunu açmadı. Endişelendik. Babam böyle durumlarda endişesini belli etmez, sakin olmaya çalışır ama başaramaz. Ben de onu üzmemek için kendi kaygılarımı belli etmem. Öyle birbirimize bakıp gülümseyip duruyoruz. ” (CBİDM, 2019: 175)

4.5.3.2 Tema

Kitapta hayvan sevgisi ve onları anlayarak empati kurmak üzerinde durulmaktadır. İnsanlar yaşamları boyunca çevrelerindeki insanlarla ve diğer canlılarla etkileşim içindedirler. Bu etkileşim içinde karşı tarafı anlama ve hissetme eğiliminde olmalıdırlar. Nitekim kitabın ana kahramanı da çocuk okurlara insanlar gibi diğer canlıların da hisleri olduğunu göstermiştir.

Kitapta verilmek istenen mesaj çocuk okurların anlama düzeyine uygundur. Çocukların evcil hayvanlara karşı olan ilgisi, kitabın kahramanı Can’ da da vardır. Böylece çocuk okurun kitabın kahramanı ile özdeşim kurması sağlanmıştır. Çocuk okurlara verilmek istenen mesaj doğaya, yaşama, iletişime karşı duyarlılık kazandıracak yetkinliktedir.

4.5.3.3 Karakterler

Kitabın ana kahramanı Cingo’ dur. Kitapta bulunan karakterler şu şekildedir: Cango, Tango, Bingo, Müşerref Teyze, Servet Mangiroğlu, Cango’ nun anneannesi,

Münevver Teyze, Sevil Teyze, Mehmet Amca, Sayko, Kasap Şehmuz ve Cingo' nun köpek arkadaşlarıdır. Kitapta olaylar Cingo, Cango, Tango ve Bingo' nun anlatımlarına yer verilerek anlatılmıştır. Kitabın ana kahramanı bir köpek olmakla birlikte çok iyi yapılandırılmıştır. Çocuk okurlarla kitabın ana kahramanının anlatımı ile empati kurulmuştur.

Kitabın ana kahramanı olan Cingo, sahiplenilmeden önce altı kardeşi ve anne-babasıyla yaşayan bir köpek yavrusudur. Cin gibi olduğu için Gocukoğlu ailesi ona Cingo ismini vermişlerdir. Kitapta Cingo, etrafı çok iyi gözlemleyen, sorgulayan ve çıkarımlarda bulunan bir kahramandır. Kitapta gelişen olaylar neticesinde Cingo olayları kendi bakış açısından okuyucuya anlatmaktadır. Cingo, çevresinin ona dayattığı biri olmak istemese de bunu kabul etmek durumunda kalmıştır. Bu durumu şu şekilde dile getirir:

*“Ama siz benim herkes gibi olmamı istediniz. **Farklı düşünen, farklı davranan, sıra dışı insanları kabullenemediğiniz gibi sıra dışı köpekleri de kabullenmediniz.** ”* (CBİDM, 2019: 109)

Cingo, Gocukoğlu ailesine sitem etse de onlara çok sadık ve vefalıdır. Kendince yaptığı her olayın bir açıklaması vardır. Ailesinin istediği doğrultuda ilerleyip gün geçtikçe onlara benzediğini de şu şekilde ifade eder:

“Ben de işte yavaş yavaş Cango' ya benziyordum. “Zaten öyledir, ” demiştim, “ köpekler zamanla sahiplerine benzerler. ” ” (CBİDM, 2019: 156)

Cango, Gocukoğlu ailesinin tek çocuğudur. Ailesinden on birinci yaş günü hediyesi olarak bir köpek sahiplenmeyi istemiştir. Uzun uğraşları ve rehberlik öğretmenin ebeveynleriyle konuşması sonucunda ailesini ikna edip bir köpek sahiplenmişlerdir. Cango, Cingo ile çok mutlu olan bir çocuktur. Hatta Cingo' ya göre kendisinin eve gelmesiyle Cango sıkıntıdan kurtulmuştur.

“ Ben gelmesem sıkıntudan patlayacakmış bu evde. Eskiden bütün gün tabletle oynuyor, ödev yapıyor, boş zamanlarında da televizyon izliyormuş. Ben geldim de kendine geldi. ” (CBİDM, 2019: 24)

Cango, Cingo' nun tüm sakarlıklarına rağmen onunla çok eğlenmektedir. Eğlendiğini ailesine çok göstermese de okulda arkadaşlarına anlatmaktadır. Bu durumu şöyle ifade eder:

“Ama bir gerçek vardı ki, yaşananlar o an tam bir kâbus olsa da, anlatması çok eğlenceliydi. Okula gidince Cingo' yla yaşadıklarımızı arkadaşlarıma anlatıyordum ve herkes gülmekten yıkılıyordu. Ben de çok eğleniyordum aslında, ama annemin babamın yanında eğlenmiyormuş gibi yapıyordum. ” (CBİDM, 2019: 67)

Binnur yani Bingo, Cango' nun annesidir. Resim öğretmenidir. Bingo, eve köpek alınmasını hiç istememiştir. Cingo' nun sakarlıkları ve haylazlıkları onun daha çok sitem etmesine sebep olmuştur. Ancak gene de Cingo' yu zamanla sevmiştir:

“Benim Cingo' yu hiç sevmediğimi, hatta ondan nefret ettiğimi düşünüyorlar. Oysa öyle değil. Cingo' yu seviyorum, sadece bazı kurallara uyması gerektiğini düşünüyorum. ” (CBİDM, 2019: 85)

Taner yani Tango ise Cango' nun babasıdır. Yazılım şirketi olan bir bilgisayar mühendisidir. Cingo kitapta Tango için şu şekilde bahseder:

“Sakin bir adam. Bilgisayar gibi. Tuşlarına basınca çalışan biri. Tuşlarına basmadığın sürece kapalı duruyor. Koltuğunda oturuyor. Benim bu eve gelmemle birlikte Tango' ya resmen format atıldı. ” (CBİDM, 2019: 26- 27)

Müşerref Teyze, Cango' nun teyzesidir. Genellikle mutsuzluktan yakınan ve Gocukoğlu ailesine acıyan birisidir. Cingo Müşerref Teyze için şu şekilde bahsetmektedir:

“Sürekli hastalıklardan, kötü havalardan, hastalardan, parasızlıktan, mutsuzluktan bahsediyor. ” (CBİDM, 2019: 135) Gocukoğlu ailesi o gittikten sonra kendi hayatlarını sorgulamaya başlamaktadır.

Sayko, Cingo' nun âşık olduğu dişi kangal bir köpektir. Cingo, Sayko' ya olan sevgisini ilk gördüğünde şu şekilde tarif etmektedir:

“Tüyleri ipek gibiydi, rüzgârda dalgalanıyordu. Kuyruğuyla havaya resmen LOVE yazıyordu. Hayatımda böyle güzel, böyle alımlı, böyle tatlı bir kız görmemiştim.”
(CBİDM, 2019: 139- 140)

Kitabın karakterleri çocuk okurların zihninde ustalıkla canlandırılmıştır. Çocuk okurların hayvanlara olan ilgisi ve yaklaşımı kitabın kahramanlarından Cango’ da da vardır. Cango, ailesinin ısrarına rağmen, kendi isteğinden vazgeçmeyip kararlı bir duruş sergileyen bir çocuktur. Bu duruş çocuk okurların gözünde kitabın inandırıcılığını artırmaktadır. Cingo’ nun kitap boyunca konuşmaları, sorgulamaları ve olaylara yaklaşımları çocuk okurun hayvanlara olan bakış açısını değiştirecek niteliktedir. Böylece çocuk okurlarda empati yetkinliği de artacaktır. Kitapta yer alan karakterler söylemleri ve eylemleri ile geliştirilmiştir. Karakterler devingendir. Cingo, Sayko ve Gocukoğlu ailesi açık karakterler iken diğer karakterler kapalı karakterlerdir.

4.5.3.4 Çevre

Anlatımda farklı çevrelere yer verilmiştir. Nitekim kitabın ana kahramanının davranışsal değişimleri de bu çevre değişiklikleri sonucunda meydana gelmiştir. İlk olarak Cingo’ nun barınaktaki yaşantısı çevre olarak karşımıza çıkarken sonrasında sahiplenildiği ev çevresi olmuştur. Ancak çevre bununla da sınırlı kalmayıp Cingo’ nun eğitimi için gittiği okul, yeni bir çevreyi okuyucuya sunar. Cingo’ nun okulu onda büyük değişmelere sebep olacaktır. Çevre olarak okuyucuya ara ara Gocukoğlu ailesinin köyü ve köy yaşantısı, Tango’ nun ofisi de çevre olarak sunulmuştur. Bu çevrelerde genel olarak Cingo’ nun yaklaşımları ve yaptıkları anlatılmıştır.

4.5.3.5 Dil ve anlatım

Yapıtta; Cingo, Cango, Bingo ve Tango’ nun dilinden anlatım yapılmıştır. Bir olayın farklı karakterler tarafından tekrar edilmesi okuyucu açısından yer yer sıkıcılığı artırsa da aynı olaya farklı bakış açıları kazandırması bakımından da önemlidir. Çocuk okurlar bu sayede bir olaya tek bir pencereden bakmayıp olayı yaşayan diğer kişilerin de penceresinden bakmayı edineceklerdir.

Kitapta Cingo’ nun Gocukoğlu ailesinin evine gelmesinden itibaren bir tuvalet sorunundan bahsetmektedir. Ancak bu sorunun sürekli tekrar edilmesi sıkıcılığı artırmaktadır. Anlatımda sık sık konuşma ağzına yer verilmesi çocuğun kitapla yakınlığını artırır niteliktedir. Ana kahraman olarak bir köpeğin seçilmesi kayda değerdir.

Çocukların doğaya ve canlılara olan duyarlılığını artıracak yetkinliktedir. Anlatımın resimlerle renklendirilmesi çocuk okurların anlam evrenlerinde kalıcılığını artıracaktır. Olaylar, karakterler çocuğun zihninde canlandıracağı şekilde kurulmuştur. Kitap, Cingo' nun evi terk edip, geri dönüp dönmeyeceğine karşı net bir şey dememesiyle sonlandırılmıştır. Böylece çocuk okurların merak duygusunu canlı tutmuştur.

Kitapta okuyucunun karşısına ara ara uzun cümleler çıksa da anlaşılabilir yalınlıktadır. Genel anlamda çocuğun rahatça anlayacağı şekilde kurallı cümleler olmakla birlikte devrik cümleler de mevcuttur. Devrik cümleler çoğunlukla Cingo' nun anlatımında bulunmaktadır. Ancak akıcılığı etkilemeyecek ölçüdedir. Yabancı sözcüklere nadir de olsa yer verilmiştir. Dikkat çekilmek istenen kelime ve cümleler kalın harfle vurgulanmıştır. Söz varlığı çocuk okurların anlam evrenine hitap edecek şekilde oluşturulmuştur. Yazım kurallarına uyulmuştur. Yapıta ilişkin dil ve anlatım özelliklerinden bazıları şöyledir:

Yapıtta etken çatılı fiiller sıklıkla kullanılmıştır:

“Ben de Cingo’ yla aynı şeyleri yaşamak istiyordum. ” (CBİDM, 2019: 55)

“Üçümüz kafa kafaya verdik ve planımızı çalıştık. ” (CBİDM, 2019: 99)

“Bütün günü pencerenin önünde kar yağışını izleyerek geçirdik. ” (CBİDM, 2019: 144)

Kitapta geçen devrik cümlelerden bazıları şu şekildedir:

“Dur bir dakika, giden arabanın camından keyfimizden atlamıyoruz herhalde. ” (CBİDM, 2019: 14)

“Neyse, keyfim yerinde şimdilik. ” (CBİDM, 2019: 80)

“Siz öyle yapmamızı istediğiniz için yapıyoruz mecburen. ” (CBİDM, 2019: 108)

Kitapta dil etkin bir şekilde kullanılmıştır. Sanatsal bir anlatım da mevcuttur. Sanatsal anlatımın kullanılması çocuk okurlara estetik zevki ve duyarlılığı kazandırması açısından oldukça önemlidir. Kitapta kullanılan sanatsal anlatımlardan bazıları şu şekildedir:

“Öğretmenimiz de sanki kollarında bir yavru köpek varmış da bizimkilerin kucağına bırakmak için can atıyormuş gibi öyle içten anlatmaya başladı ki herkes ikna oldu. ” (CBİDM, 2019: 19)

“Ben hazırlanırken Cingo, patisiyle kulağını tutup ince ince havlamaya başladı. Sürekli kulağını tutuyor ve ağlıyordu. **Bir köpeğin gözyaşlarıyla** ilk kez o gün karşılaştım. Tüylerinin üzerinden süzülen bir sıra ıslaklık, Cingo’ nun ne kadar acı çektiğini gösteriyordu. ” (CBİDM, 2019: 31)

“Bugün benim bayram günümdü. Sabah bir kalktım içimde bir heyecan, sanki bir kuş kanat çırpıyor, sanırsın bir taklacı güvercin girip oturmuş Cingo’ nun kalbine. ” (CBİDM, 2019: 91)

“Cingo’ m için şiir yazıyorum, ama beğenmiyorum. Sözcükler ona olan duygularımı anlatmam için yeterli değil. Yazıp yazıp atıyorum Cingo’ yu çok özlüyorum ... ” (CBİDM, 2019: 94)

“Kalbim yerinden çıktı, kalbim rüzgârda savruldu ve ön bahçeye doğru gitti. ” (CBİDM, 2019: 140)

“Binnur’ u ilk gördüğümde ben de öyle olmuştum. Bir anda sanki kalbimden vurulmuştum. Nefesim kesilmişti. ” (CBİDM, 2019: 149)

Kitapta betimlemeler başarılı bir şekilde okuyucuya verilerek zihinlerinde canlandırmaları sağlanmıştır:

“Annem yüzünde birkaç santim kalınlığında bir makyaj ve kabarık saçlarıyla eve geldiğinde bizi apartmanın bahçesinde oynarken buldu. ” (CBİDM, 2019: 30)

“Gece elbiseli, topuklu ayakkabılı, makyajlı ve sürekli telefonla konuşan bir kadın, papyonlu bir oğlan ve kulağını tutarak ağlayan bir köpek. . . ” (CBİDM, 2019: 32)

“Bir gün iş yerine bir müşterimiz geldi. Şık giyimli, hafif asabi, oldukça ciddi bir kadın. Fakat kadıncağızın ayakkabısı ayağını vurmuş olacak ki, ayakkabısının arkasına kâğıt peçete sıkıştırmış. ” (CBİDM, 2019: 52)

“Hafta sonları gittiğimiz bir park var. Alabildiğine yeşil bir alan ve ortasında bir süs havuzu var. ” (CBİDM, 2019: 55)

“Sert bakışları ve boğuk sesiyle gün boyu eğitim avlusunda volta atan bir tip. Herkesi tanır, uçan kuştan bile haberi vardır. ” (CBİDM, 2019: 97)

“Sayko’ nun sahibinin bahçeli bir evi var. Cingo’ ya göre çok farklı bir evde yaşıyor. Evin bahçesinde bir sürü tahta parçaları, patlamış araba lastikleri, çuvallar, teller, kümes, güvercin evi falan var. Her yer Sayko’ nun hâkimiyeti altında. Bahçedeki tavuklar, kümeden dışarıya iki adım atıyor, sonra Sayko’ yu görüp tekrar koşarak kümese giriyorlar. ” (CBİDM, 2019: 152)

Benzetmeler

“Beni oyuncakerkek bebeğini giydiren kızlar gibi giydirdi, saçlarımı taradı, papyonumu taktı. ” (CBİDM, 2019: 30)

“Bütün komşular bize, seni eve kapatmış birer canavarmışız gibi baktı. ” (CBİDM, 2019: 42- 43)

“ ... Anneanne seni hiç saymıyorum, **tank gibi uyuyorsun,** ” derdim ama diyemiyorum. ” (CBİDM, 2019: 64)

“ ... Cingo bir prens gibi arabaya binip kapıyı kapatmamızı bekledi. ” (CBİDM, 2019: 106)

“Arabada geri dönerken Cingo baygın gibiydi. ” (CBİDM, 2019: 143)

“Gözleri **kan çanağı** gibiydi. ” (CBİDM, 2019: 145)

Söz varlığı

Yazar kitap aracılığıyla çocuk okurların kavram dünyalarını zenginleştirmektedir. Kitapta çocuk okurların anlayacağı kelimelerin dışında metin aracılığıyla anlamlandıracağı kelimeler de mevcuttur. Bu kelime ve kelime gruplarından bazıları “erozyon” (s. 72) , “kartvizit” (s. 120) , “müdevim” (s. 97) , “pankart” (s. 94) ve “resepsiyon” (s. 80) sözcükleridir. Kitabın söz varlığı seslendiği yaş grubuna uygundur. “ Açlık grevi, afallamak, eylem yapmak, ispiyoncu, mürekkep, prim yapmak, resmi geçit” gibi kelime ve kelime grupları da çocuk okurların sözvarlığını zenginleştirecek niteliktedir. Ayrıca kitapta “Chihuahua, Doberman, Kangal, K- 9 Polis köpeği ve Rottweiler ” adlı bazı köpek türlerinden bahsetmektedir. Kitapta argo sözler ve çocuk

okurların anlamakta güçlük çekecekleri ilgeç ve bağlaçlara yer verilmemiştir. Anlatımda sıfatlar, deyimler, ikilemeler ve pekiştirmeler oldukça başarılı bir şekilde kullanılmıştır:

Sıfatlar

“Diğer köpek sahipleri bize kınayan bakışlar atıyorlardı. ” (CBİDM, 2019: 56)

“İnanılmaz eğlenceli şeyler yaşıyordun. ” (CBİDM, 2019: 69)

“ ... o yüzden en azından **bahçeli bir evde** yaşaması gerektiğine inanıyordum. ” (CBİDM, 2019: 85)

“Elimi tasmamın üzerine koyup gözlerimi kulübeme dikerek onurlu bir köpek gibi yemin edeceğim. ” (CBİDM, 2019: 90)

“Düşük desibelde havlayan Boğuk, sinir bozucu Kıymık ve gösteri dünyasının **artistlerinden Rocky**. ” (CBİDM, 2019: 99)

“**Etraf ne için çıktığı anlaşılmayan kavgalarla, anlamsız küslüklerle, bitmiş dostluklarla doluydu. Oysa üç kemiklik dünya yahu...** ” (CBİDM, 2019: 103)

“Şimdi beyaz yakalı işçiyim, kravatım var ve kapıda dikiliyorum. ” (CBİDM, 2019: 118)

“Sayko bizim **sadık müşterimizdir**, ” dediler. ” (CBİDM, 2019: 151)

Pekiştirmeler

“Sürekli kendini kurutmaya çalıştıkça biz de sıvılaşmam olduk. ” (CBİDM, 2019: 58)

“Paramparça yapmış. ” (CBİDM, 2019: 76)

“Anneme sınıksız sarılıp “ Bizi bırakma anneneeciğim, iyileşeceksiiiiin, ” dedim hiçkırta hiçkırta. ” (CBİDM, 2019: 176)

“Sapasağlamım ben! ” (CBİDM, 2019: 176)

İkilemeler

“Bir gün bir pati attım pekmez şişesine, her yer yapış yapış pekmez oldu. ” (CBİDM, 2019: 24- 25)

“ ... ve ikimiz de tıpış tıpış peşinden gittik. ” (CBİDM, 2019: 30)

“Adam kocaman göbeğini hoplata hoplata pis pis güldü. ” (CBİDM, 2019: 50)

“Anneannenle takıla takıla hastalık hastası oldum ben. ” (CBİDM, 2019: 62)

“Sonraki yarım saat boyunca evin çeşitli yerlerinde **fellik fellik** anahtar aradık. ” (CBİDM, 2019: 75)

“Sabah Cango hüngür hüngür ağladı. ” (CBİDM, 2019: 79)

“Dışarıda lapa lapa kar yağarken Müşerref Abla’ yla salonda oturuyorduk. ” (CBİDM, 2019: 141)

“Ben soğuktan tir tir titriyordum. ” (CBİDM, 2019: 146)

Atasözü- deyimler

“Annemle babamın yüzünden düşen bin parça olsa da dünyalar benim oldu. ” (CBİDM, 2019: 22)

“Yüzü gözü açıldı, yanaklarına kan geldi çocuğun. ” (CBİDM, 2019: 24)

“Ama bana gelince kaşları hemen çatılıyor. ” (CBİDM, 2019: 25- 26)

“Bu durum biraz ağrıma gitse de takmamaya gayret ediyorum. ” (CBİDM, 2019: 26)

“Çok canı yanıyor ve kulağına dokunmamıza izin vermiyor. ” (CBİDM, 2019: 33)

“Kötü biri değilim, işe yaramak için yaptığım her şey bana sorun olarak dönüyor. ” (CBİDM, 2019: 47)

“Ayrıca yeri gelmişken anneannen hakkındaki görüşlerimi dile getirmek istiyorum. ” (CBİDM, 2019: 60)

“Fakat okula başlamadan önceki hafta üst üste yaşanan olaylar bardağı taşırdı. ” (CBİDM, 2019: 69)

“Ama elimizden bir şey gelmez. ” (CBİDM, 2019: 74)

“12 numaradaki adam her gece bangır bangır müzik dinliyordu ... ” (CBİDM, 2019: 127)

“Bütün günü pencerenin önünde kar yağışını izleyerek geçirdik. ” (CBİDM, 2019: 144)

Anlatımda bazı yabancı karakter ve tanınmış kişilerle bağlantı kurulmuştur:

“Tablonun ismini **Cingo Lisa** koymasını umuyorum. ” (CBİDM, 2019: 26)

“Ofislerinde papağan besliyorlardı. Adını Napolyon koymuşlar. Papağana da tek kelime öğretmişler. Kuşcağıza ne söylersen söyle, karşılığında “ **Para, para, para!** ” diyor. ” (CBİDM, 2019: 49- 50)

“Üstüne de **Süpermen** işareti koymaya çalışmış. ” (CBİDM, 2019: 65)

Kitapta iki yerde “ Alzheimer ve Klostrofobi” yabancı kelimeleri geçse de yazar öncesinde anlamlarını vermiştir. Böylece çocuk okurların söz dağarcığına yeni kelimeler eklenmiştir:

“Hafıza kaybım mı var benim acaba? Yoksa sizin üst komşu Münevver Teyze gibi Alzheimer hastası mıyım ben? ” (CBİDM, 2019: 62)

“Ben kalamam arkadaş kapalı yerde. **Klostrofobim var, tansiyonum var . . .** ” (CBİDM, 2019: 82)

Kitaptaki anlatım özellikleri incelendiğinde eleştirel söylemlerin de çocuk okurlara sezdirildiği görülmektedir. Genellikle eleştirel söylemleri kitabın ana kahramanı Cingo söylemektedir. İnsanların hayvanlarla olan iletişimi ve davranışlarını eleştirir. Cango da ailesinin ona karşı tutumunu eleştirmektedir:

“Yani senin tuvalet eğitimini böyle mi verdiler Cango? İşeyince gazeteyle popona mı vurdular? Sen “ kardeş” istedin de evlat yerine almadı mı bunlar beni eve? Sen evlatlarıysan ben neyim Cango? **Sen insansın da ben değil miyim?** ” (CBİDM, 2019: 15)

“Ailemle bu şekilde pazarlık yapmayı sevmiyorum. Gerçekten. Yani bunu hiçbir çocuk sevmez, ama bazen bizi mecbur bırakıyorlar. Ayrıca bunları biraz da

onlardan öğrendik. “ Ödevini yapmazsan tabletinle oynayamazsın, ” diyen bir anne babanın çocuğuyum. Onlar gibi davranıyordum. ” (CBİDM, 2019: 31)

“Yedi yıllık eğitimle, kırk günlük eğitim kıyaslanır mı? Ek toprağa, kırk günde domates bile yetişmez, Cingo mu yetişsin? ” (CBİDM, 2019: 92)

“Farklı düşünen, farklı davranan, sıra dışı insanları kabullenemediğiniz gibi sıra dışı köpekleri de kabullenemediniz. ” (CBİDM, 2019: 109)

“Maşallah, bütün sorunlar da çocuklarda. Bütün yetişkinler sağlıklı, bütün çocuklar sorunlu. Ohhh. ” (CBİDM, 2019: 122)

“İnsanların çoğu böyle. Güzel şeyleri görmemekte ısrar ediyorlar. Sanırsın dünyada hiç güzel bir şey yok, her şey çok kötü. Oysa etrafta çok güzel şeyler var. Mesela ben! ” (CBİDM, 2019: 135)

“Müşerref Teyze pişman olan birinden bahsederken de “ Köpek gibi pişman, ” diyor. “ ... Yahu biz niye pişman olalım, yaşıyoruz geçiyor. Herkes gibi hatalarımız oluyor, ama uzatmıyoruz. Bizi karıştırmayın kendi işlerinize. ” (CBİDM, 2019: 137)

Anlatımda ara ara kitabın ana kahramanı Cingo tarafından analizler de yapılmaktadır. Cingo, köpekler ve insanlar arasındaki benzer ve farklı yönleri analiz etmektedir. Böylece çocuk okurların da analiz yapabilmeleri sağlanacaktır. Bazı örnekleri şu şekildedir:

“O gün sinirlenince salondaki kırlenti kendi öfke yastığım yaptım. Sonuçta insan psikolojisiyle köpek psikolojisi birbirine benziyor olmalı. ” (CBİDM, 2019: 123)

“İnsanlarla bazı ortak yönlerimiz var. Onlar da böyleler. İki kişiyi kavga ederken gördüklerinde, onları ayırıp meseleyi çözmek gelmiyor akıllarına. Ya olay yerinden uzaklaşıyorlar ya da sebebini anlamadan kavgaya karışıyorlar. ” (CBİDM, 2019: 100)

Anlatımda konuşma ağzı da kullanılmıştır. Çocuk okurlar için konuşma ağzının kullanılması kitabı benimsemelerine yardımcı olacaktır. Konuşma ağzının kullanılması kitabın akıcılığını da artırmıştır. Anlatımda geçen bazı örnekleri şu şekildedir:

“Kadın, yerde kendisini selamlayan dört ayaklı yakışıklıya bakıp “ Ayyy, ne sevimli şeeey! ” dedi. ” (CBİDM, 2019: 52)

“Cingooooo, duuuuuuuuuuur!!!! ” (CBİDM, 2019: 57)

“ “Oooo” , “ Çok iyi yaaa” , “ Muhteşeeem” ler havada uçtu. ” (CBİDM, 2019: 92)

“Annem, “ Ayyy kusucaaam! ” deyince babam arabayı durdurdu. ” (CBİDM, 2019: 162)

Anlatımda sıklıkla iç konuşmalara da yer verilmiştir:

“Bazen sizin Gocukoğlu Ailesi değil de Gıcikoğlu Ailesi olduğunuzu düşünüyorum. Beni bu aileye neden aldınız? Kardeşin yok diye almadınız mı? Ben bu evin bireyi, bir küçük bebeği, tatlışkosu, mini miniciği, uuuuuuyy çooook tatlıısı değil miyim? (...) Ben insan değil miyim? ” (CBİDM, 2019: 37)

“ İnsanları anlamakta güçlük çekiyorum. Tabii bunun asıl nedeni, benim köpek olmam olabilir. Ama sanırım insan olsaydım da anlamazdım. ” (CBİDM, 2019: 133)

Anlatımda ana kahramanın ve çocuk karakterinin kullanmış olduğu kelimeler ve cümle yapıları çocuk okurların düşünce evrenine hitap etmektedir:

“Papyonumu çıkarttım ve “Eğer Cingo’ yu veterinere götürmezsek evde kalırım, ” dedim. ” (CBİDM, 2019: 31)

“Eğer konuşabiliyor olsaydım “Ben insan değil miyim? Ben niye gidemiyorum? ” derdim. ” (CBİDM, 2019: 37)

4.5.4 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

“Aile bağının önemi” iletisi, Cango’ nun ailesi ile olan mutluluğu üzerinden aktarılmıştır:

“Mutluluk sahiden bulaşıcıydı. Sen mutluysan annen baban da mutlu oluyor, annen baban mutluysa sen de mutlu oluyorsun. ” (CBİDM, 2019: 22)

“Akıl yürütmek” iletisi, Cango’ nun Cingo adına yazdığı mektuba Cingo’ ya nasıl imza attırması gerektiğini düşünerek bulması üzerinden aktarılmıştır:

“ *Mektup bittikten sonra altına imza atmam gerekiyordu ve Cingo kalem tutamıyordu. Annem bir keresinde eskiden okuma yazma bilmeyen insanların imza da atamadıklarını, onun yerine parmaklarını mürekkebe batırıp kâğıda parmak bastıklarını anlatmıştı. Cingo’ nun ön patisini **mürekkeple** boyadım ve fotokopiyle çoğalttığım mektuplara tek tek patisini bastı. Böylece her mektubu imzalamış oldu. ” (CBİDM, 2019: 131)*

“Arabuluculuk yapmak” iletisi, Cingo’ nun arkadaşlarını barıştırması ile ifade edilmiştir:

“Bone ve Kemik’ e baktım, küsmüşler birbirlerine.

“Oğlum siz deli misiniz? Konuştuk ya, mahsusçuktan kavgaydı. Böyle iş mi olur? Kardeşiniz siz! ” dedim. ” (CBİDM, 2019: 102)

“Arkadaş edinmek” iletisi, Cingo’ nun Sayko ile arkadaşlığı üzerinden verilmiştir:

“Soyko ile her hafta sonu buluştuk, birbirimize sarıldık, hasret giderdik, dertleştik. Bunca sene hiç arkadaşı olmamış. İlk kez arkadaşı oldu. ” (CBİDM, 2019: 156)

“Başarılı olmak” iletisi, Cango’ nun annesinin resim yarışmasında başarı elde etmesiyle aktarılmıştır:

“Annem bir resim yarışmasına katıldı ve yarışmada birinci oldu. Önemli bir sanat kurumunun verdiği başarı belgesini o gün anneme törende takdim ettiler. ” (CBİDM, 2019: 75)

“Bilgi vermek” iletisi, Cango’ nun rehber öğretmenin ailesi ile konuşması üzerinden aktarılmıştır:

*“Sonra rehber öğretmen, evcil hayvan besleyen **çocukların bağışıklık sistemleri** daha güçlü oluyor, ” dedi. ” (CBİDM, 2019: 20)*

“Rehber öğretmen, “Çocukların sağlığı için fiziksel aktivite çok önemli. Özellikle köpekle birlikte yürüyerek fiziksel aktivite yaparlar ve daha sağlıklı olurlar, ” dedi. ” (CBİDM, 2019: 20)

“Birlikte hareket etmek” iletisi, Cingo’ nun arkadaşları ile birlikte plan yapması üzerinden verilmiştir:

“Üçümüz kafa kafaya verdik ve planımızı çalıştık. ” (CBİDM, 2019: 99)

“Çıkarımda bulunmak” iletisi, Cingo’ nun yaşadığı ve karşılaştığı olaylar karşısındaki çıkarımları ile ifade edilmiştir:

“Zaten hayat hep böyleydi bana göre. Etraf ne için çıktığı anlaşılmayan kavgalarla, anlamsız küslüklerle, bitmiş dostluklarla doluydu. ” (CBİDM, 2019: 103)

“Ama siz benim herkes gibi olmamı istediniz. Farklı düşünen, farklı davranan, sıra dışı insanları kabullenemediğiniz gibi sıra dışı köpekleri de kabullenemediniz. ” (CBİDM, 2019: 109)

“Böyledir; İnsanlar birbirlerinin kalplerine bakmayı akıl etmezler. Dış görünümüne bakarlar ve çokça yanılırlar. ” (CBİDM, 2019: 155)

“Dua etmek” iletisi, Cango’ nun şu cümleleri ile ifade edilmiştir:

“Ama yine de çocukları hasta olduğunda, mutsuz olduğunda, boynunu büktüğünde dayanamazlar; eski haline geri dönsün diye dua ederler. ” (CBİDM, 2019: 13)

“Düşünceli olmak” iletisi, Cingo’ nun evi terk ederken oyuncasını almayı Cango’ ya bırakması ile ifade edilmiştir:

“Cango’ nun bana aldığı kemik şeklindeki oyuncası da alacaktım ama son anda vazgeçtim. Kardeşiyle oynarken kullansın. Benden hatıra kalsın. ” (CBİDM, 2019: 183)

Bingo’ nun Cango’ ya köpeklerinin neden okula gitmesi gerektiğini anlatması ile “Eğitimin önemi” iletisi okuyucuya aktarılmıştır:

“Cingo’ nun eğitime gönderilmesi Taner’in ve benim fikrimdi. Cango bu duruma biraz üzüldü ama yapmamız gerekiyordu. Ona eğitimin neden önemli olduğunu anlattım.

Sonuçta biz insanlar bile okula gidiyorduk, Cingo' nun gitmesi çok daha normaldi. ”
(CBİDM, 2019: 85)

Yazar, kitap boyunca Cingo' nun yaptığı açıklamalarla çocukların olayları Cingo' nun gözünden bakmalarını sağlayarak empati kurdurmuştur. “ Empati kurmak” iletisi, Cingo' nun yaptıkları karşısında sinirlenen Gocukoğlu ailesine, kendi başına gelenlerin onların da başına gelse aynılarını yapacaklarını ifade etmesiyle aktarılmıştır:

“Ne yapayım kardeşim? Korktum, tamam mı? Siz ameliyat olsanız, sizi anesteziyle uyutsalar da götürüp bir odaya kapatsalar? Kendinize geldiğinizde bir çay demleyip ohhh çekerek içer misiniz? Siz de ne yapacağını bilemezsiniz. ” (CBİDM, 2019: 44)

“Geceleri havlıyorum diye kızıyorlar. Hayır yani, küçük bir bebeğiniz olsaydı her gece ağlayacaktı, kapıyı açıp “ Kapa çeneni bebek! ” deyip kapatacak mıydınız? Beni de kucağınıza alın, pışpışlayın, “Hanımış Cingo,” deyin. Ben insan değil miyim?!”
(CBİDM, 2019: 37)

“Gözlem yapmak” iletisi, Cingo' nun insanları gözlemlemesiyle aktarılmıştır:

“Çünkü gözlemediğim kadarıyla insanlar hep böyle yapıyor. Genelde başka şeylere sinirleniyorlar ama sinirlerini çocuklarından çıkartıyorlar.” (CBİDM, 2019: 46)

“Güler yüzlü olmak” iletisi, Cingo' nun Bingo hakkında bilgi verirken kullandığı şu cümle ile ifade edilmiştir:

“Herkes güler yüzlü, herkes çok seviyor onu. ” (CBİDM, 2019: 25)

Cingo' nun eğitim boyunca yaşadıklarını günlüğüne yazması üzerinden “ Günlük tutmak” iletisi aktarılmıştır:

“Artık sıkıntıdan günlük tutmaya başladım. Yıllar sonra çok ünlü bir köpek olduğumda “Cingo' nun Günlükleri” diye kitaplar basarsınız. Günlükçüğüm, geçen hafta neler oldu neler? ” (CBİDM, 2019: 77)

“Hatalarından ders çıkarmak” iletisi, Cingo' nun okulda bulunduğu zaman diliminde ailesini özleyip, yaptıklarından pişman olduğunu ifade ettiği şu cümlelerle ifade edilmiştir:

“Lütfen beni görmeye gelin! Her gün çok ağlıyorum. İnanılmaz mutsuzum.

Bingo, bir daha seni asla üzmeyeceğim!

Tango, bir daha kâğıtları parçalarsam ne olayım.

“Cango, bir daha ödevine işersen mesanem patlasın! ” (CBİDM, 2019: 83)

“ Hayal kurmak” iletisi, Cango’ nu şu cümleleriyle ifade edilmiştir:

“Tüm çocukların hayali bir köpek sahibi olmaktır. Benim de öyleydi. ” (CBİDM, 2019: 10)

Gocukoğlu ailesinin Cingo’ yu barınaktan almalarıyla “ Hayvan sahiplenmek” iletisi aktarılmıştır:

“Hep birlikte bir barınağa gittik ve yeni yavrulmuş bir köpeğin yavrularından birini evlat edindik.” (CBİDM, 2019: 21)

“Kararlı olmak” iletisi, Cango’ nun ailesine yavru köpek sahiplenmek konusunda kararlı davranması üzerinden aktarılmıştır:

“Annem ve babam bir hafta boyunca bana çeşitli önerilerle geldiler. Balık? Kuş? En olmadı, kedi? Olmadı. Kabul etmedim. Niye edeyim ki? Hedefime adım adım ilerlerken hiçbir pazarlığa tahammülüm yoktu.” (CBİDM, 2019: 11)

“Merak etmek” iletisi, Cingo’ nun Gocukoğlu ailesi hakkında merakı üzerinden verilmiştir:

*“Bazen onlara bakıp bakıp “ **Benden önce ne yapıyormuş acaba bunlar?** ” diye düşünüyorum. ” (CBİDM, 2019:27)*

“Misafirperver olmak” iletisi, Gocukoğlu ailesinin misafirlerinin sözleri üzerine sinirlendikleri halde hoşgörülü davranmalarıyla aktarılmıştır:

“İçerde ben, babam ve annem; dışarda Cingo, Sevil Teyze’ye sinir olduk. Ama elimizden bir şey gelmez. Çünkü ne kadar kızarsak kızalım misafirlerimize davranmamız gerektiğini biliyoruz. ” (CBİDM, 2019: 74)

“Mukayese etmek” iletisi, Cango’ nun annesinin Cingo ile kendisine olan farklı tutumlarını kıyaslaması ile verilmiştir:

“Bir köpeğin gözyaşlarıyla ilk kez o gün karşılaştım. Tüylerinin üzerinden süzülen bir sıra ıslaklık, Cingo’ nun ne kadar acı çektiğini gösteriyordu. Onu orada öyle bırakamazdık. Veterinere götürmemiz gerektiğini söyledim. Annem, “ Yarın gideriz, ” dedi. Eğer kulağı ağrıyan ben olsaydım hemen doktora giderdik. Ama kulağı ağrıyan Cingo’ ydu ve sırf hayvan diye bir acı çekmesini öneriyordu annem. Bunu asla kabul edemezdim. ” (CBİDM, 2019: 31)

Cango’ nun kardeşi olacağını duymasıyla sevinmesi üzerinden “ Mutlu olmak” iletisi aktarılmıştır:

“Yerimde duramıyordum, koltuğun tepesine çıkıp zıpladım, takla falan attım. Anneme sarıldım, babama sarıldım, anneme sarıldım, babama sarıldım, tekrar anneme sarıldım. ” (CBİDM, 2019: 177)

“Ödev yapmak” iletisi, Cango’ nun proje ödevini yapması üzerinden aktarılmıştır:

“Okulda öğretmenimiz bir proje ödevi verdi. Erozyonu anlatan bir çalışma yapmamızı istedi. Babamla birlikte kâğıttan ağaçlar yaptık ve dik duracak şekilde kocaman bir kâğıdın üzerine yapıştırdık. Çevresine bol miktarda toprak döktük. Okula giderken yanımda saç kurutma makinesi götürecektim. Sonra onunla yapay bir rüzgâr yaratarak toprağın üzerine tutacaktım ve toprak, ağaçlarım koymayacaktı, böylece ödevimden yüksek puan alacaktım. ” (CBİDM, 2019: 72)

“Ön yargılı olmamak” iletisi, dış görünüşe bakarak insanları yargılamamak gerektiği üzerinden ifade edilmiştir:

“Cango’ nun sınıfında bir çocuk var mesela. Çok kilolu ve iri yarı bir çocuk. Diğer çocuklar ondan korkup uzak duruyorlar. Cango’ nun dediğine göre hep tek başına geziyormuş. Sonra Cango bir gün onunla yakın arkadaş oldu ve aslında ne kadar iyi bir arkadaş olduğunu, ne kadar esprili ve zeki olduğunu öğrendi. Şimdi en yakın arkadaşlarından birisi. ” (CBİDM, 2019: 154- 155)

“Öz eleştiri yapmak” iletisi, Cango’ nun kendi hatasını ifade etmesiyle verilmiştir:

“Çok sorumsuz biriydim ve bu meselenin acilen çözülmesi gerekiyordu. ”
(CBİDM, 2019: 19- 20)

“Özlem duymak” iletisi Cango’ nun, Cingo’ nun okula gitmesiyle onu çok özlediğini ifade etmesi üzerinden verilmiştir:

“Cingo’ yu çok özledim. Odamın kapısına gelip hızlı hızlı nefes alıp vermesini, ayak ucuma kıvrılıp uyumasını, sabahları ellerimi yalayıp beni uyandırmasını, ne güzel oyun oynarken sokaktan geçen köpeğin havlamasıyla birdenbire pencereye koşmasını, okul kalemlerimi kemirmesini, tuvaletten su içmesini, yaramazlıklarını, haylazlıklarını... her şeyini özledim. ” (CBİDM, 2019: 105)

“Plan yapmak” iletisi, Cingo’ nun planları üzerinden verilmiştir:

“Beş gündür planlamayla vakit geçiriyordum. ” (CBİDM, 2019: 96)

Cingo’ nun Gocukoğlu ailesine sadık kalarak davranışlar sergilemesi üzerinden “Sadık olmak” iletisi okuyucuya verilmiştir:

“Yorgundum ve uyuyakalmıştım. Bir ara uyandığımda Cingo’ yu hâlâ bana bakarken buldum. Uyumamış. O an anladım; evde yalnız olduğumu biliyor ve beni korumak için uyuyordu. ” (CBİDM, 2019: 87)

“Cango yatağında uyuyordu. Üstünü açmış. Ağzımla yorganı çektim, üstünü örttüm. “Hoşça canım Cango. Mutlu ol,” dedim. ” (CBİDM, 2019: 183)

“Saygı duymak” iletisi, Tango’ nun Cingo’ nun âşık olmasını anlayışla karşılaması üzerinden ifade edilmiştir:

“Cingo’ yu anlıyor, aşkına saygı duyuyordum. ” (CBİDM, 2019: 150)

“Sevgi” iletisi, Cango’ nun kardeş sevgisi üzerinden aktarılmıştır:

“Düşünsene, bir kardeşim olacak... Ona mama yediririm, emeklerken onunla birlikte emeklerim, oyunlar öğretirim. “Biraz daha büyüyünce parkta futbol oynarız. Maçlara bizimle gelir. “Abi, abi, ” diye peşimde dolanır. ” (CBİDM, 2019: 178)

“Sorgulayıcı olmak” iletisi, Cingo’ nun Gocukoğlu ailesinin onun diğer köpekler gibi olmasını istemelerini sorgulaması üzerinden aktarılmıştır:

“ *“Pati ver,” dediğinde kuyruğumu uzatsaydım sana, buna birlikte gülemez miydik? Tüm köpekler mama yerken ben salçalı ekmeğe yiyen bir köpek olsaydım mesela. Gelen herkese “Cingo’ nun maması da çok pahalı” demek yerine, “ Bizim Cingo salçalı ekmekten başka bir şey yemez, ” deseydiniz, olamaz mıydı? ” (CBİDM, 2019: 109)*

“Söz dinlemek” iletisi, Cango’ nun barınaktan sahipleneceği köpeği seçerken annesinin sözünü dinlemesi ile aktarılmıştır:

“Daha sakın bir yavru seçebilirdik, ama anne sözü dinlemek lazım diye düşündük ve Cingo’ yu istedik.” (CBİDM, 2019: 21)

“Tedbirli olmak” iletisi, Tango’ nun iş yerinde Cingo için bazı tedbirler almasıyla aktarılmıştır:

“Cingo’ nun, çalışma ortamına ayak uydurabilmesi için her türlü tedbiri aldık. Onu işe götürdüğüm günlerde tuvaletin kapısını kapalı tutuyorduk.” (CBİDM, 2019: 51)

“Uyum sağlamak” iletisi, Cingo’ nun Gocukoğlu ailesinin ev düzenine alışmaya çalışmasını ifade etmesi üzerinden verilmiştir:

“Sizin eve ayak uydurmaya çalışıyorum. Aslında kolay öğrenen biriyimdir. Yani elimden geleni yapıyorum.” (CBİDM, 2019: 45)

“Vedalaşmak” iletisi, Cingo’ nun barınaktan ayrılırken ailesi ile vedalaşması üzerinden aktarılmıştır:

“Annemle, babamla ve kardeşlerimle vedalaştım.” (CBİDM, 2019: 23)

Tablo 4.5 “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?” adlı yapıtında yer alan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Aile bağının önemi	3
2	Akıl yürütmek	5
3	Arabuluculuk yapmak	1
4	Arkadaş edinmek	3
5	Başarılı olmak	1
6	Bilgi vermek	7
7	Birlikte hareket etmek	1
8	Çıkarımda bulunmak	9
9	Dua etmek	3

10	Düşünceli olmak	2
11	Eğitimin önemi	2
12	Empati kurmak	14
13	Gözlem yapmak	1
14	Güler yüzlü olmak	1
15	Günlük tutmak	3
16	Hatalarından ders çıkarmak	4
17	Hayal kurmak	2
18	Hayvan sahiplenmek	1
19	Hayvan sevgisi	1
20	Kararlı olmak	1
21	Merak etmek	1
22	Misafirperver olmak	1
23	Mukayese etmek	2
24	Mutlu olmak	2
25	Ödev yapmak	1
26	Önyargılı olmamak	2
27	Özeleştirii yapmak	1
28	Özlem duymak	7
29	Plan yapmak	1
30	Sadık olmak	4
31	Saygı duymak	1
32	Sevgi	3
33	Sorgulayıcı olmak	3
34	Söz dinlemek	1
35	Tedbirli olmak	3
36	Uyum sağlamak	1
37	Vedalaşmak	1
TOPLAM		100

Tablo 4. 5 incelendiğinde, “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabında 37 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 100 eğitsel ileti tespit edilmiştir. En sık kullanılan eğitsel ileti “empati kurmak” iletisidir. Arabuluculuk yapmak, başarılı olmak, birlikte hareket etmek, gözlem yapmak, güler yüzlü olmak, hayvan sahiplenmek, hayvan sevgisi, kararlı olmak, misafirperver olmak, ödev yapmak, özeleştirii yapmak, plan yapmak, saygı duymak, söz dinlemek, uyum sağlamak ve vedalaşmak iletileri birer kez kullanılmıştır.

4.6 “Cesaret Sandığı” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.6.1 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Cesaret Sandığı

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Oya DİKER

Yayınevi: Elma (Çocuk) Yayınevi

Basım Yılı: 2019 (7. Basım)

Sayfa Sayısı: 32

Kitap, mağarada yaşayan üç kardeş tilkinin başından geçen cesaret yolculuğunu anlatır. Üç küçük tilkiden birincisi çok utangaç, ikincisi çok korkak, üçüncüsü ise çabuk pes eden bir tilkidir. Üç kardeşin en büyük hayali cesur birer tilki olmaktır. Kardeşler yaşadıkları dağın zirvesinde ne olduğunu merak edip annelerine sorarlar. Anneleri ise orada bilge kurdun yaşadığını ve korkuları alan sihirli bir cesaret sandığına sahip olduğunu söyler. Annelerini dinleyen üç küçük tilki o sandığa ulaşmaya karar verirler. Böylece utangaçlıktan, korkaklıktan ve pes etmekten kurtulacaklarını düşünürler. Üç küçük kardeş sandığa ulaşmak için bir sabah erkenden yola çıkarlar. Dinlenmek için mağaraya girerler. Mağarada bulunan yarasalar korkak olan tilki oldukça etkiler. Ancak zamanla yarasaların zararsız olduğunu anlar ve korkusunu yener. Bir süre dinlendikten sonra yola devam ederler. Yolda yılanla karşılaşırlar. Yılanla konuşma görevi utangaç olan tilkiye kalmıştır. Çekinerek yılanla bilge kurdun nerede yaşadığını sorar. O da yanlış yolda olduklarını, isterlerse yol gösterebileceğini söyler. Yolculukları yılanla beraber devam eder. Ayrıldıkları yarasalı mağaraya tekrar gelmişlerdir. Pes eden tilki durum karşısında eve geri dönmeyi teklif eder. Yılanın tavsiyesi ile yola devam ederler. Üç kardeş bilge kurdun yanına gelene kadar açlıkla ve tehlikeli hayvanlarla karşılaşırlar. Fakat cesaret sandığına ulaşmak için kararlıdırlar. Birçok engeli aştıktan sonra bilge kurdun yanına varırlar. Bilge kurt onları sevgiyle karşılar ve çorba ikram eder. Karınlarını doyurup dinlenen üç kardeş bilge kurda cesaret sandığının yerini sorarlar. Bilge kurt sahip olduğu tek sandığın üzerinde oturduğu sandık olduğunu söyler. Sandığı açarak boş olduğunu gösterir. Asıl cesareti buraya gelerek gösterdiklerini söyleyerek onları mutlu

eder. Üç kardeş bilge kurtla vedalaşıp utanmadan, korkmadan ve yılmadan cesurca hayatlarına devam ederler.

4.6.2 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.6.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Kitap, 19x24 boyutlarındadır. Kitabın boyutu okul öncesi dönemi çocukların rahatça taşıyabileceği ve ilgisini çekecek boyuttur.

4.6.2.2 Kapak- cilt

Kitabın kapak tasarımı çocukların dikkatini çekecek nitelikte renkli ve canlıdır. Kitabın çizim ve tasarımını Oya Diker yapmıştır. Kapakta bulunan görseller kitabın içeriğiyle bütünlük oluşturmaktadır. Ön kapakta kitabın kahramanları olan kardeş üç tilkinin sandığı incelemeleri resmedilirken arka kapakta kitabın tanıtım yazısı bulunmaktadır. Ön ve arka kapağın zeminleri uyum içerisindedir. Kapağın tasarımı ve görsel etkisi çocukta izleme isteğini artıracak niteliktedir.

Kitabın cildi dayanıklı ve sağlamdır. Sırt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli ciltleme tekniği kullanılmıştır. Özellikle okul öncesi dönem için cildin dayanıklı olması oldukça önemlidir. Böylece kitabın uzun süre kullanılmasına imkân verilmektedir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgilerine yer verilmiştir.

4.6.2.3 Kâğıt

Kitapta mat 1. hamur kâğıdı kullanılmıştır. Kâğıt, resimlerin ve metnin niteliğini başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Kâğıt kolay yıpranmayan sağlam bir yapıya sahiptir.

4.6.2.4 Sayfa düzeni

Kitapta, satır aralarındaki boşluklar normal aralıktadır. Kısa paragraflara yer verilmiştir. Paragraflar tek sütun halinde yazılmıştır. Kitap, okul öncesi döneme hitap ettiği için resimler metinden daha geniş alana yayılmıştır. Böylece çocukların resimleri izleme, okuma ve yorumlama becerisi gelişecektir. Sayfa numaralandırılması yapılmamıştır.

4.6.2.5 Harfler

Kitapta “CenturyExpd Bt” yazı stili kullanılmıştır. Harfler 15.5 boyutundadır. Harflerin puntosu ve kalınlığı okul öncesi dönem için uygundur. Görsel anlamda karmaşıklıktan uzak resimle uyum içinde verilmiştir.

4.6.2.6 Resim

Okumayı bilmeyen okul öncesi çocuklar için resimlerin önemi büyüktür. Kitapla buluşan çocuk, resimler yoluyla kitabı anlamlandırır, yorumlar ve izler. Bu dönemde çevresindekilerin okuması ile kitabı dinler ve anlamlandırır. Bu nedenle kitabın hitap ettiği yaş düzeyine uygun olması gerekmektedir. Cesaret Sandığı adlı yapıtta, sanatçı duyarlılığı ile yapılmış görsellerin resimleyeni Oya Diker' dir. Kitapta görseller vasıtasıyla anlatım zenginleşmiştir. Cesaret Sandığı adlı kitabın tüm sayfalarında resim bulunmaktadır. Canlı renkler kullanılarak çocuğun dikkati çekilmiştir. Kitapta kahramanların fiziksel ve ruhsal porteleri görsel yoluyla çocuğa aktarılmıştır. Çocuk, kahramanların ruhsal değişimlerini de resimler yoluyla kavramaktadır. Böylece çocuğun anlam evrenine kavramlar resim yoluyla aktarılmaktadır. Kitapta metin ve resim uygun sırada verilerek bütünsel bir uyum yakalanmıştır. Cesaret Sandığı adlı yapıtta buluşan çocukların eserde sunulan resimlerin rehberliğinde bilişsel ve görsel gelişimleri desteklenmektedir.

4.6.3 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.6.3.1 Konu

Kitapta, utangaç, korkak ve çabuk pes eden üç tilki kardeşin cesaret yolculuğu konu edinilmiştir. Üç kardeş tilkinin bu durumları, çocukların da yaşamlarında sergiledikleri duygu durumlarından bazılarıdır. Karakterler aracılığıyla çocuklar kendilerini daha iyi tanıyıp içlerindeki cesaret potansiyelini ortaya çıkarma yollarını bulacaklardır. Konu okul öncesi yaş grubunun ilgisini çekebilecek şekilde yapılandırılmıştır.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir. Kitapta merak edilen kısım sandığın içinden çıkacağı düşünülen cesarettir. Merak unsuruyla birlikte çocuğun dikkati canlı tutulmuştur.

Rastlantısallık: Kitapta şansa ve rastlantıya yer verilmemiştir. Olaylar mantık çerçevesinde meydana gelmiştir.

Duygusallık: Karakterlerin duygu durumları çocuğun doğasına uygun bir biçimde verilmiştir. Eserde aşırı duygusallığa kaçılmamıştır.

Çatışmalar

Kitapta bulunan çatışmalar ile çocukların ilgisi ve merakı canlı tutulmaktadır. Çatışmalarda aşırı duygusallığa kaçılmamıştır. Kitapta geçen çatışmalardan bazıları şu şekildedir:

Kişi- doğa çatışması

Üç kardeş bilge kurdun bulunduğu dağa tırmanırken yükseklerle çıkmanın verdiği soğuk ve zor doğa koşulları karşısında tutunmaya çalışırlar. Bu durum kişi- doğa çatışmasına örnektir:

“Üç küçük tilki tırmanmaya devam etti. Acıktılar, dağda yiyecek bulup yediler. Susadılar, kar sularını eritip içtiler. Üşüdüler, mağaraya girip ısındılar. ” (CS, 2019: 22)

Kişinin kendi ile çatışması

Çabuk pes eden ve tekrar denemekten hep çekinen tilki, yılanın ona verdiği güvenle pes etmekten vazgeçip yola gitmesi kişinin kendi ile çatışmasına örnektir:

“Çabuk pes eden tilki heyecanla konuştu:

“Olamaz, bu kadar yolu boşuna geldik. Ya bu yol da yanlışsa, ya tekrar geri dönersek? Bence boş yere denemeyelim, hemen eve dönelim” dedi. ” (CS, 2019: 16)

Yılan, “Güven bana, bu yol doğru yol, hadi gidin” dedi.

Üç küçük tilki tırmanmaya devam etti. ” (CS, 2019: 14- 16)

4.6.3.2 Tema

Kitapta cesaret teması işlenmektedir. Tilki kardeşlerin merak ve güven duygularıyla birlikte korkuların üstesinden gelerek içlerindeki cesarete ulaşmaları okurların ilgisini çekecek niteliktedir. Cesaretin getirdiği özgüvenle biten kitap, çocuk okurların düşünce dünyalarına hitap etmektedir.

4.6.3.3 Karakterler

Okul öncesi çocuklara hitap eden eserde karakterler çocuğun ilgisini çeken hayvanlardan oluşturulmuştur. Karakterler insan gibi konuşularak kişileştirilmiştir. Böylece çocuk, karakterleri bir arkadaş gibi görerek düş dünyasında maceraya

çıkılmaktadır. Bunun neticesinde çocuk eserde verilen iletiyi kolayca kazanmaktadır. Yazar karakter kadrosunda tilki, kurt ve yılanı yer vermiştir. Kurt ve yılan alışılmışın dışında olarak tilkilere yardımcı olan iyi karakterlerdir. Cesaret Sandığı'yla buluşan çocuk, karakterler vasıtasıyla içindeki cesareti ortaya çıkaracaktır.

Anne tilki, üç tilki kardeşin annesidir.

Utangaç tilki, başkaları ile konuşurken çok utanan tilkidir.

Korkak tilki, en ufak gürültüden bile korkan tilki kardeşidir.

Pes eden tilki, tekrar denemekten kaçınan ve çabuk pes eden tilki kardeşidir.

Bilge kurt, üç küçük kardeşe nasihat eden bilge karakterdir.

Yılan, üç tilkiye yol gösteren karakterdir.

4.6.3.4 Çevre

Kitapta çevre olarak dış mekân verilmiştir. Olaylar mağara ve dağda gerçekleşmektedir. Tilkiler içlerindeki cesareti dağın zirvesinde farkına varırlar.

4.6.3.5 Dil ve anlatım

Cesaret Sandığı adlı yapıtta, kısa ve basit cümleler kullanılmıştır. Yalın bir Türkçeye yer verilmiştir. Kitabın seslendiği yaş seviyesine uygun akıcı bir anlatım hâkimdir. Okuma- yazma bilmeyen okul öncesi çocuklara hitap eden kitap, çocukların dinlerken ritmik bir ahenk yakalayacağı şekilde yapılandırılmıştır. Edilgen yapıya yer verilmezken etken çatılı fiiller kullanılmıştır. Sözcükler gerçek anlamlarıyla kullanılarak çocuğun anlam evrenine uygun şekilde verilmiştir. Kitapta kullanılan söz varlığı çocuğun kavrama düzeyine uygundur. Yazım ve noktalama işaretleri özenli bir şekilde kullanılmıştır. Yazar, yabancı sözcüklere yer vermemiştir. Kitapta yer alan bazı dil ve anlatım özelliklerinden bazıları şu şekildedir:

Kitapta bulunan bazı etken çatılı cümleler şu şekildedir:

“Dördüncü günün sabahı erkenden kalkıp yola çıktılar. ” (CS, 2019: 13)

“Saatlerce turmandılar, yürüdüler, koştular. ” (CS, 2019: 14)

“Bir adım attı, yine bir şey yapmıyorlardı. ” (CS, 2019: 15)

Devrik cümlelere yer verilerek şiirsel hava katılmıştır:

“Ah bir gitseler, bir çıksalar, bir bulsalar bilge kurdu!” (CS, 2019: 12)

“Mağaraya girer girmez bir çığlık attı tilki kardeşlerden biri.” (CS, 2019: 14)

“Dağın en tepesindeydiler şimdi.” (CS, 2019: 24)

Betimlemeler başarılı bir şekilde kullanılarak anlatım çocuğun zihninde kolaylıkla tasvir edilmektedir:

“Ulu, kocaman, koskocaman dağın eteğine gizlenmiş derin bir mağarada bir tilki ailesi yaşıyordu.” (CS, 2019: 6)

“İşte tek başına bir kurt, yaktığı ateşin önünde oturuyordu.” (CS, 2019: 24)

Söz varlığı

Yazar, kitabın seslendiği yaş grubunun kavram düzeyine uygun bir söz varlığı kullanmıştır. Çocuk, bazı sözcüklerin anlamını hem metin içerisinden hem de görsellerden çıkarmaktadır. Yazar, kitapta geçen bazı sözcükleri anlatımında açıklamıştır. Böylece sözcükler çocuğun anlam evreninde kolaylıkla yer alacaktır. Çocuğun söz varlığını zenginleştirecek sözcüklerden bazıları şunlardır: “Ulu” (s. 6) , “utangaç” (s. 8) , “pes etmek” (s. 9) ve “heybetli” (s. 10). Kitapta ikilemeler ve sıfatlar başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Çocuğun anlamakta zorluk çekeceği edat ve bağlaçlara yer verilmemiştir. Argo sözcük kullanılmamıştır.

Yazar, bazı sözcüklerin anlamlarını anlatımda açıklayarak çocuğun zihninde kalıcı hale gelmesine katkıda bulunmuştur:

“Bu tilki kardeşlerden biri çok utangaçtı. Başkalarıyla konuşurken çekinir, biri bir şey sorduğunda yanıtlamaya cesaret edemezdi.” (CS, 2019: 8)

“İkinci tilki biraz korkaktı. En ufak sestten, gürültüden, karartıdan korkar, yalnız kalmayı asla istemezdi.” (CS, 2019: 9)

“Üçüncü tilki çok çabuk pes eder, tekrar denemekten kaçınırdı.” (CS, 2019: 9)

Anlatımda sıfatlar kullanılarak varlıklar ve nesnelere nitelendirilmiştir. Böylece anlatımın çocuğun zihninde rahatlıkla canlanması sağlanmıştır:

*“Ben hiç görmedim ama duyduğum kadarıyla çok akıllı ve iyi kalpli bir kurtmuş.
” (CS, 2019: 11)*

*“Önlerine çıkan bir kayaya tırmandıklarında karşılarında kocaman bir yılan
gördüler. ” (CS, 2019: 16)*

“Küçük tilkileri görünce çok şaşırıldı.” (CS, 2019: 24)

İkilemeler başarılı bir şekilde kullanılarak anlatım hareketlendirilmiştir. Kitapta geçen ikilemeler şu şekildedir:

“Tepesindeki yarasaları izleye izleye derin bir uykuya daldı. ” (CS, 2019: 15)

“Sohbet ede ede yarasa mağarasına geri döndüler. ” (CS, 2019: 19)

Deyimler

“Üçüncü tilki çok çabuk pes eder, tekrar denemekten kaçınırdı. ” (CS, 2019: 9)

“Nefes nefese kalmışlardı. ” (CS, 2019: 14)

“O kadar tehlikenin üstesinden boşuna mı geldik? ” (CS, 2019: 28)

“ ... başlarını kaldırıp dağın en tepesini, en yüksek noktasını görmeye çalışırlardı. ” (CS, 2019: 6)

Anlatımda kardeş üç tilkinin zorlukların üstesinden gelerek korkularıyla başa çıktıklarında başarıya ulaştıklarını ifade eder. Böylece Cesaret Sandığı'yla buluşan çocuk içindeki cesaret duygusunun farkına varacaktır.

“Üç küçük tilki tırmanmaya devam etti. Acıktılar, dağda yiyecek bulup yediler. Susadılar, kar sularını eritip içtiler. Üşüdüler, mağaraya girip ısındılar. Kocaman bir şahinle, korkunç bir böcekle, tehlikeli bir sürüngenle karşılaştılar ama korkmadan tepeye ulaşmayı başardılar. ” (CS, 2019: 22)

4.6.4 “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

Cesaret temasının işlendiği kitapta, “Cesaretli olmak” iletilisi; utangaç, korkak ve çabuk pes eden üç tilki kardeşin cesaret sandığına ulaşmak için yolda karşılaştıkları engellere rağmen cesurca mücadele etmeleri üzerinden aktarılmıştır:

“Üç küçük tilki tırmanmaya devam etti. Acıktılar, dağda yiyecek bulup yediler. Susadılar, kar sularını eritip içtiler. Üşüdüler, mağaraya girip ısındılar. Kocaman bir şahinle, korkunç bir böcekle, tehlikeli bir sürüngenle karşılaştılar ama korkmadan tepeye ulaşmayı başardılar. ” (CS, 2019: 22)

Bilge kurdun, engelleri aşarak yanına gelen üç tilki kardeşe söylediği cümleler ile “Cesaretli olmak” iletisi ifade edilmiştir:

“Bilge kurt oturduğu sandığın içini açtı ve şöyle dedi: “Gördüğüm kadarıyla sizin cesaret sandığına ihtiyacınız yok. Siz buraya kadar korkusuzca geldiğinize göre zaten çok cesur olmalısınız. İsterseniz sahip olduğunuz cesareti bana bırakın... ” ” (CS, 2019: 29)

“Hayal kurmak” iletisi, üç tilki kardeşin cesur olma hayaliyle ifade edilmiştir:

“ Kardeşlerin üçünün de en büyük hayali cesur birer tilki olmaktı. ” (CS, 2019: 9)

“Üç gün, üç gece bunun hayalini kurdular. ” (CS, 2019: 13)

“İkramda bulunmak” iletisi, bilge kurdun üç tilki kardeşe çorba ikram etmesiyle aktarılmıştır:

“ “ ... Yaklaşın. Aç mısınız? Oturup ısının, çorbamdan için” dedi onlara birer kâse çorba ikram etti. ” (CS, 2019: 24)

“Merak etmek” iletisi, üç tilki kardeşin dağın en yüksek noktasında ne olduğunu merak etmeleri üzerinden aktarılmıştır:

“Üç tilki kardeş, tüm gün dağın eteğinde dolaşır, başlarını kaldırıp dağın en tepesini, en yüksek noktasını görmeye çalışırlardı. ” (CS, 2019: 6)

“Dağ çok büyük ve heybetli görünüyordu. Tilkilerden biri annesine, “ Bu dağın tepesinde ne var anne?” diye sordu. ” (CS, 2019: 10)

“Vedalaşmak” iletisi, üç tilki kardeşin bilge kurtla vedalaşması ile verilmiştir:

“Bilge vedalaşıp yeni maceralar yaşayarak eve döndüler. ” (CS, 2019: 31)

Üç tilki kardeşe yolda karşılaştıkları yılanın yol göstererek yardım etmesi ile “Yardımsever olmak” iletisi aktarılmıştır:

“Yılan, “Eğer isterseniz sizi gideceğiniz yere kadar götürebilirim” dedi.

Sohbet ede ede yarasa mağarasına geri döndüler. ” (CS, 2019: 19)

Tablo 4. 6 “Cesaret Sandığı” adlı yapıtta yer alan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Cesaretli olmak	3
2	Hayal kurmak	2
3	İkramda bulunmak	1
4	Merak etmek	4
5	Vedalaşmak	1
6	Yardımsever olmak	1
TOPLAM		12

Tablo 4. 6 incelendiğinde, “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabında 6 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 12 eğitsel ileti tespit edilmiştir En sık kullanılan ileti kitabın temasıyla da bağlantılı olarak cesaretli olmak iletidir. İkramda bulunmak, vedalaşmak ve yardımsever olmak iletileri birer defa kullanılmıştır.

4.7 “Uyuyor Musun? ” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.7.1 “Uyuyor Musun? ”adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Uyuyor Musun?

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Oya DİKER

Yayınevi: Elma Yayınevi

Basım Yılı: 2019 (4. Basım)

Sayfa Sayısı: 24

Tilki Masalları serisinin ikinci kitabı olan Uyuyor Musun? adlı kitap, üç tilkinin hayal kurmayı öğrenmesi ve hayal dünyalarına dalmasını anlatır. Üç kardeş bir gün eve geldiklerinde anne ve babalarının gözleri kapalı ve konuşmadan oturduklarını görürler. Ellerin hareket ettiğini görünce uyumadıklarını anlarlar. Merakla ne yaptıklarını

sorular. Annesi hayal kurduklarını söyler. Ancak kardeşler hayal kurmanın ne olduğunu tam anlayamaz ve görmek isterler. Babaları ise hayalin kafalarında olduğunu ve bakınca görülemeyeceğini söyler. Gece gökyüzünde yıldızlar ve ay görününce ailecek yıldızları seyretmeye çıkarlar. Üç kardeş yıldızları farklı nesnelere benzetir. O sırada bir yıldız kayar ve anneleri dilek dilemelerini söyler. Birinci tilki Afrika’ daki tilkilerle arkadaş olmayı, ikinci tilki yağmur ormanlarına gidip ıslanınca kendini sallayarak tüylerini kurutmayı ve üçüncü tilki de tüm dondurmalarla bir havuz yapmayı dileyerek hayal ederler. Hayal etmenin ne kadar güzel bir şey olduğunu fark ederler. Sabah kalktıklarında parlayan güneşi görünce, birinci tilki kendini Afrika’ daki arkadaşlarıyla oyun oynadığını, ikinci tilki güneşi yağmur ormanlarındaki bir boz ayı olduğunu, üçüncü tilki ise güneşi bir top limonlu dondurma gibi hayal eder. Ancak anne ve babaları kahvaltıya çağırınca hayal kurmaya biraz ara verip kahvaltıdan sonra tekrardan gökyüzüne bakıp bulutlarla hayal dünyalarının kapılarını açarlar. Daha sonra çimenlere uzanıp gözlerini kapatıp hayal kurmaya devam ederler.

4.7.2 “Uyuyor Musun? ” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.7.2.1 Boyutlar (büyüklük)

Kitap, 19x 24 boyutlarındadır. Eser, okul öncesi çocukların rahatlıkla taşıyabileceği boyuttadır.

4.7.2.2 Kapak- Cilt

Kitabın kapağında bulunan görsel oldukça renkli ve çocuğun dikkatini çekecek şekildedir. Karton kapak kullanılmıştır. Ön kapakta külahın üzerindeki pembe renkli dondurmanın içinde gözleri kapalı kardeş üç tilki resmedilmiştir. Arka kapakta, ön kapakta bulunan resmin devamı ve kitabın tanıtım yazısı bulunmaktadır. Ön ve arka kapak bütünsel bir uyum içerisindedir. Kapak tasarımı, çocukta izleme isteği uyandırır niteliktedir. Kapak tasarımı, kitabın konusuyla bağlantılı olup çocuğu kitabın içeriğine hazırlamaktadır.

Kitabı ciltlemesi, uzun süre kullanmaya elverişlidir. Sirt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Dikişli ciltleme tekniği ile kitabın dayanıklılığı artırılmıştır.

4.7.2.3 Kâğıt

Kitapta 1. Hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, metnin ve resimlerin niteliğini başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Kullanılan kâğıt, dayanıklı bir yapıya sahiptir.

4.7.2.4 Sayfa düzeni

Kitapta paragraflar tek sütun halinde yazılmıştır. Satır araları, normal aralıktır. Sayfalar numaralandırılmamıştır. Sayfaların tamamı resimle kaplı olmakla birlikte metin resim içinde verilerek resim ve yazı birbirini tamamlamıştır. Sayfa düzeni, çocukta izleme isteğini artıracak niteliktedir.

4.7.2.5 Harfler

Yapıtta, “CenturyExpd Bt” yazı stili kullanılmıştır. Harfler 15.5 boyutundadır. Harflerin puntosu ve kalınlığı okul öncesi dönem için uygundur.

4.7.2.6 Resim

Eserin resimleyeni Oya Diker’ dir. Kitap, okul öncesi döneme seslendiği için tüm sayfaları resimle bezenmiştir. Resimlerde kullanılan renklerin canlılığı çocuğun dikkatini çekecek yetkinliktedir. Resimler, metin ile uyum içerisinde verilmiştir. Karakterlerin hareketliliği ve duygu değişimleri görseller ile çocuğa aktarılmıştır. Kitapta çocuğun gerçek hayatta karşılaştığı çevrenin resmedilmesi, çocuğun kitabı benimsemesine katkıda bulunmaktadır. Resimler aynı zamanda çocuğun hayal gücünü kullanacağı ve yorumlayacağı niteliktedir. Kitapta, 12 ve 13. sayfalarda gökyüzündeki yıldızların birleştirilmesiyle oluşan şekiller ile bu şekillere çocuğun farklı yorumlar ve benzetmelerde bulunmasına olanak verilerek hayal gücünün gelişmesine katkıda bulunulmuştur. Okul öncesi dönemde, çocuk okuma bilmediği için dinleyerek kitabı anlamlandırır. Çocuk, görseller aracılığıyla dinlerken izleme becerisini de kazanmaktadır. Çocukla resimler üzerinde konuşmalar yapılarak, çocuğun görsel yorumlama becerisi de geliştirilmektedir. Kitapta bulunan görseller ile çocuğun düşsel gelişimi desteklenmektedir.

4.7.3 “Uyuyor Musun? ” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.7.3.1 Konu

Kitapta, kardeş olan üç tilkinin anne ve babasını gözlemleyerek hayal kurmayı öğrenmesi konu edinilir. Konu gerçekten hayale doğru gelişmektedir. Okul öncesi döneminde çocuk kitapta yakın çevresine ait öğeler bulma arayışındadır. Soyut bir

kavramı anlatan kitapta, çocuğun yakın çevresinden ögeler verilerek canlı tasvirlerle anlatım somutlaştırılmıştır. Böylece çocuk kitapta verilen iletiyi rahatlıkla benimseyecektir.

Konu yapılandırmasını zayıflatan ögeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir. Kitabın başında, tilkilerin anne ve babasının gözleri kapalı ne yaptıkları merak edilmiştir. Kitabın başında merak ögesinin verilmesi çocuğun merakını canlı tutmaktadır.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantı ve şansa yer verilmeyerek metnin inandırıcılığı artırılmıştır.

Duygusallık: Kitapta, aşırı duygusallığa kaçılmamıştır. Karakterlerin duygu durumları çocuğun doğasına uygun bir şekilde verilmiştir.

4.7.3.2 Tema

Yapıtta, hayal kurma teması işlenmektedir. Karakterler merak ve yaratıcılıklarını kullanarak hayal kurmanın getirdiği mutluluğa ulaşırlar. Bu tema ile birlikte çocuğun hayal dünyası zenginleşerek kavramsal gelişimine katkı sağlanmaktadır.

4.7.3.3 Karakterler

Kitabın karakter kadrosu çocuğun ilgisini çekecek nitelikte olan tilkilerden oluşturulmuştur. Okul öncesi dönemde çocuklar çevrelerindeki varlıkları tanımaktan hoşlanmaktadır. Karakterlerin tilkilerden oluşması çocukta merak uyandıracaktır. Karakterler kişileştirilerek çocuğun hayal dünyasında yerini alır. Böylece çocuğun karakterler ile özdeşim kurması sağlanmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklar gözlemleyerek bazı davranışları hayatlarına geçirmektedirler. Bu eserde de kardeş olan üç tilki anne ve babasını gözlemleyerek hayal kurmaktadır.

Tilkilerin annesi ve babası hayal kuran ve çocuklarına da hayal kurmayı öğreten karakterlerdir.

Üç tilki kardeş ise anne ve babalarından gözlemleyerek hayal kurmayı öğrenen ve hayal kurmaktan çok mutlu olan karakterlerdir.

4.7.3.4 Çevre

Kitapta olaylar çevre olarak tilki ailesinin yaşadığı mağara ve dağda geçmektedir. Ancak kurguda tilkilerin düşlerinde gittiği çevreler Afrika ve yağmur ormanlarıdır.

4.7.3.5 Dil ve anlatım

Kitapta, kısa ve yalın cümleler kullanılmıştır. Anlatım, çocuğun düşünce dünyasını geliştirecek şekilde yapılandırılmıştır. Sözcükler, çocuğun anlam evrenine göre özenle seçilerek metnin anlaşılabilirliği artırılmıştır. Anlatımda karakterlerin sorgulama ve keşifleriyle beraber açıklayıcı bir anlatım kullanılmıştır. Kitabın söz varlığı, okul öncesi dönemde olan çocuğun kavram evrenine hitap etmektedir. Kitapta geçen “hayal” (s. 8), “Afrika” ve “yağmur ormanları” (s. 15) sözcükleriyle çocuğun söz varlığı zenginleştirilmektedir. Anlatımda sıfatlar başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Kitapta pekiştirme olarak sadece “koskocaman” (s. 6) kelimesi geçmektedir. Yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. Yazım ve noktalama işaretlerine dikkat edilmiştir. Kitaba ilişkin bazı dil ve anlatım özellikleri şu şekildedir:

Sıfatlar

“Birinci tilki, “ Ben uzak ülkelere gitmeyi diliyorum. ” (UM, 2019: 15)

“ “O dondurmaldan arka bahçeye kocaman dondurma havuzu yaparım ve içinde yüzeriz. ” ” (UM, 2019: 16)

“Üçüncü tilkiye göre ise o, bir top limonlu dondurmaydı. ” (UM, 2019: 19)

“İkinci tilki büyük olan bulutu file benzetti. ” (UM, 2019: 21)

“Gözlerinin önünden yeni hayaller geçiyordu. ” (UM, 2019: 22)

Deyimler

“Anne gözlerini açıp “ Hayal kuruyoruz” dedi. ” (UM, 2019: 8)

“Ay gökyüzündeki yerini almıştı. ” (UM, 2019: 10)

“Tilkiler annelerin isteğiyle sırtüstü uzanıp yatılar. ” (UM, 2019: 11)

“Hayal kurmak üç küçük tilkinin çok hoşuna gitmişti. ” (UM, 2019: 16)

İkilemeler

“Hava kararmış, yıldızlar yavaş yavaş parlamaya başlamış, Ay gökyüzündeki yerini almıştı. ” (UM, 2019: 10)

“Yan yana gelen yıldızlar başka şeylere benziyorlardı. ” (UM, 2019: 11)

Yapıtta, konuşma ağızları kullanılarak çocuk ile kitap arasındaki bağ güçlendirilmiştir:

“ “Bakınca göremezsiniz dedim ya” diye yanıtladı. ” (UM, 2019: 10)

“ “Aaaa, bakın şuradaki yıldızlar bir ayıya benziyooor” diye bağırdı birinci tilki. ” (UM, 2019: 12)

Anlatımda, karakterler aracılığıyla çocuk düşünmeye ve sorgulamaya teşvik edilmektedir:

“Birinci tilki, “Anne, baba, burada ne yapıyorsunuz böyle? ” diye sordu. Anne gözlerini açıp “ Hayal kuruyoruz ” dedi.

İkinci tilki, “ Hayal mi? Hani nerede? ” diye sordu.

Babası gülerek gözlerini açtı, “ Hayallerimiz kafamızda, bakınca göremezsiniz ” diye yanıtladı. ” (UM, 2019: 8- 9)

4.7.4 “Uyuyor Musun? ” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

Üç tilki kardeşin hayalleri üzerinden “ Hayal kurmak ” iletileri aktarılmıştır:

“Birinci tilki, kendini Afrika ’da düşledi. Oradaki tilkilerle çölde oyun oynadığım hayal etti. ” (UM, 2019: 18)

“İkinci tilki büyük olan bulutu file benzetti. Şimdi yağmur yağmaya başlasa, filin hortumundan etrafa bir sürü su saçılırdı. ” (UM, 2019: 21)

“Tilkiler çimenlere uzanıp gözlerini kapadılar. Gözlerinin önünden yeni hayaller geçiyordu. ” (UM, 2019: 22)

“Merak etmek” iletileri, üç tilki kardeşin anne ve babalarının gözleri kapalı bir şekilde neden durduklarını merak etmeleri üzerinden verilmiştir:

“Önce onların uyduğunu düşündüler. Ama sonra ellerinin, ayaklarının hareket ettiğini fark ettiler. Demek ki uyumuyorlardı. İyice meraklandılar. ” (UM, 2019: 7)

“Söz dinlemek” iletisi, üç tilki kardeşin annelerinin sözünü dinlemeleri üzerinden ifade edilmiştir:

“Tilkiler annelerinin isteğiyle sırtüstü uzanıp yattılar. ” (UM, 2019: 11)

Tablo 4. 7 “Uyuyor Musun?” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Hayal kurmak	6
2	Merak etmek	3
3	Söz dinlemek	1
TOPLAM		10

Tablo 4. 7 incelendiğinde, “Uyuyor Musun?” adlı çocuk kitabında 3 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 10 eğitsel ileti tespit edilmiştir. Kitabın temasıyla paralel olarak en sık kullanılan eğitsel ileti hayal kurmak iletisidir. Merak etmek iletisi üç defa kullanılırken söz dinlemek iletisi bir kez kullanılmıştır.

4.8 “Garip Bir Kuyruk” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.8.1 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Garip Bir Kuyruk

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Oya DİKER

Yayınevi: Elma Yayınevi

Basım Yılı: 2018 (4. Basım)

Sayfa Sayısı: 32

Kitap, üç tilkinin garip bir kuyruk görmeleri ve onun kime ait olduğunu bularak arkadaş edinmelerini anlatır. Üç kardeş bir gün etraftaki nesnelere gözlemlerken çalılarının arkasında garip sarı bir kuyruk görürler. Bu kuyruğun hangi hayvana ait olabileceğini düşünürler. Bu garip kuyruk bir kokarcaya ait olsaydı etrafta kötü bir koku olurdu. Bir

sincaba ait olsa sincabın kuyruğu bu kadar uzun olmazdı diye düşünürler. Üç kardeş iyice meraklanıp çalılardan arkasından garip kuyruğun çıkmasını beklerken küçük tüylü pembe bir burun gördüler. Kardeşler bu sefer bu şekilde burunları olan hayvanları düşünürler. Bu burun bir kirpiye ait olsa pembe olmazdı. Bir gelinciğe ait olsa tüylü olmazdı diye söylenirler. Üç kardeş çalılardan üstünden iki uzun kulak görürler. Bu seferde uzun kulaklı hayvanları düşünürler. Ama böyle garip kuyruklu, küçük tüylü burunlu ve uzun kulaklı bir hayvan bulamazlar. Ardından çalılardan arkasından merakla bekledikleri hayvan çıkar. Utangaç bir tavşan çıkmıştır. Üç kardeş şaşırırlar. Merakla garip kuyruğunu sorarlar. Tavşan ise farklı arkadaşlıklar kurmak için tilkinin yanına gittiğini onun ısınmak için uzun kuyruğuyla gövdesini sardığını anlatır. Sincabın yanına gittiğinde yağmurdan ıslanmamak için kuyruğunu şemsiye gibi açtığını, kokarcanın ise tehlike karşısında kuyruğunu kaldırıp kötü koku yaydığını söyler. Kendisinin böyle bir kuyruğu olmadığı için onlarla arkadaşlık yapamadığını düşünüp kendisine mısır püsküllerinden uzun bir kuyruk yaptığını anlatır. Üç kardeşe onunla arkadaş olup olamayacaklarını sorar. Tilki kardeşler ise ona kendileri ile arkadaşlık yapması için onlara benzemek zorunda olmadığını hatta üşürse ısınmak için onların kuyruğuna sarılabileceğini söyleyerek uzun garip kuyruğu tavşandan çıkarırlar. Bu kuyruğu top haline getirip yeni arkadaşlarıyla oynarlar.

4.8.2 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.8.2.1 Boyutlar

Kitap, 19 x 24 boyutlarındadır. Farklı büyüklükteki kitaplardan hoşlanan okul öncesi dönemi çocuklar için uygun boyuttur.

4.8.2.2 Kapak- Cilt

Kitabın kapağı çocuğun dikkatini çekecek niteliktedir. Ön kapakta, çalılardan arkasından çıkan garip kuyruğu üç tilkinin merakla bakışı resimlendirilmiştir. Arka kapakta, ön kapaktaki resmin devamıyla birlikte kitabın tanıtım yazısı bulunmaktadır. Ön ve arka kapak izleksel bir uyum içerisindedir. Kapaktaki görseller çocuğa kitabın içeriğiyle ilgili düşünsel olarak hazırlık yapmasını sağlamaktadır. Kapak dayanıklı bir şekilde hazırlanmıştır.

Yapıtta karton kapak kullanılmıştır. Kitabın ciltlemesi, uzun süre kullanmaya elverişlidir. Sırt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Dikişli ciltleme tekniği ile kitabın dayanıklılığı artırılmıştır.

4.8.2.3 Kâğıt

Eserde, 1. Hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, metnin ve resimlerin niteliğini başarılı bir şekilde yansıtmaktadır.

4.8.2.4 Sayfa Düzeni

Kitapta, kısa paragraflara yer verilmiştir. Tüm sayfalarda resim bulunmaktadır. Paragraflar tek sütun halinde verilmiştir. Metin ve resim uyumu birbirini tamamlamaktadır. Satır aralıkları normaldir. Sayfa numaralandırılması yapılmamıştır.

4.8.2.5 Harfler

Yapıtta, “CenturyExpd Bt” yazı stili kullanılmıştır. Harfler 15.5 boyutundadır. Harflerin puntosu ve kalınlığı okul öncesi dönem için uygundur.

4.8.2.6 Resim

Kitaptaki resimler çocuğun zihinsel ve ruhsal yapısına uygun bir şekilde sanatsal bir uyum içerisinde verilmiştir. Çocukta estetik anlayışını artıracak kitabın resimleyeni Oya Diker’ dir. Resimler metin ile uyum içerisinde verilmiştir. Kitapta geçen “aslan, gelincik, karıncayiyen, kirpi, kokarca, örümcek maymunu, sincap, tavşan” hayvanlarının resmi ile çocuk hem hayvanları tanımış hem de metni daha kolay anlamlandırmıştır. Resimler renkli ve dikkat çekicidir. Çocukta resim yapma isteği uyandıracak yetkinliktedir. Karakterlerin hareketleri de görseller ile çocuğa aktarılmıştır. Çocukta resmi izleme uyandıracak görsellere yer verilmiştir.

4.8.3 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.8.3.1 Konu

Garip Bir Kuyruk’ ta, sürekli çevresindeki tavşan arkadaşlarıyla oynayan tavşanın farklı arkadaşlıklar edinmek için kendisine yaptığı garip bir kuyruğu gören üç küçük tilki kardeşin tavşanla arkadaşlık etmesini konu edinir. Kitapta arkadaşlık, dayanışma, hoşgörü, güven, sevgi gibi konularla çocuk güzel düşüncelere yönlendirilmektedir. Böylece çocuğa olumlu davranışlar kazandırılacaktır.

Konu yapılandırmasını zayıflatan ögeler bakımından

Abartılmış Merak: Kitapta merak unsurları dengeli bir şekilde verilmiştir. Garip kuyruğun hangi hayvana ait olduğu en merak edilen kısımdır. Çocuğun merakı canlı tutulmuştur.

Rastlantısallık: Olaylar mantık çerçevesi içerisinde meydana gelip rastlantı ve şansa yer verilmemiştir. Böylece kitabın inandırıcılığı artırılmıştır.

Duygusallık: Aşırı duygusallığa kaçılmamıştır. Karakterlerin duygu durumları çocuğun doğasına uygun bir şekilde verilmiştir.

4.8.3.2 Tema

Kitapta arkadaşlık teması işlenmiştir. Tema, çocuğa açık bir şekilde ifade edilmektedir. Okul öncesi dönem açısından temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun kitabı anlamlandırmasını kolaylaştıracaktır. Konu ile tema arasında güçlü bir ilişki vardır.

4.8.3.3 Karakterler

Garip Bir Kuyruk' ta çocuğun karşısına tilki ve tavşan karakterleri çıkmaktadır. Bu karakterler okul öncesi dönemi çocuğu için ilgi çekicidir. Kitapta karakterlerin düşünceleri ve söylemleri çocuğun düşünce dünyasına uygun olarak verilmiştir. Böylece kitapla buluşan çocuğun karakterler ile özdeşim kurması kolaylaşacaktır.

Farklı arkadaşlıklar edinmek için kendisine garip bir kuyruk yapan karakter tavşandır.

Tavşanı olduğu gibi kabul ederek onunla arkadaşlık eden karakterler, üç küçük tilki kardeşlerdir.

“Birinci tilki, garip kuyruklu tavşana elini uzattı. “ Bizimle arkadaş olman için bize benzemen gerekmiyor” diye fısıldadı. ” (GBK, 2018: 28)

4.8.3.4 Çevre

Kitapta dış mekânda geçmektedir. Çevre olarak karşımıza dağ çıkmaktadır.

4.8.3.5 Dil ve anlatım

Kitapta kısa ve yalın cümleler kullanılmıştır. Yabancı sözcüklere yer verilmemiştir. Sıfatlar başarılı bir şekilde kullanılarak çocuğun olayları zihninde

canlandırması kolaylaşmıştır. Deyim olarak sadece sayfa 11’ de “canı sıkılmak” geçmektedir. İkileme olarak “arada sırada” (s. 9) ikilemesine yer verilmiştir. Pekiştirme olarak ise sadece “upuzun” (s. 12, 21) kelimesi geçmektedir. Söz varlığı çocuğun anlam evrenine uygun olarak verilmiştir. “Esrarengiz” (s. 17) kelimesi ile çocuğun söz varlığına katkıda bulunulmuştur. Kitapta geçen “aslan, gelincik, karıncayıyen, kirpi, kokarca, örümcek maymunu, sincap, tavşan” hayvanlarının hem resimleri verilerek hem de metinde bazı özellikleri açıklanarak çocuğun söz varlığı zenginleştirilmiştir. Yazım ve noktalama işaretlerine dikkat edilmiştir. Argo sözcüklere yer verilmemekle beraber çocuğun anlayamayacağı edat ve bağlaçlar da kullanılmamıştır.

Anlatımda sıfatlar başarılı bir şekilde kullanarak tasvirlerin çocuğun zihninde canlanmasına katkı sağlanmıştır.

“Gerçekten de tam karşılarında kocaman, şekilsiz, sarı bir kuyruk vardı. ” (GBK, 2018: 8)

“Az sonra kuyruk hareket etti ve çalıkların arasından küçücük bir burun görüldü. ” (GBK, 2018: 12)

“Ama öyle uzun ve garip bir kuyruğu, bu kadar tüylü bir burnu ve böyle uzun kulakları olan bir hayvanı bulamadılar. ” (GBK, 2018: 15)

“Utangaç, çekingen, uzun ve garip kuyruklu bir tavşan! ” (GBK, 2018: 17)

Kitapta bir cümlede benzetme yapılmaktadır:

“Sincap kuyruğunu şemsiye gibi üstüne örttü. ” (GBK, 2018: 23)

Anlatımda duyu organlarına da hitap eden cümleler kullanılmıştır.

“İkinci tilki, “Şu kuş seslerini dinleyin, ne de güzel ötüyorlar” diye ekledi. ” (GBK, 2018: 7)

“Kokarca, bir tehlikeyle karşılaştığında kuyruğunu kaldırıp etrafa koku salıyordu. ” (GBK, 2018: 23)

Karakterlerin sorgulayıcı tutumları kitapla buluşan çocuğun düşünme ve sorgulama becerisini geliştirmesine katkı sağlamaktadır:

“Belki bir sincaba ait olabilirdi. İyi de bu kadar uzun bir sincap kuyruğu olmazdı.” (GBK, 2018: 9)

“Burun bir kirpiye ait olabilirdi. Ama kirpilerin burnu pembe olmazdı. Yoksa bu bir karıncayiyen burnu muydu? Gerçi karıncayiyenlerin burnu upuzun olurdu. ” (GBK, 2018: 12)

4.8.4 “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

Üç tilki kardeşin, karşılıklarına çıkan garip kuyruğun hangi hayvana ait olabileceği hakkında düşünerek akıl yürütmeleri üzerinden “Akıl yürütmek” iletileri aktarılmıştır:

“Gerçekten de tam karşıdaki çalının arkasında kocaman, şekilsiz, sarı bir kuyruk vardı. Tilkiler bunun bir tilki kuyruğu olmadığından emindiler. Belki bir aslanın kuyruğudur, diye düşündüler ama aslan bu kadar küçük çalılığa giremezdi. Belki kokarcanın kuyruğuydu ama etrafta kötü bir koku yoktu.” (GBK, 2018: 8)

“Arkadaş edinmek” iletileri, üç tilki kardeşin tavşanla arkadaş olmaları üzerinden aktarılmıştır:

“Birinci tilki, garip kuyruklu tavşana, elini uzattı. “Bizimle arkadaş olman için bize benzemen gerekiyor” diye fısıldadı. ” (GBK, 2018: 28)

“Merak etmek” iletileri, üç tilki kardeşin garip kuyruğun kime ait olduğunu merak etmeleri üzerinden aktarılmıştır:

“Kuyruk arada sırada hareket ediyor, küçük tilkileri daha da meraklandırıyor. ” (GBK, 2018: 9)

“Burun birkaç kez görüldü ve sonra tekrar çalılarının arasına girdi. Küçük tilkiler iyice meraklandılar. ” (GBK, 2018: 13)

Tablo 4. 8 “Garip Bir Kuyruk” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Akıl yürütmek	2
2	Arkadaş edinmek	2
3	Merak etmek	6
TOPLAM		10

Tablo 4. 8 incelendiğinde, “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabında 3 farklı eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta geçmek üzere toplam 10 eğitsel ileti tespit edilmiştir. En sık kullanılan eğitsel ileti merak etmek iletisidir. Akıl yürütmek ve arkadaş edinmek iletileri iki kez kullanılmıştır.

4.9 “Çok Hayal Kuran Çocuk” Adlı Çocuk Kitabına İlişkin Bulgular

4.9.1 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının kimlik bilgisi ve ayrıntılı olaylar dizisi

Kitabın Adı: Çok Hayal Kuran Çocuk

Kitabın Yazarı: Şermin YAŞAR

Resimleyen: Andere Andrea Petrlik

Yayınevi: Elma Yayınevi

Basım Yılı: 2019 (13. Basım)

Sayfa Sayısı: 44

Kitapta, küçük bir çocuğun rüyalara giren hayal perisinin onu seçmesi için sürekli hayal kurması ve sonunda seçilip rüyasında hayallerden hayallere koşması anlatılır. Çok Hayal Kuran Çocuk gece yatmadan önce uçarak bulutların arasında dolaşmayı, ay ve yıldızla konuşabilmeyi hayal eder. Onun en büyük hayali Hayal Perisi’ nin rüyasına girip onun hayallerini gerçekleştirmesidir. Hayal Perisi, bir gece Çok Hayal Kuran Çocuk’ u seçip gökyüzüne bulutların üzerine bırakır. Çok Hayal Kuran Çocuk’ un hayalleri gerçek olmuştur. Kendini bulutların üzerinde bulur ve o sırada uçak geçer. Pilota hayal perisini sorsa da pilot ona kutuplara yolculuk ettiğini söyler. Çocuk kendini uçağın içinde hayal ederek kutuplara gider. Kutup ayılarını görür ancak kutuplar çok soğuktur. Gözlerini kapatıp açtığında göçmen kuşların yolculuk ettiğini görür. Onlara da Hayal Perisi’ ni soran çocuk göçmen kuşların periyi görmediklerini anlar. Göçmen kuşlarla beraber yolculuk yaptığını hayal ederek onlarla beraber uçar. Atlas Okyanusu’ na kadar gelir. Cebindeki kâğıtlarla gemi yaparak okyanusu gezebileceğini düşünür. Gözlerini kapatıp tekrar açtığında Güneş’ i görür ve onunla sohbet eder. Onun tek başına kalmasının sıkıcı olup olmadığını sorduğunda Güneş, hayalleri olanların çöl de bile olsa yalnız olmadığını dile getirir. Çocuk bu sefer de kendini çölün ortasında piramitlerin yanında hayal eder. Gözüne kum tanesi kaçınca gözlerini kapatır ve kendini bulutların üzerinde bulur. İki

bulutun çarpıştığını görünce onları uyarır. Ama onlar yağmurun bu şekilde yağdığını söyler. Çok Hayal Kuran Çocuk, bunun üzerine bulutların üzerinde daha çok yağmur yağması için zıplar böylece fillerin banyo yaptığını hayal eder. Filler ona teşekkür eder. Çok yağmur yağmasının sele sebep olacağı için bu hayalden vazgeçer. Daha sonra karşısında ay ve yıldızları görür. Onlarla sohbet eder. Çok uykusu gelen çocuk kuyruklu yıldız tutunarak gökyüzünden yatağına gelir. Çok Hayal Kuran Çocuk, sabah uyanınca Hayal Perisi' ni arar ancak bulamaz. Gördüklerini hiçbir zaman unutmamak için hemen defterine yazar.

4.9.2 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının dış yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.9.2.1 Boyutlar

Kitap, 22 x 27 boyutlarındadır. Okul öncesi dönemde farklı boyuttaki kitaplar çocukların ilgisini çekmektedir. Kitap çocuğun taşıyabileceği ağırlıktadır.

4.9.2.2 Kapak- Cilt

Kitabın kapak tasarımı çocuğun dikkatini çekecek niteliktedir. Kapakta bulunan görsel kitabın 22 ve 23. sayfalarında da bulunmaktadır. Ön kapakta, gazeteden yapılmış geminin içerisinde oyuncakları ile bulunan çocuğun okyanusta yüzmesi resmedilmiştir. Arka kapakta, ön kapaktaki çizimin devamıyla birlikte kitabın tanıtım yazısı verilmiştir. Ön ve arka kapak bütünlük içerisinde. Kapaktaki görseller çocuğun kitabın içeriğiyle ilgili çıkarımlarda bulunmasını sağlayacak yeterlidir.

Kitabı ciltlemesinde sert kapak kullanılarak uzun süre kullanım için elverişli hale getirilmiştir. Kitapta, sırt kısmından tutkalla yapıştırılarak dikişli cilt tekniği kullanılmıştır. Dikişli ciltleme tekniği ile kitabın dayanıklılığı artırılmıştır.

4.9.2.3 Kâğıt

Kitapta kuşe kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, metnin ve resmin niteliğini yansıtmaktadır. Kâğıdın parlaklığı ve pürüzsüzlüğü çocukta izleme isteği uyandıracak yeterlidir.

4.9.2.4 Sayfa Düzeni

Kitapta paragraflar tek sütun halinde verilmiştir. Tüm sayfalarda resim bulunmakla beraber metin resmin içerisinde verilmiştir. Metin ile resim bütünlük içerisinde. Satır aralıkları normaldir. Sayfa numaralandırılması yapılmamıştır.

4.9.2.5 Harfler

Yapıtta, “CenturyExpd Bt” yazı stili kullanılmıştır. Harfler 15.5 boyutundadır. Harflerin puntosu ve kalınlığı okul öncesi dönem için uygundur.

4.9.2.6 Resim

Okul öncesi dönemindeki çocuklar kitabın görsellerine dikkat etmektedirler. Bu görseller vasıtasıyla kitabı anlamaya ve yorumlamaya çalışırlar. Çok Hayal Kuran Çocuk’ ta resimler çocuğun hayal dünyasına hitap etmektedir. Görseller çocuğun yaratıcı düşünmesine katkı sağlamaktadır. Resimler renkli ve canlıdır. Çocukta izleme isteği uyandıracak yetkinliktedir. Ayrıca “ iglo, eskimo, Mısır Piramitleri” gibi sözcüklerin resmedilmesi çocuğun bu sözcükleri zihninde kalıcı hale getirmesine olanak vererek söz varlığını zenginleştirmektedir. Kitapta bulunan görseller çocukta resim yapma isteği uyandırır niteliktedir. Görseller aracılığıyla çocuk da karakterle birlikte hayal dünyasında yolculuğa çıkmaktadır.

4.9.3 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının iç yapı özelliklerine ilişkin bulgular

4.9.3.1 Konu

Çok Hayal Kuran Çocuk adlı kitapta, Hayal Perisi’ nin Çok Hayal Kuran Çocuk’ u seçerek dilediği kadar hayallerin peşinden koşmasını ve çocuğun hayal dünyasına olan yolculuğu konu edinilmektedir. Okul öncesi dönemi çocuklarının ilgisini çekecek bir konu seçilmiştir. Kitapla buluşan çocuk görseller ile birlikte kendi hayal dünyalarının kapılarını da açacaklardır.

Konu yapılandırmasını zayıflatan öğeler bakımından

Abartılmış Merak: Çok Hayal Kuran Çocuk’ ta merak unsuru dengeli bir biçimde çocuğa verilmiştir. Kitapta karakterin sorularıyla merak unsuru ön plana çıkarak çocuğun ilgisi canlı tutulmuştur.

Rastlantısallık: Kitapta rastlantı ve şansa yer verilmemiştir. Kitabın inandırıcılığı artırılmıştır.

Duygusallık: Eserde aşırı duygusallığa kaçılmamıştır. Duygular çocuk gerçekliğiyle anlatılmıştır.

4.9.3.2 Tema

Kitabın teması hayal kurmaktır. Çok Hayal Kuran Çocuk karakteriyle çocuk da kendi hayal gücünün farkına varacaktır. Kitap, çocuğun merak, keşif, gözlem gibi becerilerinin de gelişiminde katkı sağlayacak niteliktedir.

4.9.3.3 Karakterler

Çok Hayal Kuran Çocuk adlı eserde karakter sayısı sınırlıdır. Kitapta karakter sayısının az olması çocuğun temayı daha çok benimsemesine katkı sağlayacaktır. Kitabın karakterinin belli bir ismi olmayıp Çok Hayal Kuran Çocuk olarak nitelendirilmiş olması kitapla buluşan çocuğun karakterin yerine kendini koymasına kolaylaşacaktır. Böylece karakteri ve anlatılanı benimseyecektir.

Hayal kurmayı çok seven, Hayal Perisi' nin onu seçmesini isteyen ve kurduğu hayallerde keşfe çıkan karakter Çok Hayal Kuran Çocuk' tur.

Hayal Perisi ise Çok Hayal Kuran Çocuk' u seçerek onu hayal dünyasında gezdiren hayalî karakterdir.

4.9.3.4 Çevre

Kitabın başlangıcında Çok Hayal Kuran Çocuk kendi yatak odasındadır. Ancak hayal dünyasıyla gittiği mekânlar da vardır. Bunlar; gökyüzü, kutuplar, Atlas Okyanusu, Güneş, Mısır Piramitleri' dir.

4.9.3.5 Dil ve anlatım

Kitapta kısa, basit ve yalın cümleler kullanılmıştır. Sıfatlar başarılı bir şekilde kullanılarak çocuğun zihninde olayların canlanması kolaylaşmıştır. Çocuğun kavram dünyasına uygun söz varlığı kullanılmıştır. “Eskimo, iglo, şimşek” (s. 16) sözcükleriyle çocuğun söz varlığına katkıda bulunulmuştur. “Atlas Okyanusu” (s. 20) ve “ Mısır Piramitleri” (s. 26) yer isimleri ile çocuk tanıştırılmıştır. Ayrıca “göçmen kuşu, kırlangıç” (s. 18) kuş türlerine de yer verilmiştir. Kitapta deyim olarak sadece “ hayal kurmak” deyimini geçmektedir. Yabancı sözcükler kullanılmamıştır. Yazım ve imla kurallarına dikkat edilmiştir. Argo sözcüklere ve çocuğun anlamakta güçlük çekeceği edat-bağlaçlara yer verilmemiştir. Kitaba ilişkin bazı dil ve anlatım özellikleri şu şekildedir:

Sıfatlar

“Evet, bu gecenin şanslı ismi Çok Hayal Kuran Çocuk' tu. ” (ÇHKÇ, 2019: 11)

“Gözlerini kapatıp tekrar açtığında kucağında beyaz bir güvercin duruyordu. ”
(ÇHKÇ, 2019: 18)

“Çok Hayal Kuran Çocuk, “Hayal Perisi’ ni gördün mü güzel kuş? ” diye sordu güvercine. ” (ÇHKÇ, 2019: 19)

“Daha ne olduğunu anlamadan, karşıdan gelen kızgın bir yağmur bulutuyla çarpıştılar. ” (ÇHKÇ, 2019: 29)

İkilemeler

“Güneş’ i görünce arka arkaya sorular sormaya başladı: ” (ÇHKÇ, 2019: 24)

“ ... ve bir filin doya doya banyo yapabileceği kadar yağmur yağdırdığını hayal etti. ” (ÇHKÇ, 2019: 30)

“Ama yavaş yavaş uykusu geliyordu. ” (ÇHKÇ, 2019: 35)

Anlatımda sadece bir yerde benzetme yapılmaktadır:

“Bir igloda yaşayıp Eskimolar gibi giyinse bile orada kalamazdı. ” (ÇHKÇ, 2019: 17)

Yapıtta yağmurun yağması çocuğun bilişsel gelişimine katkı sağlayacak şekilde anlatılmıştır:

“Şimdi de bir yağmur bulutunun üzerindeydi. Daha ne olduğunu anlamadan karşıdan gelen kızgın bir yağmur bulutuyla çarpıştılar. Birdenbire şimşekler çaktı.

“Heey” diye seslendi Çok Hayal Kuran Çocuk, “Durun kavga etmeyin. ” Bulut ona “Biz kavga etmiyoruz ki, yağmur yağıdırıyoruz. Biz olmasak yeryüzüne yağmur yağmaz” dedi. ” (ÇHKÇ, 2019: 29)

Anlatımda Çok Hayal Kuran Çocuk’ un hayallerini kurarken başka canlıları da göz önünde bulundurması kitapla buluşan çocuğun empati ve saygı gibi değerlerini geliştirmesinde katkı sağlamaktadır.

“Ama böyle yağması kurbağaların ve insanların hoşuna gitmeyebilirdi. Sel olabilir, dünya sular altında kalabilirdi. Bu hayalden vazgeçti. ” (ÇHKÇ, 2019: 32)

Anlatımda Çok Hayal Kuran Çocuk' un sorgulayıcı tutumu ile merak canlı tutulmuştur:

“Güneşi’ i görünce arka arkaya sorular sormaya başladı: “ Geceleri nereye gidiyorsun? Dünyanın en sıcak yeri neresi? Tek başına canın sıkılmıyor mu? ” (ÇHKÇ, 2019: 24)

4.9.4 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında yer alan eğitsel iletiler

“Bilgi vermek” iletileri, bulutların Çok Hayal Kuran Çocuk’ a söyledikleri üzerinden aktarılmıştır:

“Şimdi de bir yağmur bulutunun üzerindeydi. Daha ne olduğunu anlamadan karşıdan gelen kızgın bir yağmur bulutuyla çarpıştılar. Birdenbire şimşekler çaktı.

“Heey” diye seslendi Çok Hayal Kuran Çocuk, “Durun, kavga etmeyin.”

Bulut ona “Biz kavga etmiyoruz ki; yağmur yağıdır. Biz olmazsak yeryüzüne yağmur yağmaz” dedi. ” (ÇHKÇ, 2019: 29)

“Hayal kurmak” iletileri, Çok Hayal Kuran Çocuk’ un hayal ettikleri ile ifade edilmiştir:

“Çok Hayal Kuran Çocuk, o gece yatmadan önce pencereden dışarıyı seyretti. Uçabildiğini, gökyüzüne yükselip bulutların arasında dolaşabildiğini hayal etti. ” (ÇHKÇ, 2019: 8)

“Çok Hayal Kuran Çocuk, o uçağın içinde olduğunu ve kutuplara gittiğini hayal etti. ” (ÇHKÇ, 2019: 15)

“Çok Hayal Kuran Çocuk, kendini hemen bir çölde, mesela piramitlerin yanında hayal kurarken düşledi. ” (ÇHKÇ, 2019: 26)

Güneş’ in Çok Hayal Kuran Çocuk’ a söylediği sözler üzerinden de “Hayal kurmak” iletileri aktarılmıştır:

“Güneş ona gülümsedi, “ Bir çölün ortasında da kalsan, tek başına da olsan fark etmez; hayal kurabiliyorsan asla yalnız değilsindir” dedi. ” (ÇHKÇ, 2019: 25)

Çok Hayal Kuran Çocuk’ un Güneş’ i görünce sorular sorması üzerinden “ Merak etmek” iletisi aktarılmıştır:

“Güneş’ i görünce arka arkaya sorular sormaya başladı: “ Geceleri nereye gidiyorsun? Dünyanın en sıcak yeri neresi? Tek başına canın sıkılmıyor mu? ” ” (ÇHKÇ, 2019: 24)

“Not almak” iletisi, Çok Hayal Kuran Çocuk’ un rüyasında gördüğü hayalleri not etmesiyle ifade edilmiştir:

“Başından geçenleri ve rüyasında gördüğü hayalleri hemen defterine yazdı, bu hayalleri asla unutmaması gerekiyordu. ” (ÇHKÇ, 2019: 38)

“Üretken olmak” iletisi, Çok Hayal Kuran Çocuk’ un okyanusta yüzebilmek için kendine kâğıttan gemi yapmasıyla aktarılmıştır:

“Cebindeki kâğıtlardan bir gemi yapıp oturdu içine. Bununla bütün okyanusu gezebilirdi. İsteddiği kadar yüzebilir, okyanustaki canlıları inceleyebilirdi. ” (ÇHKÇ, 2019: 23)

Tablo 4. 9 “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı yapıtta bulunan eğitsel iletilerin kullanım sıklığı

İleti No	Eğitsel İleti	Eğitsel İleti Kullanım Sıklığı
1	Bilgi vermek	1
2	Hayal kurmak	6
3	Merak etmek	1
4	Not almak	1
5	Üretken olmak	1
TOPLAM		10

Tablo 4. 9 incelendiğinde, “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında en sık kullanılan eğitsel ileti hayal kurmak iletisidir. Bilgi vermek, merak etmek, not almak ve üretken olmak iletileri birer kez kullanılmıştır.

BÖLÜM 5

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, araştırmanın örneklem kapsamındaki Şermin Yaşar' ın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ve eğitsel iletiler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde, araştırmanın amacı çerçevesinde incelenen çocuk kitaplarındaki çocuğa göreliliğe uygunluk ve eğitsel iletiler tespit edilip yorumlanarak sonuçlar elde edilmiştir. Sonuç ve tartışma neticesinde birtakım önerilere yer verilmiştir.

5.1 Genel Sonuçlar ve Tartışma

Şermin Yaşar' ın incelenen çocuk kitaplarında çocuğa göreliliğe uygunluk açısından elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Kitabın dış yapı özellikleri, çocuğun kitaba dair ilk izlenimlerini oluşturan temel yapıdır. Kitapların çocuğun yaşına uygun bir şekilde taşıyabileceği boyutlarda olması gerekmektedir. Yazarın okul öncesi döneme hitap eden “Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun? , Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitaplarının boyutu 19x24 cm, “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabının boyutu 22x27 cm boyutlarındadır. 9 yaş ve üstü çocuklara hitap eden “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracık, CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitaplarının boyutu 13,7x21 cm , “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabının boyutu 16,5x24 cm boyutlarındadır. Bu boyutlar çocukların yaş seviyesine ve düzeyine uygun bulunmaktadır.

Çocuk okurların kitaba dair ilk izlenimi şüphesiz kitap kapağı ile gerçekleşmektedir. Bu sebeple, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmak için çocukları ilgilerini çekebilecek tasarımdaki çocuk kitapları ile buluşturmak gerekmektedir. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında kapak tasarımı, çocukların yaşına, düzeyine ve ilgilerine hitap eder niteliktedir. Kitaplarda ön ve arka kapaklar bütünsel bir uyum içerisinde. Kapakta bulunan görseller çocuğun yaş düzeyine uygun olarak verilmiştir. “Dedemin Bakkalı, CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? , Abartma Tozu” adlı çocuk flexi kapak kullanılırken, “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında ciltli kapak kullanılmıştır. “Dedemin Bakkalı- Çıracık” adlı çocuk kitap kapağı yazarın diğer incelenen çocuk kitaplarının kapaklarına göre yıpranmaya karşı daha dayanıksızdır.

Okurun, sağlıklı bir okuma gerçekleştirebilmesi için kâğıdın cinsi ve yapısı önemlidir. Yazarın “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? , Kuş Masalları” adlı kitaplarında Ensocream kağıt kullanılırken, “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracık, Abartma Tozu, Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun?, Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitaplarında birinci hamur kağıt ve “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında kuşe kağıt kullanılmıştır. İncelenen kitaplarda kullanılan kâğıt yapıları yazıların ve resimlerin niteliğini yansıttığından çocuk okurların kaliteli okumasına olanak vermektedir.

Yazarın incelenen çocuk kitaplarında sayfa düzeni, çocuk okurların gözünü yormayacak şekilde tasarlanmıştır. Sayfa düzenin tek sütun halinde olması çocuk okurlar açısından rahat okunurluk sağlamaktadır. Sayfa düzeni içerisinde metin ve resim dengeli bir biçimde verilerek göze hitap etmesi sağlanmıştır. Yazarın okul öncesi döneme hitap eden “Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun? , Garip Bir Kuyruk, Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitaplarında ve “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında düzenli bir sayfa numaralandırmasının yapılmadığı görülmektedir. Belirtilen kitaplarda sayfa numaralarının düzenli yapılmamasının dışında, sayfa düzeni çocuk okurların sağlıklı bir okuma gerçekleştirebilecekleri niteliklere sahiptir.

Yaşar’ ın incelenen çocuk kitaplarında yer verilen resimler klişelikten uzaktır. Resimler, çocuk okurların düş dünyasına uygun olarak verilerek çocukta estetik ve yaratıcı fikirler oluşmasına imkân sağlamaktadır. Sayfa içerisinde yer alan resimler ile çocuk okurların görsel algısı canlı tutularak okurda görsel okuma ve izleme isteği uyandırılmıştır. Resimlerin metin ile uyum içerisinde verilmesi çocuğun kitabı bütünsel anlamda yorumlamasına fırsat tanımaktadır. Yazarın, “Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun?, Garip Bir Kuyruk, Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitapları okul öncesi döneminde bulunan çocukların görsellerden yola çıkarak öykü oluşturabilecekleri şekilde sunulmuştur. “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında, masalarda geçen kuşların resmedilmesi çocuk okurların yeni kuş türlerini hem isim hem de görsel olarak öğrenmesine olanak vermektedir. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında yer alan resimler çocuk okurların yaş düzeyine uygun olarak verilmiştir. Genel anlamda kitaplarda yer alan resimler; çocuk okurun estetik zevk ve anlayışını geliştiren, çocuğun hayal dünyasına hitap ederek yaratıcı fikirler oluşturmasını sağlayan ve çocuk okurda izleme isteği uyandıran bir niteliktedir.

İncelenen çocuk kitaplarında, “Dedemin Bakkalı- Çıracak, Abartma Tozu, Kuş Masalları ” adlı çocuk kitaplarında bulgularda belirtilen resimlerin metin ile uyumsuzluğu dışında kitapların dış yapı özellikleri bakımından çocuğa görelige uygun olduğu saptanmıştır. Tıgılı’ nın (2014), araştırmasında da incelenen çocuk kitabının çocuk edebiyatı ilkelerine uygun nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kitabın iç yapı özellikleri, çocuğun kitapla iyi bir iletişim kurmasını sağlayan ve çocukta okuma isteği uyandıran temel niteliklerdir. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında konular çocuk okurların yaş düzeylerine uygun olarak anlamlandırabilecekleri biçimde verilmiştir. İşlenen konular tema ile uyum içerisinde verilmiştir. İncelenen kitaplarda işlenen konu ve temalar “arkadaşlık, bilgi, cesaret, dostluk, girişimcilik, empati, farkındalık, iyimser olmak, kanaatkâr olmak, paylaşmak” gibi hayatın içinden değerlere yer verilerek çocuk gerçekliğine uygun bir şekilde işlenmiştir. Kitap içerisinde yer verilen çatışmalarla konu pekiştirilerek yapılandırılmıştır. İncelenen kitaplarda, kişi- kişi çatışması, kişi- toplum çatışması, kişi- doğa çatışması ve kişinin kendiyile çatışmalarına yer verilmiştir. Verilen çatışma türleri içerisinde en sık kişi- kişi çatışmasıdır. Çatışmalar çocuk okurun anlam düzeyine uygun bir şekilde aktarılmıştır. Çocuk okurların okuma süreci içerisinde, çatışmaların aracılığıyla konuya olan merakları artırılmıştır. Bu durum çocukta okuma isteğini de olumlu yönde etkilemektedir. İncelenen kitaplarda, konu yapılandırmasını zayıflatan abartılmış merak, rastlantısallık ve aşırı duygusallığa yer verilmemiştir. Aksine konular kitabın inandırıcılığını artıran bir biçimde çocuk okurların ilgisini ve merakını canlı tutacak özgünlükle işlenmiştir.

İncelenen çocuk kitaplarında temalar çocuk okurların düzeyine göre seçilerek yorumlanmıştır. “Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun? , Garip Bir Kuyruk, Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı okul öncesi döneme hitap eden çocuk kitaplarında yazar soyut temaları çocuğun düzeyine inerek somutlaştırarak yapılandırmıştır. “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracak” adlı çocuk kitaplarında işlenen girişimcilik ve üretkenlik temaları ile çocuk okura farklı alanların kapıları açılmaktadır. “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında abartı teması, çocuk okurlara günümüz insanın birçok alanda abartma yoluna gitmesiyle bazı olumsuzların meydana gelmesini göstermektedir. Yazar bu temalarla çocuk okurların yaşam ve çevre bilinci kazanmasına olanak sağlamaktadır. “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabında işlenen hayvan sevgisi ve empati kurmak temalarıyla, yazar çocuk okurların bir köpeğin gözünden insan yaşamını göstererek

çocuğun köpekle empati kurmasını sağlamaktadır. “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında her masalla beraber bir tema işlenmektedir. İşlenen temalar çocuğun hayal dünyasında vücut bulmuştur. Ele alınan temalar, çocuk okurlara hayata, insana, doğaya ve çevreye karşı duyarlık kazandırır niteliktedir.

Yaşar’ın incelenen çocuk kitaplarında, çocuk okurların özdeşim kurabilecekleri karakterlere yer verilmiştir. Karakterler aracılığıyla konu ve tema desteklenmektedir. Yazar, karakterlerin ruhsal ve fiziksel özelliklerini açıklayarak çocuk okurun zihninde karakterleri canlandırmasını sağlamaktadır. Yazar eserlerinde devingen karakterler kullanarak okuyucunun merakını canlı tutmaktadır. “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracık, Abartma Tozu, CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? , Kuş Masalları, Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitaplarında çocuk karakterler yer almıştır. “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? , Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun? , Garip Bir Kuyruk, Kuş Masalları” adlı çocuk kitaplarında hayvan karakterlerine ana karakter olarak yer verilmektedir. “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracık, CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitaplarında çocuk ve hayvan karakterler üzerinden hayvan sevgisi işlenmiştir. “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında çocuk ana kahramanın ismi verilmeyerek, çocuğun ana kahramanla kendini özdeşleştirmesi sağlanmıştır. İncelenen kitaplarda karakterler, konuşmaları ve eylemleri ile çocuğa özgü nitelikler taşımaktadır. Karakterler çocuğun gelişim düzeyine uygun bir şekilde yapılandırılmıştır. Böylece çocuk okurun karakterle kolaylıkla özdeşim kurmasına olanak sağlanmıştır.

Yaşar’ın incelenen çocuk kitaplarında, olayların geçtiği çevre çocuğun zihninde canlandırabileceği gerçek hayattan çevrelere yer verilerek oluşturulmuştur. “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı- Çıracık” adlı çocuk kitaplarında çoğunlukla olaylar kapalı mekân olan bakkalda geçmektedir. “Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında olaylar kahramanın hayal dünyasında geçmektedir. “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında yazar, karakterler ile çevre arasında bağ kurarak karakterlerin değişimiyle yeni bir çevre inşa etmektedir. “Kuş Masalları, Cesaret Sandığı, Uyuyor Musun? , “Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitaplarında olaylar çoğunlukla doğada geçmektedir. Yazar, kitaplarında karakterlerin içinde buldukları toplumsal ve kültürel çevreleri yansıtmaktadır. İncelenen çocuk kitaplarında çevre ve olaylar arasında güçlü bir bağ kurulmuştur.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde, kullanılan dil öğeleri ve anlatım çocuğun düzeyine, anlam evrenine uygun olmalıdır. Kitabın çocuk tarafından konuyu, iletileri

anlamlandırmasında kullanılan dil en önemli araçtır. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında da dil ve anlatıma dikkat edildiği tespit edilmiştir. İncelenen çocuk kitaplarında anlatım akıcı ve sadedir. Cümleler çocuk okurun yaş düzeyine uygun uzunluklarda kurulmuştur. Çocuğun anlam evrenine uygun bir şekilde kurallı ve devrik cümlelere yer verilmiştir. “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında şiirsellikte beraber sanatlı bir söyleyiş kullanılmıştır. Yazar, çocuk okurun dikkatini çekmek istediği bazı söz varlığı türlerini koyu harfle ve farklı harf karakterlerinde yazarak vurgulamaktadır. İncelenen eserlerde; sıfat, ikileme, pekiştirme, yansıma sözcükler başarılı bir şekilde kullanılarak anlatım kuvvetlendirilmiştir. Yazar, incelenen eserlerinde atasözü ve deyimlere yer vererek çocuk okurların milli kültür miraslarını öğrenmelerini sağlamaktadır. Yaşar, “Kuş Masalları, CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim?” adlı çocuk kitaplarında farklı hayvan türlerinin isimlerine ve resimlerine yer vererek çocuğun söz dağarcığına katkıda bulunmaktadır. Yazar, “Dedemin Bakkalı- Çıracak” adlı çocuk kitabında çocuk okurlara dil analizi etkinliği sunmaktadır. Kitapta çocuk okurları atasözü ve deyimlerin anlamlarını öğrenmeye, atasözü ve bilmece yazmaya teşvik edilmektedir. Aynı kitapta yazar, çocuk okurları hikâye, biyografi, otobiyografi gibi metin türlerini yazmaya yönlendirmektedir. Yazar, kitaplarında Türkçenin anlatım gücünü başarılı bir şekilde kullanarak çocuk okurların söz varlığını zenginleştirecek kelimelere yer vermektedir. Yaşar’ ın incelenen çocuk kitaplarında yazım ve noktalama işaretlerine dikkat edilmiştir. İncelenen kitapların iç yapı özellikleri açısından çocuk gerçekliğine ve çocuğa göreliliğe uygun bulunmuştur. Karadağ’ ın (2020), yaptığı araştırmada incelenen kitabın içerik özellikleri çocuğa göreliliğe uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tekin (2017), çalışmasında, incelenen çocuk kitaplarının çocukların okuma isteğini artıracak içerik özelliklerine sahip olduğu sonucuna ulaşılarak çocuğa göreliliğe uygun bulunmuştur.

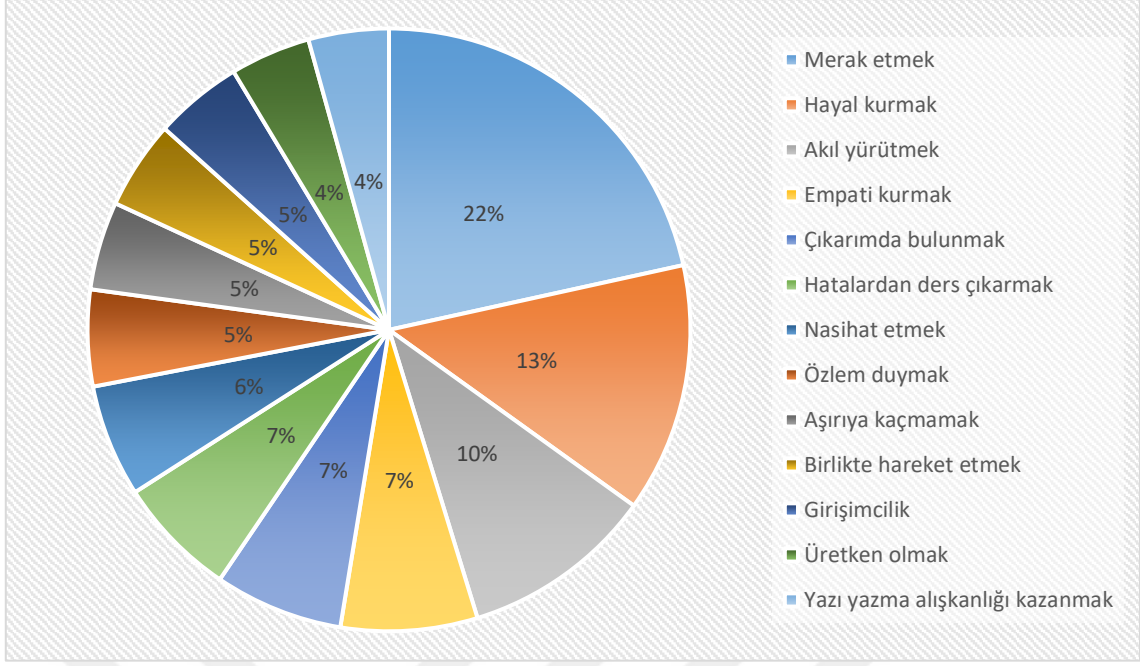
Çalışmada, Yaşar’ ın incelenen çocuk kitaplarında eğitsel iletiler tespit edilerek kitap içerisinden örneklere yer verilerek yorumlanmıştır. Yazar, eğitsel iletileri kitabın konu, tema, çevre, karakterler aracılığıyla çocuk okurlara sezdirmektedir. Sanatçı duyarlılığıyla yazınsal bir kurgu ve anlayış içerisinde okuyucuya sezdirilen eğitsel iletiler, çocuğun anlam evrenine hitap eden, düşünce dünyasını geliştiren bir nitelik taşımaktadır. Yaşar’ın incelenen çocuk kitaplarında eğitsel iletiler; rastlantısallık, aşırı duygusallık ve abartılmış meraktan uzak bir biçimde yapılandırılan konuların, çocuğun anlam evrenine uygun olarak verilen çevrelerin ve çocuğun düşlem gücünü artıran olay kurgusunun içine sindirilerek çocuk okurlara sunulmuştur.

Yazar, incelenen çocuk kitaplarında hayal kuran, yaratıcı düşünen, sorgulayan, yazan, girişimci olan, üreten, meraklı karakterlere yer vererek eğitsel iletileri etkin bir şekilde aktarmaktadır. Yaşar'ın incelenen çocuk kitaplarında geçmekte olan “ bencil olmamak, cömert olmak, çalışkan olmak, empati kurmak, hoşgörülü olmak, özeleştirii yapmak” gibi çocuğun kişilik gelişimini katkıda bulunan eğitsel iletilere yer verilmiştir. Bu iletiler ile çocuğun olumlu kişilik geliştirmesine olanak sağlanmaktadır. Karahanoğlu'nun (2017), farklı bir çocuk edebiyatı ürünü üzerine yaptığı araştırmada, eğitsel iletiler sınıflandırılmış ve en fazla kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletilere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen kitaplarda “aile bağının önemi, birlikte hareket etmek, büyüklere saygılı davranmak, paylaşmak, yardımsever olmak” gibi verilen iletiler ile çocuğun içinde bulunduğu tanıyarak, topluma yararlı olabileceği davranışlar geliştirmesi desteklenmektedir. Aynı zamanda “dua etmek, kandil kutlamak, Kur'an öğrenmek” gibi verilen eğitsel iletiler ile çocuğun dini kavramları tanınması ve öğrenmesine katkıda bulunmaktadır. Verilmek istenen eğitsel iletilerde, çocuk okurlara yaşama, insana, çevreye ve doğaya karşı duyarlılık kazandırmak hedeflendiği görülmektedir. Ayrıca incelenen çocuk kitaplarında verilen eğitsel iletiler, çocuk okurun zihninde yeni anlamlar oluşturmaya katkı sağlamaktadır. Uslu (2020), “Mustafa Orakçı'nın Çocuk Kitaplarındaki Eğitsel İletiler Üzerine Bir İnceleme” adlı yaptığı çalışmanın sonucu araştırmayı desteklemektedir. Uslu (2020), çalışmasında incelenen çocuk kitaplarındaki eğitsel iletilerin çocuk okurun gelişimini olumlu yönde etkileyecek nitelikte olduğu sonucunu saptamaktadır.

Yazarın incelenen çocuk kitaplarında “çözüm üretmek, hayal kurmak, fikir üretmek, üretken olmak” gibi verilen eğitsel iletiler ile çocukların bilişsel gelişimi desteklenerek ufku açılarak, düşünen, sorgulayan, üreten, hayata farklı pencerelerden bakabilen birey olmaları desteklenmiştir. Ayrıca “bilmece üretmek, deyim öğrenmek, not almak, yazı yazma alışkanlığı kazanmak” gibi verilen eğitsel iletiler ile çocuğun dilsel gelişimi desteklenmektedir. Böylece çocuğun anadilin anlatım gücünden yararlanarak yazma alışkanlığı kazanması, atasözü, deyim ve bilmecelele milli deyişlerin bilincinde olarak kullanması sağlanmaktadır. İncelenen kitaplarda “doğayı korumak, hayvan sevgisi” gibi verilen eğitsel iletiler ile çocuk okurların çevre ve doğa bilinci kazanmaları hedeflenmiştir.

Yazar'ın incelenen çocuk kitaplarında 113 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmış olmak üzere toplamda 583 defa geçtiği tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda tespit edilen eğitsel iletiler:

“Aile bağının önemi, akıl danışmak, akıl yürütmek, alçakgönüllü olmak, analiz etmek, anlayışlı olmak, arabuluculuk yapmak, araştırmak, arkadaş edinmek, aşırıya kaçmamak, atasözü yazmak, azimli olmak, başarılı olmak, bencil olmamak, bilgi vermek, bilgili olmak, bilmece üretmek, birikim yapmak, birlikte hareket etmek, biyografi yazmak, büyüklere saygılı olmak, cesaretli olmak, cömert olmak, çalışkan olmak, çıkarımda bulunmak, çocuklara değer vermek, çözüm üretmek, ders çıkarmak, deyim öğrenmek, dil analizi yapmak, disiplinli olmak, doğayı korumak, doğru olmak, dostluğun önemi, dua etmek, duyarlı olmak, düşünceli olmak, eğitimin önemi, emanetin önemi, empati kurmak, eşyaları değerlendirmek, fedakâr olmak, fikir üretmek, gazete hazırlamak, girişimcilik, gözlem yapmak, gurur duymak, güler yüzlü olmak, günlük tutmak, hatalardan ders çıkarmak, hayal kurmak, hayvan sahiplenmek, hayvan sevgisi, hikâye yazmak, hoşgörülü olmak, ikramda bulunmak, isim vermek, iyi dilekte bulunmak, iyi iletişim kurmak, iyimser olmak, kanaatkâr olmak, kandil kutlamak, kararlı olmak, kendini geliştirmek, kibirli olmamak, kitap okumak, komşuluğun önemi, kulüp kurmak, Kur'an öğrenmek, liderlik yapmak, liste hazırlamak, mektup yazmak, merak etmek, misafirperver olmak, mukayese etmek, mutlu olmak, mücadeleci olmak, nasihat etmek, not almak, otobiyografi yazmak, ödev yapmak, ön yargılı olmamak, özeleştirii yapmak, özgür olmak, özgüvenli olmak, özlem duymak, para kazanmak, paylaşmak, plan yapmak, problem çözmek, sadık olmak, sağlıklı beslenmek, saygı duymak, selam vermek, sevgi, sorgulayıcı olmak, sorumluluklarını yerine getirmek, söz dinlemek, şükretmek, tedbirli olmak, teknolojiyi doğru kullanmak, tespitte bulunmak, teşekkür etmek, tövbe etmek, tutumlu olmak, umutlu olmak, uyum sağlamak, üretken olmak, vedalaşmak, vefalı olmak, yalan söylememek, yaratıcı düşünmek, yardımsever olmak, yazı yazma alışkanlığı kazanmak” şeklinde geçmektedir.

Şekil 5. 1 İncelenen çocuk kitaplarında toplamda en sık kullanılan eğitsel iletilerin yüzdelik dağılımı

Şekil 5. 1 incelendiğinde, Yaşar'ın incelenen çocuk kitaplarında genel olarak tespit edilen eğitsel iletiler arasında en sık geçen ileti "merak etmek" iletidir. Merak etmek ileti, 50 defa kullanılmıştır. Aynı zamanda, incelenen tüm çocuk kitaplarında geçen tek iletidir. Bu iletiden sonra, kitaplarda en sık geçen eğitsel iletiler, 31 kez geçen "hayal kurmak", 27 kez geçen "bilgi vermek" ve 24 kez geçen "akıl yürütmek" iletileridir. En sık geçen iletilerden yazarın, çocuk okurları merak etmeye, hayal kurmaya, akıl yürütmeye yönlendirdiği anlaşılmaktadır.

"Dedemin Bakkalı" adlı çocuk kitabında 40 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmış olmak üzere 124 defa geçtiği tespit edilmiştir. "Dedemin Bakkalı" adlı kitapta geçen eğitsel iletiler:

"Akıl yürütmek, anlayışlı olmak, arabuluculuk yapmak, araştırmak, azimli olmak, bilgi vermek, bilgili olmak, büyüklere saygılı olmak, çıkarımda bulunmak, çocuklara değer vermek, dua etmek, düşünceli olmak, eşyaları değerlendirmek, fikir üretmek, girişimcilik, gözlem yapmak, hatalarından ders çıkarmak, hayal kurmak, ikramda bulunmak, kandil kutlamak, kararlı olmak, kitap okumak, komşuluğun önemi, Kur'an öğrenmek, liste hazırlamak, merak etmek, mutlu olmak, nasihat etmek, özeleştiri yapmak, özlem duymak, plan yapmak, saygı duymak, sorumluluklarını yerine getirmek, tedbirli olmak, tespitte bulunmak, teşekkür etmek, tövbe etmek, üretken olmak, yalan söylememek, yardımsever olmak" şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 14 defa geçerek en sık kullanılan ileti “bilgi vermek” iletisidir. Bu iletiyi 12 defa geçen “akıl yürütmek” ve 10 defa geçen “girişimcilik” iletileri takip etmektedir.

“Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı çocuk kitabında 42 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmış olmak üzere 121 defa geçtiği tespit edilmiştir. “Dedemin Bakkalı- Çırak” adlı çocuk kitabında geçen eğitsel iletiler:

“Akıl yürütmek, analiz etmek, araştırmak, atasözü yazmak, bilgi vermek, bilmece üretmek, birikim yapmak, biyografi yazmak, çıkarımda bulunmak, çözüm üretmek, deyim öğrenmek, dil analizi yapmak, disiplinli olmak, dua etmek, emanetin önemi, empati kurmak, fedakâr olmak, gazete hazırlamak, girişimcilik, gözlem yapmak, hayal kurmak, hikâye yazmak, isim vermek, iyi iletişim kurmak, kendini geliştirmek, kulüp kurmak, liste hazırlamak, mektup yazmak, merak etmek, mukayese etmek, not almak, otobiyografi yazmak, özeleştirii yapmak, özgüvenli olmak, para kazanmak, paylaşmak, plan yapmak, tespitte bulunmak, üretken olmak, yaratıcı düşünmek, yardımsever olmak, yazı yazma alışkanlığı kazanmak” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 10 defa geçerek en sık kullanılan ileti “yazı yazma alışkanlığı kazanmak” iletisidir. Bu iletiyi 9 defa geçen “hayal kurmak” ve 8 defa geçen “üretken olmak” iletileri takip etmektedir.

“Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında 32 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmış olmak üzere 118 defa geçtiği tespit edilmiştir. “Abartma Tozu” adlı çocuk kitabında tespit edilen eğitsel iletiler:

“Aile bağının önemi, akıl yürütmek, alçakgönüllü olmak, aşırıya kaçmamak, bencil olmamak, birlikte hareket etmek, cömert olmak, çocuklara değer vermek, doğayı korumak, dua etmek, duyarlı olmak, empati yapmak, hatalarından ders çıkarmak, hoşgörülü olmak, iyi dilekte bulunmak, kanaatkâr olmak, merak etmek, mukayese etmek, mücadeleci olmak, nasihat etmek, not almak, özlem duymak, problem çözmek, sağlıklı beslenmek, selam vermek, şükretmek, teknolojiyi doğru kullanmak, teşekkür etmek, tutumlu olmak, umutlu olmak, vedalaşmak, yardımsever olmak” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 18 defa geçerek en sık kullanılan ileti “merak etmek” iletisidir. Bu iletiyi 12 defa geçen “aşırıya kaçmamak” iletisi takip etmektedir.

“CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabında 36 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmak üzere 100 defa geçtiği tespit edilmiştir. “CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? ” adlı çocuk kitabında tespit edilen eğitsel iletiler:

“Aile bağının önemi, akıl yürütmek, arabuluculuk yapmak, arkadaş edinmek, başarılı olmak, bilgi vermek, birlikte hareket etmek, çıkarımda bulunmak, dua etmek, düşünceli olmak, eğitimin önemi, empati yapmak, gözlem yapmak, güler yüzlü olmak, günlük tutmak, hatalarından ders çıkarmak, hayal kurmak, hayvan sahiplenmek, hayvan sevgisi, kararlı olmak, misafirperver olmak, mukayese etmek, mutlu olmak, ödev yapmak, önyargılı olmamak, özeleştiriri yapmak, özlem duymak, plan yapmak, sadık olmak, saygı duymak, sevgi, sorgulayıcı olmak, söz dinlemek, tedbirli olmak, uyum sağlamak, vedalaşmak” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 14 defa geçerek en sık kullanılan ileti “empati yapmak” iletisidir. Bu iletiyi 9 defa geçen “çıkarımda bulunmak” ve 7 defa geçen “bilgi vermek ve özlem duymak” iletileri takip etmektedir.

“Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında 30 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmak üzere 88 defa geçtiği tespit edilmiştir. “Kuş Masalları” adlı çocuk kitabında tespit edilen eğitsel iletiler:

“Akıl danışmak, akıl yürütmek, birlikte hareket etmek, cesaretli olmak, çalışkan olmak, ders çıkarmak, doğru olmak, dostluğun önemi, gurur duymak, hatalardan ders çıkarmak, hayal etmek, iyimser olmak, kanaatkâr olmak, kendini geliştirmek, kibirli olmamak, liderlik yapmak, merak etmek, mutlu olmak, mücadeleci olmak, öğüt vermek, ön yargılı olmamak, özgür olmak, özlem duymak, paylaşmak, selam vermek, teşekkür etmek, umutlu olmak, vedalaşmak, vefalı olmak, yardımsever olmak şekilde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 10 defa geçerek en sık kullanılan ileti “nasihat etmek” iletisidir. Bu iletiyi 8’ er defa geçen “birlikte hareket etmek” ve “merak etmek” iletileri takip etmektedir.

Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabında 6 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmak üzere 12 defa geçtiği tespit edilmiştir. “Cesaret Sandığı” adlı çocuk kitabında tespit edilen eğitsel iletiler:

“Cesaretli olmak, hayal kurmak, ikramda bulunmak, merak etmek, vedalaşmak, yardımsever olmak” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 4 defa geçerek en sık kullanılan ileti “merak etmek” iletidir.

“Uyuyor Musun? ” adlı çocuk kitabında 3 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmak üzere 10 defa geçtiği tespit edilmiştir. “Uyuyor Musun? ” adlı çocuk kitabında tespit edilen eğitsel iletiler:

“Hayal etmek, merak etmek, söz dinlemek” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 6 defa geçerek en sık kullanılan ileti “hayal kurmak” iletidir.

“Garip Bir Kuyruk” adlı çocuk kitabında 3 adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmak üzere 10 defa geçtiği tespit edilmiştir. Tespit edilen eğitsel iletiler:

“Akıl yürütmek, arkadaş edinmek, merak etmek” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 6 defa geçerek en sık kullanılan ileti “merak etmek” iletidir.

“Çok Hayal Kuran Çocuk” adlı çocuk kitabında adet eğitsel iletinin her biri ayrı sıklıkta kullanılmak üzere 10 defa geçtiği tespit edilmiştir. Tespit edilen iletiler:

“Bilgi vermek, hayal kurmak, merak etmek, not almak, üretken olmak” şeklinde geçmektedir.

İncelenen kitapta, 6 defa geçerek en sık kullanılan ileti “hayal kurmak” iletidir.

Şermin Yaşar’ ın incelenen çocuk kitaplarında yer verilen eğitsel iletilerin her bir çocuk kitabının hitap ettiği yaş seviyesine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen çocuk kitaplarında yer alan eğitsel iletiler oldukça zengin ve çeşitlidir. Yaşar, eserlerinde yer verdiği eğitsel iletiler ile çocuk okurları bilişsel, dilsel, kişisel ve toplumsal gelişimlerine olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. İncelenen çocuk kitaplarında yer alan eğitsel iletiler, kitabın iç yapı özellikleri ile bütüncül bir uyum içerisinde olarak çocuk okurlara sezdirilmiştir. Yaşar’ ın kitaplarıyla buluşan çocuklar üretmeyi, sorgulamayı, hayal etmeyi kitaptaki karakterler ile birlikte deneyimleyerek kazanmaktadır. İncelenen çocuk kitaplarında bulunan eğitsel iletilerden hareketle Yaşar’ ın, çocuk edebiyatı ilkelerine bağlı kalarak çocuk okurları okuma, hayal kurma, üretme gibi çocuğu

geliştirecek eğitsel iletilerle çocuğa görelige uygun yazımsal yapıtlar ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yaşar, incelenen çocuk kitaplarında vermek istediği eğitsel iletileri çocuk okuru düşündürerek anlamlandırmasını sağlayacak şekilde aktarmaktadır. Doğrudan ve dolaylı olarak verilen eğitsel iletilerin çocuk okurlarda duyarlık kazandıracığı düşünülmektedir. Yazar, kitabı oluşturan kitabın iç- dış yapı özelliklerini ve eğitsel iletileri bir bütün halinde çocuk duyarlılığını göz önüne alarak özenle hazırlamıştır. Yaşar' ın kitaplarıyla buluşan çocuk okurlar; kitabın konu ve temasıyla düşünmeye, üretmeye, kitapta geçen karakterleri benimseyerek olumlu yönde yaşantılar kazanmaya, sezdirilen eğitsel iletiler ile hayata, kişiliklerine, topluma değer vermeye başlayacaklarıdır. Tüm bu nitelikler çocuğun okuma isteğini artırarak geleceğe okuma kültürü ve alışkanlığı edinmiş bireyler kazandıracaktır.

5.2 Öneriler

Şermin Yaşar' ın; çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasına anlam katan çocuk kitapları, ebeveynler ve eğitimciler aracılığıyla çocuklara tavsiye edilmelidir.

Yazarın çocuk kitaplarına Türkçe derslerinde materyal olarak yer verilebilir. Yazarın eserlerinden kesitlere Türkçe ders kitaplarında yer verilebilir.

Yazarın incelenen çocuk kitaplarında değerlere yer verilmektedir. Değerler eğitimi kapsamında yazarın çocuk kitaplarından faydalanabilir. Yaşar' ın çocuk edebiyatı ürünleri değerler eğitimi bakımından incelenebilir.

Yazarın çocuk kitapları çizgi film ve animasyon haline getirilerek çocuklarla buluşturulabilir.

Şermin Yaşar' ın çocuk edebiyatı ürünleri üzerine daha önce yapılmış herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın yazar ve yapıtları üzerine yapılacak araştırmalara aynı zamanda çocuk edebiyatı alanında yapılacak araştırmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır. Yaşar' ın, bu çalışmadan sonra ortaya koyacağı çocuk edebiyatı ürünleri eğitsel iletiler, değerler, çocuk edebiyatı ilkelerine göre incelenebilir. Yazarın, çocuk edebiyatı ürünlerindeki karakterler ve çatışmalar üzerine bir inceleme yapılabilir. Yazarın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletiler ve farklı çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan eğitsel iletiler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir. Yazarın çocuk kitapları söz varlığı bakımından incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hukuku çocukların hakları ve korunması* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü' nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Tez No. 381785) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aktaş, Ş. (2009). Edebi metin ve özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15(39), 187.
- Alver, F. (2004). Neil Postman'ın Çocukluğun Yok oluşu sürecinde iletişim teknolojisi eleştirisinin eleştirisi. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 131.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2000). Kitabın çocuğun gelişiminde yeri ve önemi. İçinde S. Sever (Ed.), I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları (s. 330). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayınları.
- Argunşah, H. (1991). Çocuk Edebiyatı. Türk Aile Ansiklopedisi, 1, 290. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Yayınları.
- Büyüköztürk Ş. , Kılıç Çakmak E. , Akgün Ö.E. , Karadeniz Ş., & Demirel F. (2013). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (14. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Canlı, S., & Aslan, C. (2018). Çetin Öner'in "Gülibik" adlı çocuk romanının yapısal ve eğitsel ilkeler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 812-833.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 9 –123.
- Cüceloğlu, D. (2004). *İçimizdeki çocuk* (34. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Çakır, P. (2013). Türkçe ders kitabındaki öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(1), 1171-1180.
- Çer, E. (2016). *0-6 Yaş çocuk kitaplarında çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik* (1. Baskı). Eğiten Kitap Yayınları.
- Demirel, Ş. (2011). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı* (1. Baskı). Pegem Akademi.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitime atılan ilk adım* (1. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve ergen gelişimi* (A. Dönmez, N. Çelen, & B. Onur, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (H. Özel, & C. Güzel, Çev.). Ayraç Yayınevi.
- Gökşen, E. N. (1980). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız* (1. Baskı). Remzi Kitabevi.

- Güteryüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı* (2. Baskı). PegemA Yayıncılık.
- Güneş, Z. (Ed.). (2004). *Çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Güneş, Z. (Ed.). (2009). *Okulöncesinde çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Ergin, M. (2004). *Türk dil bilgisi* (4. baskı). Bayrak Basım, Yayım, Dağıtım.
- Karadağ, N. (2020). Çetin Öner'in "Mavi Kuşu Gören Var Mı?" ile "Kargalar Kara Değildi" adlı romanlarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken temel ilkeler açısından incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 29-44.
- Karahanoglu, E. (2017). *Sevinç Kuşoğlu'nun çocuk kitaplarında yer alan eğitsel iletiler* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi].Uludağ Üniversitesi.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel araştırma metodu* (2. Baskı). Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Karatay, H. (2016). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* (4. Baskı). Grafiker Yayınları.
- Kavak, S., & Baş, B. (2018). Koray Avcı Çakman'ın hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1141-1159.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim* (1. Baskı). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Kirazlı, N. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Küçük, E. E. (2005). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda okutulan Türkçe kitaplarındaki düz yazı metinlerinin çocuğa görelilik ilkesine ve metinlerin içerdiği eğitsel iletilere göre incelenmesi* (Tez No. 188406) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi].YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Lüle, E. (2007). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(8), 17-30.
- Oğuzkan, A. F. (1983). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı* (3. Baskı). Emel Matbaacılık.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Çocuk edebiyatı* (6. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Özdemir, E. (1995). *Eleştirel okuma* (1. Baskı). Ümit Yayıncılık.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yokoluşu* (K. İnal, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(2) , 43-56.
- Saxby, M. (1997). *Books in the life of a child: Bridges to literature and learning* (1th Edition). Macmillan.

- Semerci, P. U., Müderrisoğlu, S., Karatay, A., Akkan, B. E., Oy, B., Kılıç, Z., & Uran, Ş. (2012). *Eşitsiz bir toplumda çocukluk* (1. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.
- Güneş, Z. (Ed.). (2004). *Çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat* (9. Baskı). Tudem Yayınları.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N., & Aslan, C. (2009). *İlköğretimde çocuk edebiyatı* (2. Baskı). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü* (1. Baskı). TUDEM.
- Sönmez, S. (2003). *Kitap tipografisinde okunabilirlik ve görsel kaliteyi etkileyen faktörlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Sözer, M. A. (2003). Çocukluk ve çocuk haklarının tarihsel gelişimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 179-185.
- Turhan, L., & Yılar Ö. (Eds.) (2007). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Pegem.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı* (3. Baskı). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü okuma alışkanlığı ve medya sarmalı* (1. Baskı). Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış- Çocuk edebiyatı nedir ne değildir?* (1. Baskı). Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı, edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX(780), 20.
- Tekin, E. (2017). *Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Tıgılı, H. B. (2014). *Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı öğelerine göre incelenmesi* (Tez No. 368100) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Tuncer, H., & Yardımcı, M. (2000). *Anadolu öğretmen liseleri için çocuk edebiyatı*. MEB Devlet Kitapları.
- Tür, G., & Turla, A. (1999). *Okulöncesinde çocuk edebiyat ve kitap* (1. Baskı). Ya-Pa Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Biçim. İçinde Türkçe sözlük* (11. Baskı, s. 331).

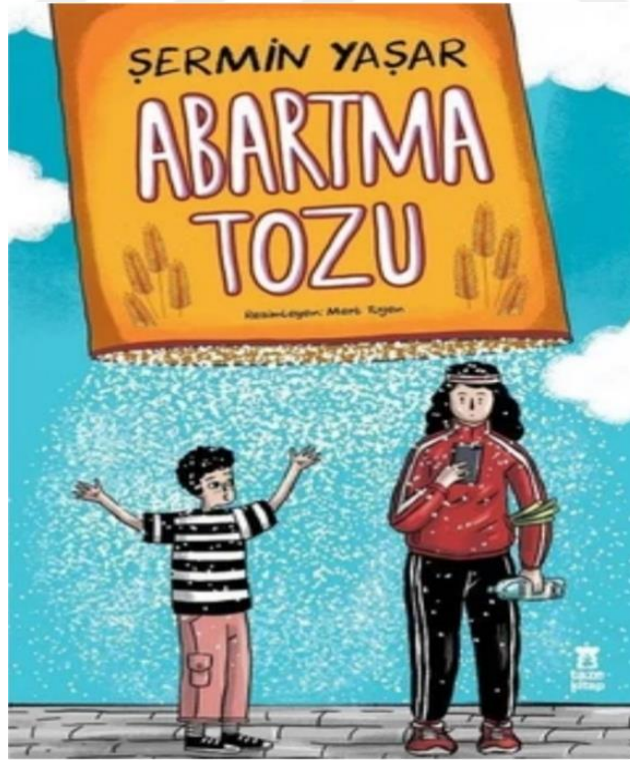
- Türk Dil Kurumu (2011). Edebiyat. İçinde *Türkçe sözlük* (11. Baskı, s. 754).
- Türk Dil Kurumu (2011). Eğitim. İçinde *Türkçe sözlük* (11. Baskı, s. 761).
- Türk Dil Kurumu (2011). Konu. İçinde *Türkçe sözlük* (11. Baskı, s. 1476).
- Ulus, Banu (2020). *Mustafa Orakçı'nın çocuk kitaplarındaki eğitsel iletiler üzerine bir inceleme* (Tez No. 616296) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniveristesi].
YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı* (1. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi* (24. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Yeniçeri, K. (2018). *Bestami Yazgan'ın hikâyelerindeki iletilerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi* (Tez No. 532457) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yıldırım, A., & ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yurttaş, H. (1997). Çocuk ve Kitap. İçinde D. G. Öztaşbaşı (Ed.), *Ana dili eğitimi ve çocuk kitapları sempozyumu* (ss. 56-64). Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi Yayını.
- Zivtci, F. (2007). Çocuk kitaplarında kahramanın yeri ve önemi. İçinde S. Sever (Ed.), *II. Ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu* (s. 245). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

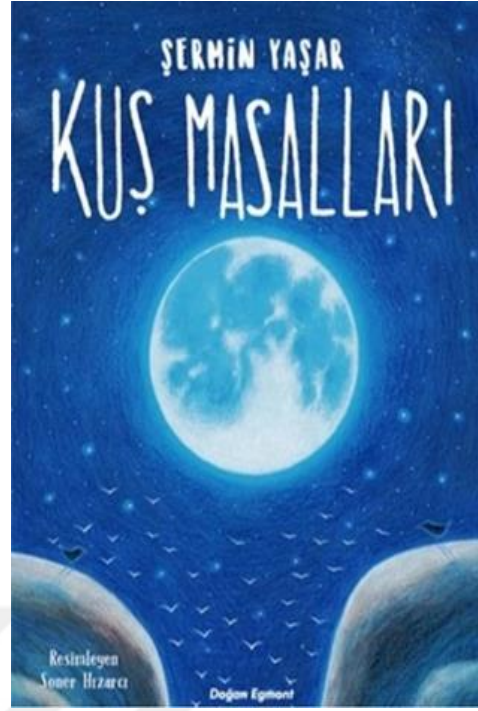
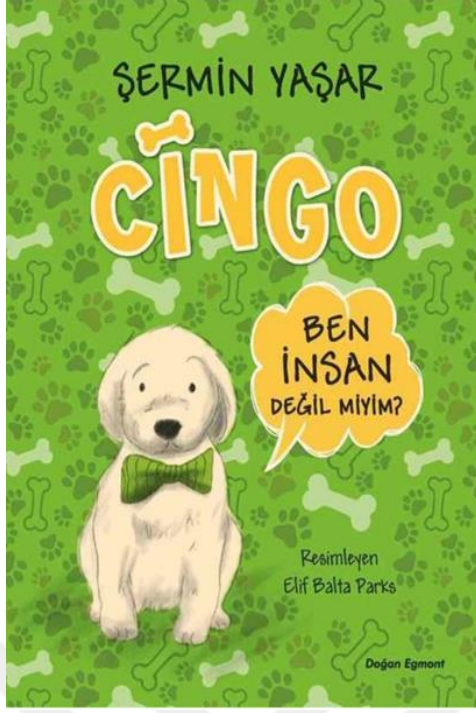
İncelenen kaynaklar

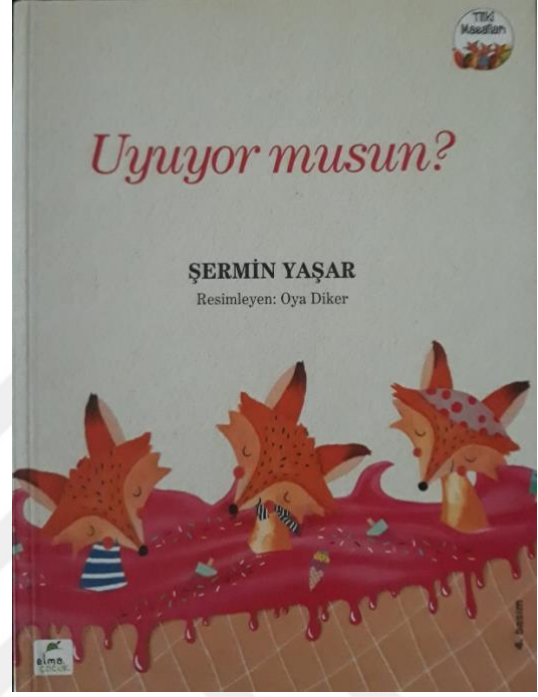
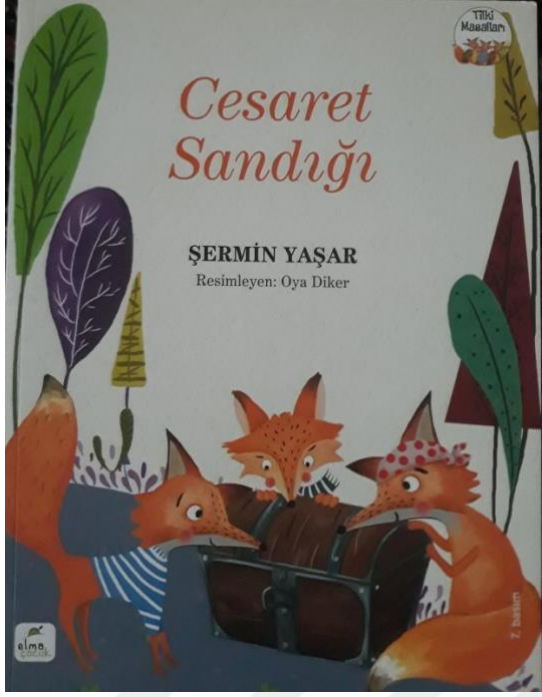
- Yaşar, Ş. (2017). *Cesaret Sandığı* (7. Baskı). Ankara: Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2017). *Garip Bir kuyruk* (4. Baskı). Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2017). *Uyuyor musun?* (4. Baskı). Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2018). *Kuş masalları* (1. Baskı). Doğan ve Egmont Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. (2019). *Çok hayal kuran çocuk* (13. Baskı). Elma Yayınevi.
- Yaşar, Ş. (2019). *CİNGO- ben insan değil miyim?* (34. Baskı). Doğan ve Egmont Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. (2019). *Abartma tozu* (3. Baskı). Taze Kitap Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. (2019). *Dedemin bakkalı* (12. Baskı). Taze Kitap Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. (2019). *Dedemin bakkalı çırak* (7. Baskı). Taze Kitap Yayıncılık.

EKLER

EK- 1 Şermin Yaşar' ın incelenen çocuk kitaplarına ait kapak görselleri

EK- 2 Röportaj

Dağ: Merhaba Şermin Hanım, kıymetli zamanınızı bana ayırdığınız için teşekkür ederim. Şermin Hanım, hayatınız ve yazarlık serüveninizden kısaca bahseder misiniz?

Yaşar: 1982 yılında doğdum. Küçük bir köyde aile büyüklerimle birlikte büyüdüm. İlköğretim ve liseyi ilçede okudum ancak bir ayağımız hep köydeydi. Edebiyat okumak hayalimdi, üniversite edebiyat fakültesinde okudum. Aynı alanda yüksek lisans yaptım. Çocuk edebiyatına ve öykü türüne ilgim vardı, bu ilgi hiç azalmadı. Konuşarak ya da yazarak, anlatmayı ve insanları dinlemeyi hep çok sevdim. Merak hayatımın önemli kelimelerinden biri. Bir şeyi merak edip onun peşinden gitmek, yeni şeyler öğrenmek, onun üzerinde çalışırken öğrenmek sevdiğim hallerden. Yüksek lisans yaparken yolum reklam ajansına düştü, bir dönem reklamcılık yaptım. Tüm bunları toplayınca aslında ortaya şu çıkıyor. Elime bir kalem almışım, çocuk, köy, edebiyat, merak, iletişim, öğrenmek, dinlemek, anlatmak, çalışmak, yazmak kelimelerinden kendime bir oyun bahçesi kurup orada eğlenmişim.

Dağ: Kelimelere verdiğiniz değeri “Kelimenin Ardı” adlı Youtube videolarınızdaki heyecanlı ve içten anlatışınızdan görmekteyiz. Peki, size göre “çocuk” kelimesi ne ifade ediyor?

Yaşar: Hepimizin geri dönmesi gereken, hizayı alması gereken yer çocuklar. Benim için en önemli referans noktası. Çocuklara danışmayı, fikir almayı, onlarla konuşmayı, onları izlemeyi, buldukları çözüm yollarına şaşmayı, yaratıcılıklarına hayran olmayı, onları dinlemeyi çok seviyorum. Yanımda yöremde bir çocuk varsa kendimi daha rahat hissediyorum.

Dağ: Size göre çocuk edebiyatının temel öğeleri “çocuğa görelilik” ve “çocuk gerçekliği” ne ifade ediyor? Siz yapıtlarınızda bu iki ana niteliği nasıl uyguluyorsunuz?

Yaşar: Benim için esas olan çocuğun okuduğu kitapta kendini bulması... “Aaa aynı ben” diyebilmesi... Sıkı bir empati duygusuyla hikayenin içine dahil olması... Bununla birlikte mizahı ve merakı da yakalayabilmek benim için çok anlamlı.

Dağ: Kendi çocukluğunuzu anlattığınız “Dedemin Bakkalı, Dedemin Bakkalı-Çıracak” adlı eserlerinizde çocukken de yazı yazmayı seven bir karakterde olduğunuz anlaşılmaktadır. Kitaplarınızda çocukken yazmış olduğunuz yazılarınız var mı?

Yaşar: Çocukken değil ama, şöyle bir hikayem var. Epey zaman önce, henüz daha hiçbir kitabım yayınlanmamışken bir köpeğin ağzından tuttuğum bir günlüğüm vardı. Kendimi eğlendirmek için yazıyordum ve çok da eğleniyordum. Sonra bir gün yazmayı bıraktım. Yazdıklarım on yıl sonra bir çocuk kitabına dönüştü, ortaya Cingo kitabı çıktı. Büyük ölçüde kitap o günlüğün cümleleridir.

Dağ: Çocuk kitaplarındaki doğal ve içten anlatımınızla çocukların ve yetişkinlerin beğenisini kazanmaktasınız. Yetişkinlerin çocuk kitaplarınıza olan ilgisini neye bağlamaktasınız?

Yaşar: Çocuk edebiyatçıları hep çok edebiyatının üst yaş sınırı olmadığını söyler. Benim için de bir okur olarak çocuk edebiyatı ayrı bir yerdedir. Yetişkinlerin de çocuk kitaplarını okuyor olmaları, onlar için de kitap yazıyor olmam, beni tanıyor olmaları, çocuklarıyla aynı yazarın kitabını okuma duygusu, kitaplarımda genellikle çocuk-yetişkin çatışmasını işliyor olmam etken olabilir.

Dağ: Hem çocuklara hem de yetişkinlere seslendiğiniz kitaplar kaleme alıyorsunuz. Sizce yetişkin ve çocuk edebiyatının birbirinden ayrılan özellikleri nelerdir?

Yaşar: Bu soruya şu cevabı veriyorum. Çocuklar için yazmak görkemli bir meyve ağacının dallarından, belki de bir en üst dallarından lezzetli meyveler toplamak gibi. Ellerinde, üstünde başında meyve ve yeşil yaprak lekeleri, kuş sesleri ve çiçek kokusu kalıyor öykünün sonunda. Yetişkinler için yazarken koca bir kütüğü yontar gibi

oluyorsun. Öyle zor kopuyor ağaç parçaları. Öykünün sonunda ellerinde, üstünde başında kıymıklar, ıslak ağaç lekesi ve yosun kokusu kalıyor. İşin garibi ağaç aynı ağaç... Yani hayat.

Dağ: İncelenen çocuk kitaplarınızda en sık yer verdiğiniz “merak etmek ve hayal kurmak” eğitsel iletileridir. Kitaplarınızda yer vermiş olduğunuz bu eğitsel iletilerle çocuk okurlara ne ifade etmek istiyorsunuz?

Yaşar: Bana göre merak ve hayal eğitsel ileti değil, yaşamın ayrılmaz bir parçası. Merak ve hayal çocukluk çağında en öz ve yoğun halde bulunuyor. Zamanla çevrenin etkileriyle bunlar enerjisini yitiriyor. Büyüdükçe daha az soru sormaya, daha az merak etmeye, daha az hayal kurmaya başlıyor insanlar. Ben çocuklara elimden geldiğince bunlara sıkı sıkı tutunmalarını ve hiç bırakmamalarını anlatmaya çalışıyorum.

Dağ: İncelenen eğitsel iletilerden bazıları da “not almak, yazı yazma alışkanlığı kazanmak” gibi eğitsel iletiler de yer almakta. Siz çocukları okumak kadar da yazmaya da yönlendiren nadide yazarlardansınız. Yazı alışkanlığı kazanma ve kazandırma noktasında eğitimcilere ve ebeveynlere tavsiyeniz nelerdir?

Yaşar: Okur-yazar olmak dediğimizde ikisini bir arada kullanıyoruz ya genel olarak okumaya daha çok önem veriyoruz. Kitap okuyun telkinleri, yazı yazın telkinlerinden daha fazla. Oysa yazmak da bir o kadar önemli. Kendini ifade edebilmek, düşüncelerini, duygularını somutlaştırabilmek, düzgün cümleler kurabilmek, doğru kelimeleri seçebilmek, kelimelerle, dille arkadaşlık edebilmek, kendini anlatmak istediğinde, bir halini, bir duygunu, bir düşünceni anlatmak istediğinde şiir dizeleri, düşünür sözleri, yazar cümleleri yanında kendi cümlelerini de kurabilmek -ki insan kendini en iyi kendisi anlatır- benim dünyamda çok önemli. Bu sebeple çocuklara yazı yazmalarını ve yazdıklarını saklamalarını tavsiye ediyorum.

Dağ: CİNGO- Ben İnsan Değil Miyim? adlı kitabınızın ilk sayfasında çocuklara teşekkür etmektesiniz. Kitaplarınızı kaleme alırken çocuklarınıza veyahut etrafınızdaki çocuklara danışır mısınız?

Yaşar: Evet, önce yazarken bölüm bölüm kendi çocuklarıma okuyorum. Sonrasında yaş grubuna göre kitaplarımı okuyan çocuk arkadaşlarım var. Onlardan mutlaka görüş alıyorum.

Dağ: Abartma Tozu adlı çocuk kitabınızda geçen “ Tekno Fehmi” gibi teknolojiye düşkün kitaptan uzak çocuklar yetişmekte. Sizce teknoloji, çocuklar için nasıl faydalı bir mecra haline getirilebilir? Çocuklara bu farkındalık nasıl verilebilir?

Yaşar: Benim teknoloji ve çocuk konusunda sınırlarım şöyle. İlk altı yıl hiç... Sonrasında gerçek çocukluk deneyimleriyle paralel olarak birbirinin yerine geçemedikçe, evet. Yani bir çocuğun tablette futbol oynadığı saatler, sokakta futbol oynadığı saatlerin önüne geçiyorsa, televizyon izleme saati dışarıda gözlem yapma süresinin önüne geçiyorsa burada sorun vardır. Ama gerçek çocukluk deneyimlerini yaşadıkten, arkadaşlarıyla oyun oynadıktan, fiziksel aktivitelerde bulunduktan ve doğada vakit geçirdikten sonra teknolojiyle de buluşuyorsa neden olmasın.

Dağ: Kitaplarınızdaki kahraman ve karakterleri çocuk okurların özümseyebilmesi için nasıl bir yol izliyorsunuz?

Yaşar: Belli bir metot ya da stratejiden bahsedemem. Ama sevmelerinin sebebi kahramanların da onlar gibi olması, çocukların kahramanlarla empati kurabiliyor ve öykünün içinde kendini buluyor olması diyebilirim.

Dağ: Kuş Masalları adlı kitabınızda şiirsel bir dil kullanmaktasınız. Çocuklar için şiir kitabı yazmayı düşünüyor musunuz?

Yaşar: Şu an için böyle bir düşüncem yok.

Dağ: Çocuk okurların kaliteli bir okuma gerçekleştirmesinde metin okumaları kadar görsel okuma da önem arz etmektedir. Siz kitaplarınızda yer verdiğiniz görsellerde nelere dikkat ediyorsunuz?

Yaşar: Çizerin dünyasına ve hayal gücüne hemen hemen hiç müdahale etmemeye dikkat ediyorum. Genellikle çizimler benim dünyama çok yakın oluyor. Zaten benim hayalimden uzak bir şey çizerse, ben iyi anlatamamışım demektir ve geriye dönüp tekrar çalışmam gerekir.

Dağ: Çocuk edebiyatı alanında yerli ve yabancı hangi kaynakları kendinize rehber ediniyorsunuz?

Yaşar: Elimden geldiğince günceli takip etmeye çalışıyorum. Ama benim için çocuk edebiyatında en özel isim Roald Dahl'dır.

Dağ: Türkiye' de çocuk edebiyatı ürünlerini ve yaklaşımlarını yeterli ve başarılı buluyor musunuz?

Yaşar: Çocuk edebiyatı ürünlerinin sayısı son yıllarda çok arttı. Bunların içerisinde çok iyi eserler olduğu gibi, iyi düşünülmemiş ürünler de çok fazla. Anne babalar çözmekte zorlandıkları sorunları kitap aracılığıyla çözmek istiyorlar. En pratik yol bu gibi geliyor. Diyelim ki çocuk yalan söylüyor. Anne baba istiyor ki çocuk bir kitap okusun ve yalan söylemeyi bıraksın. Yalan söyleyen çocuklar için kitap, başlığıyla kitaplar var. Hal böyle olunca sayı artıyor. Kardeşini kıskanan çocuklar için kitap, çok televizyon izleyen çocuk için kitap... Böyle gidiyor. Kitabın görevi bu değildir.

Dağ: Çocuk edebiyatı alanında ürün vermek isteyen yazarlara tavsiyeleriniz nelerdir?

Yaşar: Çok okumak ve çok yazmak, çocuklarla çok vakit geçirmek ve çocuk dünyasına aşina olmak dışında şunu önerebilirim. Kendi çocukluklarını dünyanın en harika çocuk kitabıymış gibi, tekrar tekrar ve altını çize çize yeniden okusunlar. Hoşlanmadıkları yerleri yeniden yazsınlar...

Dağ: Şermin Hanım, değerli vaktinizi ayırarak röportaj sorularımı samimiyetle cevaplandığınız için teşekkür ediyorum. Yapılan röportajın araştırmama büyük katkısı olacaktır. Çocukların ve yüreği hala çocuk sokağından geçmekte olan bizlerin, kaleminizden çıkan daha nice eserlerde buluşması temennisiyle...

Yaşar: Çalışmanız ve ilginiz için ben teşekkür ederim. Çocuklar için attığınız her adımın güzel yollara çıkması dileğiyle...